

mircea eliade noaptea de sînzien

' ROMAN

PREFAȚĂ DE DUMITRU MSCU
CUVÎNT ÎNAINTE, TABEL CRONOLOGIC
ȘI EDIȚIE ÎNGREȘITĂ DE MIRCEA HANDOCA

Mircea Eliade — *Noapte de Sinziene*,
Editura Ioan Cușă, Paris, 1971.

Pentru această ediție toate drepturile rezervate Editurii Minerva

Biblioteca pentru toți, București.

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI #199 f

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

Ilustrația copertei după : Nicolae Tonltza — *Flori*

P R E F A Ț Ă

Ultim roman al lui Mircea Eliade, *Noaptea ăe Sinziene* le însumează, s-ar putea zice, pe toate celelalte (pe cele apărute antum, mai precis) și, în același timp, prefigurează, într-un anume sens, viitoarele nuvele. Reapar în această adevărată sinteză a prozei narative eliadești o seamă de particularități de ordin literar ale romanelor precedente și, mai ales, reapar în expresie nouă acele idei care, doar enunțate sau sugerate în romane, vor forma nucleul problematic al nuvelor celor mai reprezentative.

Atras atit de literatură cit și de știință, încă din adolescență, Mircea Eliade a debutat (în deceniul al treilea) ca „romancier^ (needitat) cu proză „experiențialistă” de un „autentism” ce anticipează «— măcar parțial — teoria despre „autenticitate” a lui Camil Petrescu. *Romanul adolescentului miop* și *Gaudeamus* transcriu — exact cum avea să recomande autorul romanului *Patul lui Procust* Doamnei T. : „cu o liminară sinceritate (...), fără corn» poziție, fără stil” — „experiențe” ale naratorului. Timpul redactării acestor mai mult jurnale intime decit romane a fost, în istoria literaturilor europene, o perioadă în care, sub influența stării de spirit create prin obținerea de către Andre Gide a notorietății universale cu *Les Faux-Monnayeurs*, romanul se instala, pretutindeni în lume, dar- mai cu seamă în Europa, în diverse formule ale „documentului” : corespondență, depoziție, confesiune, memorialistică, autobiografie, jurnal. Lui Eliade i-a 'suris, de Ia inceput, mai mult decit orice, jurnalul. Avea să țină

Jurnal toată viața, inclusiv (asemenea lui Gide) jurnale ale propriilor romane sub formă de jurnal. Nu altceva decât jurnale *stricto sensu* (incluzind la rândul lor fragmente de jurnal), jurnale ce atestă o vocație de romancier, sînt citatele scrieri, tipărite integral abia după moartea autorului. La fel primele romane publicate : **Isabel și apele diavolului**, **Maitreyi**. Ca atare, ca produse aparent neelaborate, confidențe spontane, ele nu sînt reluate în *Noaptea de Sinziene*. Acest roman este, realmente, o narațiune, o eacte nedisimulaf construită, un discurs prozaic de reală factură epică, scris la persoana a treia, structurat de un *subiect*. Vastă, produsă prin împliniri ingenioase, tramă narativă integrează în mixajul de episoade mai eteroclit decât orice altă carte a lui Eliade o multitudine tot atît de eteroclită de personaje, care, traversînd o întregă perioadă istorică, de răsăditie, aduc implicit în spațiul scrierii o diversitate de medii, de ambiante umane, dispersate pe aproape întreaga suprafață a continentului. Prin caracterul de frescă, *Noaptea de Sinziene* continuă *întoarcerea din rai* și *Huliganii*. Amplu document, în stării de spirit proprii — în anii crizei economice din 1929—1933 — tinerei generații de intelectuali, aceste romane reflectă, în același timp, peisajul social mai larg, întocmesc un mare tablou de epocă. Primul tablou românesc avînd în centru greva din februarie 1933 de la uzinele Grivița, adică evenimentul care, marcînd decisiv timpul istoric pe plan național, provoacă în viața personajelor cărții momentul „întoarcerii din rai”, ai ieșirii din „paradisul” iluziilor și al atemporalității, momentul constrîngerii pentru fiecare de a se angrena în realitatea obiectivă, a-și asuma obligații, a intra, altfel spus, în istorie. Acțiunea *Noapții de Sinziene* începe în noaptea de solstițiu estival a anului 1938 și se încheie la cîțiva ani după al doilea război mondial. Cu principalii eroi, în special cu Ștefan Viziru, cititorul asistă la continua intensificare a tensiunii psihice colective, la degradarea ireversibilă a climatului politic, intern și internațional, cunoaște un lagăr de internare (cel de la Miercurea Ciuc). străbate — la București, la Londra, - la Lisabona, pe frontul de răsărit — sînistrîi ani ai războiului, apoi (parte în țară, parte pe alte meridiane, îndeosebi la Paris) momente ele imediat după război.

De citatele romane, *Noaptea de Sinziene* amintește și prin abundența, în cuprinsul său, a dialogurilor cu conținut ideologic, tlomaf^frescă, această carte e, în aceeași măsură, și un roman de idei. Personajele discută enorm. Și discută, mai ales, probleme grave/capitale. Problema iubirii și a morții, a pieirii și a salvării universului, a participării la istorie și a evadării din timp. Ca în toata proza lui Mircea Eliade, oamenii sînt, și în/ acest roman, aproape toți, intelectuali prin predestinare : spirite devorate de probleme, însetate de cunoaștere.

Construit altfel decât *Isabel...* și *Maitreyi* (spre a nu mai pomeni încercările juvenile pretimpurii), romanul *Noaptea de Sinziene* are, totuși, comună cu ele — și cu toate celelalte producțiuni -epice" — propensiunea spre eterogenitate, tendința de ramificare excesivă. În toată cariera sa literară, Eliade nu a dovedit preocupări deosebite pentru exemplaritatea compoziției, nu a năzuit la construcția — epică, dramatică sau de altă natură — impecabilă» Nu a fost condus, în materie de compoziție și stil, de idealul clasic, racinian. Drept urmare, și în *Noaptea de Sinziene*, ca în alte romane (și chiar nuvele), ca (sau aproape ca) în *Lumina ce se stinge*, mai cu seamă, materia epică se revarsă uneori peste marginile firești ale subiectului ; apar episoade ex-centriche, gratuite, parazitare, se produc complicații inutile, cu efecte de senzațional facil, de atmosferă bizară la modul Cezar Petrescu, Faptul se datorează, probabil, și deprinderii scriitorului de a incorpora în lucrări duse la bun sfîrșit fragmente de lucrări neterminate, abandonate. în cazul concret, el a utilizat (potrivit mărturisirii din *Fragments d'un journal*) pagini din romanul *Apocalips*, la care trudise în timpul războiului. N-ar fi exclus, însă, ca acțiunea multora dintre narațiunile lui Eliade să fie deliberat stufoasă, încîlcită. Spre a se sugera și pe această cale că personajele traversează labirinturi î „Labirintul” fiind una dintre obsesiile scriitorului...

Spațial, centrul universului literaturii lui Eliade se găsește în București. Loc al nașterii scriitorului, capitala României este de altfel „vatra” -întregii sale creații. Aici se agită intelectualitatea

„noii generații” în *întoarcerea din rai* și *Huliganii*; aici (mal precis, în apropiere de București) e adus, noaptea, într-o sală, din-lac, prin invocație magică; șarpele totemic (*Șarpele*); aici va afla naratorul, în *Secretul doctorului Honigherger*, despre indianistul brașovean dispărut și totuși prezent, fără a putea fi văzut; aici e centrul de gravitație al tuturor tărimurilor dezvăluite în nuvelele fantastice. Chiar în acele proze în care cititorul e transportat peste țări și mări, personajul-conștiință e un bucureștean (proiecție a subiectivității scriitorului), sau, în orice caz, *un ins* (să zicem Cesare, în *Lumina ce se stinge*) care parcurge aieva aventuri trăite de către romancier în spirit. Derulată „între două nopți” amîndouă de Sinziene, una bucureșteană, alta pariziană — *largo sensu* — istorisirea din ultimul roman epiic își are toate sursele și punctele de sprijin în metropola udată de rluî Dimbovița. La cîțiva kilometri de București, în pădurea Băneasa, Ștefan Viziru o cunoaște — în noaptea cînd, în credința populară, se deschid cerurile — pe Ileana. în chiar centrul Bucureștilor, el își întemeiază un fel de mică patrie ideală: simplă cameră de hotel, prozaic vorbind, însă în care Viziru se retrage cu sentimentul ieșirii din spațiul și timpul profan, al instalării într-o lume atemporală. De aici, de la București, pleacă el, în toate direcțiile, cu destinații felurite, și aici se înapoiază mereu, pînă la expatriere, aici rămîne și după aceea, sufletește. Aici își are Ștefan Viziru familia: soția și un fiu, sortiți să moară într-un bombardament; aici își trăiește întreaga viață cel mai apropiat prieten al său, Birlș, cu care se angajează în discuțiile ce dau romanului dimensiune filosofică; aici domiciliază și pitorescul aventurier Bpiridon Vădastra: nu. atît de pitoresc, totuși, ca tatăl său, bătrîntul învățător Gheorghe Vasile, atît de pasionat de „Biblioteca pentru toți” încît, pentru a-și procura toate, volumele acestei colecții* vinde la anticariat biblioteca și tablourile unui cumnat, iar, *eină* aude că sosesc rușii, transportă (deși nu e nevoie) cărțile, cu perepții, la țară, într-o căruță închiriată. Asemenea tuturor celorlalte opere literare eliariști scrise în străinătate, *Noaptea de Sinziene*

VIII

e o carte plină de nostalgia orașului natal, și nu doar a iui :. țării de baștină.

Ce leagă însă mai mult decît orice altceva *Noaptea de Sinziene* de precedentele romane ale autorului, și de nuvelele ce aveau să-i urmeze, e problematica. O aceeași problematică alimentează, de altminteri, teatrul, studiile de istoria religiilor, studiile filosofice, eseurile, majoritatea articolelor. Diferențiată doar în funcție de specificul fiecărei forme de activitate spirituală, principala problemă e, desigur, aceea a raporturilor umanului cu sacralul. Problemă expusă în studii și eseuri, iar în literatură *trăită* nemijlocit. Personajele lui Mircea Eliade trăiesc ceea ce creatorul lor înfățișează ca istoric al religiilor și filosof. în consecință, deosebirea esențială dintre scrierile cu caracter științific și cele literare constă (doar) în, aceea că primele sînt cărți cu idei, cu fapte de cultură, cestelalte „cărți cu oapieni”. Sintagma „carte cu oameni” este, în înțelegerea lui Mircea Eliade (formulată în prefața la *Șantier*), însăși definiția romanului. „Oameni” există și în lucrările erudite, însă văzuți în abstracția lor. în nuvele, romane și teatru avem oameni concreți, vii. Umanul a fost, de altfel, în permanență și declarat, obiectul tuturor preocupărilor scriitorului nostru, în toate sferile creativității sale, și cînd, la începutul activității, el a ținut să-și comunice, în „Cuvîntul”, impresii de lectură, a făcut-o, în majoritatea cazurilor, sub genericul *Oameni din „cărți* Tehnica literară în sine nu l-a interesat niciodată, fetișizarea ei a considerat-o drept triumf al „insignifiantului”, impunere a „inumanului prin excelență”, expresie a „secetei”, a „sterilității”, a „plictiselii”. în jurnal mărturisește a fi parcurs *Zgomotul și furia* cu „efort” și se întreabă: „la ce bun acest lung, absurd, neinteresant monolog interior al unui neurastenic în pragul sinuciderii?” Monologul interior, afirmă tot acolo, imediat, e un procedeu de o „facilitate pretențioasă” și care „dă o falsă impresie de autenticitate”. Vrînd, în corsecință, să creeze în opera literară — cu indiferent ce mijloace, — oameni, Mircea Eliade nu înțelege prin aceasta, asemenea iui Călinescu, făurirea de tipuri. Personajele sale nu sînt „caractere”. Fără a se fi pronunțat, precum-.Camil Petrescu, explicit împotriva ideii de „caracter” și

IX

„tip”, fiind, spre deosebire de autorul eseului *Noua structură și opera lui Proust*, un mare admirator al celui mai fecund creator de tipuri, Balzac, este evident că, prin întreaga concepție literară, Eliade nu poate fi atras de „umanitatea canonică”. Intelectuali, spirite problematizante, eroii săi semnificativi nu au cum să fie oameni tipici. Febrilitatea lor interioară e însăși negația fixității caracterologice. Toți nu sînt, de altminteri, cu toate diferențierile individuale, decît întrupări ale spiritului de căutare. Toți sînt angrenați într-un același efort al căutării supremei valori existențiale, a valorii ce, în reprezentarea lor, este singura în măsură a da sens prezenței omului în lume : libertatea. Traiectoriile tuturor biografiilor devin astfel „drumuri ale libertății”, și literatura lui Mircea Eliade e, oarecum, o replică (în parte *avani la lettre*) la cinicul roman al lui Jean-Paul Sartre. Ce este însă libertatea ? Răspunsurile esențiale, în proza narativă eliadescă, sînt două. În înțelegerea celor mai mulți dintre oamenii romanilor din deceniul al patrulea, „libertate” înseamnă posibilitatea de a face orice, de a da liber frîu tuturor pornirilor, de a satisface orice apetit, în disprețul oricăror considerente morale sau de altă natură. Amoralism, anarhie, „huliganism”... Efectul unor asemenea practici nu poate fi însă decît, în cazul cel mai puțin dezastruos, ratarea. Lucizi, unii dintre eroii *întoarcerii din rai* și ai romanului imediat următor dezavuează libertatea de tip anarhic, văzînd în ea o formă tocmai de robie. „Am vrut să fim liberi — zice Vlădescu, într-un dialog cu Pavel Anicet — am izbutit să avem cea mai depravată libertate care a existat cîndva în țara românească. Ei, și-acum ce ne facem ? Tu nu-ți dai seama că am mers prea departe, că ne-am ocupat prea mult de libertatea noastră, că am ajuns sclavii sexului și ai arenei?...” La rîndul său, Anicet se întreabă, altădată, cum de nu înțelege nimeni ce înseamnă „adevărată libertate”. La aceasta, la libertatea reală, — rezultă din proza epică de după al doilea război a lui Eliade — se ajunge exact pe căi opuse celor urmate de „huligani”. Pe căi a căror alegere (sau doar acceptare) implică „asceza”, prin „asceză”, *largo sensu*, înțelegînd controlarea și dirijarea manifestărilor vitale. Controlate sînt, de altfel, în întreaga operă a **prozatorului**,

actele de orice natură : de către toți aceia ce nu se lasă trăiți de ele, ci le trăiesc. Pentru spiritele ieșite din serie, atît practicile amoraliste cît și toate variantele „ascezei” sînt doar „experiențe”. Acele dintre personajele nebanale care se scaldă în „apele diavolului” experimentează răul, păcatul — pentru a-l depăși, pentru a ieși din el întăriți. „Asceta”, iarăși, nu-i scop în sine. Indiferent de conținuturile ei, proza narativă a lui Mircea Eliade e o literatură a „experienței”. *Isabel și apele diavolului*, *Lumina ce se stinge* sînt romane ale unor experiențe individuale. *întoarcerea din rai* și *Huliganii*^ ale experiențelor unei generații. În *Maitreyi* și *Nuntă în cer* sînt rememorate experiențe de cunoaștere în sfera eroticului. Experiențe în plan fantastic sînt cele traversate de eroi în *Domnișoara Cristina*, *Șarpele*, *Secretul doctorului Honigberger*, *Nopti la Serampore*.

O componentă a experiențelor la orice nivel de cunoaștere este erosul. Agent al marilor revelații, femeia e, pentru eroul eliadesc, îngerul vestitor și călăuzitor. „înger” în înțelesul originar de „trimis”. Unealtă demiurgică sau demonică, femeia îl călăuzește pe aventurierul cunoașterii fie spre și prin infern, fie spre paradis. Accesul în paradis e, de altfel, condiționat de traversarea, într-un fel sau altul, a infernului. Intrarea în rai implică o naștere din nou, o „naștere mistică”, posibilă doar prin omorîrea omului vechi, printr-o „coborîre în iad” în acest scop, printr-un *descensus ad inferos*. îngeri feminini, eroinele prozei lui Eliade sînt pentru iubirii lor un fel de preotese ale unor culte misterice : ființe care exercită — spre ispitirea și salvarea lor — funcții inițiatice. De aici și aerul enigmatic de care sînt înconjurate. Adolescentă, Maitreyi devine inițiatorea (doar pe jumătate norocoasă) a lui Allen în misterele spiritualității hinduse. în *Pe strada Mîntuleasa* și alte nuvele, Marina, zisă și Zamfira, e o „văzătoare”, una care învață și pe alții să „vadă”, un fel de prorocită. Leana» cîntăreață prin circiumi, în nuvela *în curte la Dionis*, e o reîncarnare a Euridicei. Din mitologie descind și alte femei eliadice, ca, de exemplu, Oana, uriașa din *Pe strada Mîntuleasa*, sau Frusinel, una din eroinele din *Les trois grâces*, cînd tinără, cînd babă. Enigmatice sînt cele două Ilene, cea din *Nuntă în cer* și cea din

Noaptea de Sinziene, Cosinzeana lui Ștefan Viziru. Toate sau aproape toate femeile lui Eliade sînt stranii, într-un mod sau altul : de la Isabel, eroina primului roman imprimat, la Niculina (**Nouăsprezece trandafiri**), de la Simina (**Domnișoara Cristina**) ia Măria Daria Măria (**Uniforme de general**). Prin asemenea femei, toate personajele masculine memorabile — inclusiv Ștefan Viziru — sînt antrenate în „aventuri” al căror efect este o „rupere de nivel ontologic” : o revelație sau, cel puțin, semirevelație. Revelația posibilității de trăire și într-un alt orizont decît acela al existenței imediate,

Prevăzînd, la peste două decenii după apariția ultimei sale cărți de literatură editată în țară (**Secretul doctorului Honigberger**), resuscitarea literaturii fantastice, Eliade explica posibilul fenomen prin reactualizarea nevoii de mit, prin dorința de instaurare a unei „noi mitologii”. La data formulării acestei profeții (1968) conaționalul nostru avea tipărit, de trei ani, la Madrid, volumul **Nuvele**. O altă culegere, **în curte la Dionis**, avea să apară în anul 1977, la Paris, reluată, patru ani mai târziu, cu numeroase titluri în plus, la București. Scriitorul vorbea în cunoștință de cauză ! Prezicînd apariția unei literaturi fantastice în spirit modern, Mircea Eliade a și produs-o în parte, i-a anticipat proliferarea. Zona mirifică (pentru români cel puțin) a spațiului său epic, „nuvelistica de după război înscrisă, cu siguranță, în literatura fantastică universală un capitol original.

în ce constă originalitatea ? Nuvelele istorice sînt tot „experiențe”, însă experiențe ale „ruperii de nivel ontologic”. Asemenea aleșilor din societățile arhaice, care traversînd „moartea mițatică”, descinzînd „ad inferos”, suferă mutații ontologice, spre a deveni alți oameni, prin „nașteri mistice”, eroii unor nuvele transgresează, pe diverse căi, orizontul fenomenalității, intrînd într-un „dincolo” numenal. Ai altora au doar revelația numenalului (absolutului). Gîndit de Eliade, numenalul capătă atributele „numinosului”, altfel zis, ale „sacruului”. Experiențele „ruperii de nivel” sînt, în consecință, evenimente ale trecerii din „profan” în „sacru”. Sau, în orice caz, ale intuirii „sacruului”. „Sacru” (**numinos**) însemnînd „puternic” (**Urato***), **hierofaniile** (revelațiile sacruului) sînt

kratofanii și-invers. Tot ee e puternic e pentru omul arhaic, sacrii'; termenii aceștia, în înțelesul lor original, numesc o aceeași realitate : benefică sau terifiantă. Realitate semnalată în proza fantastică a lui Eliade încă de la început. întâmplările din citatele scrieri apărute în deceniul al patrulea compun istorii ale unor krato (hiero) fanii. Domnișoara Cristina e, în romanul omonim, o „putere” din lumea cealaltă : strigoi. în **Șarpele**, Andronic aduce în fața unor amici, din lac, printr-o acțiune magică, o reptilă ce pare a fi totemul seminției sale, strămoșul său mitic. Personajul nuvelei **Secretul doctorului Honigberger**, Zeriendi, se face, prin practici izoterice învățate din scrierile defunctului doctor numit **En** titlul nuvelei, nevăzut : părăsește spațiul profan, spre a se instala în **Shamhala**. o presupusă țară miraculoasă, „care, după tradiții, se află undeva în nordul Indiei”, în realitate fiind un tărîm imaginar, „o țară inaccesibilă geograficește”, care nu poate fi cunoscută „decît după o prealabilă și aspră pregătire spirituală\ **In Nopți la Serampore**, naratorul asistă la o întâmplare din alt secol — și chiar intervine în derularea ei, modificînd-o. Un inițiat, căruia îi dezvăluie cutremurătorul fapt, îi amintește că în lumea fenomenală totul e doar iluzie, nimic nu-i real și, în consecință, orice devine posibil. Subiectele unor nuvele editate după se întocmesc prin semnalarea de relații ascunse între viața curentă și „puteri” (**numina**) de „dincolo”. Fapte ciudate, imposibile în sfera normalului, învederează puterea materială a credinței (**O fotografie veche de 14 ani**), posesia de către unii a facultății divinatorii (**Ghicitor în pietre**), interferența realității cu visul (**Douăsprezece mii de capete de irite**). Apar și situații de-a dreptul miraculoase. Un ins oarecare începe, într-o zi, să crească, și tot crește mereu, ajungînd la înălțimea de douăzeci, după unii chiar treizeci de metri (**Un om mare**): Nu acestea sînt însă scrierile în care fantasticul exprimă o viziune a existenței specific eiiadescă.

Suportul acestei viziuni specific eliadești e ceea ce scriitorul numește „irecognoscibilitatea miracolului. încă din fundamentul său **Tratat**, apărut în prima ediție în 1949, istoricul religiilor -suMiniază constant. în studiile de specialitate, că „sacru” sălaş»

Vuiește în „profan”, fiind „camuflat” de el și, implicit, limitat. Dar nu în tot cuprinsul „profanului” ! Nu toate pietrele sînt sfinte pentru acei ce li se închină, cu toate că în înțelegerea lor e foarte posibil ca oricare dintre ele (nu se poate ști care) să fie o piatră sfintă. „Camuflajul” face încă și mai greu, infinit mai greu, recognoscibil, *numinos-ul* în lumea modernă, total desacratizată. Aici, „sacru și suprafirescul sînt așa de amestecate în realitatea profană încît nu se disting”. Iată premisa imaginarului din proza fantastică a scriitorului nostru ! Și, potrivit repetatelor specificări ale acestuia, chiar liantul scrisului său în general. „în nuvelele mele —? menționează Eliade în *Uepruwe du labyrinthe* — încerc totdeauna să camuflez fantasticul în cotidian (...) Cred că întotdeauna transistoricul e camuflat în istoric, extraordinarul în ordinar”. într-un alt interviu, acela ce include și precedentă aserțiune citată, Eliade accentuează de asemenea, repetat, că ideea prezenței „unei sacralități irecognoscibile în realitatea profană” este „elementul de unitate al prozelor mele, realiste și fantastice, și al cercetărilor mele de istoria religiilor”. Scriitorul ține atît de mult la teoria aceasta, încît o formulează — în termeni discursivi — chiar și printr-un personaj, ivan, în nuvela omonimă : „Spiritul e întotdeauna camuflat în Materie”. „Dumnezeu, Spiritul Suprem”, e „capturat, închis în Materie, orbit, alienat, ignorîndu-și propria lui identitate (...). Și așa sîntem și noi, noi toți (...) : nu numai în destructibili (...), ci și irecognoscibiii...”

Ce particularizează fantasticul nuvelor memorabile de după război e caracterul altfel insolit al experiențelor parcurse de personaje. Nespectaculoase — sau, în tot cazul, mai puțin extraordinare decît cele din *Domnișoara Cristina* sau *Nopți la Serampore* — aceste experiențe culminează cu revelații prin care privirile sufletești pătrund în însăși esența numenală, acoperită de „valul Maiei”. Pe felurite căi, unor inși comuni li se revelă „sacru”. Respectivii devin actorii unor înfîplări care fără a fi palpitate, excelînd chiar prin banalitate, unele, se văd smulși din „iluzie”, din „insignifiant”, din „profan” și transportați pe „celălalt tărîm”, al performanțelor. Tărîm fantastic ? „Fantastic”, fără discuție, însă.

* numai pentru neinițiați. în sens înalt, acel tărîm e tocmai *realul*

însuși, realul absolut. „Da sacralite — citim în *Trăite d'histoire ds® religions* — est au premier chef reelle. Plus l'homme est religieux et plus il est reel, plus il s'arrache à Tirrealite dun devenir prive de signification”. împrumutînd termenul — pivot al credinței budiste (și prin unele dintre personaje îl împrumută scriitorul însuși), se poate spune că evenimentele trăite de eroii marilor nuvele eliadești sînt tot atîtea „treziri”. „Trezitii” dbîndesc puțină de a vedea „dincolo”. Ei încep, așa zicînd, să privească lumea cu „ochiul din mijlocul frunții”, cu „ochiul lui Siva”. Fantastică doar în aparență (chiar dacă include și episoade ce implică inserții ale supranaturalului), nuvelistica de maturitate a lui Eliade e, de fapt, o proză de cunoaștere *sui generis*, o proză de idei, revelatorie. Sensul ei, și modul în care acesta e declanșat, sînt semnalate alegoric în *Adio !* Cortina ce „exista și totodată nu există” a scenei pe care se joacă aproape fără cuvinte piesa rezumată în cuvîntul titular inchipuie limitele cunoașterii. Ridicările ei : șanse oferite vederilor în stare să înlătore vălul aparențelor. Existentă și inexistentă în același timp : existentă pentru public, dar nu și pentru actori, cortina e semnalul hotarului dintre „profan” și „sacru”. Cei ce o văd — și nu pot vedea dincolo de ea — sînt înrădăcinații în teritoriul „profanului”. Cei de pe scenă : instalații în sacralitate.

Fiindcă doar ea e reală, adică neschimbătoare și veșnică, sacralitatea posedă implicit — singură — caracterele realei autenticității, „Autentic” Ia modul absolut înseamnă, prin urmare, „sacru” și — scrie Eliade — „simbolul mersului spre centru («centrul» fiind sacralitatea — n.n.) s-ar traduce în vocabularul metafizicii contemporane prin mersul spre centrul esenței sale proprii și ieșirea din inautenticitate”. Invers, „rezistența la sacru” apare, „în perspectiva metafizicii existențiale”, ca „*fugă de autenticitate*”. Ce distanță între conceptul eliadesc juvenil al „autenticității” și cel din opera de maturitate. ! Exact distanța dintre *Romanul adolescentului miop* și *La țigănci* sau *Pe strada Mîntuleasa...*

„Trezitii”, așadar, protagoniștii celor mai valoroase nuvele părăsesc universul profan, pentru a intra în domeniul sacralului. Această transcendere are, în viziunea scriitorului, semnificația

recuperării! „paradisului pierdut”. Replică la *întoarcerea din răi* f De când există istorie — susține Mircea Eliade, și o demonstrează, ia studiile sale, îndeosebi în cele din volumul *La nostalgie des origines* — omenirea trăiește cu „nostalgia paradisului”. Cu — în alți termeni — visul evadării din lumea reală coruptă, al reinstalării undeva în afara timpului și a spațiului concret. Unora, acest vis, ee se poate exprima și ca năzuință inconștientă, li se împlinește, în planul psihic, se înțelege. Fantasticele lor aventuri (consumate, totuși, în climatul cotidianului) nu sînt „decît” anamneze: „treziri”. Prin experiențe de speța aceleia a lui Saul din Tars, personajele unor nuvele ale prozatorului nostru ajung să „vadă” și „văzînd”, regăsesc imperiul incoruptibil al „ideilor”. Intrînd (aievia sau în vis, nu are importanță) „la țigănci”, Gavrilescu nu-și dă seama unde a nimerit, dar cititorul înțelege, în cele din urmă, că a pătruns în netimp. Spațiul respectiv e un tărîm al tinereții fără bătrînețe, semnalat de narator (vag) încă în Isabel... Părăsindu-l, aventurierul fără voie se pomenește, asemenea eroului din basm, într-o altă lume și un alt timp decît cele în care crede a se găsi — cu toate că se înapoiază la propria locuință, după doar (potrivit calculului său) cîteva ore de absență. Inadvertențele de ordin temporal cu care se vede confruntat personajul amintesc și de legenda lui Narada. Trimis de Vișnu să-i aducă apă din satul apropiat, -ascetul Hămîne acolo, uitînd în ce scop s-a dus, doisprezece ani, întemeiază familie, • se îmbogățește (asemenea întrucîtva personajului unei nuvele românești, *La moara lui Călifar*) și cînd, totuși, se înapoiază în pustiu, aude vocea zeului din nou. Vișnu îi reproșează că l-a făcut &ă aștepte peste o jumătate de ceas... Gavrilescu pierde socoteala timpului pentru că „la țigănci.. ca în țara zinelor din basmul lui Ispireseu. Bordeiul din incinta casei rău famate devine pentru personaj „centrum mundi”, *Shamhala*, Olimp. în altă lume, de *Vechi Testament* atemporal și aspațial, dispăre un copil, în *Pe strada Mintuleasa*. Prietenii iui caută „semele” lumii aceleia prin pivniță, iar o femeie, Cana, o vede în vis: peșteră cu nestemate și mii de lumini — poate tărîmul „blajinilor” din folclorul lomănesc. Tărîm, în orice caz, al autenticității. Bănuț, visat sau (chiar) **descoperit** de oamenii lui Eliade,

acest empireu Ie restituie fericiților respectivi propriile identități eurile esențiale. Găsit pe cîmp, muribund, soldatul rus I^an „ascunde un mister impenetrabil și cutremurător”; „el reprezintă sau exprimă pe Dumnezeu necunoscut, *agnostos Theos*, de care vorbea sfîntul Pavel”. Modest profesor de pian, Gavrilescu năzuiește la „arta pură”, x Nu se realizează, totuși, ca mare artist ntei măcar în vis („la țigănci”) și aceasta, probabil, pentru că nu gM-eește care dintre cele trei femei ce dansează în jurul său e „țigancă”; cu alte cuvinte, fiindcă nu se abandonează total jocului, gratuității. în schimb își întilnește — în moarte — iubita din tinerețe, presupusa pereche ideală, cu care, într-o birje, o ia „spre pădure”... Poveste a unei regăsiri, a refacerii unui cuplu, e și **în curte la Dionis**. Cuplul, aici e unul mitic și reconstituirea iui se înfăptuiește aparent într-un bar, în realitate „la curțile lui, ale împăratului, la curțile zeului...” Poet, mirele (Adrian) e încarnarea lui Orfeu. Ileana, mireasa, o fată* ciudată, misterioasă, osîndită „pentru păcatele ei” să cînte în cîrciumi, este Eurfdice. „Curțile” zeiești în care amîndoi. regăsindu-se, își regăsesc prototipurile — și reinstalarea în ele e o nuntă tanatică — sînt ale marelui Dionysos. Mitice sub diverse travestiuri sînt și o seamă de personaje ale altor nuvele. Uriașa Gana e o Pasiphae. Vara, în munți, ea se împreună cu un taur (*Pe strada Mintuleasa*). O prorocită (Casandra sau o alta) e, în aceeași nuvelă, Marina (Zamfira), care, cum a m mai spus, „vede” și învață și pe alții să vadă dincolo de aparențe. Personajele feminine din *Les trois grâces* (Aglae, Italia, Frușina) sînt chiar „cele trei grații”, ultima, avatar al Proserpinei, fiind vara femeie tînără și babă iarna, cînd trăiește ascunsă. Bolnavă de cancer, ea a fost vindecată, prin injectarea unui ser, și reintlnerită implicit de doctorul Aurelian Tătaru. în înțelegera acestui medic, „canceruLeste efectul păcatului originar, pedepsit prin anamneză”. Corpul omenesc a uitat pur și simplu că fusese înzestrat cu o funcție capitală: autoregenerarea celulelor.” Drept urmare, aceste celule proliferază necontrolat, demențial, distrugînd organismul. Pentru reintroducerea controlului, a unui control care ar restitui omului condiția primordială, paradiziacă: tinereța fără Mtrfeete și viața fără de moarte, • e necesară anamneză. Gbți-

nind-o ia nivel celular, Frusinei Chiperii a redevenit divinitate htoniană.

Cînd nu se reintegrează în prototipuri, personajele nuvelor lui Eliade se apropie oricum de „sacru”, de condiția adamieă. Sau măcar intuiesc această condiție. Patru călători spre Dobrogea relatează, în tren, situații stranii, străbătute de ei înșiși sau știute, și unul are sentimentul de a mai fi trecut cîndva, împreună cu ceilalți trei, peste podul de la Cernavodă, care „ar putea camufla un mister” (*Podul*). Trăsnit în noaptea învierii, Dominic Matei... întinerește. Și, totodată, renaște spiritual. Printr-un proces de anamneză radical, memoria sa adună întreaga cunoaștere umană. De îndată ce deschide o carte, Matei știe tot ce conține. în mintea lui sînt depozitate bibliotecile din lumea întreagă. într-un vis, află că „în urma electrocutării activitatea lui mentală anticipează oarecum condiția pe care o vor dobîndi oamenii după cîteva zeci de mii de ani. Principala caracteristică a noii umanități va fi structura vieții psihomentele : tot ce fusese cîndva gîndit sau înfăptuit de oameni, exprimat oral sau în scris, era recuperat printr-un anumit exercițiu de concentrare (...)” (*Tinerețe fără de tinerețe*).

„Fantastică”, în nuvelele menționate, redobîndirea stării originare nu e, totuși, în concepția prozatorului, un privilegiu acordat doar cîtorva rare exemplare ale umanității, ci o șansă oferită oricui, cu singura condiție a concentrării, a abstragerii din imediat. Toți ne putem întoarce *in illo tempore*, în timpul mitic, prin artă. Nu numai prin producerea artei, ci și prin „consumarea” ei. Acesta e sensul nuvelor *Uniforme de general*, *Nouăsprezece trandafiri*, *Incognito la Buchenwald*. Impunînd interiorizarea, arta dăruiește omului *libertatea*, îl învață cum poate fi liber, în orice împrejurări, chiar și în situații-limită, ca acele de la Buchenwald. Liber — în forul interior, *id est*: senin, sigur că nimic nu-i poate lua sau altera chintesenta sufletească. Dintre toate artele, cea care mediază cu mai multă eficacitate accesarea la condiția libertății e, în opinia unor personaje din citatele nuvele, teatrul. Prin spectacol, teatrul are posibilitatea nu de a spune doar, ci și de-a „arăta că oamenii din zilele noastre nu sînt în situația șoarecilor prinși în cursă”, oricît ar fi, socialmente, „condiționați.

și îngrădiți din toate părțile”. Producînd în spectatori anamneze, teatrul (și, împreună cu el, coregrafia, mimosul, corul) îi transportă la „origini”, la începutul începuturilor, îi așează în autentic. Sub stăpînirea aspirației la autenticitate, și implicit la libertatea deplină ca mod al sacralității, Ieronim Tănase pune la cale (*Uniforme de general*) și montează (*Nouăsprezece trandafiri*) spectacole teatrale cu subiecte mitologice.

Revelînd, prin semnalarea sacrului”, domeniul adevăratei autenticități, al autenticității absolute, nuvelele eiiadești nu sînt compuse, însă, cu mijloace autentiste. Departe de a se integra anti-literaturii sau aliteraturii — ori a se pretinde cel puțin aliteratură sau antiliteratură, ele aparțin prozei eminent literare. Nu prozei „artiste”, evident, dar aceleia ce se vrea — și, fără îndoială, chiar este — artă. în timp ce în *Isabel...*, în *Șantier*, în *înțoarcerea...*, în *Huliganii*, Kteraritatea se realizează intermitent și parcă involuntar, în nuvele și în toată proza fantastică, ea este asumată, produsă deliberat.

Apropiată de principalele nuvele „fantastice” prin problematică/cea mai complexă și izbutită scriere amplă a lui Mircea Eliade este romanul *Noaptea de Sinziene*. Specificînd, în *Uepruve du labyrinthe*, cum s-a văzut, că nuvelele sale camuflează fantasticul în cotidian, scriitorul adaugă că, și „în acest roman” ce respectă toate regulile romanului «romanesco», ale celui din secolul al XIX-*lea*, în fond”, el a vrut să camufleze o anume semnificație simbolică a condiției umane. întreaga conduită a eroului principal, Ștefan Viziru, urmează principiul : „Să scapi din Timp. Să ieși din Timp.” Economist de profesie, funcționar superior, Viziru „are fobia Istoriei, are groază de evenimente”. Cel ce spune asta e prietenul său cel mai apropiat, și acesta știe că „Ștefan (...) ar vrea ca toate lucrurile să rămînă pe loc, așa cum i se părea lui că erau în paradisul copilăriei”. Aserțiunile sale sînt confirmate de toate demersurile celui despre care e vorba. Potrivit chiar propriei mărturisiri, Ștefan Viziru are sentimentul, trăind „prea mult în Economia politică”, de a se găsi „în stomacul unui cetaceu gigant, care ar acoperi tot pămîntul”. Preocuparea lui obsesivă este : cum ne

putem elibera ele „teroarea istoriei” (cum scăpăm „din pînteeu balenei”), menținându-ne, totuși, vii, Dacă singura salvare e moartea, existența umană își pierde orice sens. „Atunci ne-arn afla aici, în viață, în istorie, din greșeală. Dacă numai moartea ne îngăduie să ieșim din Timp și din Istorie, nu ieșim, de fapt, nicăieri ; regăsim doar neantul.” Angajindu-se, -pe această tema,, în pasionate discuții cu toți acei pe care îi cunoaște, doi dintre interlocutori îl contrazic pe Ștefan Viziru — din perspective diametral opuse. Petre Biriș, amicul, se declară „împăcat cu Istoria”, vrea să trăiască în ea. Anisie, un grădinar de lângă Sighișoara, susține că omul își urmează adevăratul destin doar adaptându-și viața exclusiv „ritmurilor cosmice”. Exemplul acestei integrări în cosmic îl oferă el însuși prin modul de a trăi. „Nu mai ține seama decît de timpul cosmic : de zi și noapte, de creșterea și descreșterea lumii, de anotimpuri”. Solitar, sustras nu doar timpului istoric, ci și celui fiziologic, grădinarul și-a făcut din livada sa un eden atemporal, un petec de „lume primitivă”, de „lume preistorică”, asemănătoare cumva lumii „pe care o întîlnim la începutul oricărui ciclu” : „lume creatoare de mituri” V Liber, prin integrarea în natură, și autentic, Anisie își este, implicit, pe deplin stăpîn sieși. „Omul ăsta — constată Ștefan Viziru — a descoperit o mare taină (...) Trăiește el, ca om, ca ființă totală, și nu se lasă trăit de țesuturile lui, de glandele lui, de automatismele lui.” încercînd la rîndul său, din răspuțeri, să nu se lase „confiscat, macerat și terorizat” de timpul profan, să trăiască „nu numai în Timp, ci și în Eternitate”, însă fără a evada eomplet din istorie, Ștefan Viziru își procură un iluzoriu „spațiu privilegiat”, „loc paradisiac”, prin închirierea în secret a unei camere de hotel pe care o transformă imaginativ într-o „cameră extraistorică și atemporală”. Aceasta îi amintește de o altă încăpere, tot de hotel, în care, copii, intra pe furii. Numită atunci *prin* stilcirea, poate, a unui alt cuvînt) *Samba*, acea odaie fusese pentru el, și avea să rămînă, *Shanibala*. „Căci — relatează. Viziru. ~ ~ *în Samba* simțeam că nu mai trăiesc așa cum trăisem pînă atunci ; trăiam altfel, într-o continuă, inexplicabilă fericire (...). Mai tîrziu amintindu-mi ele *Samba*, am fost sigur că acolo mă așteptă Durrt-

nezeu (...); Retragerea personajului din istorie nu-i însă doar intermitentă și iluzorie, ci și efemeră. Ascunzîndu-se de istorie, Viziru e găsit de ea. Istoria pătrunde chiar în camera lui secretă. Găzduind acolo un legionar căutat de poliție, demnitarul e arestat și internat în lagărul de la Miercurea-Ciuc. Mai tîrziu, diplomat, / parcurge momentul istoric de groază al bombardării Londrei de către nemți. La București, în timpul tot al unui bombardament, își pierde soția și copilul. Ajunge și pe front. „S-a răzbunat pe el Istoria”, comentează Biriș. Victimă a istoriei este însă și comentatorul. Pe el, istoria îl zdrobește. încercînd să meargă, după război, la Paris, clandestin, Petre Biriș moare în beciurile Siguranței. Moare declamînd *Miorița !* în acest mod intră și el în netimp, în eternitate. Ștefan Viziru iese, în cele din urmă, din istorie, tocmai pe calea pe care voise să o evite. Reîntîlnită într-o pădure din apropierea Parisului. Ileana, fosta iubită cunoscută în noaptea de Sinziene a anului 1938, în pădurea Băneasa, și devenită pentru el, cu timpul, Isolda și Cosînzeana — îndeplinește (ca Leana pentru Adrian), tot într-o noapte de Sinziene. rolul de inger al Morții, Mașina Ilenei, de care Ștefan fusese obsedat pe cînd nu exista, devine pentru amîndoi luntrea lui Caron...

Odisee a unui erou care își caută Ithaca aspațială pe pămînt, care speră să reobțină „condiția adamică primordială” rămî-nînd în istorie, *Noaptea de Sinziene* este, prin sens, și o carte a năzuinței la autenticitate. Scrisă însă fără utilizarea vreunui procedeu propriu „autentismului” !

il exprimă ea mai exact sau mai puțin exact pe autor decît scrierile „afișat „autentiste ?” Ceea ce este cert, e că *Noaptea de Sinziene* exprimă profunzimi ale sufletului său. Nu doar Zaharia Fărîmă, personajul central din *Pe strada Mintiileasa*, este — cum se exprimă interlocutorul scriitorului nostru, în *L'epreuve du labyrinthe* — „geamănul mitic și dublul fratern al iui Mircea Eliade% ci oricare dintre protagoniștii creației epice eliadești de după al doilea război mondial. în toț] aventurierii spiritului, în toate personajele care traversează experiențe ale transcenderii orizontului fenomenal, Mircea Eliade s-a proiectat parțial pe sine însuși,

. Scris în anii 1949—1951, în străinătate, apărut în 1955 la Gal-limarcl, în traducerea lui Alain Guillerrou, sub titlul *La forêt interdite*, romanul *Noaptea de Sînziene* nu putea, înainte de revoluția din decembrie, nici măcar să pătrundă în România, legal, necum să fie tipărit. Moartea lui Biriș, sub tortură, la Siguranță, e o situație pe care defunctul regim — provocînd-o constant, prin în-săși natura lui criminală — nu o permitea, sub nici un cuvînt, în li-teratură. A fost necesară dărîmarea, prin miraculoasa erupție din zilele și noaptea solstițiului de iarnă a anului trecut, a înșiși pilo-nilor celei mai alienante societăți din istoria țării noastre pentru ca romanul cel mai amplu, cel mai solid, cel mai valoros al lui Mircea Eliade să poată ajunge — pe cale normală — în miinile cititoru-lui român. Cît s-ar fi bucurat autorul văzîndu-l apărut tocmai în colecția „Biblioteca pentru toți”, primul izvor la care, copil, a în-ceput a-și potoli permanenta, insașiabila sete de cunoaștere !

Dumitru Micii

ULTIMUL ROMAN AL LUI MIRCEA ELIADE

Scrisă în limba română între 1949 și 1954, *Noaptea de Sîn-ziene* a apărut în traducere franceză în 1955, sub titlul *Forêt interdite*. Ulterior a fost tipărită și în românește, într-un tiraj redus, la Paris, în 1971. „începuturile” sînt însă cu mult mai în-depărtate. Mitul și simbolul solstițiului de vară îl obsedau pe Mircea Eliade de cîteva decenii. în sufocantele călduri ale Calcul-tei din iulie 1929 scrie *Visul unei nopți de vară*. care va deveni un capitol în primul său roman, *Isabel și apele diavolului*.

într-o conferință rostită la Radio București la 3 iulie 1937, Eliade se referea la importanța deosebită a solstițiului de vară în viața celor vechi. în societățile agricole sărbătorile cim-penești încep cu „dansurile ce țin pînă în noaptea Simțului Ioan — miezul verii —” și tot atunci se logodesc perechile. Viața omu-lui ține pasul soarelui. Și dragostea crește odată cu pătrarul lunii”.

Din 1940—41 datează romanul neterminat *Viața nouă*. în de-cembrie 1942 începe o încercare similară, *Apocalips*, la care va renunța definitiv în primăvara lui 1944. Cîteva din episoadele semnificative ale acestei cărți vor fi folosite în *Noaptea de Sîn-ziene*.

Geneza și procesul de elaborare sînt notate cu minuțiozitate în *Jurnal*, începînd cu 26. iunie 1949, cînd a „văzut” un roman

‘ *Vacanța intelectualului*, în Arhiva Societății Radiodifuziunii Române»

eare-i încinta, piriă la 7 iulie 1954, cînd a terminat de transcris ultima pagină. De fapt aceste însemnări debutează încă de la 21 iunie 1949, cînd scrie că solstițiul de vară și noaptea de Sinziene „își păstrează pentru mine toate farmecele și toate prestigiile, Se întîmplă ceva și ziua aceasta mi se pare nu numai cea mai lungă, ci pur și simplu alta decît cea de ieri sau cea de miine.

Cîndva, în Portugalia, imaginasem un fel de poveste cu miracolul regenerării și tineretii veșnice dobîndite într-o noapte de Sinziene. Imaginasem e puțin spus. Multe zile de-a rîndui am trăit parcă sub vraja acestui mister. Trăiam așteptînd să mi se întîmple ceva, să mi se dezvăluie ceva".²

Dacă romanele din tinerete au fost scrise dintr-o suflare, sau, în orice caz, au fost elaborate într-un ritm rapid, această carte a maturității, pentru desăvârșirea căreia i-a. fost necesar un lustru, a însemnat cu totul și cu totul altceva : corecturi, suprimări, amplificări, transcrieri, renunțarea la tot ce i se părea mediocru, superficial. Descurajat și încîntat, cuprins de tristețe, exasperat de dificultăți, intră în panică și vrea să întrerupă munca la carte, apoi se răzgîndește. Din cînd în cînd se destăinuie *Jurnalului*, impunndu-și o mai severă disciplină a muncii, regretînd că se risipește în articole și conferințe „în loc să mă consacru în exclusivitate cărților mele majore și în primul rînd romanului".³

În iunie 1951, refăcînd și transcriind primele versiuni se gîndește ta o soluție : să abandoneze întrupările incredibile și atmosfera de feerie din primele zeci de pagini... Deși, își propune să renunțe la fantasticul asemănător celui din *Sarpele*, e atent în același timp să nu sacrifice elementul absurd, „predestinat", camuflat în „mașina care ar fi trebuit să dispară la miezul nopții" și la care nu putea. în orice caz, renunța. „Destinul, timpul, revelațiile de ordin suprafiresc, toate se «arătau» în romanul meu prin prezența mai mult sau mai puțin reală a unei mașini".

încă din timpul redactării, autorul își pune problema tehnicii pe care s-o adopte și se fixează asupra unui procedeu similar cu cel din *Huliganii* în acest sens, scrie în *Jurnal* la 3 iulie

² *Fragments d'un journal*, Gallimard, 1973, Paris, p. 106,

³ *Idem*, p. 135..

"4,049 că trebuie să folosească „scene concentrate, aproape fragmente. Este singura modalitate de a putea acoperi 12 ani în șapte sau opt sute de pagini. Trebuie să evit să mă las antrenat de frînturi de dialog avînd un «sens filosofic». Să fac efortul de a părea mediocru, trecînd alături de «marile subiecte», fără să le aprofundez. Altfel mi-ar trebui 2000 de pagini".⁴

Amplă frescă- social-istorică, de peste 700 de pagini, cu numeroase personaje, această carte este considerată de Mircea Eliade drept capodopera sa. Acțiunea se petrece între 1936 și 1948, cu întoarceri firești în timp.

în *Jurnalul* său, autorul nota la 27 iunie 1949 : „Doisprezece ani de realitate românească. Aș vrea să folosesc ceea ce am văzut eu însumi și am auzit de la alții, dar să mă las mai ales dus de imaginație, spre a regăsi ca într-un vis această epocă paradisiacă a Bucureștiului tineretii mele".⁵

Ștefan Viziru, personajul principal, are 34 de ani și e căsătorit cu Ioana, pe care o iubește. În după amiaza de 23 iunie 1936, ziua solstițiului de vară (*Sinzienele*), Ștefan simte cum îi bate inima cu putere, fiind cuprins de dorul de a revedea locurile copilăriei din pădurea Băneasa. Aici o întîlnește pe Ileana, o fată tînără și frumoasă. Așa cum îi va spune mai tîrziu lui Biriș, „de-atunci viața mea și-a pierdut înțelesul". Deși o iubește în continuare pe Ioana „cum puțini bărbați și-au iubit soțiile", îi ascunde lucrurile *esențiale*, pe care i le spune totuși Ilenei. E permanent obsedat de pasiunea vieții lui, o visează mereu, o caută fără odihnă, o găsește pentru cîteva clipe numai, pentru a o pierde din nou. Aleargă după cea care i-a fost ursită fără să reușească s-o ajungă. „E ca Ileana Cosînzeana", îi spune el unui alt personaj. Cînd, după doisprezece ani, în aceeași noapte de Sinziene, în păcjurea de la Royoumont, lingă Paris, asemănătoare celei de la Băneasa, o regăsește și vrea s-o păstreze alături de ci, vor pieri amindoi într-un accident. Cuplul ideal, fericirea supremă - nu pot fi realizate vreodată decît în imaginație, în vis, pare să spună trecerea în neființă a lui Ștefan și Ilenei.

⁴ *Ibidem*, p. 110.

⁵ *Ibidem*, p. 108

Cadrul romanului e cel' românesc. Apar fugar și alte peisaje din Anglia, Portugalia și Franța. Bombardamentul Londrei de la 9 septembrie 1940 pornește de la un fapt, real trăit de autorul însuși. De aceea paginile sînt atît de autentice. În convorbirile sale cu Claude-Henri Rocquet, Mirea Eliade arată că amintirile din anii celui de-al doilea război mondial le-a folosit în *Noaptea de Sînzien*: „Am avut o enormă admirație pentru curajul și rezistența englezilor, pentru acest gigantic efort de înarmare, plecînd de la aproximativ nimic. Iată pentru ce, la Londra sau la Lisboa, am crezut totdeauna în victoria aliaților”.

Prezența țării noastre în roman e însă obsedantă, iar atmosfera epocii e de o autenticitate unică. Trăim în Bucureștiul anilor 1936—1948. Se fac referiri — mai mult sau mai puțin ample — la Snagov, Miercurea Ciuc, Sighișoara, Rîmnicu-Sărat.

Romanul prezintă în pagini antologice teroarea rebeliunii legionare și vremile tulburi postbelice. întreaga carte e impregnată de realitatea autohtonă, cu fapte familiare acelor cumplîți ani.

Lichelismul, oportunismul și cameleonismul cutărui sau cutărui personaj apar în citeva portrete în aqua forte, din care nu lipsesc grotescul și insolitul.

Noaptea de Sînzien conține și elemente fantastice, stranii, fabuloase, introduse în mod firesc în țesătura realistă.

Umorel apare în numeroase forme: ironie, glumă blajină, satiră, sarcasm, caricatură.

Romanul pune problema „ieșirii din timp”. Eroul ar fi vrut ca pentru el timpul să se oprească pe loc, în vreme ce pentru restul muritorilor să curgă înainte. Obsesia aceasta constituie singura beatitudine adevărată pentru Ștefan. El îi spune la un moment dat d-rei Zissu: „Vreau să trăiesc de-a pururi tînăr, ca în basmul nostru *Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte*”.

Într-o discuție cu Biriș, Ștefan își aduce aminte că, în copilărie, într-o seară de vară, se întorcea acasă într-un car cu fin.

• *UEpreuve du labyrinthe*, • Edition Pierre Belfond, 1978, Paris, p. 93

Adormise și, trezindu-se deodată, a văzut deasupra lui numai stele și a avut senzația că timpul nu mai curgea, se oprise pe loc.

Dorința lui obsesivă de a ieși din timp era un efort de a regăsi beatitudinea copilăriei.

În subtila analiză pe care o face romanului, regretatul Sergiu Al. George se oprește asupra ierarhizării personajelor în funcție de atitudinea lor în fața timpului. „Pe cînd Vădastra era străin de orice tentativă filosofică, Partenie se dedă unor speculații de pur experiențialism, calificîndu-se el însuși de raționalist, incapabil de a gusta miturile. Biriș este un teoretician al destinului, fără să reușească în a transcende istoria decît numai prin acceptarea martiriului său. Bibicescu, concepînd Destinul ca un timp comprimat în opera de artă, se limitează la catharsis-ul acesteia și nu reușește să exorcizeze Istoria, sucombînd în fața angoaselor care-i vor aduce sfîrșitul.”

La polul opus acestora se găsesc Irina și Ștefan, din dialogul cărora se desprinde o viziune ce convertește diacronia Istoriei în sincronia Destinului. Fără sprijinul filosofiei, prin simpla credință într-o conștiință divină atotștiutoare, Irina deține certitudinea că orice lucru este dinainte hotărît, preexistînd în conștiința divină; ea îndepărtează totuși orice încercare de a contempla de aici, de pe pămînt, sincroniile paradisiace, știind că pentru orice om care nu este un sfînt, viața trebuie trăită așa cum ne-o oferă condiția diacronică pentru a nu cădea în păcat și disperare.

Anisie, omul care locuiește lângă Sighișoara, a simțit *cum trece timpul*, a reușit să se sustragă Timpului, nu numai celui istoric — căci oricine se izolează de lume și nu are legătură cu ziaarele și radioul o face — ci și timpului fiziologic. El pare cu mult mai tînăr decît e în realitate.

Finalul — singurul plauzibil, moartea celor doi — e în aceeași timp începutul unei noi vieți. Fericirea supremă dinaintea „ieșirii din Timp”, cînd îl orbiră farurile mașinii răsărite pe neașteptate, apropiindu-se mult de Ileana: „Simți în acea unică,

• Sergiu Al. George, *Arhaic și universal*, Editura Eminescu 1981, p. 213—214.

aesfirșită clipă, întreaga beatitudine după care tînjise atîția ani, dăruiată de privirea ei înlăcrimată. Știuse de la început că așa va fi. Știuse că, simțindu-4 foarte aproape de ea. Ileana va întoarce capul și-1 va privi, Știuse că acea ultimă, nesfirșită clipă, ti va fi de-ajuns".¹

Ultimul capitol este © transfigurare artistică a credinței populare românești că în noaptea de Sînzienne cerurile se deschid (pentru cine știe să vadă).

La miezul nopții n-a avut loc un banal accident mortal, ci o trecere în altă viață, o ieșire din timp și spațiu. Ultima clipă trăită pe pămînt de cei doi a durat cît o eternitate.

Jurnalul lui Mircea Eliade relatează, la 7 iulie 1954, tristețea și neliniștea pe care le avea în momentul scrierii ultimelor pagini ale cărții. îi era imposibil să se opună destinului, care hotărîse de multă vreme ca Ștefan și Ileana să se piardă în acea noapte. „Scriam într-o permanentă stare de tensiune și timpul chiar părea să reflecte furtuna mea interioară : tunete, furtună, ploaie repede, frig de toamnă se succedau fără intrerupere”.²

Noaptea de Sînzienne prezintă — ca și *întoarcerea din rai* — tema dublului. Personajele feminine au aceeași prospețime și suavitate ca în *Maitreyi* și *Nunta în cer*.

Teatrul și lumea lui sînt prezente, de asemenea, în cîteva episoade ale romanului. Unul din personaje, Dan Bibicescu, actor, regizor și discipol al lui Gordon Craig, un tip de ratat interesant, e preocupat de problema Timpului. El nu cîlește piesa unui debutant înainte de a fi convins că acesta „nu l-a studiat și nu l-a asimilat pe Shakespeare. Pentru el, „o piesă de teatru înseamnă un spectacol care are loc în Timp, într-un Timp concentrat în cîteva destine”. Iată-l pe Bibicescu vorbind (cu sublinieri) despre Shakespeare : „Geniul lui, spunea, numai *spectacolul* îl revelează pe de-a întregul ; și sublinia cu emfază cuvîntul *spectacol*. Textul lui Shakespeare, ca să ne emoționeze, trebuie jucat, adică inserat în Timp, pentru emoții poetice solitare ; a scris pentru a fi *jucat*, adică pentru a

¹ *Fragmenta d'un journal* ed, cit., p. 222,

6 -V-alcătui un *spectacol*. Spectacolul, domnilor mei, spectacolul este marea beatitudine supratemporală care ne este îngăduită”. Nu știe să joace și-și dă seama de propria-i ratare, visează că Mișu Weismann (dacă o să-i reușească marea lui afacere) îi va îndeplini dorința : un teatru după concepția lui Gordon Craig. •înainte• de a muri, celebrul scriitor Ciru Partenie începuse să scrie o piesă de teatru *Priveghiul*, concepută în urma unei lungi convorbiri cu Bibicescu. Acesta îi vorbise despre timpul com-primat ai spectacolului, „despre acele cîteva ceasuri în care se concentrează atîtea evenimente și se împlinesc atîtea destine”. Tot el își expune teoria lui asupra actorului. Acesta, deoarece întruchipează pe rînd nenumărate personaje, „trăiește un număr considerabil de existențe și deci își consumă propria lui *Karma* într-un timp mult mai scurt decît restul omenirii”. Identificîndu-se cu zeci de eroi, cunoaște într-o singură existență pasiunile speranțele, suferințele, revelațiile acestora.

Este discutată și o problemă de principiu : aceea a autenticității operei dramatice. Cătălina arată că totul nu e ideea sugerată de cineva, ci creația finită : „Ai compus piesa după capul tău și o joci sub semnătura unui mare autor. Dar piesa ta e proastă, și ce faci tu e o fraudă și o nelegiuire. Doar dacă nu e un act de supremă gelozie menit să compromită un autor post-mortem. Tu întotdeauna ai fost puțin gelos pe Ciru Partenie. De ce nu vrei să recunoști ?” în cuvintele Cătălinei (personaj deloc angelic !) răsună denunțul imposturii, al imixtiunii în opera « terară, al falsificării substanței ei.

în 1948, găzduit la "Irina, Bibicescu scrie piesa *întoarcerea de la Stalingrad*, pretinzînd că a descoperit un mit românesc al Morții, necunoscut sau dispărut din restul Europei. El transpune acest mit într-o dramă modernă..a cărei lectură o face în fața celor trei-patru auditori, intrerupîndu-se necontenit pentru a explică decorurile, indicațiile-scenice și jocurile de lumini. Cu toate că unele idei despre Teatru ale autorului au fost împrumutat® personajului, acesta este înfățișat ca un cabotin și nu îi este crutat veleitarismul. ^

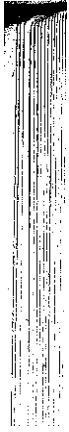
Regăsim și alte câteva idei cu care eram familiarizați din lucrările științifice ale lui Mircea Eliade : a sacrului camuflat în profan, a ieșirii din Labirint. Pentru a „înțelege" miracolele, trebuie să fii inițiat. Altfel, treci pe lângă ele fără să-ți dai seama.

-Alături de *Moromeții*, *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru* — *Noaptea de Sânziene* este una din marile realizări literare ale deceniului al șaselea. Istoriei literaturii noastre nu-i mai este îngăduită ignorarea acestei capodopere»

MIRCEA HANDOCA

TABEL CRONOLOGIC

1907 *martie 9* Se naște, la București, Iliade Eliade, ca al doilea fiu al căpitanului Gheorghe Ieremia, care, din admirație pentru Heliade Rădulescu, își va schimba numele în Eliade. Ascendența răzeșească a lui Mircea Eliade este evidentă : „Mai târziu am aflat o parte din povestea străbunicului. Tatăl lui venise de copil la București, muncise câțiva ani argat la grajdurile de la barieră, ajunsese vizitiu de diligentă, apoi geambaș și în cele din urmă cumpăraseră nu știu câte hectare de grădină și-și clădise hanul. Nimeni nu știa să-mi spună exact de unde venise străbunicul. De la Dunăre, spune unchiul Mitache. De la Olt, pretindea una din mătuși și-mi spunea chiar numele satului : Arvirești. Drept dovadă îmi amintea că pe mama o chema Ioana Arvira. În orice caz, îmi plăcea să mă știu descinzând dintr-o familie de răzeși moldoveni și un hangiu de la Dunăre sau de la Olt. Tatăl bunicului din Tecuci fusese răzeș și mă mîndream că eram doar a treia generație de la opinci, că, deși născut și crescut la oraș, eram încă atât de aproape de «talpa țării». De bunici și de-casa lor îmi aduc bine aminte. Bunicul era înalt, uscat, țeapăn, cu părul alb. la fiecare după-amiază mă lua cu el la cafea, să-I

privesc jucind table. Aveam dreptul la dulceață și rahat, dar cînd cîștiga partida de table mai primeam o dulceață. Către seară, ne întorceam acasă pe Strada Mare. Bunica era mărunță, cu părul cenușiu strîns în jurul tîmplelor, cu ochii palizi. În anul acela, 1919, i-am văzut pe amîndoi pentru ultima oară", (Mircea Eliade, *Amintiri, în, Mansarda*, Madrid, Colecția „Destin", 1968, p. 19).

Fratele mai mare al lui Mircea, Nicolae Remus, se născuse în 1906, iar după 4 ani a venit pe lume sora sa, Cornelia (Corina).

Cele dintîi amintiri sînt legate de Rîmnicu-Sărat, unde tatăl a fost mutat cu garnizoana.

1912-1914 La Cernavodă. Aici faee clasa I primară : „In amintirile mele, timpul acela se desfășoară în plin soare, între Dunăre și dealurile cărămizii calcinate, pe care creșteau măceși și flori mărunte cu petale palide, uscate",

1912 vara La Techirghiol „Tata închinase pentru două luni o cameră spațioasă într-o vilă* Toată familia făcea dimineața băi calde de nămol, Ne întorceam apoi repede ia vilă și ne culcam din nou ca să transpirăm/' (Idem, p. 16), -

1914-1917 Se mută la București. Elev Ia școala primară din strada Mîntuleasa. „Era o clădire mare, robustă, străjuită de castani, cu o curte vastă în spate. În care ne jucam în timpul recreațiilor.*' (Idem, p. 28). Premiat în fiecare an, e fascinat în special de zoologie și iste™rie antică.

1914 „Nu știu cum s-au cunoscut părinții mei, Cînd s-a căsătorit, fata era flăcău tomnatic: avea vreo-15 ani mai mult ca mama. În fotografia n^ppmlă^ de prin

l.
j
[
I
:
:
i
*
[
|*
I-
j"-'
[
;
!
;
!
;
!
!

UW4, tata nu arăta cei 35 de ani pe care-i avea, cu toate că era deja pleșuv. Brun, uscat, cu mustață neagră, în furculiță, sprîncenele groase și ochii oțeliți, pătrunzători, tata părea că nu îmbătrînește. Avea o mare rezistență fizică. La 70 de ani umbla pe jos de la un capăt la celălalt al Bucureștiului și nu putea rămîne o clipă locului ; își găsea neconținut de lucru, în casă, în pivniță, în curte. Era de felul lui frugal, dar la petreceri mînea și bea cît cirici.

La instalarea noastră definitivă la București, mama era foarte tînără, nu împlinise încă 30 de ani. Pe atunci era frumoasă și încă elegantă, dar puțini ani în urmă, în timpul ocupației germane și imediat după război, cînd am sărăcit, mama a renunțat treptat la elegantă și cochetărie. La 35 de ani..a hotărît că nu mai e tînără, că are copii mari și că trebuie să trăiască numai pentru ei. N-a mai vrut să-și cumpere nimic pentru ea și ducea singură toată casa, renunțând vreo zece ani chiar la o biată slujnică de la țară ea să-și poată ține copiii la liceu și la Universitate. în schimb, îmi dădea întotdeauna oricîți bani îi ceream ca să-mi cumpăr cărți" (Ibidem, p. 20-21)*

1917-1925 Elev al liceului Spira. Haret. Pasionat de științele naturale. Premiantul din școala primară rămîne, în prima clasă de liceu, corijent la română, franceză și germană. „Voi ajunge un mare zoolog, un mare pianist, un mare, doctor, sau un inventator, sau un explorator, saif voi descifra o limbă moartă ? Dar un lucru era sigur, că nu voi fi niciodată premiant, că de-abia voi izbuti să trec dintr-o clasă "într-alta! în acele după-amiezi de vară, eu una din cele trei gramatici în fața mea, ghicisem deja ceea ce s-a dovedit mai tîrziu a fi o caracteristică a temperamentului mm.' îmi era imposibil să învăț ceva la comandă, așa cum învăța toată ltuaea» in ooi&ermitate cu programul

școlar." (*Ibidem*, p. 49-50). În clasa a II-a obține însă, cu ușurință, un 10 la română, în primăvara aceea începe să scrie primele nuvele fantastice. „Descoperisem oina și, deși eram miop, ajunseseam repede mare meșter, mă apăram în careu mai bine ca mulți alții mai în vîrstă decît mine și ținteam cu mingea aproape fără greș." (*Ibidem*, p, 40),

1918 „în mai 1918 am început să plecăm, duminicile^ dis-de-dimineată, către mănăstirile din jurul Bucureștiului. Mă reîntorceam aproape de miezul nopții, obosit, ars de soare, plin de praf, dar cu cutiile pline de insecte, 'cu borcane în care aduceam șopîrle, broaște și tritoni. Dintr-o lădiță acoperită cu geam îmi făcusem un «terarum». Petreceam ceasuri întregi urmărind viața domoală, mohorîtă a gîndacilor de tot felul, a brotăcelor, a șopîrelor. Făceam planuri pentru excursiile de vară. Să coborîm pe malul Dîmboviței, pînă la Dunăre, să cercetez nămoalele și mlaștinile bogate în larve." (*Ibidem*, p. 47).

1919 Pensia de căpitan a tatălui este prea modestă ca 'să poată ține trei copii în școală. Casa din strada Melodiei e închiriată, și cei cinci membri ai familiei se mută în cele două odăițe de la mansardă. „Mansarda aceea a avut o importanță hotărîtoare în viața mea. Mi-e greu să mă închipui cel care am devenit mai tîrziu, cel care sînt încă și astăzi, fără aceste două odăițe scunde, vopsite cu var, cu ferestruici mărunte (una din ele e rotundă ca la o cabină de vapor), cu o sobă de cărămidă nemaivăzută, căci avea gura într-o odaie și trupul în odaia cealaltă. A fost marele noroc al adolescenței și tinereții mele că am putut locui 12 ani acolo, că, mai ales, am putut locui ultimii cinci, șase ani, singur." (*Ibidem**p. 23).:

1919-1920 • „Chimia m-a cucerit-ea-nici o altă știință, pînă atunci. într-asemenea chip, încît am crezut că mi-am i părăsit adevărata mea vocație și în decursul anului școlar 1919—1920 mi-am alcătuit primul laborator.. La început, destul de modest : în pod, alături de mansarda noastră, pe o măsuță de tablă, mi-am instalat o retortă, o duzină de eprubete. o lampă cu alcool și cîteva borcane cu «substanțe». Cînd veneau colegii să mă vadă, le arătam cîteva experiențe clasice : fosforul arzînd, sfîrîind cînd îi dădeau drumul în apă, transformările misterioase ale sulfului pe măsură ce se topea, și celelalte. în anul următor, cînd ne venise rîndul să studiem chimia, cîteva dintre colegii mei încercaseră să mă imite și și-au improvisat și ei laboratoare. Profesorul de fizică și chimie Voitinovici a observat repede cît eram de pasionat și cît de mult Știam pentru vîrsta mea și mi-a încredințat cheia laboratorului liceului. Veneam de cîte ori puteam, după-amiezile, singur sau cu unul din colegii mei, și încercam tot felul de experiențe." (*Ibidem*, p. 62),

1921 mai 12 Debutul lui Mircea Eliade cu articolul *Dușmanul viermelui de mătase* în „Ziarul științelor populare și al călătoriilor", nr. 21. Era semnat Eliade Gh. Mircea. „Cînd mi-am văzut humele tipărit — la sumar și din nou la sfîrșitul articolului — inima a început să se zbată. De la chioșcul de unde cumpărasem revista și pînă acasă mi s-a părut că toată lumea mă privește. Triumfător, l-am arătaft părinților." (*Ibidem*, p. 64).

La 11 martie 1965, Mircea Eliade notează în Jurnal cu referire la acest an : „Sînt pe cale să recitesc *Agamemnon*. Amintiri : prima lectură, în franțuzește, în clasa a IV-a de liceu. Haig Acteriari a fost atît de entuziasmat, încît s-a hotărît să învețe greaca. îmi spunea : «Ar trebui să faci același lucru, să nu citești de-

cît. în grecește și cărți despre Grecia». *Tm* aceeași săptămîină, îndemnai de el, am citit **ApoUoy** manganul de istorie a artelor al lui Solomon Reinach. Kaig îmi spunea : «Noi ar trebui să scriem împreună - @= istorie a tuturor artelor în Grecia. Eu voi scrie istoria teatrului și a arhitecturii^ tu trebuie să începi cu Efemer». «Asupra lui Homer, î-am răspuns, ar trebui să scriu o carte întreagă. Un volum de cinci sute de pagini Poate chiar două volume. » Făceam aceste proiecte în mansarda din strada Melodiei, cu 42 *âe* ani în urmă." (*Fragments d'un journaX*, Paris. Editura Gal-Jimard, 1973, p. 417).

Povestirea fantastică, *Cum am găsit pmtrafilosofală*, capătă premiul I al „Ziarului științelor populare și al călătoriilor". Este perioada în care a scris în câteva caiete *Călătoria celor cinei cărăbuși -m țara furnicilor roșii*, „un fel de roman de aventuri în care amestecam entomologia, humorul și fantasticul Ceea ce mă pasiona mai mult seriindu-1 era descrierea diverselor locuri, așa cum le vedeau cărăbușii străbătîndu-le pe îndelete sau zburînd pe deasupra lor" (*Amintiri-; I, Mansarda*, p. 66).

1922 *va/ra* La Sâcele, unul dintre cele „șapte sate" apropierea Brașovului : „între miile de alte lucruri eram pasionat de entomologie." (*Fragments...*, p.234). În „Ziarul științelor populare și al călătoriilor" apăreau, alături de *Convorbiri entomologie*®, o serie de schițe sub titlul general *Din carnetul unui eercetaș* : „Nu cred că erau bine scrise, dar pentru mine-aveau o valoare sentimentală, Era un fel de jurnal romanțat a! excursiilor mele în Carpari. la mănăstirile di» Pra-ho\m și Moldova, al călătoriilor din Bucovina, și Transilvania/ (*Amintiri*, p. 82).

Alături de *Jurnal* începe un nou roman fantastic, plăsmuit pe ..dimensiuni ciclopice" : *Memoriile' unui*

soldat de plumb : „-Era un roman de nesăbuite proporții, înglobînd nu numai istoria universală, ci întreaga istorie a cosmosului, de la începuturile galaxiei noastre la alcătuirea Pămîntului, de la originea vieții pînă la apariția omului." (*Ibidem*, p. 75).

Semnează și cu pseudonimele Silviu Nicoară și M. Gheorghe,

1922-1923 Lucrează la prima operă mai amplă : *Romanul adolescentului miop* : „Mă socoteam pregătit să scriu un roman. Publicasem vreo 50 de articole și schițe literare în diferite reviste, colaboram regulat la revista liceului, «Vlăstarul», și devenisem chiar redactorul responsabil : adunam materialul, îl duceam la tipografie, rămîneam ceasuri întregi lingă culegător, ca să mă conving că descifrează corect anumite manuscrise. Și, apoi, dispuneam de un *Jurnal* voluminos ; mi se părea că, dacă voi ști cum să utilizez aceste materiale, romanul ar putea fi gata în câteva luni.

Era mai mult decît un roman autobiografic. Voiam să fie în același timp un document exemplar al adolescenței. Îmi propusesem să nu inventez nimic, nici să nu înfrumusețez, și cred că m-am ținut de cuvînt. Îmi spuneam că, pentru întîia oară, un adolescent scrie despre adolescență și scrie întemeiat pe «documente»" (*Ibidem*, p. 8,9). Capitolul despre Societatea „Muza" din *Romanul adolescentului miop* se va tipări în decembrie 1926 în „Cuvîntul". Cartea a rămas timp de peste 60 de ani inedită : „Mă revăd în acei ani în mansardă, revăd masa de lemn acoperită cu hîrtie albastră, lampa cu abajurul alb sub care îmi împingeam cartea pe măsură ce mi se împăienjneau ochii și distingeam tot mai anevoie literele. Erau anii de «miopie galopantă», după expresia unuia din oculiștii„la care fusesem. Dioptriile creșteau mai repede decît aveam eu timp să-mi schimb

lentilele. Nu era, spusese doctorul, decît o soluție, să nu-mi obosesc ochii citind prea mult la lumina lămpii. Dar cum aș fi putut (și mă întreb acum : cine ar fi putut?) să-mi menajez ochii într-un timp cînd aproape în fiecare săptămînă descopeream un nou autor, alte lumi, alte destine ? încercam totuși să mă apăr, citind fără ochelari, cu bărbia lipită de carte, sau închizînd cînd un ochi, cînd pe celălalt, sau apăsîndu-mi ochelarii pe nas, sau schimbînd becurile cînd albastre, cînd albe, cînd slabe, cînd foarte puternice. Apoi, cînd ochii îmi lăcrimau și mi se împăienjeneau de-a binelea, treceam în odăița decalaturi și mă spălam cu apă rece. Rămîneam apoi, cîteva minute, întins pe pat, cu ochii închiși, încercînd să nu mă gîndesc la nimic." (*Ibidem*, p. 71).

1923 „într-o barcă pe Marea Neagră, în timp ce, surprinși de furtună, catargul s-a rupt și noi am fost împinși spre larg ; ca urmare a acestei aventuri, pe care am avut-o la 15 sau 16 ani, mi-a rămas un traumatism bizar : nu pot să suport furtuna, tunetele, fugelele (mai ales fulgerele). Este cu atît mai ciudat, precizez, că pînă la această dată aveam o slăbiciune pentru fulgere, (Cu un an înainte era să fiu trăsnet în Carpați pentru că, în momentul cînd s-a dezlănțuit * furtuna, am fost cuprins de un fel de exaltare dionisiacă, săream, strigam printre stînci. Trăsnetul a căzut la zece metri de mine, fără să reușească să-mi domolească exaltarea.) Pe mare, în timpul furtunii, vedeam valuri enorme și îmi spuneam tot timpul : de <3ata aceasta nu voi scăpa. Și închideam ochii și totuși nu mi-a rămas nici o fobie față de apă. îmi plăcea să înot. Și sînt fericit de fieGare dată cînd pot să fac o călătorie pe mare," (*Fragments...* p. 132—183).

1923- 1925 învață italiana'pentru a-l putea citi în original' pe Papini și engleza pentru a-l citi pe Frazer,. începe studiul limbii ebraice și persane.

1924- 1925 Publică articole de istorie a religiilor, orientalistică și alchimie în revistele „Orizontul”, „Foaia tinerimii”, „Universul”, „Lumea”, „Adevărulliterar”, „Știu tot”.

„Evident, neglijam școala și mai pe față ca în trecut. Dar pentru că publicam în revista liceului, „Vlăstarul”, o seamă de articole erudite, pentru că, mai ales, publicasem un rrticol despre Nicolae Iorga, care-i plăcuse marelui savant și impresionase pe toți profesorii mă bucuram de un anumit prestigiu și mi se treceau cu vederea lipsurile.

Trăiam o perioadă de euforie. învășasem englezește ca să-l pot citi pe Frazer, cumpăram tot mai multe cărți de istoria religiilor și orientalism, instalasem o nouă bibliotecă în mansardă. Cămăruța mea de lucru începu să semene acum cu cabinetul unui erudit din alte vremi. Adunasem peste o mie de volume și, alături de colecțiile pe care le țineam pe unde puteam — pe podea, pe sub pat, peste lădița cu manuscrise — se mai aflau în odăiță insectarele, ierbarerele, colecția de mineralogie, un rest de laborator, iar pe pereți planșe pe care copiasem hieroglifice și basoreliefuri egiptene," (*Amintiri, I, Mansarda*, p. 106).

& 1925 octombrie Student la Facultatea de Litere și 'filosofic „Continuam să dorm patru, cel mult cinci ore pe noapte, și poate m-aș fi mulțumit să rămîn aici dacă n-aș fi citit undeva că Alexandru von Humboldt nu avea nevoie decît de două ceasuri de somn.”-(*Ibidem*, p. 125). ;

2926' *imuane* Scoate. „Revista universitară“: „Primul număr a apărut odată cu deschiderea cursurilor. Ca și la «Vlăstarul», adunasem singur materialul și mă îngrijeam de cursuri. Dar de data aceasta era vorba de o revistă care trebuia distribuită la chioșcuri și librării. Eu am publicat printre altele un articol despre Ionel Teodoreanu și o critică a primului volum din *Essai de synthese de Vhistoire universelle* a lui N. Iorga. Paginile acestea au jucat un rol hotărîtor în tinerețea mea. Critica volumului lui Iorga era exagerată și plină de teribilisme juvenile. Paradoxal și tragic a fost faptul că, abia intrat în Universitate, criticasem violent și mă rupsesem definitiv de profesorul pe care4 admiram mai mult> de omul pe care mi-l alesesem de model și a cărui viață și operă jucaseră în adolescența mea, și au continuat.să joace și mai tîr^iu, un rol aproape magic. într-adevăr, de Cile ori mă simțeam obosit sau deprimat, îmi era destul să privesc cele cîteva zeci de volume de Iorga pe care le adunasem în rafturile mele, ca să-mi re* gălesc forțele: intacte Și tocmai pe acest uriaș în umbra căruia jinduisern să cresc, îl jignisem adine” • *Sbidem*, p. 131).
Noiembrie Redactor la „Cuvîntul”, unde trebuia undate două foiletoane pe săptămîhă, plus notițe și informații pentru pagina-literară.

1927 *martie-aprilie* Prima călătorie în Italia, Il vizitează pe Giovanni. Papini, care a avut o deosebită înr&^ rire,asupra adolescentului si lînărului Mircea Eliade, Impresiile: despre Papini -îi vor fi întipărite de *Perpessicius m* ..Universul literar”. După uh 'sfert de secol de la-această întîlnire\ autorul lui *Ca& n* va scrie printre altele :

„24 decembrie 1953 •

Dragă Eliade,

De mult timp nu știu nimic despre d-stră, dar • "sînt sigur că nu m-ați uitat. Eu, de.asemenea,, n-am uitat scumpa prietenie pe care mi-ați acordat-o, mai mult decît- o dată, într-o manieră deschisă și cordială, „Cahiers de l'Hențe”, Paris, 1978, p. 286).
 •*tulie-august* Călătorie în Austria și Elveția. Reușește la' un concurs pentru o bursă la Geneva, organizat. de Societatea Națiunilor : „în principiu, trebuia să urmăim niște cursuri despre structura și viitorul Societății Națiunilor, dar eu m-am,mulțumit să mă înscriu la. Biblioteca Universității și sa citesc cărți .inaccesibile la București, îndeosebi lucrări de orientaiistică. Mrncam la o cantină studentească sau mă mulțumeam, serite, cu cafea cu lapte, iar cu: banii economisiți îmi cumpăram, cărți.” (*Amintiri, I, Man-sai?d&p.-147*:).

Septembrie • & Apare primul din seria celor 12: articole intitulate *Itinerariu spiritual*, unde își 'caracteriza confrății de aceeași vîrstă drept „miîia, generație torturată de imperativul sintezei”.
 •*m* . *Sfârșitul toamnei* Vorbește pentru prima, oară în public, în cadrul unui ciclu de conferințe consacrat *Romantismului*, „De la cele dintii cuvinte pe care .le-am. rostit, am" știut că totul se va. petrece ma ibine .ci\ decît îmi închipuiam eu. 'Găsisem fără efort, tonul și: debitul verbal care se cuvenea și eram atît de sigur :
 " că voi reuși să spun tot ce. aveam de spus, încît nici -r . măcar nu. mi-am scos planul și notițele din buzunar/'
 •*f* (*Amintiri, I, Mansarda*. p* 1.55).

aprilie-kinie: *Lh* Roma : „Ziua- mi-o petreceam îa ' Biblioteca. Universității *semm* hoinăresam* pri»-oraș,

iar noaptea lucram acasă, pregătindu-mi teza de licență sau scriind articole pentru «Cuvîntul» și pentru presa italiană." (Idem, p. 161). „Plănuita *Istorie a Renașterii italiene* trebuia să fie monumentală — și nu știu în câte volume — căci voiam să spun totul și eram sigur că voi spune lucruri pe care nimeni nu le-a întrevăzut vreodată. Un volum de exemplu era consacrat raporturilor dintre curentele mistice și oculte ale Evului Mediu — Joachim de Flore, *Kaballa*, alchimie, ermetism — și umanismul lui Ficino și Picco della Mirandola. îmi amintesc încă, am lucrat la acest volum toată toamna lui 1928, pînă în ajunul plecării mele în Italia." (*Fragments...*, p. 246—247), *Octombrie* Licențiat în filosofie la Universitatea din București cu o teză asupra lui Campanella.

Noiembrie 20 Pleacă cu un vapor românesc spre India, unde maharajahul Manindra Chandra Nady de Kassimbazar îi promite o bursă de studii.

Noiembrie 25-decembrie 5 Călătorie în Egipt.

Decembrie 17-20 Debarcarea la Colombo și vizitarea Ceylonului.

Decembrie 21 în biblioteca Societății teosofice din Adyar îl întâlnește pe Dasgupta : „Li scrisesem cu 5 sau 6 luni înainte ; m-a asigurat că puteam veni la Calcutta și să lucrez cu el. Nu mă așteptam să-l găsesc la Adyar. Era acolo pentru manuscrisele Societății teosofice." (*Fragments...*, p. 215).

Decembrie 26 Sosirea la Calcutta, unde se stabilește la pensiunea anglo-indiană a doamnei Perris, din Ripon Street 82 : „M-am consacrat exclusiv gramaticii sanscrite și filosofiei hinduse. Nu părăseam manualul meu de sanscrită decît pentru a studia un text filosofic /într-o traducere englezească. După 3-4 luni de muncă, gramatica sanscrită mi-a devenit familiară." „Cahiers de THerne", p. 36). Frecvența, ide ase-

menea, cursurile lui Dasgupta la Universitate. Noaptea citea literatură și mai ales *Jurnale*.

1929 iunie-august Redactează *Isabel și apele diavolului*.
"• *Septembrie* Merge împreună cu Dasgupta în Shantiniketan, pentru a-l cunoaște pe Rabindranath Tagore.

1930 ianuarie 2-septembrie Locuiește în casa lui Dasgupta, unde o cunoaște pe fiica acestuia, Maitreyi.

Februarie Se hotărăște asupra tezei de doctorat, *Istoria comparată a tehnicilor Yoga*, pe care o va redacta între 1930-1932 și o va publica în 1936.

N. Iorga, ca ministru al Instrucțiunii, îi prelungește bursa de 180 de lire pe an, dobîndită, în 1928, pentru studii la Universitatea din Calcutta.

Vara Dasgupta îi dictează cartea sa despre *Upanisade*.

" *Septembrie 18* „Ruptura" cu Dasgupta. Acesta, aflînd despre legăturile dintre fiica sa Maitreyi și Mircea Eliade, îi cere oaspetelui său să părăsească imediat locuința.

1930 octombrie—1931 martie Locuiește în mănăstirile din Himalaya, la Svargashram, Rishikesh : „Mă deșteaptă toaca fără vrere. Nu deslușesc nimic în întunericul cămăruței în care mă adăpostesc de atîtea luni. N-am luminare și n-am lampă. Rămîn întins pe patul de lemn, învelit cu pătura de bumbac. O cameră de pustnic himalayan, cu o singură fereștrică fără geamuri." („Vremea", 28 februarie 1932). Aici îi are drept „guru" pe Swami Shivenanda, cu care se scîlda în fiecare dimineață în Gange. În deceniile următoare, mentorul său va deveni celebrul autor al cîtorva sute de cărți și broșuri.

După trei luni în Himalaya își regăsește ritmul de altădată: „Dormeam doar cîteva ore pe noapte

cu multă muncă, fără să resimt -oboseala., în afara orelor consacrate meditației și exercițiilor yoga, citeam în fiecare zi texte sanscrite, lucram la teza mea, scriam articole pentru «Cuvîntul și, noaptea, continuam lucrul la *Lumina ce se stinge*» (*Memoires*, I, 1907-1937. *Les promesses de V equinoxe*, Editions Gallimard, 1980, Paris, p. 269).

Revine la pensiunea doamnei Perris din Calcutta. Lucrează fără încetare. începe să învețe tibetana și apoi se consacră studiului etnografiei Asiei orientale.

August Face câteva excursii în delta Gangelui.
Decembrie Părăsește India, în urma unei scrisori primită de la tatăl său : „Neprezentîndu-mă la încorporare, aș fi riscat să fiu considerat dezertor, și aceasta era cea mai mare dezonoare pe care putea să o cunoască în ofițer. Evident, nu-mi rămînea decît să mă închin...” (*Memoires*, I, p. 224).

1932 *ianuarie 16* Prima din cele 50 de conferințe rostite la Radio București. Imediat după întoarcerea în țară începe colaborarea la „Vremea”.

ianuarie-noiembrie își satisface serviciul militar într-un regiment de artilerie antiaeriană din București. Pentru a ajunge la Ghencea, la celălalt capăt al Bucureștiului, unde se afla regimentul, îi trebuia mai bine de o oră.

Martie Obține o permisie de o lună (cu ajutorul lui C. Rădulescu-Motru) pentru a lucra la teza de doctorat : „Locuim iarăși în mansarda mea. Puteam să lucrez ca altădată, pînă tîrziu în nopți, fără să-mi fie frică de a nu mă putea scula la 4 dimineața pentru a merge la cazarmă.” (Idem, p. 312).

Aprilie E mutat la Marele Stat Major, la biroul traducătorilor. Traduce articole apărute în revistele militare americane și italiene.

1932 Apare primul carticică de eseuri intitulată *Solilocv* (Editura Cartea cu semne),

1933 mai Apare, la Editura Cultura Națională, *Maitreyi*, roman care îl face celebru la 26 de ani. Cartea fusese premiată (20.000 de lei) cu premiul Techirghiol-Eforie de o comisie din care făceau parte : Perpessicius, Cezar Petrescu, Mihail Ralea, G. Călinescu, Șerban Cioculescu.

Sfîrșitul lui iunie Doctor în filosofie cu teza despre Yoga. Comisia, avîndu-l președinte pe D. Guști și raportori pe P. P. Negulescu și C. Rădulescu-Motru, îi atribuie „Magna cum laude”.

Noiembrie Suplinitor ia catedra de filosofie a Universității din București : își deschide cursul despre *Problema râului în filosofia indiană*. În aceeași toamnă, toate nopțile, între orele 11 și 1/2 dimineața, și le consacră redactării romanului *Întoarcerea din rai*

1933-1934 Semnează la „Credința” cu pseudonimul Ion Plăieșu.

Ianuarie Face parte, alături de Tudor Vianu, Șerban Cioculescu, Petre Comarnescu "din Comisia Fundațiilor Culturale pentru premiarea scriitorilor tineri. Acest juriu va acorda premiul, de debut viitoare, triplete de aur a spiritualității românești.: 'Noica (*Mathesis sau. despre bucuriile simple*), Cioran (*Pe culmile disperării*), Eugen. Ioncsu (*Nu*).

1934 *ianuarie* Căsătoria, cu Nina Ilfareș. Apare la Editura Națională. S, Ciornei *Întoarcerea Sin rai*.

Martie La Editura Cartea. Românească . îi apare romanul *Lumina ce se stinge*.

August-septembrie Merge la Berlin, „pentru a lua cunoștință cu documentele cele mai recente relative la teza mea și a consulta revistele de orientalistă, inaccesibile în România (...). De dimineață pînă seara lucram la Sdadtbibliothek, de la deschidere la închidere, așa cum am făcut-o altădată la Roma sau Calcutta. În timpul celor cinci sau șase săptămâni ale sederii mele la Berlin am pus la punct bibliografia cea mai recentă pentru *Yoga* și am putut strînge documentația necesară pentru a scrie *Alchimia asiatică și mătrăguna!* (Memoires, I, pp. 390—440).

Noiembrie își deschide cursul la Universitate cu tema *Salutul în religiile orientale*.

în acest an văd lumina tiparului volumele : *Oceanografie* (Editura Cultura poporului), *India* (Editura Cugetarea) și *Alchimia asiatică* (Editura Cultura Poporului).

1935 aprilie 7 E ales în Comitetul Societății Scriitorilor Români de sub președenția lui N. N. Condiescu.

îi apar cărțile. *Șantier* (Editura Cugetarea) și *Huli-ganii* (Editura Națională S. Ciornei).

1936 ianuarie Seminar asupra cărții a XII-a din *Metafizica* lui Aristotel.

1936 La Paris se publică teza de doctorat *Yoga. Essai sur les origines de la mystique indienne* (Librairie orientaliste Paul Genthner). Elogiat de zeci de orientaliști străini. Un confrate, Petre Manoliu, îi scrie entuziasmat la 8 mai 1936 : „Odinioară se vorbea de un Heliade, mîine se va vorbi despre un Eliade,” *lulie-august* Călătorie la Londra, Oxford, Berlin. La Editura Culturală Națională se publică romanul fantastic *Domnișoara Christina*

1937 mai Ministerul Educației Naționale cere consiliului profesoral al Facultății de Litere din București îndepărtarea din învățămînt a lui Mircea Eliade sub pretextul absurd că ar fi autor de „literatură pornografică”, în aceeași lună Editura Fundațiilor publice, sub îngrijirea lui Mircea Eliade, cele două volume de *Scrieri literare, morale și politice* ale lui B. P. Hasdeu. în prefață, Mircea Eliade arată printre altele : „Ediția operelor complete ar fi trebuit să cuprindă cam 20 de volume mari, în care absolut toate scrierile lui Hasdeu, publicate sau inedite, ar fi fost tipărite în ordine cronologică, după modelul ediției lui Goethe de la Weimar. Un an de cercetări preliminare ne-a convins că o asemenea monumentală ediție nu este încă posibilă și mai ales nu este oportună, înainte de a face accesibilă marelui public măcar o parte din opera literară și morală a lui Hasdeu. Cu alte cuvinte, înainte de toate, era urgentă descoperirea lui Hasdeu de către publicul românesc ; era necesară restaurarea acestui uluitor scriitor în istoria literaturii românești și integrarea lui, în locul pe care îl merită, în istoria vieții civile, morale și profetice a veacului XIX românesc. O ediție a operelor complete, distribuită pe cel puțin douăzeci de ani, ar fi întîrziat restaurarea lui Hasdeu în cultura românească. Pe de altă parte, o asemenea ediție, cuprinzînd absolut toate scrierile lui Hasdeu — așadar și cele șapte-opt mii de pagini științifice — ar fi fost oarecum inaccesibilă marelui public și ar fi îngreuiat asimilarea acestui genial scriitor, care a făcut tot ceea ce i-a fost posibil, în timpul și, mai ales, spre sfîrșitul vieții sale, ca să rămînă un izolat și un neînțeles. Ceea ce voiam noi, în primul rînd, era să se vadă întregul acestei opere uriașe, în aparență haotică și dezordonată ; să se ia cunoștință directă cu poetul, romancierul, eseistul, moralistul

și scriitorul Hasdeu, să fie descoperit gânditorul politic, profetul, filosoful istoriei, pe care o soartă tulbure l-a ținut treizeci de ani în întuneric. Numai după ce Hasdeu va «reintră în circulație», va fi citit și gustat, ne putem gândi la ediția monumentală a operelor sale. De aceea am primit cu bucurie propunerea d-lui profesor Alexandru Rosetti de a pregăti o culegere critică din scrierile literare și morale ale lui Hasdeu. În ceea ce ne privește, n-am renunțat la hotărârea ediției operelor complete. Chiar dacă puterile noastre nu ne vor ajunge să o ducem până la capăt, nu disperăm de soarta acestei *Opere complete*, căci ceea ce a fost mai greu — liniile de orientare, bibliografia, șantierul — a fost făcut prin ediția de față." (*Op. cit.*, p. V-VI).

Iunie Comitetul Societății Scriitorilor Români sărbătorește pe Mircea Eliade pentru editarea operelor lui Hasdeu.

Iulie în drum spre Berna, unde se duce să-l viziteze pe Lucian Blaga, se oprește pentru câteva ore la Veneția. Convorbirea cu Blaga va fi concretizată într-o pagină antologică, publicată în „Vremea” la sfârșitul lui august.

Îi apare volumul *Cosmologie și alchimie babiloniană* (Editura Vremea).

Tipărește volumul *Șarpele*, în Editura Națională S. Ciornei. Curs asupra *Simbolismului religios*.

1938 Ține la Universitate un curs despre *Istoria budismului*.

Decembrie Apare, la Editura Cugetarea, *Nunia în cer*.

1939, primăvara Apariția primului volum din revista „Zalmoxis” (Paris).

Vara Ascensiune în Carpați '-

P' Toamna • Publică, în Editura Vremea, -volumul de eseuri *Fragmentarium*.

1940 Apare la Paris cel de-al doilea volum din „Zalmoxis”. *Aprilie 10-septembrie* Se află la Londra, ca atașat cultural la Legația română.

Septembrie Evacuarea la Oxford.

Tipărește, la Editura Socec, amplele nuvele fantastice *Secretul doctorului Honigberger* și *Noapți la Serampore*.

Octombrie începe să scrie romanul *Viața, nouă*, pe care-l va părăsi apoi,

1941 *februarie 10—1944* Consilier cultural la Lisabona : „Am rămas patru ani. Am muncit, am învățat portugheza destul de bine. Am început să lucrez în românește, la *Tratatul de istoria religiilor* și la *Mitul veșniciei reîntoarceri*. Voiam să scriu o carte despre Camoes ; nu numai pentru că-mi plăcea mult acest poet, ci și pentru că a trăit în Indii și *Luisiadele evocă* Ceylonul, Africa, Oceanul Atlantic. Iubesc Lisabona. Această mare piață din fața enormului Estuar al Togo-ului, o piață superbă, n-aș putea să-o uit vreodată. Și culoarea pastel a orașului, peste tot albul și albastrul deschis. Ș« seara melodii pe toate străzile, toată lumea cântă. Era un oraș în afara istoriei, în orice caz a istoriei contemporane” și a infernului războiului. Era un oraș neutru. (...). Mă ocupam de schimburi culturale : conferențieri, muzicieni, matematicieni, autori și trupe de teatru.” (Mircea Eliade, *UEpreuve du labyrinthe. Entrctiens avec Glande* Henri Rocquet*, Editions Pierre Belfond, 1978, Paris, p. 94).

Februarie 12 Pe scena Teatrului Național are loc premiera *iphtgeniei* de Mircea Eliade, sub direcția de scenă a lui Ion Șahighian, în distribuție:- Aura

•Buzescu, Lilly Popoviei, Clody Berthola, Gh. Calboreanu, Mihai Popeseu, Ovid Brădescu, D. Sireteanu, Toma Dimitriu etc.

1942 In Portugalia a avut numeroase întrevederi și convorbiri cu Ortega y Gasset și Eugenio d'Ors, cu care s-a împrietenit și care i-au apreciat în mod deosebit lucrările filosofice și literare. Vorbind de Ortega y Gasset, Eliade își amintește printre altele : „Da, îl admiram mult. Nu era numai un profesor de filosofie, un excelent eseist și magnificul scriitor pe care îl cunoști, ci și un mare ziarist. El credea (...) că ziarul este astăzi adevărata arenă, și nu revistele și cărțile. Cu ajutorul jurnalului poți găsi contactul cu publicul, pe care poți să-l influențezi, să-l cultivi. în Spania, Ortega este mereu citit, reeditat, comentat.” (Mircea Eliade, *L'Épreuve du labyrinthe*, ed. cit., p. 101). Vorbind despre Eugenio d'Ors, Eliade apreciază pe jurnalistul de geniu, eleganța lui literară și erudiția.

August Vine pentru o săptămână la București.

Decembrie 12 începe redactarea romanului *Apocalips*, la care va renunța definitiv în primăvara anului 1944. O parte din episoadele semnificative ale acestui proiect vor fi folosite și „topite” peste 7 ani în *Noaptea de Sânziene*.

în acest an îi apare, la Editura Vremea, *Mitul reintegrării*.

1943 Apar volumele *Comentarii la legenda Meșterului Manole* (Editura Publicom) și *Insula lui Euthanasius* (Fundatia Regală pentru Literatură și Artă);

2944 noiembrie Moartea Ninei Mareș : „Așa cum se aștepta, a murit încă tânără. Ultimul ei an de viață a fost deosebit de penibil nu numai datorită bolii, ci mai

ales că îi era teamă să nu cumva să aflu că avea cancer. A implorat pe doctori, familia mea, prietenii mei de la București și de la Lisabona să nu-mi spună nimic de frica suferinței sau a neliniștii pe care aş avea-o în privința ei, ceea ce m-ar fi împiedicat să lucrez. Spre surprinderea tuturor, secretul a fost bine păzit Am aflat adevărata natură a bolii cu câteva zile înaintea morții ei.” (*Memoires*, I, p. 386).

Decembrie Eliade se instalează la Cascaes, sat de pescari din apropierea Lisabonei,

1945 septembrie 16 Sosește la Paris împreună cu Giza, fetița soției lui, Nina. Pentru prima oară la Luvru,, Noiembrie Invitat de profesorul G. Dumezil, ține un curs liber la L'Ecole des Hautes Etudes (primele trei capitole ale viitorului tratat de *Istorie a religiilor*).

Decembrie Este ales membru al Societății asiatice de la Paris»

În 1947 Vizite și îndelungi discuții cu personalități românești aflate la Paris : Elena Văcărescu, Emil Ciorap Eugen Ionescu, George Enescu. Notează : „Il cunoșteam bine pe Caillois. L-am folosit mult și i-am citit Cărțile și articolele. Ceea ce mă atrăgea la el era universalismul, enciclopedismul. Era un om al Renașterii, care se interesa tot atât de mult de romantismul german ca și de miturile din Amazonia, de romanul polițist ca și de arta politică.” (*UEpreuve du labyrinthe*, ed. cit., p. 109). Eliade recunoaștea că datorează lui Dumezil întreaga sa „carieră” științifică în Franța. își exprimă admirația față de geniul acestui savant: „Mă îndoiesc că mai există în întreaga lume un alt savant care să posede prodigioasa lui erudiție lingvistică (cunoaște peste 30 de limbi și dialecte !), imensa lui știință în materie de istorie a re-

Bg*ilor și care să- fie în același timp dotat m un
• asemenea talent literar. Georges Dumezil a revolu-
ționat studiile religiilor și mitologilor indo-europene."
(*UEpreuve du labyrinthe*, ed, cit., p., 161).

1946—1949 Invitat să țină cursuri la Sorbona. Colaborează
ia revistele „Critique”, „Revue de rHistoire des religi»
ons”, „Comprendre”, „Păru” etc.

1946 februarie 8 In prezența lui G. Dumezil și a tibeta-
nistei Marcelle Lalou își deschide cursul la L'Ecole
des Hautes. Etudes.

Octombrie începe să lucreze la piesa de teatru. Aven-
titra *spirituală* (pe care n-o va definitiva) : „Mă în-
treb pentru ce n-aș avea curajul să amestec și aici
comical cu fantasticul, cum am făcut-ajn miele din
* romanele și nuvelele mele.” (*Fragments....* ed. cit.,
p. 41).

1941 martie 5 Primește din partea lui Joachim Wach,
profesor la Universitatea din Chicago, invitația de a
ține cursuri sau lecții la secția de istorie a religiilor
de ia facultatea sa. „Dar mă îndoiesc că aș obține
viza”. (*Fragments...*, ed. cit., p. 62). !

Septembrie 2 Lucrările memorialistice ale lui Mircea
Eliade cuprind numeroase însemnări cu proiecte și
autocaracterizări. Iată una din cele mai însemnate :
„Mă gândeam uneori să scriu o carte care mă exprimă
In întregime. Să mă retrag timp de câteva săptămîni
într-un loc dezolat, o insulă, o cabană în vârful unui
munte (idealul ar fi Țara de Foc !), fără. cărți, fără
manuscrite. Cum natura n-ar prezenta nici un in-
teres, aș. începe prin a-mi rememora viața pentru a
.^popula», acest deșert. Aș' scrie un fel de *Jurnal*, dar
fără date sau. ordine. Amintiri, reflexii., comentarii
asupra propriei mele gândiri, asupra cărților mele

etc. în această solitudine absolută, In acest peisaj
pustiu, voi încerca să-mi arăt cu exactitate ceea ce
sînt, cu toate pasiunile mele : literatură, filosofie,
istoria religiilor, orientalism, gustul pentru aventură."
(*Fragments...*, ed. cit., p.'7&—77).

£048 martie începe colaborarea la revista „Critique” con-
dusă de Georges Bataille.

Mai îi apare la Paris cartea *Technique du yoga* (Edi-
tions Gallimard) : „Surprins și încîntat de reacția atît
de pozitivă .a primilor cititori (Pueeh, Gaston-Ba-
ehelard etc), Louis Renou imi scrie : «în masa lite-
raturii insipide sau false relativ ia Yoga, ați reușit
primul să scrieți o carte exactă, bine documentată,
temeinicîndită»” (*Fragments...*, ed. cit.^p. 97).

fimie Participă la Congresul Internațional al Orien-
taliștilor de la Paris..

Wara Ține, provizoriu, locul unui funcționar belgian
de la UNESCO. începe un studiu asupra tineretii lui
Balzac, în care își propune să facă o analiză a operei
sale. Manuscrisul, de circa 100 de pagini, nu a mai
fost terminat.

1949 ianuarie 18 Apare în vitrinele pariziene tratatul de
Istorie a religiilor (Editions Payot).

Februarie 21 „Sistemul” de lucru al lui Mircea
Eliade este sintetizat în următoarea însemnare : „Si-
nologul Paul Demieviile îl întrebă pe Puech : «Unde
găsește Eliade toate referințele sale ?» în concluzie,
adaugă Puech, «care este sistemul d-stră de lucru ?
Cum vă documentați ? Lăsați impresia că nimic nu
vă scapă, că ați răsfoit și citit totul. Cum faceți ?»
I-am explicat : cum aparțin unei culturi minore,
unde diletantisniul și improvizația sînt aproape fa-
» tale, am intrat în viața științifică plin de complexe,
mai ales sub teroarea de a nu poseda o informație la

zi. Aceasta m-a împiedicat, de cînd mă știu, de a trimite un manuscris la tipografie înainte de a fi sigur că am citit tot ceea ce a fost scris asupra acestei probleme. Spaima de a descoperi lucruri cunoscute de multă vreme, de a repeta observații făcute de alții, teroarea mai ales de a ignora un document fundamental, îngropat într-o colecție care lipsea din bibliotecile românești. Iată pentru ce nu îndrăznesc niciodată să public un text înainte de a-mi fi petrecut o parte din vară într-una din marile biblioteci europene". (*Fragments...*, ed. cit., p. 194.) Peste aproape trei decenii după aceea, Eliade îi va răspunde lui Claude-Henri Rocquet : „Primul lucru pe care-l fac este să mă îndrept spre cele mai bune surse, cele mai bune traduceri sau comentarii. Pentru aceasta mă informez de la colegii mei și de la specialiști. Aceasta mă scutește de lectura a mii de pagini de un mai slab interes. Grija de a cunoaște în profunzime sursele este, de altfel, una din cauzele pentru care mi-am consacrat șapte sau opt ani studiului Australiei : aveam sentimentul de a putea citi eu însumi toate documentele necesare, lucru imposibil pentru Africa sau triburile americane." (*UEpreuve du labyrinthe*, ed. c't., p. 104).

Iunie, 27 Mircea Eliade începe să scrie primul capitol al capodoperei sale *Noaptea de Sinziene*, notîndu-și în același timp în *Jurnal* : „Văd începutul și sfîrșitul romanului. Știu deștul de vag ceea ce se va petrece între început (1936-1937) și sfîrșit (1948-1949). Doisprezece ani de viață românească. Aș vrea să folosesc ceea ce am văzut eu însumi și am auzit de la alții, dar să mă las mai ales dus de imaginație spre a regăsi ca într-un vis această epocă paradisiacă a Bucureștiului tinereții mele." (*Fragments...*, ed. cit., p. 108).

Iulie 15 Călătorie în Italia : „Mă întreb cum am pu-

tut lăsa să treacă atîția ani fără să o revăd." (*Fragments...*, ed. cit., p. 111). La Capri scie primele 300 de pagini ale *Noapții de Sinziene*. Publică unul din cele mai îndrăgite eseuri : *Le Mythe de Veternei retour* (colecția „Les Essais, XXXIV", Editions Gallini ard).

1950 ianuarie 9 Căsătoria cu Christinel Cotescu, sora Lizettei Perlea.

Ianuarie, 13 și 20 Conferențiază la College Philosophique despre *Structura miturilor și Mitul în literatura modernă*. Dintre numeroasele conferințe ținute, cea mai interesantă o consideră pe cea consacrată lui Eminescu, cu prilejul centenarului nașterii.

Martie Conferențiază la Roma despre *Șamanism* (la Universitate, invitat de Petazzoni) și despre *Tantrism și șamanism* (la Institutul Oriental, invitat de Tucci).

August Prima conferință „Eranos" la Ascona, unde Eliade întâlnește pe C.G. Jung, G.van Leeuw, Joachim Wach, Louis Massignon.

Septembrie Participă la Congresul Internațional de Istorie a Religiiilor de la Amsterdam.

Septembrie 14 Sub titlul *La Nuit Bengali* apare la Editura Gallimard traducerea franceză a romanului *Maitreyi*, considerat de Gaston Bachelard drept „o mitologie a voluptății".

1951 TSdiiura Payot publică *Le Chamanisme et les Technîques arcaïques de VExtase*.

August Revine la Ascona pentru a ține conferința în cadrul întîlnirilor „Eranos",

1951-1955 Ține conferințe la Universitățile din Roma, Paris, Strasbourg, München, Freiburg. Ia parte la Congresul Internațional de Orientalistică (München) și

ia Congresul de Istoria Religiilor (Francia)..
1952 aprilie: 21-28 Conferințe la Universitatea din Eund, Suedia, asupra șamanismului. îl cunoaște pe Alf Lombard. Ține un curs de limba română la Institutul de Studii Romanice din Lund.

Mai Călătorie în Italia, La Roma ține conferințe la Institutul Oriental, de sub conducerea lui TuccL Reihlinirea-eu Giovanni Papini la Florența, lunie-august Din nou la Ascona. Prietenia cu Jung devine mai puternică. îi ia un interviu: celebrului psihanalist, pe care-l va publica în octombrie în „Combat”,

Decembrie Termină redactarea nuvelei fantastice 12,000 capete de vite.

La Editura Gallimard- se publică. în colecția, de Eseuri. *Images et symboles*.

Î1953 august Din nou la Ascona.

Septembrie 4- Invitat să- conferențieze în cadrul celebrelor „Rencontres internationales de Genevei”, Franța va fi reprezentată de François Mauriac și Robert Schumann.

Noiembrie 10 ..Din când în când: sînt luat de pasiunea pentru Dacia și pentru Zaliioxi-s... Revin atunci la textul lui Herodot citit și recitat deja de 30; sau de 40 de ori. la mieile mărturii asupra credinței geților,, adunate în caietele din 1941-1942, cînd eram la Lisafona. Timp de cîteva zile sînt ca și posedat, nu fac decît să recitesc și' să visez deasupra manuscriselor.. Stelate pagini și pagini, remarci, comentarii, planuri de studii* cercetări, de făcut. Apoi,,ea de obicei^ într-o bună dimineață totul se- potolește și. mi reîntorc la muncă întreruptă/* (*Fragments...*, ed. cit., p, 217).

2#§,4 iunie-. La Ascenm

MMe ? Despre *Noaptea de Sînzien*:- „Jn dimineața

' ~i aceasta, la-ora 11,â5, am terminat să scriu și,să transcriu- ultima pagină. Romanul e terminat." (*Fragments...*, ed. cit*, p. 221).

J> m **Decembrie** Apare la Paris *Le Yoga. Immortalite et liberte* (Editions Payot).

J9S5, aprilie 25 La Congresul de Istorie a Religiilor, Joachim Wach îl invită pentru anul următor la Chicago.

Iulie Termină nuvela fantastică intitulată *Fata căpitanului*.

August începe o lungă povestire. Pe strada *Mintii-Masa*, care îl pasionează : „Ajung să. scriu cîte opt pînă la nouă ore pe zi, ca în tinerețe; Mă scufund pe nesimțite într-o mitologie bucureșteană. în hibernare de 15 ani.** (*Fragments...*, ed. cit., p. 226).

Noaptea de Sînzien apare în acest an în traducere franceză cu titlul *Foret interdite*.

1056 Redactează capitolul *Littérature orale* din *Histoire des Littératures*,. *Encyclopedie de la Pleiade*, de sub redacția lui Raymond- Queneau.. Editions Gallimard, Paris, p. 3-20). Se tipărește la Paris volumul *Forgerom- et alchimisies*- (ditions Flammarion).

» *Octombrie 1* Pentru prima oară la Chicago.

195? martie Se stabilește la Chicago ca profesor de istoria religiilor : „Traietoria mea biografică și culturală. : București, Calcutta, Lisabona, Paris, Chicago, Numai după epoca de -activitate intensă, și frenetică de la. 1933 la 1940, aveam dreptul să mă detașez de momentul românesc și să încep să mă gîndesc să scriu pentru un public mai vast și într-o perspectivă unixersitară-..." (*Fragments...*: ed. cit., p. 420, 425)...
Iulie.- Cu, toată celebritatea,, își deplînge soarta : Ascona— • „Am-,descuiat valiza cu cărți și manuscrise

și am căutat dosarul cu note pentru conferințele «Eranos». Pentru a cita oară îngenuncheam în fața acestei valize, căutînd printre caiete și cărți, scoțînd dosarele unul cîte unul, terorizat la răstimpuri de gîndul că tocmai notele de care aveam nevoie ar fi putut fi lăsate într-unui din locurile pe unde am trecut în ultimii ani, în pivnița din Rue Duhenne sau sus, în biblioteca Jacquelinei, la Val d'Or sau la Chicago. Mă revăd acum o lună, în apartamentul Lizettei, la New York, acum două săptămîni în cabina îngustă de la «Liberte», apoi din nou la College Sainte Therese, îngenunchind în fața aceleiași valize ca s-o pregătesc pentru lucrul de vară. Și deodată îmi dau seama ce-am ajuns : un nomad, un *toandering scholar*. Nu mai am nicăieri, într-o casă, o odaie a mea. Locuiesc pe unde pot, la cine mă pofteste, la rude, la prieteni sau la oameni de omenie. Îmi aduc aminte de melancolica indignare a lui Camil Petrescu, prin 1937 : «La 40 de ani eu n-am nici măcar o garsonieră...» L-am privit atunci ca pe un martir exemplar. Dar mai mult decît toate mă întristează faptul că, pentru multă vreme încă, nu voi mai putea scrie și citi în voie. Visez uneori la o lungă, nesfîrșită vară, în care să mă las deșteptat în fiecare dimineață de bucuria că ziua va fi numai a mea, că voi putea, dacă vreau, s-o risipesc sau s-o mistui întreagă într-o carte." (*Fragments...*, ed. cit., p. 231—232),

August La Veneția.

Septembrie La Miinchen, Congresul Orientalistilor
Apare, în acest an, *Mythes, Reves et Mysteres* în colecția de eseuri a Editurii Gallimard.

1958 *ianuarie* își deschide cursul la Universitatea din Chicago : „Universitatea se găsește într-un imens parc, aproape de lac, la zece kilometri de centru.

Totul este concentrat acolo : enorma bibliotecă. Institutul Oriental cu admirabilele lui arhive, un muzeu mic, dar atît de frumos, și marii specialiști ai orientalismului/în fine... totul ! Ceea ce ușurează nu numai informația, dar în același timp verificarea informațiilor. Pot oricînd consulta un hititolog, un asiriolog sau pe cineva care vine din India și a făcut studii asupra unui sat. Aceasta valorează mai mult pentru un cercetător, decît dispersarea locurilor și a profesorilor dintr-o universitate europeană. Cambridge și Oxford sînt, în parte, modelul universităților americane. Îmi place campusul de la Chicago/ Orașul însă nu îi e pe plac, pentru că este negrit : „Locuiesc la etajul al doilea al unei mici case, cu grădină și cu terasă de lemn într-o foarte mare alee plantată cu arbori, destul de frumoasă. La 30 de pași de birou îmi păstrez o parte din biblioteca mea, unde lucrez adesea în timpul zilei și unde-mi primesc studenții. Biblioteca este, la o distanță de 400 de metri, iar sălile de curs la mai puțin de un kilometru." (*UEpreuve du labyrinthe*, ed. cit., p. 126).

Iunie Se întoarce la Paris.

Septembrie în Japonia, împreună cu soția. Participă la Congresul Internațional de Istorie a Religiiilor de la Tokio.

Octombrie întoarcere la Chicago, prin Hawai și San Francisco.

1959 *iulie* Termină de redactat nuvela fantastică *La țigănci*.

Octombrie Mircea Eliade își intitulează seminarul pe care-l ține la Universitatea din Chicago *Psihologia și istoria religiilor*.

Apare la Editura Gallimard volumul *Naissances mystiques. Essai sur quelques types d'initiation*,

- >1900 *iulie 24* Începe redactarea • *Amuril&r*,
Septembrie Participă la Congresul de Istorie a Re-
 ligiilor-de la Marburg.
- 1960—1972 Conduce, Împreună, eu Ernest Junger, revista
 „Aritaios”. Studiile sale publicate în cele 12 volume *
 ale revistei constituie o prezentare pluridisciplinară . * -
 a mitului și a simbolului. , :
 1961 începând cu acest an și pînă la moarte, Mircea Eliade t" •
 este conducătorul publicației *History of religion* j ' ,
 (împreună cu J, M, Kitagawa și Charles Long). \ - .
 1962 Apare la Paris volumul *Pantajali et Ie Yoga*. I |
 1963 Editura Gallimard publică *Aspects du mythe*.
 Profesorul Thomas Y. Altizer publică monografia
Mircea Eliade and the Dialectics of the Sacred.
 Se publică la Madrid (în limba română), în co-
 lecția „Destin”, condusă de George Uscătescu, volu-
 mul *Nuvele*.
Aprilie 5 „încep cel de-al doilea volum din auto-
 biografia mea. Voi încerca să rezum anii pe- , ,
 trecuți în India, insistînd exclusiv asupra anumi-
 tor evenimente și omițînd altele. Mă gîndesc că
 această carte — autobiografia — este astăzi singura
 care trebuie să fie scrisă cu orice preț. Toate cele-
 lalte lucrări pot să aștepte.” (*Fragments*,,, ed. cit*
- 1964 Colaborează la *Encyclopaedia of World Aft* (New
 York).
 Universitatea din Chicago îi conferă titlul de * * -
 „...; ^S©wele..L. Averv JMstinguisfeed iService Professor \ | .
 1965 *ianuarie-martie* La Mexico City. Ține la Colegiu] din
 - Mexico un curs asupra religiei indienilor,
 1966 *februarie 10* Un articol din „Times” îl numește „sa-
 vant al simbolurilor”,
Mai 11 Devine membru al Academiei Americane de
 Arte și Științe.
 Se tipărește în românește, la Madrid, în colecția.
 „Destin” (director George Uscătescu), volumul
Amintiri, I, Mansarda.
Iunie 13 Devine Doctor Honoris Causa la Univer-
 sitatea din Yale: ..... ceremonialul era pur și
 simplu extraordinar. Cei zece mii de studenți înain-
 iau în togile lor de culori diferite cu drapele, mu-
 zică, în procesiune. Timpul era ploios, dar în răs-
 timp, pînă la sfîrșitui ceremoniei, nici o picătură”
 de apă. ' .
 Ne urcăm pe estradă. Noi, onorificii, luăm loc în
 primul rînd. Prezidentul Kingman' Brewster jr. ne
 cheamă unul după altul și ne citește «citațiunea»
 scurtă, puțin aulică. Despre mine a spus următo-
 rele : «Aparțineți universului. în prima d-stră tine-
 rețe ați călătorit din Europa spre înțelepciunea in-
 terioară a Estului și, după. ce ați sondat esența spi-
 ritualității hinduse, ați muncit pentru a reda Estul
 mai inteligibil Vestului. Venerînd marile mistere
 exprimate în mit și simbol, ați contribuit la .găsirea
 unui limbaj uman al adevărului veșnic. Yale. vă con-
 feră gradul de Doctor Honoris Causa.» Sînt, natural,
 mîndru, și în același timp melancolic ; este începu-
 tul seriei onorurilor, începutul bătrîneții 1” (*Frag™*
ments,,, ed. cit/p. 525). ' .
- 1967 Colaborează la Enciclopedia britanică. Apare în
 "• - limba engleză, la Londra și New York, Editura Har-

per and Row, un impunător' tratat.: *Fļom Primiļives to Zen. A Thematic Sourcebook on the History of Religions*,

1968 august 17 Apare în „Luceafărul”, Bucureşti, interviul pe care Marin Sorescu i-l ia lui Mircea Eliade.

Universitatea din Windsor (Canada) îi acordă medalia de aur „Christian Culture Award” pe anul respectiv. Se publică la Paris, în limba română, n-vela *Pe strada Mîntuleasa* („Caietele Inorogului»)»

1969 aprilie-mai Călătorie în Argentina. Conferinţă la Universitatea din La Plata.

Aprilie 22 Doctor Honoris Causa ia Universitatea din La Plata (Argentina).

Mai 7 Profesor extraordinar ai Şcolii de Studii Orientale a Universităţii din Argentina (Buenos Aires).

Mai 18 Doctor Honoris Causa la Ripon College,

Apare, sub îngrijirea lui J. M. Kitagawa şi Charles Long, volumul *Mit şi simbol Studii în onoarea lui Mircea Eliade* (Universitatea din Chicago, 1969), Editura pentru Literatură din Bucureşti tipăreşte două volume din beletristica lui Eliade : *Maitreyi Nunta în cer* şi *La ¼igănci şi alte povestiri*

1970 ianuarie 7 Doctor Honoris Causa ia Universitatea Loyola din Chicago.

Iulie 8 Membru corespondent (*felow*) al Academiei Britanice.

August-septembrie Călătorie în Suedia şi Norvegia* Participă la Congresul Internaţional de Istorie "a-Religiilor de la Stockholm.-

- Apare,- la Paris, în Editura*. Payot, *De Zalmoxis ă Gengis-Khan*, magistrală-sinteză asupra miturilor

geto-dace şi a capodoperelor folclorului românesc în care acestea s-au întruchipat

1971 iunie, 14 Doctor Honoris Causa la Colegiul din Boston.

Apare, la Paris, în limba română, *Noaptea de Sinziene* (Editura Ioan Cuşa). Un alt eseu la Editura Gallimard : *La nostalgie des origines*.

1972 martie In „Contemporanul”, Bucureşti, se publică interviul luat de Adrian Păunescu lui Mircea Eliade : *Scriu în limba română, limba în care visez*.

Mai 17 Doctor Honoris Causa la Colegiul Law Saile din Philadelphia,

Mai 21 Doctor Honoris Causa la Colegiul Oberlin.

1973 mai 22 Membru corespondent al Academiei Austriece de Ştiinţe (clasa de filosofie şi istorie din Viena).

August Călătorie în Finlanda. Ia parte la Colocviul de Istorie a Religiiilor din Turku.

Toamna în Editura Gallimard apare *Fragments d'un journal (1945—1969)*.

1974 „Manuscriptum” tipăreşte piesa lui Mircea Eliade *Iphigenia*.

1975 august 12 Doctor Honoris Causa la Universitatea din Lancaster.

Septembrie Membru al Academiei Belgiene,

Apare la New York, Editura Harper Colophon Book, volumul *Myths, Rites, Symbols*

1976 februarie 14 Doctor Honoris Causa la Universitatea Sorbona.

Continuă lecţiile la Chicago, care se desfăşoară ca pe vremuri la Bucureşti: „îmi fac un plan. me«

.ditez câteva ore înaintea lecției, îmi aleg citatele, dar nu scriu nimic. Riscul nu e prea mare : dacă mă repet, nu este prea grav, iar dacă uit câte un lucru, vorbesc despre el a doua zi sau la sfârșitul lecției... Dar ceea ce iubesc încă mult este seminarul, unde lucrăm împreună. Ultimul meu seminar, cel din 1976, discuta despre alchimie și ermetismul Renașterii : era pasionant Asta îmi place : să studiez cu atenție detaliile cu o mică grupă bine pregătită, să aprofundez anumite probleme care îmi sînt scumpe. Si acolo studentul învață să muncească, acolo învață metoda. Pregătește o expunere, e ascultat, invit pe colegii săi să-i comenteze spusele, intervin, și dialogul durează uneori ore și ore. Dar îmi dau seama că nu-mi pierd timpul, pentru că ceea ce le ofer acolo n-ar fi putut să găsească numai în cărți, în aceeași manieră, întrevederile personale de la începutul anului sînt de neînlocuit."

I se tipărește un alt volum în limba engleza : *Ocultism Withcraft and Cultural Passions. Essays in Comparative Religions*, Chicago—London, Chicago University Press, 1976. Apare primul volum al monumentalei opere *Histoire des croyances et des idées religieuses* la Editura Payot din Paris,

1977 februarie 18 Citește la Academia Belgiană discursul inaugural despre Martha Bibescu, strălucit elogiu adus culturii românești : „Aparțin unei tradiții culturale care nu acceptă incompatibilitatea între investigarea științifică și activitatea literară. Numeroși mari savanți români — Cantemir, Hasdeu, Iorga, Pârvan — au fost în aceeași măsură-străluciți scriitori ; cel mai ilustru poet român, Mihai Eminescu, a fost de asemenea un filosof original și unul din marii erudiți printre contemporanii săi. In ceea ce mă privește, consider că există o analogie între

munca științifică și imaginația -literară." Elogiu! adus literaturii Marthei Bibescu se oprește în primul rînd asupra capodoperei sale : „*Jsvor* poate fi comparată cu cărțile unor antropologi americani, devenite *best-seller* în ultimele decenii. Cartea prezintă viața unei societăți românești în întreaga ei complexitate și profunzime» Cu precizie, delicatețe și inteligență, în pagini care nu au pierdut nimic din prospețimea lor, Martha Bibescu evocă un ciclu ritual al unui sat' românesc, costumele, legendele și muncile cîmpului în fiecare anotimp. De multe ori ea este frapată de arhaismul lor. Datorită ghidului și confidenței sale, batrîna țărancă Uța, prințesa descoperă vestigiile unui cult imemorial și secret, rar descris de etnologi și folcloriști. Descoperind această moștenire a preistoriei, descifrînd zi de zi. viața profundă și secretă a țăranilor români. Martha Bibescu nu se îndoiește de posibilitatea lor creatoare". (*Seance publique du 15 fevrier 1977. Reception de M. Mircea Eliade*, Academie de Langue et de Litterature Francaise, Bruxelles, Palais des Academies, 1977. *Extrait du „Bulletin de l'Academie Royale de Langue et Litterature Francaise"*, tome LIV, nr. 1).

Iunie Academia Franceză acordă lui Mircea Eliade premiul Bordin pentru lucrarea *Histoire des croyances et des idées religieuses*.

Se tipărește la Paris, în românește, volumul de nuvele fantastice (*în curte la Dionis* („Caietele Inorogului" IV).

1978 •septembrie 11 Este sărbătorit la Paris cu prilejul primirii Legiunii de Onoare, Decembrie Apare la Editura Univers volumul *Aspecte ale mitului*, tradus de Paul G. Dinopol, cu o prefață de Vasile Nicolescu,

Apare cel de-al doilea volum allucrării de sinteză *Histoire des croyances et des idées religieuses*. Se publică traducerea în limba franceză a romanului fantastic *Șarpele*, intitulat *Andronic et le serpent* (Editura l'Herne). Numărul 33 din „Cahiers de l'Herne” este consacrat în întregime lui Mircea Eliade. Se tipărește la Paris, la Editura Pierre Bel-fond, *UEpreuve du lahyrinthe. Entretiens avec Glaude-Henri Rocquet*.

1979 *șfîrșitul lui august* Apare în „L'Express” un amplu interviu cu Mircea Eliade.

Decembrie „Les Cahiers roumains d'etudes litteraires” publică un masiv grupaj de texte : *Mircea Eliade despre roman*.

Revista „Entologica”, București, condusă de Romanus Vulcănescu, este închinată lui Mircea Eliade, conținând numeroase studii de și despre marele savant. Apare traducerea franceză a romanului fantastic *Domnișoara Christina* (Editura L'Herne).

1980 *ianuarie* Se publică versiunea românească a cărții *De Zalmoxis ă Gengis-Khan*, în traducerea Măriei și a lui Cezar Ivănescu.

Februarie Sub egida Institutului de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” vede lumina tiparului cartea *Contribuții bibliografice. Mircea Eliade* de Mircea Handoca.

Februarie 10 Universitatea Jean Moulin, Lyon III (Franța), secția română și italiană, prin prof. Jacques Goudet și Gh. Bulgăr, înaintează către președintele juriului Premiului Nobel o adresă documentată, care se încheie cu următoarea frază : „L'originaiite expressive de son art litteraire et la profondeur de ses analyses doivent convaincre le Grand Jury du Prix

Nobel ă donner ă Mircea Eliade cette haute distinction.”

Martie Adrian Marino — *Hermeneutica lui Mircea Eliade* (Editura Dacia, Cluj).

Aprilie La Editura Gallimard o nouă carte memorialistică a lui Mircea Eliade : *Memoires, I (1907—1937). Les promesses de Vequinox*. Teatrul din Botoșani prezintă piesa lui Mircea Eliade *Coloana ?ieșfîrșită*. Spectacolul s-a jucat în turneu la București, Tîrgu-Jiu și alte orașe, obținînd un răsunător succes.

Mai Apare la New York cartea lui Douglas Allen și Dennis Doeing *Mircea Eliade. An Annotated Bibliography*.

Iunie Apare la Paris, în limba română, nuvela fantastică *Tinerețe fără tinerețe*.

Septembrie Mircea Eliade publică în limba română la Paris o ' altă nuvelă fantastică ; ; *Nouăsprezece trandafiri*.

Noiembrie Editura Minerva publică *Jniročucere în opera lui Mircea Eliade* de Ion Lotreanu. " "

1981 *martie 20* La sărbătoarea echinoxului de primăvară, printre comunicările științifice care s-ău; sustinut ia Observatorul Astronomic al Municipiului' București, s-a aflat și cea intitulată *Activitatea solară -și-principalele etape creatoare ale lui Mihai' Eminescu și Mircea Eliade* (Ion Corvin.Singeorzan, Măria Neacșu, Adriana Paralescu),

Iunie Apare la Editura. Cartea Românească, sub îngrijirea lui Eugen Simion, volumul de nuvele *hi curte la Dionis*.

Iulie Se tipărește în America, în traducerea lui Mac Linscott Ricketts,. versiunea engleză a memoriilor intitulată. *Autobiography* (New York and San Francisco, Harper and Row),

S&ptembrie Editura Științifică, și Enciclopedică din București tipărește în traducerea poetului Cezar Baltag primul volum din *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Vede lumina tiparului în Editura Eminescu cartea lui Sergiu AL George *Arhaic și universal*, unde, alături de capitolele 'consacrate lui Eminescu, Blaga. Brâncuși. se află peste 80 de pagini Intitulate *India in destinul cultural al lui Mircea Eliade*.

Octombrie La Editura Gallimard apar. traduse din românește, cele două nuvele ample ale lui Mircea Eliade : *Le temps d'un cenenaire (Tinerețe jură tinerețe)* și *Dayan*.

Noiembrie La Editura Gallimard se publică cei de al doilea volum din *Jurnalul* lui Mircea Eliade (perioada 1970-1978).

1982 *ianuarie* Apare în *Viața românească* o convorbire cu Constantin Noica despre Mircea Eliade (semnată : Mircea Handoca). Sub regia lui Ion Cojar are loc pe scena Teatrului Național din București premiera *îfigeniei* de Mircea Eliade. în distribuție : Mircea Albulescu, Ion Marinescu, Damian Crișmaru, Constantin Dinulescu, Victor Moldovan, Adrian Pinte, Valeria Gagealov, Tania Filip etc.

Februarie Mircea Handoca publică în nr. 2 al „*Vieții românești*” o *Convorbire cu Mircea Eliade*.

Martie Apare în America volumul omagial *Imagination and Meaning*, editat de Normau J. Girardot și Mac Linscott Ricketts.

Numărul 8/1982 al revistei „Dialogue” de la Universitatea „Paul Valery” din Montpellier este dedicat în întregime savantului : *Mircea Eliade aujourd'hui*.

Martie 17 Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu” din București a organizat un coloc-

viu dedicat lui Mircea Eliade cu prilejul împlinirii vârstei de 75 de ani. După cuvîntul de deschidere rostit de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, directoarea Institutului, au fost prezentate mai multe comunicări, vizînd diferite aspecte ale creației lui Mircea Eliade: evocări și precizări de natură biografică (B. arbu Brezianu — *Mircea Eliade școlar*) sau privind epoca de formare a personalității viitorului savant (Mircea Anghelescu — *Primul Eliade*; Mircea Handoca — *Eliade inedit*; Nicolae Mecu — *Eliade „par lui-meme”*), abordări ale contribuției în domeniul istoriei religiilor și a mitologiei comparate (Vaieriu Anania — *Conceptia lui Mircea Eliade despre istoria religiei și a credințelor populare* ; Enver Kamut — *Aspecte ale mitologiei turcice la Mircea Eliade* ; Mihai Moraru — *Scenarii mitice în proza de început a lui Mircea Eliade*), precum și în domeniul istoriei literare (AL Săndulescu — B. P. Hasdeu în *viziunea lui Mircea Eliade. Istoria unei ediții*) sau al literaturii propriu-zise (Emil Mănu — *Mircea Eliade, comparativ* ; Roxana Sorescu — *Mircea Eliade. Fețele lui lanus* ; Dan Mihăilescu — *Mircea Eliade citit de Mihai Sebastiani* etc). în cea de-a doua parte a colocviului, masa rotundă cu tema *Semnificația operei lui Mircea Eliade în contextul culturii românești contemporane* a reunit punctele de vedere exprimate de Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Valeriu Anania, Octavian Barbosa, Ion Frunzetti, Dan Hăulică. Al. Paleologu, Eugen Simion, Răzvan Theodorescu, Marin Bucur etc.

Noiembrie Editura Payot publică lucrarea de referință a lui Douglas Allen, *Mircea Eliade et le phenomene religieux*.

Noiembrie 5 Midwest Modam Language Asociation organizează la Cincinnati, Ohio (S.U.A.) un simpozion „Eliade”, cu referire specială la beletristică,

Printre comunicările prezentate: John Miles Foley — *Time and Myth of the Forbidden Forest*, Mac Linscott Ricketts — *On reading Eliade's Stories as Myths for Moderns* și Lawrence E. Sullivan — *Creative Writing and Imitatio Dei ; The Book and the Fall*

1983 *mai* În cinstea lui Mircea Eliade se organizează în America un simpozion de trei zile cu participarea lui M. Meslin (Universitatea Sorbona ; N.Bianchi, Roma) și alți 50 de savanți din America. Mircea Eliade inaugurează acest simpozion cu conferința *Homo faber and Homo religiosus*.

Iunie Apare în Editura Payot cel de-al treilea volum al monumentalei lucrări a lui Mircea Eliade *Histoire des croyances et des idées religieuses*.

Decembrie Sub îngrijirea lui Hans Peter Duerr, apar în R. F. Germania două volume omagiale în onoarea lui Mircea Eliade.

1984 *Același* elev al lui Eliade, Hans Peter Duerr, scoate la Frankfurt am Main cel de-al treilea volum omagial, intitulat *Die Mitte der Welt*. Printre studii se află și cele ale românilor : Constantin Noica, Adrian Marino, Eugen Simion.

Martie Are loc, prima audiere a operei lui Șerban Nichifor — *Domnișoara Christina*.

Aprilie în R.F. Germania se tipărește primul volum din seria *Opere complete (Kosmos und Geschichte. Le Mythe de Veternei retour)*.

Mai Sub auspiciile Departamentului de Studii Franceze de la Brown University (Providence) este sărbătorit Mircea Eliade, printre altele, prin conferința doamnei Florence M. Hetzler, profesor la Fordham University din New-York și președintă a Societății Internaționale „Brâncuși” — *Two Views of Infinity* :

Brâncuși and Eliade, cea a lui Ionel Jianu (Paris) — *Mircea Eliade și „tânăra generație a anilor 1930”*, Mac Linscott Ricketts — *Romanul adolescentului miop*.

Mai 3, 4 și 5 La Universitatea Aix-en-Provence are loc un colocviu „Mircea Eliade”, organizat de Florin Mihăilescu.

Iunie La Borgo alia Collina i se înmânează lui Mircea Eliade premiul internațional Dante Alighieri» oferit de Academia Casentinese (Castello di Borgo alia Collina Arezzo).

Iulie 3 I se înmânează Cordonul Legiunii de Onoare, într-unui din saloanele Sorbonei.

Septembrie 29 Premiul Insula d'Elba pentru *Nozze in Ciello*, considerat cel mai bun roman străin al anului 1984. Mircea Eliade dăruiește Bibliotecii universității din București un prim lot de 1.000 de volume de orientală, folclor, antropologie și istoria religiilor, printre care colecția unor reviste de specialitate de o valoare inestimabilă.

Decembrie 9 Academia Americană de Religie, sărbătorindu-și cea de-a 75-a aniversare, a omagiat personalitatea lui Mircea Eliade pentru distinsele sale contribuții în domeniul religiilor. Cu această ocazie, compozitorul Frank Burch Brown, de la Institutul Politehnic al Universității din Virginia, i-a dedicat cvartetul pentru pian, vioară și oboi *Ritual Compass*. Isamu Noguchi a creat și a oferit o sculptură inspirată din opera profesorului Mircea Eliade. Profesorul Joseph M. Kitagawa, de la Universitatea din Chicago, a prezentat activitatea lui Mircea Eliade ca a unuia dintre cei mai mari istorici ai religiilor din lume»

1985 *28 februarie — 2 martie* Casa de cultură a R. F. Germania din București și Uniunea scriitorilor din R. S. România au organizat un colocviu pe tema *Povestirea*

. *populară, legende și basme.* -Printre altele, Mihai Morarii a ținut comunicarea *B. P. Hasdeu și Mircea Eliade*, asupra raportului dintre cărțile populare și folclor.

Aprilie 15—21 Mircea Eliade a ținut mai multe conferințe la Universitatea Washington, unde i s-a decernat titlul de Doctor Honoris Causa.

Mai La Universitatea Boulden (Colorado) a apărut un superb album de lux cu fotografii și studii despre Mircea Eliade.

Mai 15 Universitatea din Chicago atribuie numele lui Mircea Eliade Catedrei de istoria religiilor Este pentru prima oară în lume când unei catedre universitare i se atribuie numele unei personalități în viață.

Mircea Eliade definitivează cele 16 volume din *Encyclopaedia of Religions*.

La București apare teza de licență a lui Mircea Eliade *Contribuții la filosofia Renașterii*, ca supliment al „Revistei de istorie și teorie literară”. Textele îngrijite de Constantin Popescu-Cadem, prefață de Zoe Dumitrescu-Bușulenga.

1986 *februarie* La Editura Gallimard vede lumina tiparului ultimul volum antum : *Briser le toit de la maison. La creativitate et les symboles*, cuprinzând, printre altele, eseuri despre : Constantin Brâncuși, Eugen Ionescu, C. G. Jung, Giovanni Papini, Martha Bibescu, Ernst Junger, Matila Ghyka, G. Tucci etc.

Aprilie 14 Mircea Eliade acuză simptome de congestie cerebrală. în zilele următoare, analizele constată un cancer pe cale de generalizare.

Aprilie 22 La ora 9,40, Mircea Eliade trece în neființă. Incinerarea a avut loc a doua zi. La serviciul funerar de la Capela Rockfelier din Hyde Park. campusul Universității din Chicago, au citit din opera lui în limba română, franceză și engleză cei apropiați : Saul

Below, Paul Ricoeur, Wendy O. Flaherty, • Ioan P. Culiianu..

Apfilie-mai în România, Franța, Italia, America și numeroase alte țări apar articole și omagii' asupra personalității lui Mircea Eliade, în cele mai importante publicații.

Mai, 31 în Amfiteatrul Edgar Quinet de la Sorbona a avut loc o evocare a omului, savantului și scriitorului Mircea Eliade, la 40 de zile de la moarte.

Noiembrie Editura Minerva publică o nouă ediție a romanelor *Maitreyi* și *Nuntă în cer*.

Decembrie La Editura Științifică și Enciclopedică se tipărește cel de-al doilea volum ai *Istoriei credințelor și ideilor religioase* în traducerea lui Cezar Baltag. „Revista, de istorie și teorie literară” consacră un umăr dublu (2—3) vieții și operei lui Mircea Eliade. Apare numeroase materiale inedite : *Gaudemus, 1241, Jurnal, Memorii* etc.

§7 *martie*- La împlinirea a 80 de ani de la nașterea lui Mircea Eliade revistele românești publică articole» eseuri despre operă și inedite „România literară”, „Manuscriptum”, „Revista de istorie literară”. „Steaua”, „Cronica” etc). La Milano are loc colocviul *Mircea Eliade — tradizione e mito* organizat de Centre Italo-Romeno di Studi sferici. Printre altele, s-au prezentat comunicările : Roberto Scagno — *Mircea Eliade și folclorul* ; Marco Cugno — *Mircea Eliade și Lucian Blaga*. Au mai vorbit : M. Marconi (Milano), Mariano Baffi (Roma), Constantin Țoiu (București), Mircea Vaida (Cluj) etc. Adrian Marino, care a tras și concluziile lucrărilor, a ținut comunicarea *Mircea Eliade despre mit și literatură*.

Mai Editura Jaca Book publică un elegant și substanțial volum, *Mircea Eliade e Vitalia*, sub îngrijirea lui Marin Mincu și Roberto Scagno (406 p.): în afară

de numeroase studii și eseuri ale cercetătorilor români și italieni se publică din corespondența inedită a lui Eliade (cu Giovanni Papini, Ernesto Buonaiuti, Vittorio Macchioro, Raffaele Pettazzoni, Giuseppe Tucci, Ernesto de Martino, Julius Evola, Constantin Noica, Eugen Ionescu, Lucian Blaga, Emil Cioran etc. Editura Junimea, Iași, publică antologia de texte Mircea Eliade — *Despre Eminescu și Hasdeu* într-un tiraj de masă. La Paris vede lumina tiparului cartea *Mircea Eliade. Dialogues avec le sacre*. Îngrijitori : Ioan Culianu, Gilbert Durând, Edgar Morin, Frederick Tristan etc. Editura Gallimard prezintă versiunea franceză a romanului *Huliganii*,

Iunie 17 și 19 Centrul Georges Pompidou organizează la Paris un *Hommage à Mircea Eliade*, deschis de Eugen Ionescu (de la Academia Franceză). Au luat cuvântul : Frederick Tristan, Michel Meslin, David Tracy, Claude-Henri Rocquet etc.

Iunie 24—27 Congresul Internațional al Academiei Româno-Americane în colaborare cu Universitatea Șprbona au organizat un nou *Omagiu lui Mircea Eliade* cu colaborarea a peste 40 de prestigioși participanți, dintre care cităm : Michel Meslin, Paul Ricoeur, Charles Long, Gilbert Durând, David Tracy, Ionel Jianu.

Iulie 25 în „Le Figaro” apare un articol al lui Eugen Ionescu în care este evocată personalitatea marelui său prieten.

Iulie în sala de concerte a Radioteleviziunii Române are loc premiera operei în două acte *Arșița*, de Nicolae Brinduş, după nuvela *La țigănci* de Mircea Eliade.

Decembrie în „Biblioteca' Manuscriptum” vede lumina tiparului primului volum din *Romanul adolescentului miop*,

„Revista de istorie și teorie literară” publică — în premieră mondială — volumul al doilea al *Amintirilor* în nr. 1—2 și 3—4. Regizorul Paul Barbă-Neagră termină filmul *Despre și cu Mircea Eliade*. Producție F.R. 3/Cluny, Tele — Films, 1987. Operator : Ștefan de Fay. Asistent de regie : Mihaela Bacon. Montaj : Jacques Oger. Ilustrația muzicală : Florence Paion. Texte de Mircea Eliade redactate de actorul Pierre Venec. Editura Macmillan din New York publică cele 16 volume monumentale din *The Encyclopaedia of Religions*. Mircea Eliade este *Editor in chief*. Prefața semnată de el este datată martie 1986. în afara coordonării și revizuirii întregului text au apărut sub redactarea și semnătura lui următoarele articole : *Alchemy* (vol.I, pp.183—186) ; *Androgynes* (vol.I, pp. 276—281) ; *Center of the World* (vol.III, pp. 166—171) ; *Deus otiosus* (vol.IV, pp.31.4—318) ; *Earth* (vol. V, pp. 534—541) ; *Hierophany* (vol. VI, pp.313—317) ; *Initiation* (vol.VII, pp.224—229) ; *Orientation* (vol.II, pp.105—108) ; *Sexuality : An Overview* (vol.XIII, pp.184—186) ; *Shamanism : An Overview* (vol. XIII, pp. 202—208), *Yoga* (vol. XV, pp. 519—523).

1988 *martie* Editura Gallimard prezintă versiunea în limba franceză a amintirilor intitulată *Memoires*, IL Editura Științifică și Enciclopedică publică în aceeași traducere, a lui Cezar Baltag, cel de-al treilea volum al *Istoriei credințelor și ideilor religioase*. *Mai 19* La Paris, în Place Charles Dullin, pe fațada apartamentului în care savantul român a locuit, a fost dezvelită o placă memorială cu următorul text : „Aici a locuit Mircea Eliade, scriitor și filosof român, născut la București în 1907 și mort la Chicago în 1986”.

Notă asupra ediției

Această* primă edicare în România a romanului *Noaptea de Sinziene* reproduce integral textul apărut în românește la Paris în 1971.

S-a procedat la următoarele revizii redacționale :

— actualizarea normelor ortografice și gramaticale în spiritul limbii române literare contemporane ;

— păstrarea particularităților dialectale ale autorului, precum și a tuturor acelor menite să caracterizeze personajele ;

~~ renunțarea la liniile de dialog, care uniformizau textul, și introducerea ghilimelelor și aliniatelor ori de câte ori discursul se referă la un alt moment temporal sau la o altă acțiune față de monologul interior al personajelor.

m. ' a

Deschise cât putu de încet ușa și aprinse lumina. Odaia era caldă ; mirosea a praf. Obloanele ferestrelor erau lăsate. Alături de pat se afla o masă de lemn încărcată cu cărți, aproape toate noi, unele cu foile încă netăiate. De celalt perete era rezemată o bibliotecă șubredă, făcută parcă de un amator, plină și ea cu cărți. „Ce ți-ar place să ajungi ? auzi glasul femeii din camera vecină Ți-ar place să ajungi deputat ?...”

E cu Arethia, își spuse, și se îndepărtă, în vârful picioarelor, către pat. De când se mutase alături Spiridon Vădastra, pătrundea cu emoție în camera lui de hotel. Aproape în fiecare seară Vădastra avea vizite. Pereții erau de paiantă și conversațiile se auzeau în întregime, în câteva săptămîni aflase foarte multe lucruri despre Vădastra. Aflase că-și trecuse de curînd doctoratul în drept, că era directorul unui ziar, „Avîntul studentesc”, pe care i-l subvenționa Prefectura Poliției, că tovarășul lui și administratorul ziarului, un oarecare Voinea, fugise la Iași cu întreaga subvenție a numărului următor : 50.000 de lei. Aflase, mai ales, că e iubit de domnișoara Arethia. Ii zărise de cîteva ori pe amîndoi Spiridon Vădastra era un tînăr mărunțel, cu monoclu negru, cu părul țepos și mersul arogant, de om sigur de sine ; era întocmai așa

cum și-l închipuise Ștefan ascuțindu-l. Arethia părea fără vîrstă : era uscățivă, avea părul spălăcit, pomeții obrazilor accentuat fardați și buzele subțiri, Cînd zîmbea, închidea din cochetărie ochii. Și de cîte ori -o întîlnise Ștefan pe scară, o surprinsese trăgîndu-și bluza în- jos, ca să i se poată contura pieptul uscat.

„Eu ? ! răspuise -Vădastra ridicînd glasul Deputat poate ajunge'oricine, Și unul ca Voinea poate ajunge deputat...” „Atunci ministru ? !” făcu Arethia. ..Poate, răspuise Spiridon după o scurtă șovăială. Dar ce în- "înseamnă să fii ministru ? ! Astăzi ești și mîine nu mai ești. Pe urmă treci în opoziție și cine știe cînd îți mai vine rîndul... Da, e bine să fii ministru, adăugă. Poate că am să fiu..., Dar, oricum, ce contează să fii ministru cînd sînt atîtea alte lucruri ? L...” „Ce fel derlucruri ? !” „Lucruri mari ! exclamă Spiridon cu o stranie excitare în glas. Lucruri pe care nu le poate face oricine. De pildă, să descoperi Polul Nord ! Să nu fi fost încă descoperit și eu să fi plecat într-o expediție, singur, și după ani de luptă, să-l fi descoperit L. Asta da ! Ar fi vorbit toate ziarele de mine, m-ar fi invitat toți regii la curțile lorj aș fi devenit membru al Academiilor .din lumea întreagă !... Și cîte altele !...”

11 doboară părerile de rău, înțelese Ștefan ascultînd tăcerea prelungă de alături. Ca și atunci, în seara aceea, cînd povestise marea lui înfrîngere din liceu : cum în timp ce cînta Sonata Patetică pe scena Teatrului Național, la serbarea de sfîrșit de an a liceului, cortina s-a'lăsat pe neașteptate, pentru că durase prea mult conferința profesorului de istorie și trebuia redus programul cu o jumătate de 'oră,

_ „Dar de ce să mă reducă tocmai pe mine ?! strigase Vădastra, De ce tocmai pe mine, care eram premiant și eram o personalitate ?L, Voisem .să le fac o surpriză. Nu știa nimeni că m- am apucat de pian. Nu știa decît d-na Zis- su, căci exersasem la ea trei-patru;ceasuri pe zi și-i plă-

\- teara cincisprezece lei ora. Dar erau toți invidioși pe mine, Nu le convenea că învățasem și asta : să cînt la pian, Eram cel mai bun la compoziții și ia latină și acum învățasem' să cînt și la pian L, "

j • în seara aceea. Ștefan încă nu știa că Vădastra avea un ochi de sticlă și că-i lipseau două degete de ia mîna dreaptă, Doar cîteva zile în urmă pomenise de accident : îl împuș- case din greșeală băiatul unui colonel, jucîndu-se cu o pușcă de vînătoare. Colonelul îi dăduse atunci o mare sumă de bani. încă de cînd se afla în spital, Vădastra hotărîse cum se va răzbuna : se va apuca să învețe la pia% ea să arate celorlalți cît de puțin îi pasă de „accident”, i • Pentru un om ca el nu existau obstacole. Și atunci, tot căutând un pian pe care să-l poată închiria cu ora. o în- tîlnise pe d-na Zissu...

: ' „Bine, dar ce poți face tu de aici?!” întrebă tîrziu Arethia. „Cum, ce pot face ? ! Dacă un om vrea ceva cu • adevărat, dacă vrea cu toată voința lui, izbutește. Și nu e nevoie să rămii în România. Ce contează România ? ! E o țară mică. Dar ia închipuiește-ți să fii în America și să faci ceva"mare ! Ceva care n-a mai făcut nimeni, ceva care numai tu poți face ! Ia închipuiește-ți, să descoperi ceva ca radium, ceva de o mie de ori mai important ca radium !... Aș deveni cel mai celebru om din lume și cel mai puternic.' și cel mai bogat în același timp. Ce-ar mai conta un Edison pe lîngă mine ? î Ar tremura toți de nu- • mele'meu ! Aș putea să fac ce vreau cu toată lumea să schimb chiar regii, dacă aș vrea". „...Păcat că s-a descoperit, șopti Arethia după o pauză. Radium vreau să spun : păcat că s-a descoperit”, repetă cu oarecare curaj. „Ce-are \- ' a face ?! exclamă Spiridon. Cîte alte lucruri nu se mai pot descoperi ! Și în afară de astea, cîte lucruri mari nu se i. - mai pot face ! Dar nu așa, o invenție oarecare, cum fac I alții, Ceva extraordinar, ceva unic, de care să vorbească I - toată lumea» Să descoperi, bunăoară,'un nou continent sau

altceva ! Uite, de exemplu să descoperi o substanță prin care tot ce atingi să se transforme în .auri..."

„Nu se poate ! Asta e povestea regelui ăluia care... Știi ce vreau să spun..., dar nu se poate."

„De ce să nu se poată ?! se aprinse mai aprig Spiridon. Chimia .poate face orice. E o chestiune de atomi. Să schimbi doar numărul atomilor. Și într-o zi are s-o descoperi cineva, cum s-au mai descoperit atâtea altele... Dar ce mă interesează pe mine dacă o descoperă altcineva ? ! Frumos ar fi fost s-o descopăr eu !... O substanță care transformă în aur tot ce atinge. Bunăoară, ating acum scaunul ăsta și se transformă în aur ! Iți dai seama ce-ar însemna asta ?! Aș deveni stăpinul lumii ! Aș putea cumpăra orice, toate palatele, toate muzeele. Aș cumpăra Luvrul și l-aș aduce la mine acasă ! Și câte alte lucruri n-aș putea face ! Ar tremura toți de mine ! Aș trece pe stradă și dacă mi s-ar părea că cineva nu mă salută destul de respectuos, aș chema un sergent și i-aș da ordin să-l aresteze imediat ! Ce-ar putea să-mi facă ? Dacă aș vrea, aș putea chiar să-l omor ! Dar n-aș omori pe nimeni. Iți spun asta numai așa, ca să vezi ce putere aș avea și cum le-ar fi frică tuturor de mine. Ar ști ei, atunci, cum să se poarte cu mine. Ar ști cine e Spiridon Vădastra. Ar fi destul să pronunțe cineva numele meu, ca toți să întoarcă capetele. Când aș intra undeva, într-un local, vreau să spun, s-ar scula toți în picioare... Și câte altele..."

Tăcerea se lăsă din nou, pe neașteptate. Doar un fluture de noapte se trezi dintr-o dată și începu să se rotească orbește în jurul becului. Tot căutând un pian pe care să-l poată închiria cu ora, o întâlnește pe d-na Zissu. Vădastra ar fi avut, pe atunci, 15—16 ani ; poate d-na Zissu a fost prima lui dragoste. Vorbea mereu de ea, dar nu o descriesese niciodată, nu făcuse nici o aluzie la vârsta ei, nu spusese nici măcar dacă era frumoasă.

Își dăduse seama că se bate la ușa lui dar nu răspunse, E o greșeală, își spusese ; s-o fi stricat lumina pe coridor și

a greșit cineva numărul camerei. „Parcă bate cineva", o auzi pe Arethia. „Nu e pentru noi, spuse Vădastra. E alături..." Ciocăniturile se auziră din nou, mai puternice, „întră !" strigă Ștefan.

Era portarul. Rămase în prag, politicoș, aproape absent, neprivind nicăieri. Îi întinse o pereche de mănuși. „Le-a adus șoferul adineauri. Spunea că sînt ale domnișoarei cu care ați fost d-stră și că s-a întors de la Statuia Brătianu ca să le aducă. I-am dat o sută de lei..." Ștefan luă mănușile și le privi lung, concentrat, încruntîndu-se. „De ce nu deschideți fereastra ? vorbi din nou portarul. O să vă îmbolnăviți. E foarte cald la d-stră..." „Care domnișoară?" întrebă Ștefan. Dar în acea clipă își aduse deodată aminte și se lumină. „Ah, da, știu. Spuse. Așteaptă..." Căută în portmoneu și îi întinse o bancnotă. „Poate îmi mai dați o carte să citesc", spuse portarul după ce mulțumi, împăturind cu grijă bancnota. Ștefan se îndreptă spre biblioteca de perete și-și zvirlă ochii la întimplare peste rafturi. „Dar măcar e sigur că sînt mănușile ei ?" întrebă el deodată. „Spunea că s-a întors de la Statuia Brătianu"ca să le aducă. Spunea'că-sinfale domnișoarei cu care ați fost d-stră... Aș vrea--un •romanfrumos", adăugă cu un glas mai coborît, • zîmbind.'- '

După ce plecă portarul, țiriînd cartea sub-brăț, cu o infinită grijă,- aproape cu spaimă, Ștefan rămase o clipă în mijlocul odăii, ascultînd. Nu se mai" auzeau glasurile în' camera vecină. Se apropie de fereastră'și o deschise larg.'îl întîmpină un miros de grădină proaspăt stropită. Tot mai am timp, își spusese rezemîndu-se de fereastră. Nu e încă miezul nopții...

...Fata ridicase din umeri și zîmbise. în lumina serii obrazul ei părea și mai pirlit de soare, și părul căpătase un luciu stins., de metal vechi. „Nu te înțeleg, spusese. Nu-mi dau seama dacă glumești sau crezi cu adevărat.,."

Pe nesimțite, deasupra lor, cerul își domolise sclipirea. O stea răsărise din senin, stinghera, în creștetul pădurii

„5-ar putea întâmpla fel de fel de miracole, continuase el fără s-o privească. Dar trebuie să te învețe cineva cum să le privești ca să știi că sînt miracole. Altminteri, nici măcar nu le vezi. Treci pe lingă ele și nu știi că sînt miracole. Nu le vezi...” „îmi pare rău că nu te pot urmări, vorbise ea tîrziu. Mi-ar fi plăcut să te pot înțelege..”
„Unii spun că în noaptea aceasta, exact la miezul nopții, se deschid cerurile. Nu prea înțeleg cum s-ar putea deschide, dar așa se spune : că în noaptea de Sinziene se deschid cerurile. Dar probabil că se deschid numai pentru cei care știu cum să le privească...”-„Nu înțeleg nimic, spusese ea. Nu înțeleg...”

Tresări și se smuci emoționat de lingă fereastră. Mănușile erau încă pe pat, așa cum le lăsase. Le apropie o clipă de nări Parcă n-ar fi ale ei, își spuse, nedumerii Parca n^ar fi parfumul ei...

Cînd își apropie bricheta ca să-și aprindă țigara, observă că ochii ei nu erau, cum crezuse, verzi ; păreau așa pentru că obrazul îi era pîrlit de soare, dar culoarea ochilor era mai degrabă de un verde deschis, bătut în aur. Gura foarte roșie și dinții prea albi, strălucitori, pe care-i descoperea cel mai sfios zîmbet, îi luminau și mai mult figura.

„Te-am ascultat toată seara vorbind, începu Ileana jucîndu-se distrată cu bricheta, și nu înțeleg de ce prelungești gluma. De ce nu mi-ai spus că ești scriitor și că te numești Ciru Partenie ?...”

El o privi încurcat silindu-se să-i întoarcă zîmbetul. „Nu-ți puteam spune asta pentru că nu sînt scriitor și mă numesc Ștefan Viziru. Foarte exact : Ștefan I. Viziru, căci pe tatăl meu îl chema Ioan...”

Cu un gest scurt, Ileana își plecă fruntea. în clipa aceea Ștefan își aminti dintr-o dată, fără nici un efort, ceea, ce se trudise într-dna să afle în ultimele zile : unde mai văzuse el acea culoare stranie de păr, care nu era nici nea-

gră, nici albastră, nici argintie ? Acum știa : era culoarea unei specii rare: de panselă, pe care o'privise fermecat, cînd, copii, familia lui abia sosită în capitală, fusese adus pentru prima oară în Cișmigiu. 'Descoperirea aceasta îl înșenină, „Sînt de abia de cîteva luni în București vorbi din nou Ileana. Nu cunosc aproape pe nimeni Și n-am citit nimic de Ciru Partenie. Auzisem vag despre ei Dar cînd am intrat în restaurant, am văzut cum te arăta cineva din ochi : «Uite și pe Partenie, spunea. Mă mir că a călcat pe aici Are probabil vreo întîlnire !...» Și toată seara am observat cum te căutau, curioși, atîția ochi Ai fost recunoscut, dragă Maestre ! Inutil să te mai ascunzi !...” Ștefan se mulțumi s-o privească, tăcînd. „-Te-ai supărat, într-adevăr ? continuă Ileana. Am auzit asta la ușa, intrînd ; a fost fără voia mea. Și am fost destul de intimidată toată seara...”
„Te asigur că nu sînt Ciru Partenie, o întrerupse el calm, aproape cu gravitate. Uite, dacă vrei, am să-ți fac dovada...” începu să se caute în amîndouă buzunarele deodată. Găsi un plic și i-l întinse. Dar i-l luă repede înapoi și-i întinse un pașaport. „Are și o fotografie, spuse. E cea mai bună piesă de identitate...” Ea îl deschise și citi tare numele : „Ștefan Viziru. Treizeci și patru de ani ?! Nu pari...”

...Se apropiase de ea, fără să-i spună cine e și cum îi cheamă. „Uite, începuse el arătînd către pădure, pe locurile astea erau bălți...” întoarse brusc capul și tresări văzîndu-l atît de aproape de ea. Nu-l simțise.. Nu auzise pași în urma ei. Era un bărbat înalt, bine legat și totuși zvelt, aproape fraged, și o intimidase lumina zîmbetului lui. „...în locul pădurii acesteia, erau bălți. Aici veneam să mă scald cu băieții, cînd eram mici...” Vorbea mereu. Despre bălțile din jurul Bucureștiului despre arborii pe care-i văzuse sădindu-se. Vorbea mai ales despre copilăria lui „... în liceu, aveam un arici cu care mă împrietenisem. Cînd veneam să-l văd, mă simțea de departe și ieșea să mă îritîmpine,,,”

Se oprise și întorsese brusc capul. Apoi își trecu rîna prin păr, privind-o pe furiș, cu un zîmbet timid, încurcat. „E curios, adăugase, dar nu-mi dau încă seama ce e. D-ta ai un accent ciudat, aproape străin...” „Am copilărit de» parte de țară și am învățat tîrziu românește, Dar am învățat la moșie, cu țărani...” „Am citit odată o carte, continuase el ca și cînd n-ar fi ascultat-o, o carte cu un tînăr care chema șerpîi și ședea de vorbă cu ei. Sînt sigtlr că lucrurile acestea sînt cu puțință. Dar trebuie să te învețe cineva... Ariciul meu, bunăoară, se rostogolea în fața mea, își ascundea țepii și mă lăsa să-l mîngîi pe pîntec. Sînt sigur că aș fi putut învăța multe de la el, dar nu știam cum să-i vorbesc...”

Soarele asfîntise. Începuse să pătrundă pînă la ei un mîros de fîn proaspăt cosit. „Dacă vrei, rămînem puțin aici”, îi spusese. Se așezaseră amîndoi pe iarba, cu fața spre pădure. „Îmi pare rău, reîncepu el tîrziu, dar trebuie să te întreb ceva...” Se opri o clipă, încurcat, și o privi. Simțise cum privirile lui trec peste ea, mai departe, fără s-o vadă,

„Probabil că nici nu ai mașină. Probabil că ai venit pînă la Șoseaua Jianu cu tramvaiul sau cu autobuzul.” Ea începu să rîdă. „Cu autobuzul, spuse. Ar fi trebuit să vin cu mașina ?” „Bănuiam, șoptise el. Bănuiam că n-ai mașină../*

Se ridicase în genunchi, în iarba, și se trase mai aproape de ea. Nu mai părea atît de tînăr, dar parcă era mai frumos așa ; fruntea dreaptă, palidă, netedă, cu tîmplele descoperite ; gura mare, calmă, contrastînd cu dogoarea privirilor și luciul clar al dinților. „Ghicisem mai de mult că n-ai mașină, repetase el fără să încerce să-și ascundă părerea de rău, că ai venit cu autobuzul sau cu tramvaiul pînă la Șoseaua Jianu...”

Ii înapoiase pașaportul înălțînd din umeri. Ștefan o privise lung și zîmbise. „Nu e așa că-ți pare rău că nu sînt Ciru Partenie ? Nu e așa că ai fi preferat să stai la masă cu

un om celebru, cu un bărbat ilustru, admirat de toată lumea, adulat de femei ?! Să se șoptească în jurul d-tale uite, fata asta frumoasă e cea mai proaspătă pasiune a lui Partenie...” Ileana îl asculta silindu-se să-și păstreze zîmbetul. „Toate acestea nu mă privesc, spuse, și nici nu mă interesează. Dar aș vrea să-ți atrag și eu atenția că s-ar putea foarte bine să te cheme într-adevăr Viziru, așa cum o dovedește pașaportul, iar Ciru Partenie să fie pseudonimul d-tale literar. In orice caz, aici, în restaurantul acesta, și probabil pretutindeni în București, ești cunoscut sub numele de Partenie... Dar,dacă vrei să continuăm jocul din pădure, evident, am să mă prefac păcălită și am să-ți spun înainte Ștefan...” „...D-ta, probabil, nu crezi în lucrurile astea, îi spusese el atunci, în iarba. Și totuși, eram sigur că se va întîmpla *ceva*. Cînd te-am zărit de departe, am simțit cum începe să mi se bată inima. Eram sigur că mi se făcuse un *semn*... Nu e numaidecît nevoie să vezi cerurile deschizîndu-se. *Dacă ai fi venit într-adevăr cu mașina*, așa cum mi-am închipuit eu la început...” „Nu înțeleg...” „Uite, s-ar fi întîmplat așa, o întrerupse el : ne-am fi plimbat în pădure, ne-am fi tot plimbat, și*cînd ne-am fi întors n-am mai fi găsit nici urmă de mașină. Pur și simplu ar fi dispărut. *Exact la miezul nopții*, ar fi dispărut...” „Ar fi furat-o cineva ?” întrebuse ea cu o neînțeleasă timiditate. „Nu putea s-o fure. Era încuiată. *Mi-ai arătat cheile** Te-am văzut cum mi le-ai arătat. Un inel cu mai multe chei și cheițe : l-am văzut. Și nu ți l-aș mai fi dat înapoi. L-aș fi păstrat eu...” „Nu înțeleg nimic, spusese ea. Expli-că-mi, te rog, și mie. Nu înțeleg...”

Ștefan își băgă pașaportul în buzunar, apoi izbucni pe neașteptate în rîs. Dar nu mai era rîsul acela tineresc pe care-l cunoștea Ileana și care-i lumina atît de neînțeles figura ; ridea, acum, așa cum rid unii oameni cînd sînt singuri, confidențial și strident totodată, și puțin ridicol

„Îmi pare rău că n-am ținut socoteala, vorbi el. Ar fi trebuit să notez de cîte ori pe an sînt confundat cu acest

mare om și, mai ales, în ce împrejurări, repeta rostind rar cuvintele. Și ar fi trebuit de asemenea să notez reacțiile diferitelor persoane care-mi fac cinstea să se apropie de mine luându-mă drept Marele Om ; uneori o teribilă deziluzie, alteori neîncredere, suspiciune : alteori, chiar o nestăpînită pornire de furie : cum, domnule, d-ta, un simplu civil, îți permiți să treci în fața ochilor noștri drept Marele Om ? ! îți permiți să ne faci farsa asta tocmai nouă, care nu privim decît la Oameni' Mari?! Ar trebui să ți-se interzică circulația pe străzile principale și intrarea în localurile frecventate de Maestru L." Ileana îl ascultă derutată. „Nu știi ce să cred, spuse. S-ar putea să ai dreptate. Dar s-ar putea, iarăși, să mă amăgești. în fond, cum de se face că umbli cu pașaportul la d-ta ?! Parcă te-ai fi așteptat să fii descoperit și ți-ai fi pregătit mai dinainte răspunsurile...” Ștefan ridică din umeri, cu un gest resemnat. „îmi dau prea bine seama eît de mult te costă că nu sînt EL Marele Om, spuse. Te înțeleg : e atît de agreabil să stai la masă cu o vedetă, să te privească toată lumea dimprejur, să te invidieze...” „Dar, în fond, ce ai cu el ?” îl întrerupse Ileana. „Semănăm foarte mult, spuse Ștefan cu un ton oarecare. Sîntem tot timpul confundați unul cu altul... Uneori e exasperant !” „îl cunoști ?” „Nu personal. îl știu doar din vedere...” Și după o scurtă șovăire continuă. „Adică, de departe l-am văzut destul de des. Acum cîtlva ani locuiam în același cartier. Dar parcă era un făcut, nu ne întâlneam niciodată pe același trotuar ; parcă unul din noi presimțea de departe apropierea celuilalt și schimba trotuarul... Și cu toate acestea... în sfîrșit, n-ar trebui, totuși, să mă plîng, adăugă silindu-se să zîmbească. Asemănării acesteia uluitoare îi datorez" foarte mult în viață. Femeia pe care am iubit-o cel mai mult, datorită lui am. cunoscut-o și-am iubit-o : m-a confundat eu el... De atunci ne leagă foarte multe lucruri...”

Tăcu iar.

„Foarte multe lucruri poate e-exagerat spus, dar ne leagă un lucru esențial Soția mea. a fost logodită cu el. M-a confundat odată, pe stradă, cu Ciru Partenie, cu logodnicul ei, și mi-a sărit de gît... Și-a dat repede seama de confuzie, dar era prea tîrziu : a rămas cu mine. Pretinde că sînt irezistibil, adăugă Ștefan rîzînd. Pretinde că femeia care m-a sărutat o singură dată, nu mă mai poate uita. Dar e probabil că exagerează...” „Probabil”, spuse Ileana stîngîndu-și distrată țigara.

Ioana observase demult că Ștefan se poartă și vorbește cu ea altfel decît cu cealaltă lume ; parcă s-ar fi silit mereu să n-o ia în serios. Noi nu sîntem la fel cu ceilalți, îi spunea, noi ne iubim !... Se întorceau odată de la Teatrul Național, și pentru că îl ascultase în antract discutînd *Domnișoara lulia*, îi spusese pe drum : „Nu m-am gîndit niciodată că *Domnișoara lulia* s-ar putea explica prin magia' Noptii de Sinziene. Mie nu-mi vorbești niciodată de asemenea lucruri...” El îi cuprinse atunci mijlocul : „Pe tine te iubesc, îi spusese. Noi ne iubim...” își închipuie că dacă mi-ar vorbi de *Domnișoara lulia*, îmi voi aminti de Partenie, înțelesese ea.

Ioana era înaltă, aproape tot atît de înaltă ca Ștefan; blondă, cu obrazul prelung, cu pomeții ușor pronunțați (ca nimfele germanice, îi spusese odată Ștefan, ca fecioarele din Niebelungen) și avea ochii neobișnuit de mari, căprui. Te așteptai la orice altă culoare în afară de căprui, îi spunea Ștefan. Pentru o blondă de tip scandinav, ca tine, te așteptai la ochi albaștri, sau verzi, te așteptai chiar la ochi negri — numaHa această nuanță nu te așteptai ; acesta e lucrul tău cel mai straniu, cred că de aici izvorăște magia ta... „Magia Noptii de Sinziene, stăruise atunci Ioana. Ce se întîmpla în noaptea aceea ? Ce s-ar putea întîmpla ?... „Ștefan se apropiase din nou de ea și încercase s-o sărate. „Noi doi”, începuse el „în fond, tu ai o părere foarte proastă despre inteligența mea:, îl întrerupsese Ioana, Tu

crezi că nu sînt în stare să înțeleg nimic altceva în afară de romane. îți închipui că în camera lui Barbă-Albastră...⁴⁵

Camera pe care o închiriașe Ștefan la hotel era ținută în mare secret. Nu știa de ea nici familia Ioanei, nici prietenii. Ștefan îi vorbise de o locuință secretă înainte de căsătorie. Ioana nu înțelesese de ce simțea el nevoia unei camere într-un hotel modest și într-un cartier depărtat, în care ea să nu poată să pătrundă. (întocmai ca odaia aceea interzisă din povestea lui Barbă-Albastră, îi spusese el; căci nici o femeie n-a pătruns acolo și nici nu va pătrunde vreodată; *vie*, adăugase el cu un alt prilej). Dar nu avusesse curajul să-i refuze această fantezie. Alte perechi, spunea Ștefan, au dormitoare separate; eu am nevoie de o odaie a mea, în care să mă pot închide din cînd în cînd fără să mă știe nimeni. „...îți închipui că acolo, în camera secretă, eu nu te mai pot urmări. Că n-am ghicit nimic altceva în afară de faptul că citești acolo romane...”

Ștefan evita să aducă vorba de literatură cînd erau numai ei doi, singuri. întorcîndu-se noaptea acasă, o găsea adesea citind. Ioana îl surprindea uneori zvîrlindu-și ochii pe copertă, dar niciodată nu o întreba ce citește. Acasă, alături de ea, Ștefan nu citea romane. Și cu toate acestea Ioana efă uimită de cîte lucruri știa. Dar afla de lecturile lui literare întîmplător, oprindu-se în fața vitrinelor sau cînd, răsfoind o revistă, ea menționa vreun titlu de carte. „E proastă”, spunea el. Sau: „Am citit-o. E destul de interesantă. Dacă vrei ți-o trec și ție...” își închipuie că-mi plac romanele pentru că am fost logodnica lui Partenie — înțelega Ioana.

„Și cu toate acestea, continuase ea, am ghicit de mult ce faci tu acolo, în camera ta secretă... Evident, n-ar fi trebuit să-ți spun. Dar, în sfîrșit, prea mă crezi naivă. Te-am ghicit de mult, de cînd ai venit în seara aceea acasă cu mîinile mirosind a terebentină. Tu ai, acolo, un laborator. Probabil că nici nu e vorba de o cameră de hotel. Tu lucrezi într-un laborator...”

în primele luni de căsătorie, Ioana îl aștepta uneori la fereastră. îl zărea de departe și îl ghicea după aerul lui absent, după cum călca pe trotuar, că trecuse pe la camera secretă. I se părea că Ștefan nu se trezește definitiv decît după ce-l păstra mult timp în brațele ei. „Azi am dreptul să te întreb?” începea ea. El răspundea întotdeauna: „Este o cameră de doi metri și jumătate pe patru...” „Nu, nu, îl întrerupea ea continuînd să-l strîngă în brațe. Vreau să te întreb altceva. Dar n-am să te întreb decît dacă am dreptul...” îl privea adînc, silindu-se să nu-i zîmbească, și Ștefan regăsea tulburat magia aceea neînțeleasă, purtată de ochii ei imenși, inuman de limpezi. „Ce vezi de la fereastră? îl întreba ea. Spune-mi doar atît: cînd stai în dreptul ferestrei, sau o deschizi și te pleci peste pervaz, ce vezi?...”

Se așezau pe canapea, foarte aproape unul de altul. „întîi și întîi, începea el, această cameră secretă are mai multe ferestre. Una din ele dă deasupra parcului. A doua, se deschide către mare...” „Ștefan!” îl întrerupea Ioana. „Nu, am greșit, se corecta el. Camera secretă are numai o singură fereastră. Cred că se deschide asupra unui parc. Nu l-am văzut niciodată. Cînd intru eu în camera secretă, perdelele sînt întotdeauna trase...” „Cum sînt perdelele? stăruia Ioana. Vorbește-mi despre perdele, despre mobilă, despre culoarea peretilor. Ca să-mi pot imagina. Să te pot urmări cu gîndul, cît ești tu acolo...” „Cred că nu sînt perdele, începea Ștefan după o scurtă tăcere. Nu-mi amintesc să le fi văzut. în cameră, cînd intru, e întotdeauna întuneric, pentru că sînt lăsate obloanele”.

„Cînd o să avem un copil, spuse odată Ioana, reze-mîndu-și capul de canapea. și închizînd ochii, cînd o să avem un copil, am să-i povestesc lui ce vād eu în camera lui Barbă-Albastră și am să-ți dau voie să mă ascuți. Tu crezi că sînt cu totul lipsită de imaginație. Cu atît mai bine; ai să te minunezi și tu, atunci, de cîte știi, de cîte știam eu din primă zi cînd mi-ai vorbit de camera secretă.”

Deschisese repede ochii și-l privise, I se păru că e foarte departe de ea, pierdut în gânduri. Tu încă nu te-ai hotărât să mă iei în serios, adăugase Ioana. îți închipui că dacă mă iubești..." „Mai lasă-mă un an, o întrerupsese el devenind dintr-odată grav, Lasă-mă să încerc și altceva. Poate că mai există și altceva. Tu știi foarte bine ce vreau să spun. adăugase eborînd glasul". ^

Acum începe Marea Scenă, ghicea Ioana. Simțea o neînțeleasă istovire în • toată ființa ei." încerca zadarnic să zîmbească, să prindă curaj. Și cu toate acestea, își pregătise de mult fiecare replică, se ascultase, mental, de nenumărate ori. N-ar fi trebuit să se tulbure. Ar fi trebuit să înceapă deodată, cuprinzîndu-l în brațe, așa cum făcuse cu câteva zile înainte de căsătorie. „Pe el l-am admirat numai, îi spusese atunci, și continui să-l admir. Este un foarte mare scriitor, dar asta nu înseamnă că-l iubesc. De abia cînd te-am întîlnit pe tine am înțeles că nu-l iubeam, că nu te iubeam decît pe tine !..." Nu izbutise să-i spună mai mult atunci. în Marea Scenă, i-ar fi mărturisit tot. „Te rog, fă un efort "și ascultă-mă, i-ar fi spus. Ne chinuim amîndoi. Pe el nu l-am iubit niciodată. De ce ți-e teamă de el? De ce ți-e teamă de trecutul meu ? înțelege-mă, **nu există nimic** ; n-am nimic de uitat/pentru că nu există nimic../'

„Tu știi foarte bine ce vreau să spun, repetase Ștefan. Poate mai există și altceva în afară de dragoste. Poate există undeva o posibilitate deschisă miracolelor, un mister ireductibil, un secret pe care nu izbutim încă să-l descifrăm. Așa cum s-a întîmplat cu tine". „Tu știi foarte bine că nu e vorba de nici un mister, răspunsese Ioana. Nu l-am iubit. Nu te-am iubit decît pe tine. Din clipa cînd te-am întîlnit, nu te-ani iubit decît pe tine." „Nu mă gîndearn la asta, o întrerupsese Ștefan. Nu era vorba de dragoste. Mă întreb dacă nu există și altceva ; ceva care să plece tot de-aici, dintr-o dra-

goste. * dar care să ducă. în altă parte.. Mi-e foarte greu Să-ți explic. Nu înțeleg nici eu. S-ar putea, totuși ca să mai fie o ieșire, pe care noi n-o vedem. Faptul acesta că tu ne-ai întîlnit pe amîndoi ar putea fi un semn ar putea semnifica ceva..."

Continua așa multă vreme, vorbind parcă mai mult pentru sine. Ioana nu izbutea să-l înțeleagă întotdeauna. Nici măcar nu putea să-l asculte tot timpul. Se trezea că-i răspunde în gînd. „Dar ce legătură au toate acestea cu camera secretă ? kar fi întrerupt ea. îi făgăduise, însă, că nu-l va întreba niciodată. N-am să fiu curioasă, îi spusese cînd erau încă logodiți. Am încredere în tine. N-am să te întreb. Dacă ai să-mi spui tu. bine — dar eu n-am să te întreb niciodată..." „...Probabil că nici nu există camera secretă, îi repetase atunci, pe stradă, cînd se întorceau de la Teatrul Național. Am ghicit asta de mult. Tu lucrezi într-un laborator..."

Uneori, serile, cînd venea acasă, absent. întinerit și obosit totodată, hainele lui miroseau într-un chip ciudat, mîinile lui erau pătate. „Nu există camera secretă ! exclamase ea victorioasă. Tu faci experiențe într-un laborator. Mi-a spus Adela că, în liceu, îți plăcea chimia. Căutai Piatra Filosofală. O cauți și acum. E absurd, dar tu crezi, încă, în secolul XX, că există Piatra Filosofală..."

.Ioana îl ghicise după cum o privea, după cum/îi cuprinsese umerii cu brațul, că era tulburat, aproape intimidat.

Și apoi, pe neașteptate, apăruse Vădastra... „Am întîlnit un om extraordinar, un fel de nebun, dar extraordinar, îi spusese într-o seară întorcîndu-se acasă. S-a mutat alături de mine, la hotel. îmi pare rău că nu-l poți asculta și tu..."

Ioana îl privise derutată. „Faci experiențe acolo, într-o cameră de hotei ? îi întrebasese ea. Nu lucrezi într-un laborator?..."

A urmat apoi descoperirea lui Voinea, care fugise la Iași cu subvenția de 50.000 de lei, descoperirea domni-

soarei Arethia, a d-nei Zissu. „Dar nu-mi dau seama cine este această d-nă Zissu, repeta el din când în când, la masă, nu înțeleg ce-l leagă de această prea misterioasă doamnă,..” Și apoi, într-o zi, îi luase mâna și o privise adânc în ochi : „Mai lasă-mă încă un an ! Poate mi s-a făcut un *semn*. Poate chiar d-na Zissu...” Ioana începuse să ridă. „Tu crezi cu adevărat ce-mi spui ? Crezi că amintirile unui om pe care de abia îl cunoști...” „Nu-l cunosc, o întrerupse Ștefan. îl aud mereu vorbind, l-am întâlnit de vreo două ori pe coridor, dar nu-l cunosc personal; Și tocmai faptul acesta mă tulbură : că mi se îngăduie să ascult, fără să vreau, confesiunile unui exaltat. Poate e un semn... S-a întâmplat așa, începu el odată. Probabil că alături de locuința d-nei Zissu se dărima o casă, Probabil că tocmai se încărca molozul într-un camion cînd trecea Vădastra pe-acolo, căci i-a intrat praf sub pleoapă, sub pleoapa ochiului de sticlă. In liceu, spunea Vădastra, purtam ochelari albaștri, *pince-nez*. Ducîndu-și repede mâna la ochi, i-au căzut ochelarii și s-au făcut țândări. Și și-a întors ochiul de sticlă în orbită. S-a înapoiat atunci la d-na Zissu, acoperindu-și cu palma ochiul drept, și i-a cerut un lighean cu apă, Mi-am spart ochelarii și m-am rănit, i-a spus. D-na Zissu a încercat să vadă ce s-a întâmplat, dar el n-a vrut să-și ia mâna de la ochi. De abia cînd i-a adus'un lighean cu apă și l-a lăsat singur, și-a scos ochiul de sticlă, l-a spălat și l-a pus deoparte, apoi a început să-și spele pleoapa și orbita. Dar atunci a intrat d-na Zissu și, neînțelegînd ce s-a întâmplat, văzîndu-l cu pleoapa stoarsă și roșie, a început să țipe. «Nu vă speriați J i-a spus repede Vădastra căutînd ochiul de sticlă și arătîndu-i-l. Nu e nimic. Am rămas așa de la accident..» Și atunci, spunea Vădastra, cu un patetic orgoliu, am văzut pe d-na Zissu că începe să plîngă. Atunci mi-a dat seama cît de mult mă iubea d-na Zissu. Privind-o cum plinge din cauza mea am

simțit că ar fi trebui să plîng și eu. Am încercat,, Mă gîndeam mereu la ochelarii pe care îi spărsesem și mă sileam să plîng. Dar n-am putut. Dar d-na Zissu a plîns așa,-într-una, pînă s-a făcut tîrziu și i-am spus, scuzîndu-mă, că trebuie să plec...”

în noaptea aceea, Ștefan se întorsese tîrziu acasă. Părea tulburat. „Tu citești chiar în noaptea de Sînzienne ?” o întrebă. „N-am știut că e noaptea de Sînzienne...” „A fost. Acum a trecut de miezul nopții. Nu se mai poate întâmpla nimic...” Se apropiase de ea și o cuprinse în brațe. „Par atît de bătrîn ? o întrebă. E de necrezut cum poate să treacă Timpul... Sper să nu am nici o plictiseală, miine dimineată, la minister, adăugă desprinzîndu-se ușor din brațele ei.” „Ce s-a întâmplat ?” îl întrebă. „Am fugit fără să anunț pe nimeni. Am fost în pădure. în pădurea Băneasa. Mi-am adus deodată aminte că e noaptea de Sînzienne. Ți-am telefonat doar ție și) am fugit... Simțeam că mă atrăgea ceva, continuă el după o tăcere. -Mi se făcuse deodată dor să văd locurile pe unde am copilărit cu Ionel. Sînt într-adevăr atît de bătrîn ? Veneam acolo, în fiecare vară, să mă scald cu Ionel. Erau bălți mari, adînci. Și acum, pe locul lor, au crescut arbori. Pretutindeni nu vezi decît arbori înalți... Mi se bătea mereu inima, adăugă. Mi-am adus aminte de arici...” Ioana începuse să se dezbrace, absentă. „Ai fi putut să mă iei și pe mine, spuse fără Să ridice ochii. Cînd mi-ai telefonat, credeam că ai să mă chemi să ne plimbăm împreună...” Uneori, mai ales înainte de apariția lui Vădastra, Ștefan îi telefona de la minister și-i da întâlniri în oraș. Dar în ultimul an nu se întâlniseră decît o singură dată. Ioana îl zărise de departe. Părea posomorit, și ea ghicise : iar l-a confundat ! Iar l-a salutat cineva necunoscut pe stradă... „Ar trebui să-mi las mustața, începuse el. Sau, poate, și mai bine, ar trebui să mă rad în cap... Mi-era dor de tine, aș fi vrut să te chem,

să ne plimbăm împreună în pădure, și totuși ceva mă împiedica. Parcă ar fi trebuit să mă întorc acolo, pe locurile copilăriei, singur... Dar am să te întreb ceva, adăugase el repede, și am să te rog să-mi răspunzi drept, oricare ar fi răspunsul tău."

Ioana întoarse capul și-l privi mirată, Glasul lui Ștefan i se păruse uscat, necunoscut. „Tu crezi că, fri zilele noastre, o mașină poate dispărea fără s-o fi furat cineva, se poate topi în nevăzut, fără să lase nici un fel de urmă?...” Își desprinsese privirile din ochii Ioanei și continuă, încurcat: „Ești sigură că nu mi-ai vorbit niciodată de așa ceva? N-ai citit undeva, în vreo carte, o poveste asemănătoare?! O mașină bine închisă, care dispărea la miezrr noptii, fără s-o fi furat cineva? Dispărea pur și simplu? „Nu-mi amintesc.” „încep să mă liniștesc”j spuse Ștefan și-și trecu batista pe frunte»

își scosese haina și se așezase pe covor, rezemîndu-ș: capul de fotoliu. „Deci nu vine de-acolo, din vreo carte citită sau povestită, continuă el înseninîndu-se. Mai degrabă este o nălucire a mea...” Ioana se așezase pe scăunășul din fața oglinzii. „Dar, în orice caz, tu crezi că s-ar putea întîmpla aeva un asemenea lucru? stărui el. Crezi că o mașină poate să dispară fără urme?...” „De ce nu”, făcu Ioana întorcîndu-se ca să-l poată privi mai bine. „Știam eu de ce te iubesc atît de mult,” șopti Ștefan, înseninîndu-se. „Dar ce s-a întîmplat cu mașina? De ce m-ai întrebat dacă cred cu adevărat...” „Nu știu ce-am avut astăzi Poate pentru că îmi adusesem aminte de copilărie. Poate pentru că văzusem arborii aceia mari, crescuți pe locul bălților. Sădisem și eu un pom acolo, cînd eram în liceu... Mi s-a părut că văzusem o mașină. Ceva mai mult. Mi s-a părut eă știam ce se va întîmpla cu mașina aceea; exact la miezul noptii trebuia să dispară. Am fost obsedat toată seara de mașina aceasta pe care o văzusem^ deși nu se afla acolo, în pădure, și care trebuia să dispară la miezul noptii. Știam

m va dispărea și că nu o voi mai revedea toată viața» • Și gîndul ăsta mă întrista într-un chip neînțeles, gîndul că n-am s-o mai revăd toată viața.» Din fericire, ești tu, adăugă zîmbind înseninat. Și la 15 iulie sîntem la Predeal, pe munte.,”

Se întîmpla ceva în noaptea de Sînzienne, își aminti Ioana pătrunzînd în răcoarea patului. *Domnișoara Iulia** „în fond, tu crezi cu adevărat în toate lucrurile acestea? îl întrebă, Crezi în Piatra Filosofală, în magie și în miracolele din noaptea de Sînzienne?” Cum se întîmpla adesea Ștefan nu-i răspunse, „Mi s-a făcut dor de munte”, vorbi ridieîndu-se brusc de pe covor, „Poate se repetă anul decisiv”, spuse Ioana.

Nu înțelegea ce o îndemnase să spună cuvintele acestea, dar îi părea bine că ie spusese, și zîmbi, Ștefan se oprise în dreptul ei, lingă pat, și o privea. „Care an? o întrebă. 1923 sau 1919?” „Anul decisiv, repetă Ioana, cînd ai fost singur pe munte. Cînd erai în liceu și ai fost singur pe munte...” își dădea seama că încurcă două mari evenimente din viața lui Ștefan, dar nu se corectă. Aștepta s-o corecteze el, așa cum făcuse chiar' din primele zile de căsătorie, Asta se petrecea în 1928, în vara cînd m-am în* torsi de la Paris, începea el să povestească. Avem atunci,. Și spunea repede cîți ani avea. îi arătase într-o zi fotografiile din liceu. Ștefan alesese una, care arăta' un adolescent frumos, cu ochii mari și părul tuns cu breton pe frunte. Asta e din 1919, îi spusese. Aveam atunci 17 ani Eram în ultima clasă de liceu. Atunci cînd am urcat la cabană cu Ionel,.. Ioana luase fotografia și o privise îndelung, își aminti deodată timpul ireal al logodnei Ștefan îi povestise întîmplarea de la cabană! cîteva zile după ce se logodise,' Aventura avusese loc în primăvara lui 1919, cea dinții primăvară după război Ștefan, cu Ionel Paraschivescu și încă alți trei colegi, n-au mai avut răbdare să aștepte vacanța de vară ca să urce Bucegii. De cîteva ani nu visau decît la asta: să vadă munții, Dar țara era ocupată de ger*

† «* Noaptea de sîn/iene, voi i

mani și războiul continua, an după an. Când, în noiembrie; se încheiase armistițiul, era prea târziu să încerce aventura. Au încercat-b în martie, păcăliți de o primăvarg -timpurie la București. Crestele munților se zăreau încă înzăpezite ; dar la poale era cald, senin. I-a apucat viforul când ajunseseră sus, pe Pietrele Arse. Rătăciseră drumul. Abia pe seară au nimerit la o cabană a funicularului care transporta lemne. Au spart lacătul de la ușă și au intrat. Au aprins focul și, pentru că aveau mîncare din belșug și chiar o sticlă mare cu rom, s-au înveselit repede. Apoi s-au culcat cum s-a nimerit, pe dușumele. Dar către miezul nopții i-au trezit din somn glasuri de oameni în fața ușii. Zăpada se adunase pînă dincolo de clanță, și ușa nu putea fi deschisă decît opintindu-se și cei dinlăuntru. La început, ie-a fost frică, dar oamenii stăruiau. Erau muncitori din vale, de la lemne, și cunoșteau cabana. S-au bucurat că i-au găsit pe ei acolo. „Avem un mort cu noi, le-au spus. îl tot cărăm de astă-seară, de la șase. Iar dacă-l lăsăm în drum, îl mănîncă lupii pînă dimineța. Așa că l-am adus aici... Și e mai bine dacă sînteți și d-stră...” Apoi le-au mulțumit și au plecat. Dimineța trebuiau să fie la lucru, în vale. „L-am vegheat toată noaptea, fără să vrem, îi povestise Ștefan. Si dimineța au venit oamenii din sat și i-au încărcat într-o sanie... Dar lui Ionel i-a fost frică. Nu privea deloc în spatele lui, unde știa că era mortul. A terminat, el singur, sticla de rom. Și spunea mereu : «Mă, să nu mă lăsați ! Orice s-o întîmpla, să nu mă lăsați !»,*• Săracul Ionel ! El n-avea curn să știe, atunci...”

„Cînd am fost singur pe munte, vorbi Ștefan începînd să se dezbrace absent, nu mai eram în liceu. Asta se petrecea în 1923...” Ioana îl asculta cu ochii pe jumătate închși, zîmbind. Anul decisiv, își repeta ea. Atunci, în 1923, cînd'avea 21 de ani și-și pregătea licența, Ștefan fugise de-acasă. Găsise chiar un vapor de marfă care să-l ducă, clandestin, pînă la Constantinopole. Dar, înainte de fugă, venise să-si ia rămas bun de la Carpați. în primul lor

drum împreună pe munte, îndată după căsătorie, Ștefan îi arătase cărarea pe care o urcase atunci, înainte de fugă. „Parcă timpul n-ar fi trecut pe aici, îi spusese. Stîncile, brazii, iarba, cerul, au rămas pe loc. Și de cîte ori evoc opririle pe loc, simt o neînțeleasă emoție, aproape o beatitudine. Tu nu poți înțelege astă, adăugase. Ești încă prea tînără...” Acum trei ani, în 1933, cînd îi vorbea astfel, Ioana avea 23 de ani, cu opt ani mai puțin ca el. „Am uitat să-ți mai spun ceva, adăugă Ștefan însufletindu-se deodată, și Vădastra crede, în felul lui, în Piatra Filosofală. îi povestea astă seară Arethiei de o substanță care transformă în aur tot ce atinge. Regreta că n-a descoperit-o el...”

în compartiment, Ioana* observă că un tînăr cu ochii vineți, pătrunzători, și un început de chelie, îl privea necontenit pe Ștefan, cu un fel de încruntată nedumerire. Iar îl confundă, gîndi Ioana, și fără voia ei roși. îi era teamă să nu observe și Ștefan. Dar Ștefan părea fascinat de un domn cu barbișon care, în clipa cînd trenul se puse lent în mișcare, își scosese ceasul și verificase ora. Avea un profil de o surprinzătoare noblețe ; fruntea corect bombată, nasul drept, mustățile pline și fără aroganță, barbișonul ușor arcuit înainte, toate acestea îi dădeau un aer seniorial, oarecum vetust. Fața, însă, îl arăta altfel ; obrajii erau lați, cu pielea atîrnînd moale pe fălci, și cele cîteva suvițe de păr decolorat lipite de-a curmezișul craniului aminteau chipurile de medici și profesori de pe la 1900. „în 45 de minute sîntem la Ploiești,” spuse el privindu-și pe rînd vecinii. Ca la un semnal toți începură să vorbească. Domnul cu barbișon părea erudit ; citase de mai multe ori versuri din primii poeți români, și chiar un text latinesc. Vorbea mai ales cu tînărul cu ochii vineți. Dar curînd, conversația deveni generală, și înainte de a coborî la Sinaia, se înclină politicoș și se prezentă : profesorul Iancu Antim. „Sper că vom mai avea plăcerea să ne mai întîlnim,” le spuse.

1
O săptămână mai târziu, Ștefan, se lăsase convins de Ioana și plecase pentru două zile, singur, pe Bucegi. îl privise de la fereastră cum se pierde în pădure și se înapoie în pat cu o neînțeleasă tristețe. Ca de obicei se reîntoarce cu gândul la Marea Vestă. Fusese o zi fierbinte, apăsătoare și Ștefan își lepădase pantofii și haina de la ușă, și alergase imediat în odaia de baie. Cu un zîmbet misterios, ea îl urmărise cuminte și-l privise cum intră pe de-a-ntregul sub duș. „Nu cred că am să pot urca pînă la cabană,” îi spusese.

Și, pentru că i se părușe că, așa cum era, cu capul necontent sub apă, s-ar putea ca Ștefan să nu audă bine, repetase, aproape strigînd. „N-am să pot urca ! *Cred că o să avem un copil /...*”

în clipa următoare, Ștefan ieșise cu un salt, ca opărit, de sub duș. Părul lung i se lipise de obraz și-l dăduse la o parte cu un gest speriat. O privise o clipă nedumerit, ca și cum n-ar fi înțeles, apoi sărise din baie și, așa cum era, o prinsese în brațe. Fața aceea umedă și răcoroasă i se părușe Ioanei scaldată în lacrimi. Asculta cum curge dușul, > în neștire.

„închipuiește-ți pe cine am întîlnit la Casa Peșterii o întrebă Ștefan la întoarcere. „Pe Iancu Antim”, răspunse repede Ioana. Dar nu-l întîlnise pe el. întîlnise pe un oarecare Petre Biriș. Ioana nu auzise niciodată ele el „£ cel mai mare cunoscător al operei lui Partenie, spuse Ștefan cu un glas care pregătea parcă o sumă de revelații. Dar nu-l cunoaște personal ; nu l-a văzut decît la conferințe. Și, evident, m-a confundat cu el. Așa am intrat în vorbă...”
Apoi, fără să-i lase timp să spună ceva, adăugă : „L-a cam criticat pe Maestru. L-a criticat chiar rău de tot. Spunea că, de la o bucată de vreme, se grăbește, că serie prea repede și publică la întîmplare. *De la o bucată de vreme*, repetă Ștefan subliniind cuvintele. La ce crezi tu c-a voit să facă aluzie băiatul ăsta, Biriș ?” Ioana ridică din umeri „Mie nii-a plăcut Biriș, continuă Ștefan. Dar mă întreb

ce-a vrut să spună ei precizînd că, *de la o bucată de vreme* Partenie nu mai e ce-a fost la început, 'că-și cam bate Joc de opera lui Tu ai observat vreo schimbare ?” Dar nici măcar nu-i lăsă timp să răspundă, ci continuă cu un glas mai grav, ca și cînd ar fi vroit să reproducă înseși cuvintele lui Biriș, „Spunea că este ceva imoral în ultima producție a lui Partenie. Că el vrea să și trăiască' și să și scrie, în același ritm *ca mai înainte*, dar că asta nu se poate, că acela care o face trișează. Un scriitor poate trăi *înainte* sau *după* ce a compus o carte, spunea' el. Dar nu poate să trăiască și să creeze în *același timp*. Actul creației îl confiscă în întregime și deci îi interzice s'Trăiască... Dar. în fond, de ce-ți spun eu ție toate astea ? ! 'își îndreptă el brusc privirile către Ioana. Tu trebuie că le știi și le înțelegi mai bine ca mine...” „Poate că nu le înțeleg nici eu atît de bine,” vorbi Ioana simțind că trebuie să spună și ea ceva. „Voiam doar să te întreb dacă ai remarcat și tu că Partenie se grăbește de la o vreme sau, cum se exprima Biriș, că vrea să profite de viață fără să renunțe, totuși, la scris ? Spunea că pentru cei care-i cunosc bine opera sare în ochi lucrul ăsta : că, de la o vreme, Partenie își bate joc de talentul și inteligența lui... Tu nu mi-ai vorbit niciodată de așa ceva...” „Nu mi-am dat seama de vreo schimbare,” spuse Ioana. Ștefan o privi lung, pe gînduri „Dar de ce credeai că l-am întîlnit pe Iancu Antim ?” o întrebă. Ioana zîmbi „Nu știu ce mi-a venit să-ți spun. Poate pentru că îl visasem azi noapte...” Dar nu i-a spus cum îl visase : Antim se apropiase de fereastra compartimentului ei, și ridieîndu-se în picioare'ca s-o vadă mai bine, îi bătuse nervos în geam : „Soțul d-tale a avut un accident, îi strigase.el. A avut un accident, repetă. Un accident...”.

Terminîndu-i-se concediul, Ștefan se întoarse la București în seara de 14 august și, de la gară, se duse direct la hotei Ioana mai rămînea la Predeal încă cincisprezece

zile și, singur, casa din Bulevardul Domniței I s-ar fi părut pustie.

Camera mirosea a căldură închisă și era plină de molii. Ștefan stropi podeaua cu apă, se schimbă, apoi coborî și se duse să mănince la circiuma din colțul străzii. Se întoarse destul de târziu acasă și, pentru că în camera de alături nu se auzeau voci, ațipise destul de repede. Dar, cîtva timp în urmă, îi trezise din somn glasul strident ai iui Vădastra. „...Eu nu sînt ca ceilalți bărbați, spunea, Nu-mi place să mint. Eu vorbesc întotdeauna omului în față...” „Nu înțeleg unde vrei să ajungi, îl întrerupse Arethia/Nu înțeleg și nici nu mă interesează !...” „Stai că n-am terminat ! Vreau să-ți mai spun cîteva cuvinte... Tu crezi că mă cunoști pe mine pentru că... înțelegi pentru ce... Ei bine, dă-mi voie să-ți spun : nu mă cunoști deloc ! Tu crezi că dacă am venit atunci în odaie, cînd mi-a furat Veinea banii, și am cerut să-mi împrumuți 12.000 de lei, sînt un om slab, care a avut nevoie de ajutor și am strigat după ajutor. Ei bine, dă-mi voie să-ți spun că te-ai înșelat. Am venit pentru că mi-ai inspirat întotdeauna încredere, și aveam nevoie de cineva cu care să mă sfătuiesc, atîta... Ce-a urmat după aceea nu mă privește. Eu, personal, drept să-ți spun, nici nu mă gîndeam...” Probabil că Arethia voise să plece, pentru că Ștefan auzi pașii repezi ai lui Spiridon tăindu-i drumul în fața ușii. „Stai, de ce te superi ? Că n-am terminat. Spuneai că bărbații sînt mincinoși. Dă-mi voie să-ți dovedesc contrariul...” „Mersi ! exclamă Arethia, - acum devii și obraznic !...” „Nu sînt obraznic deloc, continuă Spiridon cu aceeași seriozitate. Dară ți-aș spune că te iubesc cu pasiune, m-ai crede ? Ai crede că-mi bat joc de tine. Și nu vreau să-mi bat joc de tine. Nu mi-ai făcut nimic. Am fost întotdeauna buni prieteni...” „Te rog să-mi dai dramul ! țipa Arethia. Eu sînt de vină că m-am încrezut în dumneata, om lipsit de maniere. Te rog să-mi dai imediat drumul L.’i

în acea clipă, se auziră de alături, din odaia lui Daniil, cîteva bătăi în perete. „Terminați, domnilor, odată, că nu putem dormi !” striga Daniil. „Vezi ce-ai făcut ? șopti Arethia cu oarecare teamă, deschizînd ușa. M-ai compromis !...” „Lasă că mai vorbim miine,” îi spuse Spiridon tot în șoaptă.

Cîteva seri în șii Ștefan nu mai auzi glasul Arethiei. Doar din cînd în cînd, răbufnea din senin Vădastra, vorbind singur : „Lasă, c-o să-mi vină și mie rîndul ! Am să le arăt eu atunci, la toți !... Am să-i învăț eu minte !...”

într-o seară se auziră ciocănituri la una din ușile de pe coridor. Nu e la mine, își spuse Ștefan. Fusese o zi neobișnuit de fierbinte și se trîntise în pat istovit, gol, cu un prosop în jurul gîtului ; zăpușeala stăruia încă în odaie, pe caldarîm, peste acoperișurile caselor care miroseau a tablă și cuptoare de var. Ciocăniturile se auzeau din ce în ce mai puternice. „Intră !” strigă deodată Vădastra.

Dar nu intră nimeni. Nu e nici la el, își spuse Ștefan; este probabil la Arethia. Atunci i se păru că se trezește, și inima începu să-i bată astfel ; simțea din nou, și dintr-odată, prezența Ilenei ca o stranie și nevinovată obsesie. Așa i-o simțise neconținut pînă în clipa cînd Ioana intrase după el în baie și strigase : **cred că o să avem un copil!** Rămase nemișcat, cu ochii închiși, concentrîndu-se ; timpul se întorcea înapoi. își mai amintise de cîteva ori de Ileana, dar niciodată cu emoția cu care se gîndea la ea înainte de Marea Vestе. întîlnirea din pădurea Băneasa, masa de la restaurant, celelalte două scurte întîlniri care urmaseră, i se păruseră de atunci întîmplări oarecare. Acum, timpul se întorsese înapoi și acele puține clipe petrecute împreună îi reveneau încărcate de dor. Rochia ei din după-amiaza cînd o întîlnise ultima oară : albă imprimată. Parcă îi subția și mai mult mijlocul, întinerind-o. Nu înțelegea cum izbutise să fie atît de bronzată la începutul verii, „Cît rămîne zăpada pe munți, rămîn și

eu. la'ski Iar primăvara o-petrec de obicei la moșiei „Intră !!” strigă din nou, aproape cu furie, Vădastra. No e la el, își spuse Ștefan, degeaba tipă. Ciocăniturile amuțiră, parcă ar fi fost speriate, li părea rău că nu avusese timp să afle mai mult despre viața ei. Știa doar că a crescut-o Tante Cecile, care avea o moșie în Moldova, pe malurile Șiretului. Acolo își petrecuse adolescența. Dar aproape că nu mai știa nimic altceva despre ea. Doar că se întorsese -de curînd în țară și că locuiește la o alta mătușă, pe strada Batistei. încet timide, ciocăniturile reîncepură, parcă foarte departe, la capătul coridorului. îl auzi pe Vădastra deschizînd ușor ușa, ca și cum ar fi vrut să surprindă un delict. „Nu e nimeni !” exclamă el, oarecum decepționat. Nu e la el își repetă Ștefan. Conducînd-o în acea seară acasă îi plăcea s-o privească mergînd ; avea un mers aproape băiețesc, ținîndu-și mîimle la spate și scuturîndu-și la răstimpuri buclele cu un gest scurt, ca și cum ar fi tresărit prin somn. De cîte ori simțea că Ștefan o privește îndelung, întorcea capul și-i zîmbea, parcă ar fi vrut să-l întrebe. Dar știa să-l privească și altfel, cu o gravă seriozitate ; așa cum l-a privit aflînd de Ioana sau cînd, cîteva zile după aceea, reîntîlnind-o, el a întreat-o : „Ce-ați făcut cu geamantanele ?” și ea n-a înțeles. N-ar mai fi putut închide geamantanele,jiacă i-ar fi dat lui inelul acela de chei. i-a explicat Ștefan. „Ce inel ?” a întreat ea. Uitase, și Ștefan o privi o clipă, derutat. I-a adus aminte : mașina cu care ai fi putut veni în pădure, și care ar fi putut dispărea... Cheile de la geamantane s-ar fi aflat prinse în același inel, alături de cheile mașinii, și, așa cum îi spusese atunci, inelul l-ar fi păstrat el. Dar nu i-a spus mai mult. Nu i-a povestit scena finală, scena de ia miezul nopții, așa cum o văzuse el. „E straniu ! o. auzi el exclamînd. Și totuși aici am lăsat-o. Mașina mea. vreau să spun;., îmi aduc foarte bine aminte că aici am lăsat-o.;;” „Ești sigură că ai venit cu ea ?” o întrebă el în gluma, O vedea

, m m îl privește cu o stăpînită enervare, cum caută ceva în poșetă și-i întinde un inel cu chei. „Poftim ! spunea ea. Iată cheile !.<” Era un inel de metal, fără luciu, cu o cheie yale și alte cîteva cheițe ; cheițele de la geamantane. Ștefan îl lua cu o neînțeleasă, ascunsă bucurie, și îl privea cîteva clipe, foarte emoționat... „Fără-i văd, r - continuase el. Un inel de metal, fără luciu, cu o cheie yale și alte cîteva cheițe. Cheițele de la geamantane...” Ea îl „' privise din nou, cu seriozitate, apoi izbucni deodată în rîs. „Știi că începi să mă interesezi ?” îi spuse. „Cine bate, domnule, așa într-una ? se auzi deodată glasul lui Daniil. Deschisese ușa și strigase din prag, adresîndu-se către fundul coridorului. Dar nu-i răspunse nimeni. Ciocăniturile amuțiră. „E cineva acolo ? strigă din nou Daniil. Căutați pe cineva ?” „Ar trebui să se cheme portarul, „strigă Vădastra din camera lui. Ștefan zîmbi în întuneric. „Știi că începi să mă interesezi ? repetase ea. Dacă n-ai fi fost căsătorit, aș fi făcut, poate, o pasiune pentru d-ta. Dar am să-i scriu Valkiriei despre d-ta. Valkiria este o fostă colegă de-a mea de la Lausanne. Am poreclit-o așa pentru că e blondă, grasă și cîntă. Dar ești genul ei. Ea, Valkiria, e romantică și spirituală. Doar că ești cam prea robust pentru ea. i Dacă ai fi fost mai slab, mai întristat, aproape tuberculos, sînt sigură că ar fi venit la București, să-ți cînte...” Se oprise o clipă, și-și trecu mîna prin bucle. „Și totuși, ești j prost crescut, adăugase. Aș fi putut să mă supăr. Credeam că m-ai acostat ca să-mi faci curte. Dar acum înțeleg că m-ai acostat pentru că credeai că am mașină și ai fi vrut să vezi cum aș fi reacționat dacă mi-ar fi dispărut mașina... 1 Să-ți spun eu cum aș fi reacționat ; aș fi anunțat imediat Prefectura Poliției...”

1 îl auzi deodată pe Vădastra vorbind singur. „Parcă ce poate să-mi facă ?! Am păstrat toate chitanțele ; odată j trei, și odată șase. Total 12.000 de lei. Dacă spune ceva, o distrug \ Mă duc la șef și o dă afară în 24 de ceasuri...”

Nu se mai auzeau ciocăniturile. Ștefan deschise ochii și așteptă așa mult timp, în întuneric ; nu se mai auzeau. Îi era încă foarte cald. Dar parcă totul era altfel, acum, în ©daie, în aerul nopții calde care intra leneș pe fereastră, parcă totul, era schimbat.

Odată, de mult voise s-o întrebe pe Ioana dacă ea, care i-a iubit pe amândoi, și în același timp, a ghicit atunci ceva *schimbat* în jurul ei, dacă lumea rămăsese aceeași pentru ea, aceeași ca *mai înainte*. Dar nu îndrăznise s-o întrebe. Aproape că nu-i vorbea Ioanei de presimțirile și reveriile lui, de dorințele lui ascunse.

Îi vorbea din când în când despre Timp și despre posibilitățile deschise, dar nu îndrăznea riiciodată să-i spună că dorința lui secretă era de a deveni sfânt, de a putea iubi pe toți oamenii cu aceeași intensitate. „Am să-ți destăinuiesc ceva, spusese atunci Ilenei, în pădure. Nu te cunosc, nu știu cine ești, nu știu ce faci. Nu pot avea secrete față de dumneata. N-am spus asta la nimeni, dar d-tale ți-o pot spune : totul depinde de Timp. Dacă nu rezolvi problema asta chiar acum, cât ești tânără, te prinde viața și te macină pe dinlăuntru, și într-o zi te trezești bătrână, iar în ziua următoare te trezești pe patul de moarte, și atunci e prea târziu ca să mai încerci ceva. Trebuie să cauți asta acum, cât ești tânără. Asta e o problemă de tinerețe...” „Ce trebuie să cauți ?” îl întrebuse Ileana. „Să scapi de Timp. Să ieși din Timp. Privește bine în jurul d-tale : ți se fac din toate părțile *semne*. Încrede-te în semne. Urmărește-le...”

Sări brusc din pat și din cițivăpași ajunse în fața rafturilor cu cărți. Ingenunche și începu să bijbie cu mâna înapoia cărților ultimului raft. După câteva lungi secunde găsi mânușile și le scoase cu mare grijă. Le simțea, prin întuneric, uscate, murdare, pline de praf. Aproape sigur că nu sînt a^e ei, își spuse ridicîndu-se în picioare. Atunci își **dete** seama că e gol; își simțea corpul fierbinte, jilav.

Începu să se îmbrace repede. *Cred că o să avem un copil 1* o auzi din nou pe Ioana, dar continuă să se îmbrace, nervos, aproape tremurînd. Cînd aprinse lumina, privi cu mare atenție mânușile. Erau prăfuite, ciuruite de molii. Nu sînt ale ei, își repeta într-una, dar trebuie să i le dau. Își luă haina și, fără să și-o îmbrace, ieși din odaie. „D-stră ați auzit, ceva ? îi tăie drumul portarul cînd ajunse la capătul scării. A fost un domn care a bătut la toate ușile. L-ați auzit ?” „La mine n-a fost,” răspunse repede Ștefan. „Dacă e tot ăla de astă iarnă, îi știu eu cine e, vorbi portarul E un adventist Vinde *Biblie*. A mai fost odată pe-aici, dar l-am simțit de cum a intrat. «Căutați pe cineva ?» l-ara întreat. S-a prefăcut că nu m-aude, și a dat să urce scările...”

În acest moment chiar, Ileana ar putea fi pe punctul de plecare. S-ar putea, bunăoară, ca acum, cînd ei asculta pe portar, Ileana să încuie ușa de la intrare, să traverseze cei cîțiva metri de: grădiniță cu pietriș din fața casei și să se pregătească să se urce în taxiul care o așteaptă la poartă. Ștefan grăbi pasul și, odată trecut de colțul străzii/începu să alerge, ținîndu-și strîns haina sub braț. Probabil că pleacă la moșie, înțelese el. (Și era totuși obsedat de acea întrebare absurdă : *Dar cum a putut închide geamantanele ?...*). *Inima* începu să i se bată cu putere. Făcu semn unui taxi și dădu adresa din strada Batistei. „Cit poți de repede,” adăugă el plecîndu-se către șofer.

Văzu de departe casa adormită în întuneric. Cînd taxiul se opri în dreptul numărului 27, îl lovi mirosul de mixandre. O pisică sări chiar atunci de pe zid și se pierdu nevăzută către fundul curții. Toate obloanele erau trase. Încercă de mai multe ori. clanța, în neștire, apoi se întoarse în mașină și strigă șoferului : „La Gara de Nord...”

Își aminti de un gest al Ilenei pe care nu-l remarcase imediat : ea își rezema uneori obrazul pe mâna 'strîrisă pumn, înclinînd puțin capul. Era un gest'de școlăriță, și Ștefan se întrebă de cînd l-o'fi purtîrid așa cu ea^ prin lume.,

Probabil că așa o va regăsi, la fereastra vagonului, privind drept înaintea ei, așteptându-l. Dar Ștefan află că acceleratul pentru Moldova plecase de două ceasuri, Ma! era un tren personal către miezul nopții, „Exact, ia 23,45 V î se spusese la ghișeu; își dădu atunci seama că alergase degeaba, și se simți deodată ridicol Fără îndoială că Ileana plecase mai demult la moșie. Mai demult, adică acum o săptămână, o lună chiar. Greu de crezut că ar fi putut rămîne pînă la sfîrșitului lui august în București.,.

Cînd se simțea ridicol, încerca să nu se mai gîndească la nimic. Scutură încă o dată-mănușile și, strîngîndu-le sul, le bagă în buzunarul hainei. O sută de lei, își aminti el, A spus șoferul că s-a întors de la Statuia Brătianu ca să le aducă. *Cred că o să avem un copil !* Grăbi deodată pasul Traversînd Bulevardul Dinicu Golescu, se auzi strigat din urmă și întoarse mirat capul. Era Biriș. „încotro, Maestre ?” îl întrebă el,

își ținea haina atîmată pe umeri ; o ținea cu un deget, de cheotoare. „Are să se rupă, își spuse Ștefan. Imposibil să nu se rupă.” Biriș își scosese cravata și își descheiase și gulerul de la cămașă. Nu era prea înalt și părea încă tînăr, deși avea părui rar, fruntea puțin încrețită și ochii fără nici o sclipire, inexpressivi. „Maestre dragă, adaugă el scorbînd glasul, ce să-ți spun, m-ai decepționat..”

Așa cum prevăzuse Ștefan, tot gesticulînd, cheotoarea se rupse și haina căzu pe trotuar. Se plecară amîndoi s-o ridice. „Dar cred că am avut deja prilejul să vă explic că nu sînt Ciru Partenie,” spuse Ștefan. „Știu, știu, îl liniști Biriș bătîndu-l familiar pe umăr. D-ta ești Viziru, te cunosc doar foarte bine. Dar îmi place să vorbesc cu d-ta așa. pe un alt plan ; *impersonal*, dacă se poate spune, sublinie el cu emfază cuvîntul Pe planul ideilor... Cum spuneai foarte just în ultimul d-tale articol./.” „Dar tocmai asta îți spuneam, îl întrerupse Ștefan, că *nu sînt* Partenie..,” „Ce-are a face ? exclamă puțin plictisit Biriș. Să nu confundăm planurile, D-ta ești și rămîi Viziru — dardiscutînd

idei cu d-ta, dă-mi voie să mă situez pe planul ideilor. Sau? nu m-am exprimat destul de clar ?...* Ștefan zîmbi împăciuitor și înălță din umeri. Biriș îl privi lung ; apoi îi'lua brațul și îl îndemnă spre o bancă.' „N-ai vrea să ne așezăm © clipă aici ? Am umblat teribil de mult astăzi. Mă simt cam obosit,..” , ”

Se așezară amîndoi și Biriș începu să caute, fără grabă, prin toate buzunarele, pachetul cu țigări. își alese o țigară!, apoi își trecu încet mîna pe frunte. „Mă întreb dacă nu cumva am avut o insolatie, spuse el cu oarecare timiditate, A fost teribil de cald azi...” îi era peste putință să înțeleagă cum de nu i-a mai telefonat. Ultima oară a fost,. *Cred că o să avem un copil !* Fusesse o zi tot atît de fierbinte, apăsătoare, și alergase de-a dreptul sub duș. Biriș își aprinse țigara, se înecă de la primul fum și începu, să tușească. „Dar în fond, începu el după ce-și găsise batista și scuipase, să nu crezi că, o singură clipă măcar, te-am confundat cu Ciru Partenie. Nu, ferească Dumnezeu!... Doar că mie îmi place să vorbesc *direct* cu omul ale cărui idei le discut. Bunăoară, în cazul d-tale : cînd te-am văzut, mi-am adus aminte de articolul lui Partenie ; foarte inteligent, foarte amuzant, dar nu -trage nici o concluzie. Cum îți mai spuneam și atunci : omul ăsta se grăbește parcă tot i-ar fi teamă că n-o să mai aibă timp să spună ce are de spus.”

îi spusese asta pe Bucegi, la cheile Tătarului. Acolo, pe piatra pe care se odihneau, soarele apunea mai tîrziu. Partenie vrea să și trăiască și să și scrie. Dar asta nu se poate, spunea Biriș. Scrisul te confiscă pe dinlăuntru, te împiedică să trăiești. Nu orice muncă te confiscă pe dinlăuntru. Poți încărcă o vagonetă cu cărbuni sau poți senina hîrtii administrative și mintea îți aleargă liberă. Timpul d-tale interior, singurul care contează, îți aparține* Poți munci visînd, sau amintindu-ți, sau gîndind. Numai munca săvîrșită Intru împlinirea unei vocații, și în primul rînd

scrisul, pentru că procesul lui e cel mai complicat, numai această muncă te confiscă definitiv. Numai actul creației îți cere această jertfă... Putem să mergem, adăugase el târziu. A apus și aici soarele. „Pleca de la o observație interesantă, începu Biriș cu un glas potolit ; că sînt oameni care se comportă întreaga lor viață ca un organ ; ca un ficat, bunăoară, sau ca un rinichi, ca un stomac, ca un sex, ca un creier. Ce intuiție admirabilă ! exclamă întorcîndu-se brusc către Ștefan. S-ar putea stabili o caracteologie sau chiar o antropologie pe temeiul ei. Ia de pildă omul care se comportă ca un stomac, care se situează în lume și în istorie prin perspectiva unui stomac. Nu trebuie confundat, cum ar părea la prima vedere, cu un om căruia îi place să mănînce și să digere. Existența lui însăși fiind identificată cu comportamentul unui stomac, el ar putea să aibă sau să nu aibă pasiunea digestiei alimentare ; dar, în orice caz, *existența lui istorică* va fi redusă la *digerarea propriului său Univers*. Față de Univers acest om se va comporta ca un stomac : va încerca să-l digere, să-l despartă în materii grase și nutritive, să dozeze sucurile de care are nevoie, să elimine toxinele etc. Cu totul altul va fi comportamentul unui om-rinichi : el își va filtra Universul ; viața lui va fi redusă numai la această funcțiune de a despărți lichidele, de a le filtra...”

Un tramvai se apropia cu zgomot. Biriș se opri brusc și întoarse din nou privirile spre Ștefan. Surprins, Ștefan clătină din cap ; izbutise tocmai atunci să-și introducă mîna în buzunarul hainei și să atingă mînușile. Nu puteau fi ale ei. Nu-și amintea s-o fi văzut o singură dată cu mînuși, își ducea mîinile la spate călcînd băiețește, scuturîndu-și bucelele. Evident că ar fi anunțat Prefectura Poliției, dar toate cercetările ar fi fost zadarnice. Nu era vorba de un furt, de o mașină furată. Era cu totul altceva. Ar fi putut să fie altceva... „Ceea ce îți reproșez eu, dragă Maestre, reluă Biriș după ce lăsă să treacă tramvaiul, este că n-ai adîncit această intuiție. Ai fi putut examina însăși

Istoria universală la lumina acestei caracterologii de structură fiziologică. Ai fi găsit Națiuni și State care s-au comportat ca un creier, sau ca un ficat, sau, mai ales, ca intestinul gros. Și pînă la urmă aceste Națiuni și State au *pierit*.” Sublinie cu atîta putere ultimul euvînt, încît Ștefan se simți deodată emoționat. „De ce-au 'pierit' ? îl întrebă el. De ce spuneai c-au pierit ? ” Biriș îl privi lung ; își prinse mucul de țigară între două unghii și-l zvîrli, eu o smucitură a degetului arătător, foarte departe, în mijlocul bulevardului. „Au pierit, reîncepu el, pentru că *istoria* pe care o făceau aceste Națiuni și aceste State era într-un anumit sens dictatura unui singur organ : a splinei/bunăoară, sau a intestinelor. Mă întreb chiar dacă istoria nu ne apare atît de absurdă tocmai din cauza acestei confiscări monstruoase în *profitul unui singur fel de a vedea lumea*, a unui *singur* comportament, care nu poate fi decît limitat și, deci, fals...” „Adoră să sublinieze cuvintele”, observă încă o dată Ștefan. Biriș le sublima uneori fără să schimbe glasul, ci numai ridicînd brusc sprîncenele sau, dimpotrivă, apropiindu-și pleoapele, micșorîndu-și ochii, >*Istoria universală sau jalnica dictatură a organelor* și-ai fi putut intitula articolul, reîncepu Biriș după o scurtă pauză. Dar pe d-ta, dragă Maestre, nu te interesează *istoria* : D-ta rămîi în psihologie, te preocupi exclusiv de individ...” „Păcat că nu-l cunoști, vorbi Ștefan. Pe Partenie, vreau să spun ; ar trebui să-i cunoști...”

Biriș nu întoarse capul. Începu să-și caute pachetul cu țigări. „Știu că nu-i plac belferii, spuse, că nu-i plac mai ales profesorii de filosofie Partenie umblă după «experiențe» ; tot cu femei frumoase, prin cofetării și restaurante de lux. Dar am să-l caut într-o zi. Am să dau buzna peste el și am să intru direct în subiect. Ascultă, Maestre, am să-i spun, n-ai vrea să stăm puțin de vorbă ? Dar nu aici, la d-ta. Te poftesc în strada Măcelari. în strada Măcelari numărul 10 locuiesc eu”, adăugă Biriș cu un glas mai scăzut, întoreîndu-se către Ștefan. „Știu. Mi-ai spus-o

odată, când m-ai confundat eu Partenie* Nu;"nu m-am supărat, adăugă Ștefan repede, dar ar trebui să i-o spui și lui, lui Partenie. Ar trebui să-l cunoști.*-„Am să-i spun o seamă de lucruri, continuă Biriș, Am să dau într-o zi buzna peste el și am să îi spun, !;

In strada Măcelari numărul 10 locuiesc eu, își aminti Ștefan dezamăgit, aproape enervat, Ii mai repetase asta când, vreo zece zile în urmă, îl întâlnise **întâmplător** în dreptul librăriei Cartea Românească* Te poftesc și pe d-ta să stăm de vorbă în strada Măcelari, Dar când îi deschisese ușa și îl văzuse, păruse surprins, ca și când nu s-ar fi așteptat să-l **întâmpine** pe eh Era în cămașă, nebărbierit și încă somnoros ; își ascundea cu greutate căscatul. „Sper că nu deranjez”,-spuse Ștefan. „Te așteptam, făcu Biriș fără **nici** un fel de elan. Și o să intrăm direct în materie. Acesta e obiceiul casei, -adăugase; intrăm direct în subiect..”

Era o odăiță **bătrânească, tristă**, aproape mizeră, Tapetul fusese pe alocuri jupuit **și pe** pereții goi se aflau lipite reproduceri în culori ieftine de tablouri **celebre*** Unele erau deja îngălbenite, scorjite. „Despre ce trebuia să vorbim ? întrebă Biriș. Ah, da, **îmi** amintesc...” Și începuse să-i vorbească despre articolul lui Partenie. „Nu cred că o să putem fi prieteni, înțelegea Ștefan aseultindu-l ; sîntem amîndoi prea bătrîni. Sperasem o clipă că **am** putea fi prieteni...” „Am impresia că te cam **plictisesc**”, tl auzise deodată **și-i** simțise privirile pironite **asupra-i**; Biriș se întrerupsese **și-și** desfăcea pachetul **ca** să-și aprindă o țigară. „Nu. E foarte interesant **ce spui. Dar mă gîndeam la** altceva. Mă gîhdeam...” „Dacă era interesant, cum de te gîndeai la altceva,” îl întrerupse **Biriș. „Mă gîndeam** eă **tot** ce-mi **spui** l-ar fi interesat **pe** Ionel **Parâschivescu.** Eram prieteni **vechi.** L-am cunoscut **în** clasele **primare...*** .Biriș îl privise din **nou**, lung, cercetător, **Esti** un om **cu-**" rios, **d-ta,,***

M

în acea clipă se auzise -o bătaie cu piciorul repetată, în ușa, și Biriș sări să deschidă, în prag se *oile* o ieceie bătrînă, sărăcăcios îmbrăcată, cu unj șorț de bucătărie pa "deasupra unei rochii de stambă decolorată si cu papuci de lînă, zdrențuiți,, Adusese pe o tavă, dulcețuri si cafele* „Dă-mi voie Să te prezint mătușii mele, d-na Poramharh \ spuse Biriș cu un. glas solemn luîndu-i tava, Ștefan sa apropie de ea și-i sărută politicoș mina. „Mersi”, spuse ba-trîna. Se îndreptă cu pași mărunți către masă și se așeză ' pe un scaun, îl privea pe Ștefan cu multă curioșite., „Cedați mai vorbitără ?” întrebă ea văzînd că tinerii tac. amîndoi. „Vorbeam de-ale noastre”, spuse Biriș "calm... Apoi își luă ceașca cu cafea și tăcu. Ștefan își pironise ochii pe -fotografia îngălbenită a unei femei tinere. a^**La-a.** într-o'ramă pirogravată, lingă fereastră. „E soră-m?a. Aneta, mama lui Petrică, spuse bătrîna urmîindu-i n- virile. A mîncat-o oftica de tînără, sărăcuța !... A fosi și *in* pension, la Notre Dame. Cînta și la pian ! Și la ce i-a folosit ? Nici n-a avut parte să se -bucure de viață / Deir ce s-a chinuit să-l nască pe Petrică !... Că ce naștere lrea a mai avut și ea, sărăcuța !... Aia i-a mîncat zilele : cînd î~a născut pe Petrică. De-atunci nu și-a mai venit *m f**ra < Și ce l-a mai iubit ! Că ea se prăpădea, și mie tot i ni - **j u** * nea * «Ai văzut, tăticule, că v-am făcut un băiat ?,...- Ea știa, sărăcuța, că atîta dor avusesem și eu : să am vn oa- iat! Dar n-a vrut Dumnezeu !!...

Â vorbit așa tot timpul cît și-a băut, pe îndelete, ca- * feaua'și a fumat trei țigări din pachetul lui Blic £1 o asculta cu un interes deosebit, ca și cum atunci ⇨ i: aflat pentru" întîia oară de toate amănuntele acelea familiale. O întrerupea uneori ca să adauge, pentru Ștefan, o explicație. Iar după ce d-na Porumbache a ^șlt *cv \i*, a, a exclamat cu un glas scăzut, confidențial. „C^ cioara de om **L.** Ai să vezi cînd ai s-o cunoști mai bine. Apoi. s-a întors brusc spre Ștefan și l-a întrebat : Cum spurca» <\al cheamă' pe' prietenul d~tale, acela din clasei*- *peir*! :e :/

„Ionel ' Paraschiveseu. Dar a murit acum vreo cinci ani. S-a înecat la Snagov. S-a răsturnat barca și s-a încurcat între ierburi/' „Mi-aduc aminte acum, îl întrerupse Biriș. Am citit în jurnale. Parcă era și sora lui în barcă, și s-a înecat și ea..."

„Eram și eu, spuse Ștefan, A fost un accident-absurd."

Simțea că de aceea era enervat, pentru că-vorbise de Ionel și Mia. „Să vezi cum a fost," începuse, el să povestească. Așa i se întâmpla întotdeauna ; povestea necunoscuților lucrurile cele mai tainice, cele mai intime. Ioanei nu-i vorbise niciodată, nu-i mărturisise cât i-a fost de frică simțind, atunci, prinzîndu-i-se ierburile de picioare, și cum a vrut să strige după ajutor, și-a simțit că nu poate striga ; parcă i s-ar fi închircit grumazul, parcă ar fi fost sugrumat. „Să vezi cum a fost..." Ioanei nu-i spusese că a văzut-o ultima oară" pe Mia încercînd să-și ridice capul, dar plîndu-și repede fruntea de apă, parcă s-ar fi înăbușit, și mîiniile care mai ieșiseră odată din baltă și încercau să apuce ceva, întortochindu-și degetele cu mișcări neverosimile, spasmodice, parcă i-ar fi fost toate degetele sclintite. „Să vezi..." Și i-a povestit lui Biriș căutarea din noaptea aceea, la lumina faclelor, pînă i-au găsit, destul de aproape de mal, și le-au tras corpurile de sub ierburi cu niște cîrlige prinse în vîrf de prăjini...

Se simți atunci apucat de" braț și tresări. Era d-na Percumbache. „Ascultă, maică ! N-ai o țigară ?" „M-am lăsat de fumat", spuse Ștefan încurcat. „E tutungeria alături... Dă-mi de un pachet..." Ștefan scoase stînjenit portmoneul ; în clipa următoare îi fu rușine și voi să treacă drumul către tutungerie, să-i cumpere el țigările. „Lasă, nu te mai obosi d-ta, îl opri bătrîna. Trec eu pe urmă și-mi cumpăr..." Luă cu o sclipire bancnota de o sută de lei și o ascunse în buzunarul șorțului. Oftă adînc. „Dar de pricopsitul de nepotu-meu ce spui? L-am crescut eu, cu munculiță mea/ și iată ce-a ajuns ; o sărăcie !... D-ta tot profesor, ești ?" „Nu, sînt funcționar", răspunse Ștefan plecînd ochii. „Dar

te văd bine îmbrăcați îi măsură femeia. Faci cumva politică ? Ai leafă mare V^e „Îmi ajunge", spuse Ștefan tot mal încurcat. „De ce nu-l bagi și pe el, pe nepotu-meu, în politică ? Eu de cînd îi tot bat capul. Dar parcă m-ascultă ? Și doar oi fi trăit și eu destul și oi fi văzut multe. Răposatu', Dumnezeu să-l ierte, făcea politică cu taciștii. Cine ntf venea pe la noi ? Aveam casele alea mari, din Calea Moșilor, de le-am pierdut mai tîrziu, că am avut un avocat, un netrebnic, un hoț : se-nțelese cu ălalți, și la tribunal tăcea ca un pește. Unul Dumitrescu, Mitache ii spuneam noi, poate oi fi auzit și d-ta de el ? !" „Nu," spuse Ștefan. „Un netrebnic, hoț și bețiv. Ce-am mai pătimit și de pe urma lui !... Toată nădejdea mea, după ce s-a prăpădit răposatu', a fost în Petrică. Și uite ce-a ajuns. Profesor, muritor de foame. Și cînd are un ban mai mult, își cumpără cărți ! Ce-o să facă cu ele ? că de cînd cu legile astea noi, am rămas pe drumuri !... Să mă fi cunoscut d-ta pe mine înainte de război !... He, he !... Cine mai era ca mine în Ferendari ? ! Eram frumoasă de întorceau toți capul după mine. Și ce lux ! Aveam și gabrioleță cu un cal sur. Mînam chiar eu. Lumea îmi spunea Prințesa. Cînd veneam de la Șosea, numai oftaturi în jurul meu. La cîți nu le-am fript eu inima !... Ei, și cu ce m-am ales ? S-au dus toate ! Parcă nici n-ar fi fost... Oftă, și, după o pauză, adăugă, cu un alt glas : Dar nu vreau să te țin din drum, Oi fi grăbit,, Mersi, maică, mersi pentru țigări L, "

II.

Spiridon Vădastra sări din pat și se îndreptă grăbit către oglinda din perete. Începu să se privească pătrunzător, cu seriozitate. Un ochi ardea întunecat, ca de obicei, iar celalt arăta numai o pleoapă umedă, roșie, strivită, căci Spiridon își scotea ochiul de sticlă în timpul nopții. Numai după ce se spăla și se bărbiera și-l fixa în orbită cu o chibzuită grijă, așezându-și apoi monoculul fumuriu, care-i schimba atât de surprinzător înfățișarea. „Azi mă mut în casă nouă !” exclamă el cu glas tare adresându-se chipului din oglindă. Se îmbracă repede, dar cu oarecare greutate, în odaie toate erau răvășite. Pe canapea se aflau un palton, un pardesiu, o manta de ploaie și două costume de vară. Lângă canapea erau două geamantane, aproape noi, dar de cea mai proastă calitate, amîndouă cu capacele ridicate, lăsînd să se vadă cămăși și rufarie. Mai era un cu-făr în care-și adunase ghetetele, cărțile și mărunțișurile. Dar încă nu fusese totul împachetat.

„Slavă Domnului ! exclamă după ce se văzu îmbrăcat. Mult a fost puțin a rămas !...” Se apropie din nou de oglindă, își fixă cu dexteritate ochiul de sticlă, apoi începu să strîngă lucrurile răvășite. Pe cînd încerca să închidă cu-fărul intră portarul. Se vedea că aduce o veste neplăcută. Se apropie de el și îi șopti m taină. „A venit domnul mare L.”

Spiridon înălță mîinile într-un gest exasperat și plic-tisît în același timp „I-ai spus că sînt acasă ?” întrebă el. „Știe, zice că știe că vă mutați astăzi.”

Atunci intră în odaie, cu un pas greu. Împleticit, un bărbat aproape bătrîn, îmbrăcat pe jumătate țărănește, cu o tunică închisă la guler, așa cum poartă învățătorii de sate, și cu o pălărie mare, rotundă, răsturnată pe ceafă,

„Ce-i cu d-ta, tată ?” întrebă Spiridon apropiindu-se. Cînd ai venit ?” Bătrînul nu-i răspunse, ci îl privi clătî-nîndu-se, încruntat. „Unde ți-e sticla ?” întrebă el tîrziu cu un glas răgușit, Sticla ! L Monoculul, de, cum îi spuneți voi !” Spiridon începu să ridă, dai” se vedea că era stîngherit „Mai bine stai jos, spuse ei arătîndu-i un scaun. Stai jos, că văd că ești obosit !... Pe mine mă ierți că mă grăbesc... Trebuie să împachetez lucrurile astea...” Arătă cu un gest vag cu-fărul, pachetele, biroul. Dar bătrînul nu se așeză pe scaun, ci continuă să-l privească, anevoie ți-nîndu-se pe picioare, prefăcîndu-se nedumerit, „Cînd ai venit ?” întrebă din nou Spiridon ca și cum n-ar fi observat privirile cu care îl urmărea tatăl. Cu ce tren ?...” „Ce-ți pasă ?” răspunse bătrînul. Ce-ți pasă cu ce tren am venit ? Vorba e că-am venit ca să văd ce mai faci... Să văd cum îți mai merge”, adăugă el ca pentru sine, zîmbind viclean. „Bine, mulțumesc lui Dumnezeu !” spuse Spiridon. Îmi merge bine..”, „Bravo î exclamă cu greutate bătrînul, pot zice că mă bucur dacă îți merge bine !... Și mie tot așa îmi merge, să nu-mi fie de deochi, adăugă ei cu glas mai scăzut, zîmbind, Dar cu politica cum mai stăm ? Te face, sau nu te face deputat?...” Spiridon trecu repede prin fața lui cu cîteva cărți în mîină avînd un aer solemn și preocupat în același timp, „Ce e aia, să fii deputat ? Toți proștii pot fi deputați...”, „Ei, că doar n-oi vrea tu să schimbi lumea, reflectă bătrînul. Vorba e, să te faci întîi...” >.Am lucruri mai importante de făcut, răspunse Spiridon puțin enervat. O să vezi dumneata mai tîrziu.” Dar aie opri. brusc, obsefvînd că Arethia intrase pe neașteptate în odaie.

își căută nervos monoclul în buzunarul de sus al hainei ; apoi, cu pasul sigur, se apropie de ea și o întrebă, foarte rece : „Aveți ceva cu mine, domnișoară ?” „Venisem să văd dacă v-ați mutat, spuse Arethia. Văd că mai aveți...” Păreș acum mai uscată, îmbătrînită înainte de vreme, cu privirile reci și răutăcioase. Privi cu mirare la tatăl lui Spiridon. Netezindu-și tunica, bătrînul se apropie de Arethia și se înclină, politicoș. „îmi dați voie, sînt învățătorul Gheorghe Vasile^tatăl dumnealui. Apostol, cum.ne spuneți d-stră, unul din a)ostoLL., Duceam lumina la sate...” Arethia se întoarse către" Spiridon, care se prefăcea că își vede înainte de treabă. „Și dăm țării oameni mari, continuă bătrînul Aceasta e chemarea noastră : să creștem oamenii mari ai neamului... Dumnealui, fiul meu, cum îl vedeți, mîine, poimîine are să fie deputat... Și cine l-a crescut ? Mă rog, cine îl putea crește ?... Ai crescut aproape de focarul de lumină...” „Tată, te rog încetează ! îl întrerupse Spiridon cu asprime. Poate că d-ra Florian e grăbită, și n-o interesează lucrurile astea...” „Dimpotrivă, sînt foarte interesante, răspunse Arethia. Nu știam că tatăl d-stră e învățător...” „Apostol, doamnă, apostol ! spuse bătrînul zîbind ironic și închizînd semnificativ un ochi. Dumnealui, fiul meu, poate n-a avut ocazia să vă vorbească despre mine. Dar și eu. în felul meu, sînt cineva. Eu, stimată doamnă, l-am cunoscut pe Haret, pe marele bărbat Spiru Haret. D-stră trebuie că ați auzit de el. Și în cinstea lui l-am botezat pe dumnealui, fiul meu, Spiru Ghe. Vasile. Nu Spiridon, cum i-a zis mai tîrziu, ci Spiru — în cinstea marelui Spiru Haret... Și nici Vădastra ; numele ăsta și l-a adăugat el... Pe mine mă chiamă Vasile... Noi n-aven nimic cu Vădastra, nici eu, nici.maică-sa, care e fata popii Florea, din Dobrești...” „Acum ce te-ai apucat d-ta să discuți lucrurile acestea care nu mai interesează pe nimeni ? ” îl întrerupse Spiridon enervat.

;,Cum nu interesează pe nimeni ? se răsti bătrînul. Ce vorbă e aia că nu interesează pe nimeni ? Fiind fiul meu, sigur că mă interesează... Dar cine o să știe, mai tîrziu, că Vasilescu-Vădastra e fiul învățătorului Gheorghe Vasile din Droboiești ?" Tatăl meu regretă că nu mi-am adăugat numele satului unde a fost el învățător, spuse zîbind Spiridon adresîndu-se Arethiei. După cum vedeți, este o chestiune pur familială...” „Ce să spun, făcu bătrînul clipind din ochi către Arethia, chestia cu familia mi-a plăcut ! Zău că mi-a plăcut ! Poate că îi e rușine de mine ? De unde mai știi ? Poate că îi e rușine că sînt numai un modest învățător în Dobrești și acum, la cînzeci și trei de ani trecuți...” „Tată, te-am rugat să încetezi i" făcu exasperat Spiridon. De ce vrei să ne dăm în spectacol față de d-ra Florian, care e străină ?...” „Parcă doamna hu mă vede, vorbi bătrînul mai mult pentru sine. Nu mă vede că sînt cu chef ? La cînzeci și trei de ani trecuți, eu, care l-am cunoscut pe Spiru Haret, sînt acum, pot spune, un om în afara societății... Dar pentru ce, mă rog ?” „Ar fi mai bine dacă m-aș duce să aduc o mașină.” îl întrerupse Spiridon. „Ce să faci cu mașina?” întrebă, cu mirare, tatăl său. „Să iau pachetele astea cu mine. Mă mut, nu vezi că mă mut ? Și d-ra Florian arde de nerăbdare să mă vadă plecat. Nu că ar avea mai multe drepturi ca mine în hotelul acesta, dar așa e dînsa : îi pare rău că am păstrat anumite chitanțe...” „Ce sarcastic sînteți !” spuse Arethia,

Și ridicînd din umeri, ieși trîntind ușa. Spiridon își privi tatăl cu o expresie de furie abia reținută. Bătrînul se lăsă să cadă într-un fotoliu și începu să se scarpine gînditor pe cap. „M-ai făcut de rîs ! izbucni printre dinți Spiridon. Ce-o să creadă lumea despre mine ?... Te-am rugat de atîtea ori să nu mai vii niciodată așa... Cînd ai ceva. ori îmi scrii, ori ne dăm întîlnire în oraș...” Taică-său 0 privi îngîndurat, cu un zîmbet amar, și oftă adine.

„Vreau să citesc o carter spusă. Poate o ai tu... O carte de astronomie. *Minunile cerului*, parcă așa îi spune»** „N~o am, dar) o găsești la librării/ făcu Spiridon scoțind portmoneul și alegînd din teancul de bancnote trei **hîrtii** de cîte o sută de lei pe care i le întinse cu un **gest*** grăbit..„Atîta costă ?" întrebă bătrînul.

„Nu știu cît costă, dar cred că banii îți ajung în orice **caz...**"

j„Biiie ; am să-ți aduc restul..!/"

„Lasă restul, îl întrerupse Spiridon. Spune-mi cît mai stai în București ?..."

„Vreo două zile, am venit cu niște treburi..!/"

„Bine, atunci să-ți mai dau niște bani, făcu Spiridon plictisit, căutîndu-și din nou în portmoneu. Și vezi, ternii-nă-ți treburile cît mai repede..."

„Asta depinde ! spusă bătrînul cu ironie. Depinde de autorități. Să ne vedem sănătoși !... Dar se întoarse din prag, fericit că își adusese aminte la timp : Uitasem să te întreb. Unde **te** muți ?"

„Deocamdată în Calea Victoriei **119**, la un **prieten**, minți Spiridon. Dar nu **știu** cît stau acolo. Dacă ai nevoie de ceva, îmi **scrii la** aceeași adresă **ca și** pînă acum..."

Într-o seară din preajma Crăciunului, Ștefan, auzi glasuri străine în odaia lui Spiridon. Rămase cîteva clipe la pîndă, dar nu recunoscă nici unul. **Plecă** tîrziu, cu o neînțeleasă tristețe în suflet. Cel dintîi lucru pe care îl făcu în seara următoare, întorcîndu-se la hotel, a fost să bată la ușa lui Daniil. Il cunoștea prea puțin, dar știa că e un om-căruia îi place să vorbească. îl întrebă de Spiridon.

„S-a mutat, spusă Daniil pofindu-l să intre în odaie, S-a mutat în centru. Are apartament acolo. Și-a pus și tablă la ușa, căci e avocat acum. Mi-a arătat și cartea de vizită. Nu mi-a lăsat-o, căci zicea, nu vrea să i se afle adresa, O fi avînd el socotelile lui", adăugă după o clipă., rîzînd tăcutș ca pentru sine. Ștefan se trezi gîndînd : Va trebui să

| toă muf'și eu. Va trebui să-mi găsească alt hotei „Au mai
| - venit să-l caute niște tineri, continuă Daniil. Dar dacă
i n~a lăsat adresa, n-au putut să-l găsească..." Ștefan se
, hotărî deodată și-l întrebă. „D-ta ce crezi despre d-na ^i-
• ssu ? Ce-o fi fost cu femeia aceea ?" Lui Daniil îi sclî-
\\ piră o clipă ochii. își scoase tabacherea din buzunar și-și
' răsuci o țigară tăcînd cu înțeles. „Cocoana asta ascunde
© mare taină, începu el coborînd glasul. N-o cunoaște ni-
meni ; n-o cunoștea nici măcar Voinea. Și cu toate acestea
ii vorbea mereu de ea. Și de cîte ori îi pomenea numele,
Vădastra se făcea foc. Odată erau să se certe din cauza eh
Și totuși, dii cauza ei, n-a îndrăznit să-l reclame pe Voinea
cînd i-ă mîncat banii jurnalului. A fost destul să-i spună :
-«Acum au să afle și ceilalți chestia cu d-na Zissu», ca
Spiridon să tacă chitic. Dar ce chestie o fi la mijloc, nu
m-am putut dumiri. Asta e o taină mare..." „Taina aceasta
este mare..." sînt cuvintele Sfîntului Pavel, își aminti din-
tr-odată Ștefan, și se tulbură. Așa ar trebui să-i răspundă
Ilenei : „taina aceasta este mare..." Așa ar fi trebuit să-i
; spună atunci, înainte de a-i strînge mîna și a-și relua goana
prin ploaie.

O zărise întîmplător de la fereastra tramvaiului, într-o
I după amiază ploioasă de la sfîrșitul lui octombrie. Avea un
l\ impermeabil scurt, strîns cu un cordon la mijloc, și se adă-
postea sub o imensă umbrelă neagră. Ar fi trebuit să pară
ridicolă, dar părea numai excentrică. Ștefan coborî la
prima stație, își ridică gulerul macferlanului și începu să
alerge cu pași mari pe bulevard, căutînd-o. Ploaia se mie-
tea.-Cînd o ajunse, în dreptul vitrinei unui bijutier, era ud.
leoarcă. Intră imediat sub umbrelă și-i luă brațul. „De cînd
: te căutam", îi spusă. Ileana îl privi eu o prefăcută indife-
rență. „De unde ai cumpărat umbrela asta?" o întrebă
Ștefan. „Nu e a mea. E a iui Tante Alice. E de la Expo-
ziție. A fost și brevetată ; îi spunea «familie nombreuse^.
Dar a' trebuit să-i tăiem din baston ; era mult prea lung
• pentru o singură persoană..." „Te-am căutat și pe-acasă,

o întrerupse Ștefan, dar nu mai era nimeni. Erați plecați la moșie." „Cînd m-ai căutat ?" „Acum vreo două luni. într-o seară de august. Exact în seara de 20 august." „Ține-mi, te rog, o clipă umbrela", spuse Ileana. Deschise poșeta și scoase batista. Zîmbind, se înalță puțin și începu să-i ștergă fruntea, ochii, obrazul. „Mulțumesc", spuse Ștefan. Ileana stoarse batista, o puse în buzunarul impermeabilului și apucă din nou umbrela. „Ce era la 20 august ? îi întrebă. Vreo aniversare ?" „Nu, nu era nimic, vorbi repede Ștefan. O zi că"oricare alta. Dar eu îmi amintesc întotdeauna zilele. Am mania asta, că nu uit niciodată ziua cînd mi s-a întîmplat ceva, sau am întîlnit pe cineva sau..." „Azi în ce zi sîntem ?" îl întrerupse Ileana cu seriozitate. „27 octombrie," „N-are nici o semnificație ?" întrebă Ileana.

Ștefan o privi adînc, cu o naivă gravitate. „în noaptea asta nu se deschid cerurile ? continuă ea. N-âr putea dispărea mașinile, presupunînd că ar fi lăsate undeva la colțul străzii ?..." „Tocmai asta voiam să te întreb și eu, spuse Ștefan înșeninîndu-se din nou. Asta voiam să te întreb atunci, cînd te-am căutat, la 20 august: cum ați făcut cu cheile de la geamantane ? îți aduci doar aminte..." „Știu, îi întrerupse Ileana. Inelul acela cu chei care a rămas la d-ta..." „Ar fi rămas, o corectă Ștefan. Ar fi putut rămîne..." „E cam același lucru, vorbi Ileana. Cum îți spuneam..." „Și mai era ceva, o întrerupse Ștefan zîmbind. Mai erau mînușile. Mi le-a adus șoferul, chiar în noaptea aceea. Spunea că s-a întors de la Statuia Brătianu ca să mi le aducă. Dar în camera secretă se fac întotdeauna molii. Le ascunsesem foarte bine; le ascunsesem după un raft cu cărți, ca să nu le găsească nimeni, dar cînd m-am întors de la munte erau mîncate de molii. Și cu toate acestea, m-am suit într-o mașină — mi-era teamă să nu fi plecat tocmai atunci la gară — și ți le-am adus. 20 august ! Probabil că erați de mult plecate la moșie... Nu] le mai am la mine î" exclamă el, în cele din urmă,

extenuat. „Te-ai ostenit degeaba, făcu Ileana ; nu erau ale mele. Eu nu port mînuși." „Eram aproape sigur, o întrerupse Ștefan. Le priveam, le țineam în mîină, și nu te simțeam mai aproape..." „Dar crezi că asta n-are nici o semnificație ? îl întrerupse Ileana. Nu se poate să nu aibă. Cum îi spuneam și lui Partenie..."

Citi foarte bine mirarea de pe figura lui Ștefan, dar continuă ca și cum n-ar fi observat nimic. „Cum îi spuneam și lui, adevărata imaginație cretoare o ai d-ta. El Partenie, e doar un observator- de oameni ; n-are imaginația d-tale. II vezi cît de colo că.nu crede în roituri..." Ploaia se întetise din nou și începuse să bată un vint rece, morocănos, în care parcă se presimțea cleia iarna. Ileana coborî mai mult umbrela deasupra lor și se trase încet către vitrina bijutierului. „Mă tot întrebă : dacă te cunosc, mai bine, dacă ești într-adevăr un tip bizar, cum a auzit spunînd'u-se. Bizar, nu, i-am răspuns. Dar are imaginație. Bunăoară, nu cumva să te întilnești cu el în noaptea de Sînziene, căci atunci, dacă ai mașină, dispăre — iar dacă nu, îți povestește ce s-ar fi întîmplat dacă ai fi avut..." în clipa aceea, ca trezit dintr-o lungă reverie. Ștefan îi prinse capul în palme și o sărută, înfometat, pe gură. Ileana încercă să se smucească, dar nu reuși decît să coboare mai mult umbrela deasupra lor. I se părea că e sărutată de cineva necunoscut, într-un vis visat de mult, din care nu-și mai amintea nimic altceva decît îmbrățișarea aceasta bruscă, ireală, amenințătoare. Cîtva timp în urmă simți că se sufocă și se zbatu, cu un geamăt surd. Ștefan îi dădu drumul din brațe, o susținu o clipă cu un gest timid, încurcat, și încercă să ridice umbrela. Ileana respira agitată, își trecu mîna prin păr, apoi și-o opri pe frunte și plecă privirile în caldarîm fără să spună un cuvînt. „îmi pare foarte bine că te-am întîlnit, șopti Ștefan apropiindu-se mai mult de ea. Am să mai trec într-o seară să te văd..."-îi căută repede mîna, i-o strînse. puternic, prelung,

și fără s-o mai privească, ieși de sub umbrelă și începu să alerge prin ploaie.,,

Dar ar fi trebuit să-i spun : „Taina -aceasta este mare !...”, își repetă el într-una privind-1 pe Daniil furnind. Asta ar fi trebuit să-i spun.,,

Așa cum ghicise Ștefan, Ileana nu-i întâlnise. pe Partenie, li citise în timpul verii câteva cărți .și, reîntoarsă la București, încercase să-l cunoască. Se hotărîse, brusc, într-o dimineață și-i chemase la telefon. Partenie nu era acasă. „Cine întreabă ?” Era un glas de femeie ; i se păru puțin cam aspru. „O admiratoare”, răspunse Ileana. „încercați altădată...” E bine păzit, își spuse Ileana așezînd receptorul. Dar mai târziu își aminti că Partenie nu e căsătorit și nici măcar nu i se cunoștea o legătură. Aflase, dimpotrivă, că e văzut întotdeauna cu altă femeie. Își caută partenera ideală, i se spusese odată, cu un zîmbet plin de subînțelesuri. Era la conacul lui Stravopoulos. „Trebuie să Ie facem o vizită, îi spusese Tante Alice. E și nepotul lor acolo, magistratul, acela care și-a luat doctoratul la Paris”. „își caută partenera ideală, dacă înțelegeți ce vreau să spun”, repetase magistratul prelungindu-și zîmbetul. „Cine e Partenie ăsta, de care se vorbește atît ?” o întrebă Tante Alice la întoarcere, în trăsură. „Un Don Juan, spusese Ileana pe gânduri. Teribil aș vrea să-l cunosc...” „Mai *iu es foile !*” exclamase Tante Alice. Exact ca și în dimineața aceea în care-i spusese că i-a telefonat și că în locul lui i-a răspuns un glas de femeie.. „Probabil, metresa lui, spuse Ileana. Oare cîte zile are s-o țină ? Dacă o concediază înainte de Crăciun, mă prezint eu în loc și-l iau cu mine la skv. Mi-ar place să am un amant ilustru. L-aș arăta la toată lumea,, dar l-aș ține legat cu un lanț tot timpul de mine...” „Mei *tu es foile !*” exclamă Tante Alice. „Nu cu un lanț, continuă Ileana, pe gânduri. Ar trebui să găsesc altceva. Dar, în orice caz, l-aș lega. Un lacăt, cit ar fi el de mic, și cînd aș pleca de-acasă aș lua cheița cu

• mine... O cheiță mică de tot, pe care aș purta-o tot timpul / cu mine"... începu să rîdă, ca din senin. își dădea foarte bine seama.că, vorbind de Partenie, se gîndea tot timpul I la Ștefan. „Și cu toate acestea^ cred că nu mi-am pierdut într-atît mințile... Nici măcar nu-l iubesc. Ar fi fost poate I amuzant să iubesc, așa, un bărbat, de la prima ochire : un j adevărat *coup de foudre*... Dar nu-l iubesc. E un om bizar, atît. Nu e deloc genul meu, E un fantast."

Și cu toate acestea, își amintea uneori, în acea seară de la Băneasa se simțise peste măsură de tulburată. Ar fi fost gata să creadă că toate lucrurile acelea pe care-i le \ spunea el s-ar putea întîmpla. Ca și atunci, la Lausanne, j cînd, în preajma examenelor, fetele făcuseră din nou spiri- tism și o chemaseră și pe ea să asiste. Venise mai mult In I glumă. Nu putea crede că morții se vor apropia de masa lor și le vor vorbi — și cu toate acestea. în fundul sufletului, dorea cu deznădejde ca un asemenea lucru să se întîmple. Cînd pusese degetul pe pahar, se gîndise : Are să vină Duda Ralu... Dar venise o profesoară moartă în iarna aceea, și paharul dictase, cu scurte ezitări, cîteva fraze complicate, în care li se spunea să dorească din toată puterea lor Binele Omenirii, ileana fusese sigură că una din colege — probabil Valkiria — mișcase tot timpul paharul, dar îi păruse rău că se întîmplase așa. Ar fi vrut ca paharul să fie mișcat de un mort adevărat, pentru că un asemenea lucru i se părea cu neputință.

Așa ar fi vrut să creadă, ascultîndu-1, că cerurile s-ar putea deschide la miezul nopții. Ștefan era un om ciudat. I. Avea o frumusețe virilă și totuși fragedă, copilăroasă, care | o tulburase. Nu-și putea explica prea bine ce o atrăgea : ia el ; poate lipsa lui de vulgaritate și felul lui straniu, I aproape misterios, de a fi ; o privea uneori lung și zîrabea ca și cum ar fi citit cine știe ce gânduri ascunse înapoia frunții ei, gânduri pe care ea nu le ghicea. Se simțea atrasă și de" neînțeleasa lui tristețe, pe care o trădau tăcerile, absențele lui. Ștefan era deosebit de toți bărbații pe care-i

cunoscuse ea. Nu știa niciodată ce are să-i spună în clipa următoare. O întrerupea uneori ca să-i pună întrebări absurde. Așa cum făcuse atunci, ieșind din restaurant : ea îi vorbea despre moșia de la Zinca și el a întrerupt-o, cu un zîmbet vinovat : „Aveți o pivniță veche, adîncă, la Zinca ?...”

Toate acestea și altele multe îi trecuseră prin minte într-o învălmășeală absurdă, cînd Ștefan îi strînsese repede mîna și o abandonase acolo, sub umbrelă, și fugise ca un năuc prin ploaie. De abia mult mai tîrziu, cînd nu-l mai zări, își aminti amănuntul aflat la restaurant și se îmbujora. Își închipuie că dacă m-a sărutat, are să se întîmple exact *același lucru*, că am să-mi pierd mințile după el. Își închipuie! că e irezistibil, că îi e de-ajuns să sărute o femeie ca să nu-l mai poată uita...

Atunci înțelese și de ce n-o mai căutase, de ce nu-i mai dăduse nici un semn de viață toată vara. Aștepta poate să-l caute eu. Apare cîteodată, pe stradă, și-ți spune cîteva cuvinte, te întrebă de pivnița de la Zinca, și apoi dispăre. „O să ne mai vedem... Am să trec într-o seară să te văd... Cum ați putut închide geamantanele? Cheile acelea erau la mine. Inelul acela cu chei pe care mi l-ai arătat, vreau să-i spun ; a rămas la mine...” „Uită-te bine unde calci !” îi strigă o cucoană. „Pardon”, spuse Ileana cu un zîmbet timid.

Ploaia aproape încetase. Bura acum foarte fin și umbrela „familie nombreuse” îi apărură deodată absurdă, aproape provocatoare. Ileana șovăi mult timp, în mijlocul trotuarului, dar în cele din urmă ridică din umeri și își continuă drumul cu umbrela deschisă.

Începuse să ningă și Ioana simți că nu mai îi e frică. Pe neștiute, o mare liniște o învăluia din toate părțile. Bradul încărcat de zăpadă, pe care-l vedea foarte bine chiar fără să-și ridice capul de pe pernă, i se păru deodată cunoscut; era același brad din grădina copilăriei ei.

„Cît te iubesc de mult, așa cum ești, îi șoptise Ștefan în seara cînd, întorcîndu-se pe neașteptate acasă, o surprinsese nepudrată și nefardată. Ești foarte urîtă, cum n-am crezut pînă acum că ar putea deveni vreodată o femeie atît de frumoasă ca tine.

Era în preajma Crăciunului, în a șaptea lună de sarcină, și Ioana se trezea cîteodată înspăimîntată privind-se în fața oglinzii ; obrazul era pătat, cu pete mari, roz-veștede, și gura și-o simțea uscată, palidă. „Ești foarte urîtă, continuase el luîndu-i mîna și sărutîndu-i-o lung. Și totuși, niciodată nu mi-ai fost -mai scumpă ca acum L. Ești numai a mea. Nu mai mi-e frică de nimeni acum...” Se gîndește mereu la *eh* Și cu toate acestea, înțelesese de mult Ioana, nici măcar nu seamănă ; n-ar putea fi confundată decît de departe și numai de către cineva care nu-i cunoaște bine nici pe unul, nici pe altul. Așa cum nu-l cunoștea ea pe Ciru. îl văzuse poate de zece, douăsprezece ori. îl știa mai bine din fotografii. Și cînd venise atunci, la „Ziua Cărtii*”, cu un teanc de volume ca să i le semneze, venise și cu o fotografie. „Pe asta n-o semnez”, spusese Partenie dincl-o indiferent la o parte. Apoi, fără să ridice capul, o întrebă : „Doamnă sau domnișoară ?...” „Domnișoară...”

Așa l-a cunoscut. Era mai puțin frumos ca în fotografia. Părea mai ursuz, mai întunecat. Și își pierdea foarte repede răbdarea. Nu vrei să discutăm altceva decît literatură ? o întrerupsese el la începutul primei întîlniri pe care i-o dăduse. Literatură fac eu destulă și infinit mai bună decît aceea pe care o citești d-ta... Și cînd, la întîlnirea următoare, Ioana pronunțase numele unui mare scriitor contemporan, o întrerupse : „Nu există ! îmi pare foarte rău să-ți spulber încă o iluzie, dar acest domn nu există.” „L-am învățat și la școală”, spusese timid Ioana. „Cu atît mai rău pentru d-ta ! Singurul scriitor român pînă la ora actuală, sînt, din nefericire, eu. Spun din nefericire, pentru că și eu sînt un scriitor de mîna a doua, de mîna a treia

chiar. Alături de Eschil, de Shakespeare, de **Dante**, no
exibt; Cum vrei să mai existe atunci idolii d-tale ?L."

„Idolul meu literar ești d-ta, spusesese, cu un efort,
lo aia, Am citit tot ce-ai scris, am păstrat toate articolele
•a-Lale, toate criticele..” El o privise amuzat: „Atunci,
probabil că ești îndrăgostită de mine”, spusesese. „Da, șop«
u»e Ioana. Vă iubesc din clasa a patra de liceu, de când am
Citit *Tinerețea Melaniei*”

...Cum am îndrăznit ? se întrebase ea de nenumărate
ori de atunci. îl iubeam mai mult pe Gary Cooper. Pe ei
îl admiram doar, așa cum îl admir și acum... Și nici măcar
nu-l puteam confunda. îl îmbrățișase pentru că îi zîmbea
de departe, așa cum nu-i zîmbise niciodată pînă atunci;
văzuse dintr-odată cît era de frumos cînd zîmbea și voise
să-i arate cît de mult îi plăcea așa cum era atunci ; adică
asa cum nu putea fi el niciodată. Așa nu putea fi decît
Ștefan. „Pardon”, șoptise ea încurcată, „Eu ce trebuie să
spun ?” o întrebase Ștefan. „Vă rog să mă iertați, biigui
ea. V-am confundat... Semănați cu cineva...” „Bine, o între-
rupse el, dar eu ce trebuie să spun ? Trebuie să spun și
eu ceva, nu e așa ? Ce-o să credeți despre mine ? Că sînt
un ignorant, că sînt incapabil de o singură replică inteli-
gentă... Mă puteți oare lăsa așa ? Trebuie să găsim o
replică...”

„Evident că te iubesc și eu, îi spuse Ciru. Dar ce poate
însemna o iubire ? Cît poate ea dura ? Nimic nu durează
în lumea asta ; totul trece, totul se preface, totul moare ca
5-a se nască din nou, altfel, în altă parte, cu alți oameni...
De ce te-ai întristat ? Te așteptai poate să-ți vorbesc de
iubirea eternă ? Nu sînt poet. Din nefericire, nu sînt decît
r >mancier și autor dramatic. M-am specializat în materia
a:eastă trivială șf teribilă : omul de toate zilele. Omul cu
o mic. Să nu cumva să te aud vreodată vorbind în majus-
cule, să nu cumva să scrii sau să pronunți Om cu majus-
cula.,/*

/ „Ursitoarele îl vor îmbla, fiecare, cu aceeași majus-
culă, îi spusesese ieri Ștefan, în drum spre clinică. îi vorbise
într-una, cît ținuse drumul cu mașina. îi vorbise cu glasul
lui neînțeles, fermecat, ținîndu-i amîndouă mîinile în
mîinile lui... „...Dacă o să fie fată o facem Regină,
spunea. Nu e numaidecît nevoie să aibă un tron al ei, o
situație dinastică, vreau să spun. Dar va fi o Regină a ceva
care n-a mai fost pînă acum. O regină a spațiilor geome-
trice dificile, bunăoară : se va mișca într-un Univers al ei,
stăpînit de ea, poatej chiar fondat de ea ; un Univers in-
accesibil muritorilor de rînd, ca noi. Și în care revoluțiile
nu sînt posibile decît de sus în jos, pornind din alte spații
geometrice, încă și mai dificile. Dacă va fi s-o răstoarne ci-
neva, va fi tot o Regină, ca ea, sau un Rege, cu mintea
mai îndrăzneată... Iar de va fi băiat, băiatul nostru va fi
Muzicant, Matematician, sau Metafizician. Ursitoarele îl
vor îmbia, fiecare, cu același majusculă : un M... Dacă nu,
adăugase el după o clipă, cu o urmă de regret în ochi, co-
pilul va fi al lumii...”

Ioana zîmbi lung. Nu-i mai era deloc frică. Visul cu
Antim i se părea un vis visat de mult. Antim, care se ri-
dicase din nou în virful picioarelor, și îi bătuse, că și atunci,
la fereastra vagonului, strigîndu-i... : „A avut un acci-
dent, un accident... Dar nu era soțul d-tale. L-am con-
fundat eu cu el. Eu l-am confundat, el l-a confundat, noi
î-am confundat, -L-am confundat, l-am confundat.”

Ștefan își repeta întruna : 17 februarie 1937, 17 fe-
bruarie 1937. Voia parcă să ghicească ce destin ascunde
ziua aceasta. Aduna cifrele, le împărțea în chip: arbitrar,
se oprea asupra fiecărei combinații. Pe urmă, "brusc, își
aminti că n-au căzut încă de acord asupra numelui, și în-
cepu să caute. Dar îl împiedica mereu o formulă care-i re-
venea automat în minte : un copil de sex masculin, un
copil de sex masculin... Așa va trebui să declare la pri-

mărie și să semneze hîrtia. Și se simți din nou responsabil, fără să-și poată preciza față de cine și în ce fel.

Se apropia de casă. I-ar fi plăcut să se afle într-un compartiment cu lume multă și cineva să-l întrebe, aflînd că e căsătorit de patru ani : „Aveți copii ?” „Da, un băiat, ar fi răspuns el. „Ce vîrstă ?” Ștefan ar fi privit atent ceasul și ar fi răspuns, 'după-un scurt calcul : „Trei ceasuri și douăzeci și trei de minute !...”

Dar simțise că făcuse undeva o greșeală. Urcînd scările, socoti din nou și văzu că băiatul lui are în acel moment trei ceasuri și treizeci și opt de minute.

A doua zi, întorcîndu-se de la Clinică, îl găsi pe Biriș așteptîndu-l pe scări, fumînd. „Nu ne-am mai văzut de mult, îi spuse. Credeam că te-ai supărat, în seara aceea, din pricina lui Bursuc...”

Ștefan intrase în cafenea numai pentru că îl zărise pe Biriș în dreptul ferestrei și i se păruse că fusese văzut și el. Dar Biriș îl asculta pe Bursuc, și nu-l văzuse. Ii făcu repede loc la masa lui, prezentîndu-l vag și colectiv : „Domnul Viziru” — și apoi se întoarse către un bărbat încă tînr, gras, cu un obraz rotund și lucios, cu buzele groase, leneșe, și ochi care îi rideau mărunți în fundul capului, îndemnîndu-l : „Spune, Bursuc ! Spune cum a fost !...” Bursuc, înțelese Ștefan, era licențiat în teologie și povestea cum'era să fie hirotonisit preot : familia îi găsise și o nevastă, într-un sat vecin eu al lui, lîngă Brașov. „Am renunțat, își reluă el povestea. Nu-mi plac oamenii care nu se țin de cuvînt. Ne-am înțeles că în afară de zestrea fetei, mie să-mi cumpere o motocicletă. Socrul s-a împotrivit la început : că ce-or să spună credincioșii cînd și-or vedea popa pe motocicletă ?] Ne modernizăm și noi, Sfînta Biserică, i-am răspuns. Ne modernizăm !...” Și izbucni în rîs, închizîndu-și pe jumătate ochii. Un rîs scurt, gros, răgușit. „De ce să nu ne modernizăm ? ! Cu motocicleta slujești mai bine Biserica. Te cheamă un credincios la miezul

noptii sări spovedești și să-I împărtășești — cu motocicleta ajungi într-o clipă. îl găsești sigur în viață și ai timp să-i ierți toate păcatele !...” Rîse din nou. îl ascultau toți eu încîntare. îl ascultau și ceilalți de la mesele vecine; »„Și în ultima zi, în ziua nunții, mi-a spus că n-a cumpărat motocicleta. Că îi e rușine. Că n-are nici bani. Că șapte sate îl cunosc pe el drept om vrednic și cu frica lui Dumnezeu... Eu n-am zis nimic. Și seara, cînd m-aștepta mireasa acasă, eu mi-am văzut frumușel de treabă. Mi-am ras barba^ mi-am schimbat hainele și am plecat. Nu știu ce s-o fi ales în urma mea, că n-am trimis bărbat în loc L.” „Nu m-am supărat, spuse Ștefan conducîndu-l în birou, dar eram cam grăbit. Și mă întreb și acum ce-ați găsit la Bursuc. Știu doar că i-a mers de mult vestea că are geniu și e diabolic. Am auzit de el și la minister...” Biriș se opri o clipă în fața rafturilor eu cărți, apoi se apropie de fereastră și privi acoperișurile caselor ; depărtate, risipite, se zăreau turlele de biserici. „Povestea asta cu Bursuc, începu el potolit re> întorcîndu-se în mijlocul camerei, e o poveste lungă. O să stăm de vorbă cu un alt prilej. Deocamdată, înd pare bine că nu te-ai supărat. Vedeam că nu dai nici un semn de viață, că nu mai treci prin Strada Măcelari, și mă întrebam ce o fi cu d-ta, dacă nu cumva oi fi supărat...”

Se întrerupse brusc, și ca și cum de-abia atunci le-ar fi văzut, se apropie de unul din cele două tablouri ; un buchet de flori de cîmp alături de o mînușă neagră de femeie, îl privi adine, mult timp, fără să scoată un cuvînt.

„Dar de ce ar fi trebuit să mă supăr ?” întrebă tîrziu Ștefan. „Mi-a fost teamă să nu te fi jignit chesia lui cu motorizarea Bisericii”, spuse Biriș așezîndu-se în fotoliu. Ștalan, începu să ridă oarecum absent. „Nu sînt un ortodox practicant. Dar chiar dacă aș fi fost, nu m-aș fi simțit jignit de aventurile unui/seminarist eare-și lasă să-crească barbă pentru o parohie și și-o rade pentru o motocicletă. Abe-

rații de felul ăsta se întâlneau în toate religiile din lume.. /
„Nu vorbi așa, făcu Biriș cu seriozitate. Bursuc ăsta e mult mai profund decât crezi, mult mai îndrăcit. Să înveți să-ți fie frică de el. Eu, dacă așa crede, dacă așa fi, adică, un adevărat creștin ortodox, așa tremura la gândul că Bursuc exista.” „Dar de ce ?” întrebă Ștefan rezemându-se de birou. Biriș șovăi și-și pipăi încurcat creștetul capului. „E o poveste lungă, spuse. Dar Bursuc are steaua lui ; ăsta ajunge departe... Dar oricum, adăugă schimbând brusc glasul, e un om interesant. «E un ratat, un nihilist, sută la sută. E interesant din punct de vedere literar, vreau să spun. Mă mir chiar că scriitorii noștri nu l-au folosit până acum în nici o carte. Ar fi trebuit să-l cunoască Partenie. Dar, evident, Partenie nu mtilnește oameni interesanți ; el umblă tot timpul după «experiențe»...” „Ascultă, îl întrerupse Ștefan, nu ți-am dat marea veste. Sînt tată. Am un băiat. De ieri, am un băiat...” „Felicitările mele, vorbi Biriș, fără prea mare entuziasm. Felicitările mele.” întoarse apoi capul și privi din nou tabloul de deasupra fotoliului. „Dar să nu-i spui mătușii mele, adăugă. Ea crede că nu) ești însurat și ar vrea să te însoare... N-are nici o importanță, continuă repede văzînd că Ștefan vrea să-l întrerupă, n-are nici o importanță că ai nevastă și copil Ei îi face foarte multă plăcere să-ți pețească o fată. Așa îmi pețește mie de cîțiva ani. Asta e marea ei bucurie; de ce să i-o stricăm?...” „Și încă nu știi ce nume să-i dăm”, spuse Ștefan zîmbind dintr-o dată, înseninat. Biriș îl privi lung, fără nici o expresie, își căută apoi pachetul cu țigări și, înăițindu-l, i-l arătă. „E pachetul ei, vorbi. M-a trimis să l-l cumpăr și mi-a spus, din prag : «Și poate te duci să vezi ce mai face domnul Viziru...» Ace un suflet extraordinar, adăugă cu un alt glas. N-a uitat nici pînă acum că i-ai dat astă vară niște bani să-și cumpere un pachet cu țigări.”

Vădastra și-a păzit bine taina. Tată-su nu avea cum să-i afle noua lui locuință. închinase împreună cu locotenentul Băleanu apartamentul'unui diplomat plecat în străinătate. Băleanu era un bărbat înalt, cu umerii largi, cu grumazul totuși delicat și cu o expresie de copilărească fericire în ochi. Rămînea rareori serile acasă. „Sînt invitat în familie”, spunea.

Vădastra începuse să fie intrigat de absențele acestea, care i se păreau misterioase. Odată, plictisindu-se singur, se apucă să cerceteze cu de amănuntul odaia lui Băleanu. Luă carte cu carte, răsfoindu-le cu mare grijă, doar o găsi vreo scrisoare senzațională, dar fără nici un rezultat. Sertarele de la birou erau toate închise, dar se îndreptă spre garderob și începu să desfacă sertarele, privind cu mare atenție rufele, apoi examina apa de colonie; batisatele și, în cele din urmă, uniforme. Alese pe cea mai elegantă și o scoase afară. Haina de militar, pe care Spiridon o visase în copilărie, avea încă o foarte mare atracție pentru el. O privi cu multă emoție ; rangul de ofițer era singurul lucru pe care nici cele mai îndrăznețe închipuiri ale lui nu i-l putea da. în cele din urmă nu se mai putu stăpîni, își scoase haina și îmbrăcă, aproape tremurînd, vestonul de locotenent. Apoi se apropie de oglindă și se privi cu nesaț. Tunica îi venea aproape pe măsură ; doar umerii, cu mult mai lați, l-ar fi făcut să pară un uriaș dacă nu cădeau puțin în jos, dîndu-i aerul unui manechin prost îmbrăcat. Spiridon, însă, nu mai obosea admirîndu-se. Se depărta și se apropia de! oglindă, țimndu-și grumazul țeapăn, marțial, privindu-se cînd din față, cînd din profil, cu și fără monoclu. De abia în această uniformă cu umeri enormi, cu linia bărbătesc tăiată, se regăsea pe el însuși ; așa se văzuse el întotdeauna, și acum se contempla în came și oase așa cum nu se întrezărise decât în propria lui închipuire. Mustața scurt tunsă și monocluul negru, adăugau o trăsătură de picantă impertinență staturii vaste și

marțiale. Spiridon se dezbracă tîrziu, cu melancolie, dar cu o tainică bucurie în suflet.

A doua zi, Băleanu veni să-l vadă și Spiridon tresări ; poate că a observat ceva, își spuse. Locotenentul avea într-adevări o expresie curioasă ; parcă s-ar fi trudit să-și ascundă nervozitatea sub un zîmbet mai stăruitor ca de obicei. „Știi, începu el după ce se scuză că-l deranjează, vreau să-ți spun un secret...” Ochiul lui Spiridon se aprinse brusc. Cum Băleanu făcu o pauză, așteptînd să fie încurajat, Spiridon trase scaunul aproape de el și-l îndemnă cu un gest scurt. „Ia spune..” „Știi că învăț nemțește”, mărturisi Băleanu. O clipă Spiridon crezu că celălalt glumește, dar locotenentul continuă cu seriozitate. ...M-am gîndit să fac un an, doi de școală germană, și e mai bine să mă apuc de pe acum. Dar este o limbă foarte grea... Atîtea declinări, domnule !” exclamă el cu admirație și teamă. Spiridon simți cum îl cuprinde mila pentru acest militar frumos, care consideră un fapt' vrednic de cel mai mare secret și admirație învățarea unei limbi europene moderne. „Și după ce-ai să-ți termini școala în Germania, ce-ai să faci ? întrebă el sarcastic. „Cum, ce-am să fac ? Am să fiu atunci căpitan./.” „Și după asta ?” stăruir, implacabil, Spiridon. „Ce vrei să spui ?” „Ce-ai să faci după ce vei ajunge căpitan ?” „Ce facem toți, noi, ostașii...” „Mă rog. toate acestea unde duc ? în cele din urmă, ce al să fii ? întrebă agitat Spiridon. Drumul pe care mergi, trebuie să aibă o țintă.., Ei. binej eu te întreb care este această țintă finală, către care tinzi ? ! Dacă toate îți vor ieși din plin, cum îți urez să-ți iasă, ce-ai să ajungi ?..” „General, răspunse cu seriozitate jignită Băleanu. General, .general de divizie, poate chiar de corp de armată.” „Să spunem c~ai să fii-chiar ministru de război”, îl întrerupse Spiridon. „Nu, asta e greu., Trebuie să ai relații...” „Mă rog, să presupunem totuși c-ai să fii într-o zi ministru de război. Ei și ? Ce-ai realizat cu asta ? Ce înseamnă sa fii ministru de război ? ! Mai întii de toate, România e o țară

mică și la noi guvernele se schimbă foarte des...” Locotenentul îl privea cu mai multă atenție ca de obicei, mefcizînd puțin ochii ca să înțeleagă mai bine, trudindu-se să ghicească sensul ascuns al celor spuse de Spiridon după gesturile lui, după felul cum sublinia anumite cuvinte. Totuși, cînd îl auzi vorbind despre eventualitatea și zădărnicia unui post de ministru al războiului — nu-i veni să-și creadă urechilor. Nu mai înțelegea nimic. „Dar atunci, după d-ta, ce-ar trebui să fac ?” întrebă el neștiind ce să întrebe altceva. „Nu, eu nu zic nimic, începu Spiridon cu un glas mai domolit. Eu nu zic că această carieră pe care ai ales-o nu e frumoasă... Dimpotrivă, ca să-ți mărturisesc, și eu visam cînd eram copil să ajung ofițer... Eu nu zic că ai făcut rău că ți-ai ales această carieră. Dar, în fond, ce satisfacții poate să-ți dea ? Ce înseamnă să fii general ? Dacă ai avea posibilitatea să ajungi un al doilea Napoleon, atunci înțeleg. Prin cariera armelor îți cucești un loc unic în Europa și după aceea poți face ce vrei. Așa înțeleg și eu. Darj vezi, la noi e greu să ajungi așa ceva. Sîntem o țară mică...” „Nu te înțeleg”, repetă tulburat Băleanu. „Vreau să spun că oricît ai ajunge de departe, tot nu înseamnă mare lucru... Să nu crezi că vreau să te jignesc. Majoritatea carierelor sînt așa. Ai impresia; că-ți dau ceva, și cînd te gîndești bine vezi că nu-ți dau nimic... Eu, cînd eram băiat de liceu, continuă el cu un alt glas, zîmbind, visam să ajung într-o zi cel mai mare pianist.român, Vis de băiat de 17 ani ! Cînd te gîndești bine, ce satisfacții aș fi avut ? Muncă de dimineață pînă-n seară, și la urmă, ca recompensă, intrigi și calomnii.” „Atunci, pentru dumneata, ce carieră merită să fie îmbrățișată ? întrebă Băleanu. D-ta ce-ai vrea să faci în viață ?..” „Aste rămîne deocamdată un secret al meu, răspunse Spiridon zîmbind. Eu mă pot lăuda că am descoperit calea către ținta care merită să fie atinsă. Recunosc, nu e un lucru ușor ; nu e pentru toată lumea.” „Știu la ce te referi, făcu locotenentul Avocatura...” Vădastra rîse și-și netezi apoi mustața

cu arătătorul de la mîna dreaptă, li plăcea să prelungească, măcar cîteva clipe, pauza aceasta de mister și îndoială. „Avocatura e numai un instrument, rosti el cu o voită în-cetineală. Un instrument, mai bine zis unul din instru-mentele pentru apropierea de ținta pe care mi-am propus-o. Avocatura în sine nu e mai interesantă decît orice altă carieră. Totul depinde de ce faci cu ea, adăugă Vădastra confidențial, dar pe același ton misterios. *Ce faci cu ea...*”

într-o seară friguroasă de la începutul lui martie. Ileana se intimi cu Partenie. După mai multe încercări, izbutise să-l găsească la telefon și-l invitase, ea, la ceai la cofetăria Nestor. La cofetăria Nestor își invita întotdeauna Tante Alice prietenii și, mai ales, prietenii străini ai rudelor și prietenilor ei. La răstimpuri, cineva, necunoscut, telefona din partea d-lui Economu ele la Iași, sau a d-nei și d-lui Ifim de la Bîrlad, pe care-i întâlneau, cu un aii sau doi înainte, pe Coasta de Azur, sau în Italia, sau în Elveția. Tante Alice îi invita în aceeași zi, să ia ceaiul cu ea la co-fetăria Nestor. De cele mai multe ori, relațiile se opreau aici. Tante Alice venea cu taxiul, aproape întotdeauna singură (căci Ileana era ori plecată, ori găsea un motiv oarecare să rămînă acasă), căuta o masă lîngă fereastră, stătea de vorbă cu patronul, alegeau, împreună și laborios, •prăjiturile și fursecurile pentru musafiri, apoi îi aștepta, făcîndu-și vînt cu evantaiul, vara, sau arînjîndu-și necon-tenit blana, punîndu-și-o, scoțîndu-și-o, sau punîndu-și-o din nou pe umeri, în timpul iernii. Singură, nu putea ră-rnîne niciodată liniștită ; trebuia să facă ceva cu mîinile. •Curînd, apăreau prietenii rudelor din Moldova, și Tante Alice începea imediat să le povestească ; despre călătoriile -ei în Italia, dacă erau italieni, despre Lausanne sau St Moritz, dacă erau elvețieni. îi ținea așa de vorbă pînă seara tîrziu, îndemnîndu-i cirprăjiture și descriindu-•le propriile lor țări, citîndu-le nume de hoteluri și pensiuni, reprodu-cîndu-le conversațiile auzite în tren, povestind întîmpla-

rile care îl fuseseră povestite cu 30—40 de ani în urmă ; povestind îndeosebi aventura îmblînzitoare de tigri, pe care i-o povestise, în 1905, Prințul Moruzov.

Cînd Ileana își invita cunoscuții la cofetăria Nestor, Tante Alice îi dădea fără șovăire cele cîteva mii de lei, pe care altminteri i le-ar fi refuzat. Și una din sursele ei de ve-nituri erau imaginările invitații la cofetăria Nestor. Așa își strîngea bani pentru scurtele ei escapade la ski. spunînd apoi lui Tante Alice că e invitată la munte de prieteni, sau că nu plătește trenul, că va fi dusă pînă ia Predeal cu ma-șina, în realitate, pleca aproape întotdeauna singură. în clasa III-a, și-și alegea o gazdă ieftină, făcînd economie la mîncare și țigări. I-ar fi plăcut să poată rărînîne toată iarna la ski, așa cum se lăuda, de altfel. Cît e zăpadă pe munți, rămîn și eu la ski... Dar nu putea rărînîne niciodată mai mult de opt, nouă zile. Și pentru că nu-i plăcea să stea la București, petrecea săptămîni și luni de-a rîndul la moșie, la Zinca.

Ileana se așezase la o masă din fundul cofetăriei. Cînd îl văzu intrînd, tresări : ar fi putut crede că e Ștefan, îi făcu semn cu mîna și Partenie se îndreptă spre ea cu un pas repede și totuși fără grabă. De-abia cînd îl văzu de aproape, Ileana își dădu seama că nu seamănă atît de mult cu Ștefan. Partenie avea grumazul ceva mai scurt și mai gros, și figura îi era mai matură, mai concentrată, cu o expresie curioasă de ironie și-de resemnare totodată. Se înclină. îi sărută mîna și, după ce se așeză la masa ei, își roti o clipă privirile în jurul lui.

La Zinca, în timpul iernii, Ileana își imaginase de mai multe ori întîlnirea cu Partenie. Voia să-l cunoască și din curiozitatea de a întîlni un autor ale cărui cărți îi plăcu-seră (deși, uneori, parcă vrea să se arate cît e de inteligent) cît e de deosebit de noi, ceștilalți, și asta mi-l făcea anti-patic), dar mai ales ca să se răzbune pe Ștefan. începea s-o irite și s-o jignească purtarea lui. Venise odată s-o vadă, înainte de Crăciun. Era singură acasă, „Știi, începu

et, voiam să-ți spun ceva atunci, în seara când ne-am întâlnit.' Și n-am; îndrăznit. Dar acum trebuie să ți-o spun. Cred că am să te iubesc foarte mult, adăugă după o scurtă tăcere — și toată fața i se lumină dintr-un zîmbet. Cred că te iubesc deja foarte mult. Să nu rizi de mine. Ți-am spus că-mi iubesc soția, și acum, curînd, o să avem și ura copil. Și cu toate acestea, simt că te iubesc din ce în ce mai mult. Voiam să-ți spun asta ca să nu plutească între noi nici un echivoc. Sînt îndrăgostit de d-ta și uneori simt cum iubirea aceasta nu mă mai lasă să trăiesc. Umblu ca un năuc, vorbesc singui\ vorbesc în gînd cu Vădastra. Aș fi vrut să-i spun Ioanei, dar sînt sigur că n-are să înțeleagă ce se petrece cu mine, Nici d-ta nu înțelegi Prea bine nu înțeleg nici eu. Dar iubirea aceasta ar putea să-mi revele ceva. Poate te-am întîlnit și m-am îndrăgostit de d-ta ca să mă înveți ceva. învață-mă, atunci! Spune-mi de ce mi-ai apărut în cale.. Nu te-am întîlnit așa, din întîmplare, doar ca să Flirtez cu d-ta ; nu-mi place să flirtez. Nu mi-am înșelat niciodată soția. Dar am simțit, întîlnindu-te, că mi s-a făcut un! semn. Am văzut, atunci, în clipa aceea..." „Știu, știu îl întrerupse Ileana cu un gest de nerăbdare, cunosc povestea : mașina, cheile, ariciul, fluturii, cerurile, le cunosc, le cunosc, nu mai e nevoie să mi le repeți." Simțise cum o cuprinde indignarea, și nu se mai putuse stăpîni. îmi vorbește de flirt, îmi repetă că nu și-a înșelat niciodată soția, ca și cum ar crede că nu aștept decît asta, să flirtez cu el, că aș fi chiar dispusă să mă culc cu el, doar că el nu s-a hotărît să-mi facă această onoare. își închipuie că. dacă m-a sărutat o singură dată, atunci, pe stradă... „Toate acestea le cunosc, te cunosc, continuă ea fără să-i dea timp să răspundă. Sînt, doar două lucruri noi de care nu mi-ai vorbit încă pînă acum Unul, mai interesant : că ți se pare că s-ar putea să fii îndrăgostit de mine. Mi s-au mai făcut declarații de felul acesta și le-am trecut cu vederea. Dar ai mai spus ceva, adăugă cu un zîmbet. Ai pronunțat un nume..."

„Wdasfra<*; spuse Ștefan. „Exact. Ce e cu el ?..." Ștefan o privi lung, nesățios, cu un zîmbet întristat. „Venisem să-ți spun o mare taină, începu el foarte tulburat. Să nu crezi că glumesc. Să nu crezi că e atît de ușor să simți că iubești cu o dragoste nouă, nemăsurată, două ființe, două femei." „Cine e acest Vădastra ?" îl întrerupse Ileana. „Vorbesc uneori de el, pentru că nu-l cunosc și totuși mă simt atrag de el. Poate pentru că ascunde și el o taină. Poate pentru că mi-a fost multă vreme vecin." „Dar ce fel de om este acest Vădastra ? îl întrerupse din nou Ileana aprinzîndu-și o țigară. Vorbește-mi despre el. Mă interesează..." Ștefan o privi din nou, cu o intensitate care o intimidă, și apoi se ridică brusc de pe scaun. ..Am să-ți povestesc, vorbi el, cu un glas schimbat începînd să se plimbe prin odaie. Fără să știe, am fost confidentul lui aproape un an de zile. Acum, în ultimul timp, e confidentul meu — tot fără să știe. îi vorbesc așa, în gînd, cînd mă plimb singur pe stradă..." Aseultîndu-L Ileana simți deodată că inima începe să-i bată mai repede. Sînt ne bună, își spuse roșind. începe să-mi intre în cap că-l iubesc. Tristan și Isolda... Dar îi părea rău că nu-l lăsase să-i spună mai mult, că nu-l lăsase să-i spună cît de mult o iubește și cum o iubește. Ștefan vorbea despre Vădastra, plimbîndu-se înfrigurat prin cameră, și ea nici nu-l asculta, nici măcar nu-l privea/ își pironise ochii pe fereastră și fuma ; mi-a spus că e îndrăgostii ele mine. Și, din nou sărutarea aceea nesfîrșită, din care se trezise zbătîndu-se E îndrăgostit de mine.

Din fericire, intrase în acea clipă Tante Alice. „Domnul Ștefan Viziru", îl prezentă Ileana. „Care Viziru ești mata ? îl întrebă Tante Alice, măsurîndu-l din cap pînă în picioare. Am cunosculj și eu un Viziru. Generalul Viziru. L-am cunoscut la Iași, în timpul războiului." „Era bunicul meu," spuse Ștefan. „Dar încă n-am aflat sfîrșitul poveștii eu Vădastra," vorbi Ileana cînd, o jumătate ie ceas mai tîrziu. Ștefan se ridicase să plece. „Am să mai

trec eu pe-aici, să continuăm povestea, spusese Ștefan, Am să mai trec într-o zi..! Are să treacă azi, presimțea uneori Ileana, și rămânea toată ziua acasă. Are să treacă azi... Șe surprinse într-o seară privind fără gânduri pe fereastră, privind cum cad, rar, fulgii de zăpadă și cum se tolesc, alunecând ca lacrimile pe geam — și se hotărî brusc ; a doua zi plecă la Zinca. Când se întoarse, pe la începutul lui februarie, Tante Alice îi spuse în treacăt : „A fost alaltăieri pe aici nepotul generalului Viziru. Ir părea rău că nu te-a găsit. Dar spunea că are să mai treacă.”

„Nu cumva am ieșit fără cravată ?” o întrebă Partenie observînd că Ileana îi privește insistent, surîzînd.

își puse mîna la gît, dar fără grabă, fără emoție. „Semănați foarte mult cu un prieten al meu, spuse Ileana. Ștefan Viziru, Cred că îl cunoașteți...” „N-am avut onoarea, vorbi Partenie privind-o calm, aproape indiferent. Doar pe soția lui am cunoscut-o în treacăt ; așa cum poți cunoaște pe cineva cu care ai fost logodit șaisprezece-zile... Nu., mulțumesc, fără lămîie, ridică el palma ca și cum ar fi vrut să-și acopere ceașca de ceai. Sînteți prietenă cu el, sau cu soția lui ?” 6 întrebă cîteva clipe în urmă. „Cu el, cu Ștefan, spuse Ileana simțindu-se deodată intimidată. Pe ea n-o cunosc.” „Ah, înțeleg”, vorbi Partenie, și-și roti din nou privirile în jurul lui. Zîmbi și clătină din cap, salutînd o pereche tînăra care ieșea. „E totuși agreabil să fii invitat ele o admiratoare atît de frumoasă, aici, la Nestor,- vorbi el. Asta îmi ridică și mai mult acțiunile. Cred că am înțeles bine, la telefon : ați spus : o admiratoare...”

La Zinca, Ileana se gîndise că ar putea chiar să-i propună să fie secretara lui. Nu- am nimic de făcut, i-ar fi spus, totuși aș vrea să fac o muncă inteligentă. Mi- ar place, bunăoară, să fiu secretara unui scriitor. De aceea v-am telefonat. Poate mă recomandați unui coleg. Sau, poate, aveți chiar d-stră nevoie de o secretară. Știu să bat la

mașină și pot face corespondență. Dar ascultîndu-l simți deodată nevoia să-i vorbească de altceva și-l înterupse, brusc. „Voiam să vă comunic un lucru foarte interesant, vorbi ea repede. De aceea v-am telefonat. Voiam să vă comunic un subiect de roman...” Partenie apucă, cu mare grijă, un fursec, și-și aplecă puțin fruntea deasupra farfurierei. Nu părea surprins. „Nu știu dacă ați auzit de un'domn, Vasilescu-Vădastra, continuă Ileana cu același glas precipitat. Mi-a vorbit Ștefan Viziru de el. E un om foarte interesant, plin de mistere. E chiar mai mult decît atît. E o adevărată enigmă. Nici Ștefan nu înțelege bine ce e cu el. Și m-am gîndit că ați putea rezolva d-stră enigma aceasta. Un scriitor are întotdeauna mai multă imaginație decît noi, ceștilalți, muritorii de rînd... M-am gîndit că ați putea scrie un roman... E un subiect foarte interesant...” Partenie își mîncase fursecul fără să scoată un cuvînt, și aproape fără s-o privească. Ileana se simți din nou intimidată, și cu un efort zîmbi. „Atît cît am înțeles eu, reluă după o lungă pauză, 'cred că ar putea fi un foarte interesant subiect de roman. închipuiți-vă un om mic, urît și cu un monoclu negru, care are o cameră de hotel...” Dar în acea clipă se simți deodată ridicolă și tăcu roșindu-se. Partenie continua să-și bea ceaiul, absent ; doar, la răstimpuri, își plimba o clipă privirile prin sală, pironindu-le apoi deasupra ceștii cu ceai. Tăcerea se prelungea, penibilă. Trebuie să spun ceva, trebuie să-i mai spun ceva. „Mai am și un alt subiect de roman, reîncepu din nou Ileana, simțind cum o cuprinde panica. Voiam să vă spun că m-a sărutat și pe mine. EI, Viziru., m-a sărutat. Eram cu «f&mille nombreuse», căci ploua, și așa, dintr-odată, m-a sărutat. Nu mi-a spus nici un cuvînt, ci pur și simplu m-a sărutat. Are obsesia asta, să sărute femeile pe stradă. E obsedat de asta. E un obsedat. Când era mic, vorbea cu fluturii și cu gușterii. Doar-cu aricii n-a știut niciodată să vorbească...” Se opri și-și mușcă buzele, privind-l pe Partenie lung, aproape cu dezn-ăr

dtejde, implorindu-l. „...:Cu aricii n-a izbutit niciodată! să vorbească, repeta ea în neștire. Niciodată...”

Din acea seară, Ileana nu-l mai putea ierta pe Ștefan. Din cauza lui se făcuse ridicolă. Zîmbetul caritabil al lui Partenie cînd se ridicase să plece, cuvintele pe care i le spusese păstrîndu-i lung mîna în mîna lui, înainte să i-o sărute; toate acestea i se datorau lui Ștefan. îl aștepta acum cu o crescîndă, intolerabilă nerăbdare. îl vedea deja în fața ei, vorbindu-i de Vădastra, sau de copilul lui, sau de iubirile lui — și-și vedea, cu voluptate, zîmbetul cu care l-ar fi întrerupt Domnul Viziru, i-ar fi spus, am stat mult de vorbă despre d-ta cu Maestrul Partenie... își întrerupea gîndul. JMu, nu era exact ceea ce arii trebuit să-i spună. Trebuie să găsească ceva mai insolent, mai provocator. Domnul Viziru, pentru că ai adus vorba de iubire, să-ți spun ce crede Maestrul despre d-ta și despre fosta lui logodnică... Nu, nu era nici asta. Altceva, mai crud, care să-l facă să sufere.

Și într-o după-amiază, auzind soneria, se duse să deschidă, fără elan, căci știa că Tante Alice aștepta, o vizită. In prag o întîmpină, parcă mai palid, cu un zîmbet întunecat, Ștefan. „Nu vrei să facem o plimbare? o întrebă el. Am venit să te iau la plimbare...”

Era o zi limpede, nefiresc de caldă, de aprilie. Parcă în dimineața aceea sosise primăvara. Săptămîni de-a rîndul fusese frig și plouase și uneori, în ultimele zile ale lui martie, ninsese din plin, troienind străzile ca în toiul iernii. Apoi reîncepuseră ploile, reci, mărunte, și zăpada se topise murdară, noroioasă. Și deodată, într-o singură zi, cerul se limpezise. Venise primăvara. Ștefan o aștepta acolo, în prag, zîmbind. „Nu poj. Tante Alice are musafiri. N-au sosit încă. Dar dacă vrei, intră o clipă... Ce-ți face copilul?” îl întrebă ea citeva clipe în urmă, pătrunzînd în salon. Evident, asta trebuia să-i spună. Așa trebuia să-i vorbească. Să-l întrebe de soția și copilul lui cu un ton degajat, politicos, oarecare. Să-l considere un cunoscut oare-

care, și el să înțeleagă repede că e cineva oarecare*; care l-ai întîlnit în tren, sau la băi, și cu care schimbi în treacăt cîteva cuvinte atunci cînd îl întîlnești întîmplător. „Cum se simte tînără mamă? ” îl întrebă ea din nou așezîndu-se în fotoliul' de lingă fereastră. „Bine, se simte chiar foarte bine, răspunse corect Ștefan. E curios cum de-a venit deodată primăvara, adăugă el oprindu-se în mijlocul salonului și lăsîndu-și privirile să treacă departe, pe fereastră. Păcat că nu ne putem plimba...” Păcat, păcat. Lumina aceasta nu-l va aștepta. Așa cum era acum, nu va mai fi niciodată. Niciodată. Cînd se despărțise de Biriș, întristat, aproape descurajat, o regăsise deodată, lumina aceasta dulce, nefirească, fragilă — și respirase adînc. Timpul e ireversibil, fără îndoială, clipele aleargă, și, cu fiecare clipă ne apropiem de moarte, cum spusese Biriș, cum știa și el, cum știe toată lumea — dar în afară de asta mai e și altceva în afară de alergarea^ aceasta către moarte, mai e ceva. Lumina aceasta ascunde altceva. Viața întregă ascunde altceva. Așa cum sint eu, așa cum e Biriș, ascundem, fiecare din noi, altceva. Se află ascuns undeva în noi, în, adîncul ființei noastre. Altceva. „Păcat că nu ne putem plimba, repetă ei, cu un glas scăzut, ca și cum ar fi vorbit singur. Așa îi spusese și Ioanei, cu o jumătate de ceas mai înainte. întorcîndu-se din strada Măcelari, o găsi alăptînd Copilul. Era acolo și sora lui, Adela. Era familia. Nu mai putea pleca să se plimbe cu Ioana, ca altădată. Și nici măcar nu-i putea povesti vizita la Biriș, căci era și Adela. L-ar fi întrerupt de la cele dinții cuvinte. „Ai rămas același, i-ar fi spus. Ai un talent să descoperi oameni insipizi și maniaci. Jeannette, s-ar fi adresat ea Ioanei, a rămas același; na mai evoluat din liceu. Are un talent...” „Cărei fericite împrejurări datorese plăcerea acestei neprevăzute vizite?” îl întrebă tirziu Ileana. Ștefan întoarse încet capul către ea. Avea ceva neînțeles și tulburător în privirile lui „Venisem să te iau la plimbare. Voiam să-ți spun ceva. Adică, încep eu după

o 'scurtă șovăire; voiam să te întreb' ceva.. Dar așa nu știți, îmi" va fi greu. Nu știu exact ce-ar trebui să-ți spun. Se tulbură deodată și zîmbi. „Vino aici, lângă fereastră, îi «puse Ileana arătîndu-i un taburet de catifea. Poate n-are să-ți mai pară atît de rău că nu ne putem plimba. De aici se vede toaș grădina..!/"

Veniți^aici către fereastră, le spuse Biriș, ca să vă arăt și punctul meu de vedere. Aici, lângă fereastră, se vede mai bine... Se oprise, cu solemnitate, între ei, și deschisese larg gura. răsturnîndu-și puțin capul pe spate. Cu un deget in-dică o măsea. .

„Ați yăzut-o ?" ii întrebă. Și le-o mai arătă încă d dată, ciocnînd-o ușor cu unghia. „Ați remarcat ceva ? întrebă din nou, pîivindu-i pe rînd. E doar puțin mai îngălbenită. Atîta tot. Și cu toate acestea, se deosebește radical de toate celelalte. Pentru că celelalte sînt masele vii — iar asta, pe care v-o arătai, e o masea moartă. I-a scos nervul acum trei ani. De atunci nu-mi mai aparține; E un mineral oarecare. Un os mort. Și cu toate acestea, îl păstrez în mine, e încă integrat vieții mele... Nu știu dacă înțelegeți ce vreau să spun?" „Nu", mărturisi poetul din provincie. (Ștefan nu înțelesese bine cum îl cheamă. Aflase doar că publicase o plachetă de versuri și că locuia în provincie). „Și cu toate acestea nu sînt profund, vorbi Biriș, reîntoreîndu-se la birou. Osul acesta mi se pare simbolic. Nu pentru că e o primă avangardă a mea ajunsă deja, de trei ani, în cîmpul morții. Tvîi se pare simbolic pentru că e *mai adevărat* decît vecinii lui, maselele așa zise vii. Asta sînt eu, cel adevărat : un. os.mort, un mineral oarecare." Ce mă deosebește, încă, de el, de Biriș Petre cel adevărat ?" Nu-i lăsase să răspundă ; ridicase aspru mina în sus, ca. și cum le-ar fi poruncit tăcere. Dar le făcu în același timp semn să se apropie de birou. Cu gesturi precaute, își plecă urechea pe lemn și ascultă. Clătină din cap și-și puse urechea cîțiva centimetri mai departe, ascultînd din *noiu*

„Nu e nici aci, șopti. **II** auzeam adineauri, dar acum s-a dat la fund. Asta e obiceiul lui : se apropie din cînd în cînd de suprafață, apoi se refugiază repede către fund. Cred că e, acum, în ultimul saltar. Are o galerie directă din dreptul călimării pînă în ultimul saltar..."

Dar plecă brusc fruntea și le făcu din nou semn, cu degetul la gură, să nu vorbească. „II auziți ?" șopti zîmbind cîteva clipe în urmă. Ștefan auzi trei lovituri scurte, nefiresc de clare, urmate.de o tăcere întreruptă numai de răsuflările lor. „L-ați auzit ? întrebă din nou Biriș. E un cariu. Ceasornicul Morții, îi spun unii. Și într-adevăr este un ceasornic al morții. Numai bătăile lui îmi revelează Timpul—Moarte, timpul în care trăim noi, oamenii, atunci cînd spunem că trăim, că sîntem vii. Orice altă bătăie — de ceasornic, de orologiu, de clopot — mi se pare camuflată. Sîntem păcăliți ; ni se spune că a mai trecut o jumătate de oră, sau că e șase — ca și cum asta ar avea vreo importanță. Important e faptul că Timpul nostru, așa zis al Vieții, e un Timp al Morții. Asta, nici un ceasornic din lume nu ne-o spune. Dar mi-o spune ceasornicul meu, cariul asta care-mi roade zi și noapte biroul. Care, într-o bună zi, îl va omorî. Poate mai tîrziu ca pe mine, dar, fără îndoială, îl va omorî..." Se opri extenuat și-i privi pe rînd, cu un zîmbet amar. „Nu știu dacă am fost destul de clar, reluă după cîteva secunde. Am cumpărat biroul acesta puțin timp înainte de a-mi fi scos nervul la masea. Am auzit chiar din prima seară cariul. N-a fost un presentiment : a fost o revelație. Ascultam și nu mă mai săturam. Cînd mă ridicam de la birou, nu mă simțeam mai bătrîn ; mă simțeam doar mai aproape de moarte... Filosoful cel mai profund pe care l-am cunoscut, pe care am avut prilejul să-l cunosc personal, vreau să spun, e dentistul meu, d-rul Zamfirescu. «Nu e nimic grav, mi-a spus după ce mi-a extras nervul, doar că o să porți de aici înainte un os mort cu d-ta». *Un os mort !* Numai cuvîntul acesta mă, înfioară !... Și care e deosebirea între osul mort și celelalte

oase ale mele ? Deosebirea pe care o numeam! adineauri radicală ? Deosebirea între Viață cu un V mare și Moarte ? Uite-o aici, în biroul ăsta : un anumit număr de băți ale cariuii. A bătut câteva sute și un os a murit. Va mai bate câteva zeci de mii, sau poate, să sperăm, câteva sute de mii — și toate oasele mele vor fi moarte. încă alte zeci sau sute de mii și biroul acesta se va prăbuși într-o zi, cenușă* Astfel vom intra cu toții în eternitate : os, birou și cu mine, cititorul lui Heidegger,,.

Pentru că, adăugase el câteva clipe în urmă, aprinzându-și cu obișnuita-i încetineală o țigară, să nu credeți că tot ce v-am spus acum îmi aparține. Nu, cîtuși de puțin. Numai cariul și măseaua moartă sînt ale mele ; restul, Timpul-Moarte, Timpul-alergarea către Moarte, sînt din Heidegger... Și încă nu l-am terminat de citit. Și nici măcar nu sînt sigur că l-am înțeles bine. Dar ăsta e Timpul, domnule Viziru, se întoarce el către Ștefan, ăsta e Timpul *adevărat*, de care vrei să scapi d-ta, din care vrei să te salvezi d-ta, din care încerci să evadezi..." „Fără îndoială că azi nu prea ești inspirat", vorbi din nou Ileana. Și îi părea rău că e'asa, trist, neajutorat, tăcut, implorînd parcă simpatia, cu privirile lui lungi, cu zîmbetul acela obosit, îi părea rău că tocmai într-o asemenea zi de descurajare o găsisese acasă. „Mă gîndeam, începu el după ce se așeză pe taburet, mă gîndeam ce-naivi sînt filosofii... Biriș, bunăoară, cu biroul lui mîncat de carii, cu osul lui, mort, cu măseaua lui care a ajuns deja în cîmpul morții și cu lecturile •lui din Heidegger,,," Ileana îl privi din nou și zîmbi.-Nu înțeleg nimic, ar fi vrut să spună, dar se răzgîndi. îl lăsă să continue. Parcă ar vorbi cineva în somn și nu te înduri să-l trezești, nu cumva să-i fie rușine că l-ai auzit vorbind în somn.' „Pretinde că ăsta e Timpul *adevărat*, continuă Ștefan. Ca și cum lucrul ăsta nu l-am ști, fiecare din noi, lucrul ăsta atît de evident : că Timpul trece, că e ireversibil... Dar eu, tocmai asta îl întrebam.: cum se face că Timpul *nu trece* pentru sfinți. cum se face că un sfînt nu

simte lucrul ăsta pe care-l simțim noi : că trece Timpul. Un sfînt nu trăiește ca noi în Timp : trăiește numai în prezent, nu are trecut ; pentru el, Timpul nu curge : într-un anumit fel, neînțeles, stă pe loc. Și eu tocmai asta îl întrebam : cum izbutește el, sfîntul, un asemenea miracol, ca să nu mai simtă timpul trecînd prin el, măcinîndu-l, ucigîndu-l cu încetul ?..."

j.Cine e acest Biriș ?" ar fi vrut să-l întrebe Ileana, dar în acea clipă își aminti de Vădastra, de Partenie, de tot ce urmasa, și tăcu din nou, cu un zîmbet amar.

„Nu știu dacă ți-am spus vreodată de ce mi-am luat camera secretă, continuă Ștefan schimbînd brusc glasul. Nu cred că ți-am spus. N-am spus-o nimănui. Dar într-o bună zi am simțit că trebuie să am o a doua cameră a mea, cu totul și cu totul a mea, ca să-mi pot satisface, la adăpost de orice indiscreție, una din dorințele care mă obsedau de mult : să pictez." „Ești și pictor ?" îl întrerupse Ileana. „Nu, nu sînt. Mi-am dat repede seama că n-am nici cel mai mic talent. Dar aceasta n-avea nici o importanță. Important era să am o cameră a mea, o cameră secretă, în care să-mi pot satisface această dorință : să pictez. Mi-am cumpărat tot ce aveam nevoie și am început să pictez. Nu-ți pot spune ce revelație a fost pentru mine lucrul acesta în aparență atît de simplu : să pictez. Nu aveam nici cele mai elementare cunoștințe de pictură. Mă așezam în fața șevaletului, luam pensula și începeam..." „Ce picțai ?" îl întrebă Ileana. „De fapt, nu pictam nimic precis. Pur și simplu luam pensula și începeam să pictez. Mi-e greu să-ți explic. Simțeam o mare liniște, aproape o beatitudine. Parcă nu mai eram eu^ cel de toate zilele. Revenea la suprafață, de undeva, din străfundurile ființei mele, un alt eu, cel adevărat, fără griji, fără dorinți, fără amintiri chiar. Faptul acesta mă impresiona îndeosebi : că pictînd, nu mai aveam amintiri. Vedeam, simțeam și gîndeam fel de fel de lucruri, dar parcă nu mai erau ale mele, nu veneau din trecutul meu. Pictînd, nu mai aveam trecut Tră-

iam altfel decât trăiam în casa mea, saula minister, sau pe stradă. Trăiam în prezent. Ca sfinții, adăugă Ștefan zîmbind. Citisem tocmai atunci o carte despre sfinți și am înțeles că, pictînd, trăiam și eu ca ei. Trăiam numai în prezent... Ceva mai tîrziu, înainte de a se muta Vădastra alături de mine. am mai descoperit și alt lucru : că în camera secretă, chiar cînd nu pictam, trăiam *altfel* decât acasă sau la minister. Orice aș fi făcut făceam altfel. Nu știu cum să-ți explic, dar acolo Timpul era *altfel*, curgea altfel. Cînd mă întorceam acasă, uneori foarte tîrziu, noaptea, parcă m-aș fi întors dintr-o călătorie îndepărtată, parcă aș fi venit dintr-un alt oraș, unde erau altfel de obiceiuri și înțelneam altfel de oameni... Va să zică se poate trăi și *altfel* decât cu un os mort ajuns deja în cîmpul morții, altfel decât spune Biriș. Se poate. Și mă întreb de ce numește el timpul ăsta, care pentru mine e mai adevărat, decât timpul de acasă sau timpul de la minister, de ce-l numește el evaziune..." *

Se schimbăse cu totul vorbind. Nu mai părea, ca la început, palid, întunecat, absent. Ileana îl recunoscuse din nou așa cum fusese atunci, prima oară : mistuit de o flacăra lăuntrică și cu fața neîntrerupt lumintă de același inezisabil zîmbet. Atunci se auzi soneria și Ileana se ridică repede din fotoliu. „Sînt musafirii lui Tante Alice, îi spuse în șoaptă. Te rog, nu pleca încă...” Ștefan se ridică și el și se apropie de fereastră. Lumina de-afară nu mai era aceeași. Era tot atît de transparentă, dar parcă își pierduse din intensitate ; nu mai era aceeași. „Intrați vă rog, o auzi pe Ileana citeva clipe în urmă. Să vă prezint un bun prieten al meu, pictor. Ștefan Viziru, pictor, repetă ea apăsînd cuvintele. Ați auzit desigur de el. E un pictor de mare talent...” „Cum să nu ? cum să nu ? spuse un domn în vîrstă, care se sprijinea într-un baston. Cunoaștem. Felicitările mele. Mă bucur de cunoștință, spuse strîngînd viguros mîna lui Ștefan. Dumnealui e pictor, se adresă, cu glas răspicat, femeii de lîngă el. Pictor. Pictează, Rostea

- prima silabă cu o forță neobișnuită.; Pic-tbr, Pfc-tează, ca scurte, neașteptate explozii, repede sugrumate. Doamna întinse mîna și se înclină cu respect. Era o femeie foarte bătrînă și părea speriată. „Doamna și domnul Theodbsiu, continuă Ileana prezentările. Buni prieteni ai lui Tante Alice. D-l Theodosiu a fost mare proprietar. Sînt buni prieteni cu Tante Alice. Trebuie, de altfel, să mă duc s-o scol, adăugă ea cu un zîmbet. Vă tot așteaptă de vreun ceas și mi-e teamă că a adormit...” Ieși repede, făcînd cu ochiul lui Ștefan. „Cum merge cu pictura tinere ?” îl întrebă d-l Theodosiu căutînd un scaun pe care să se așeze.

„Bine, cred că merge destul de bine”, spuse el încercînd să zîmbească.

Se simțea deodată vlăguit și ridicol și nu știa ce-ar mai .. putea spune ca să nu. se mai simtă ca un hoț surprins în flagrant delict, ca un vicios care și-a ascuns ani de-a rîndul păcatele și e descoperit dintr-odată, în mijlocul unei mulțimi, e descoperit tocmai cînd se aștepta mai puțin. „Felicitările mele!” vorbi d-l Theodosiu așezîndu-se. „Ce spune ?” îl întrebă d-na Theodosiu, pleeîndu-se spre el și fără să cuteze a ridica privirile spre Ștefan. Parcă a spus ceva...” „A spus că merge bine, răcni d-l Theodosiu. Dînsul e pictor. Pictează. E pictor de talent. Spune că merge bine cu pictura. A spus că-i merge bine...”

În orele lui libere Vădastra avea obiceiul să urmărească femeile care i se păreau frumoase și elegante. înainte de căderea serii se plimba pe Calea Victoriei, la întretăierea cu Bulevardul Elisabeta, și privea cu multă îndrăzneală femeile care treceau pe lîngă el. De cele mai multe ori se mulțumea cu aceste priviri tăioase, insolente, prin care izbutea să-și imprime măcar pentru o fracțiune de secundă voința lui de posesiune. Cînd însă o femeie i se părea de o excepțională frumusețe, începea s-o urmărească. îndată ce ieșea din puhoiul care năpădea, la acea oră, spre Calea Victoriei, se apropia de ea, o privea fix, îi zîmbea, și repeta această manevră de mai multe ori. Uneori îi vorbea,

folosind aceleași fraze : „îmi dați voie să vă conduc, domnișoară ?” sau : „Așa de frumoasă, și totuși singură ?” Rareori mai adăuga ceva, deoarece Spiridon aștepta ca tînără să-i răspundă, și văzînd că acest răspuns întîrzia, credea că n-a auzit bine cele ce-i spusese și le repeta de mai multe ori. Dar, de obicei, n-apuca să intre în vorbă, pentru că tînăra ori se urca într-un tramvai, ori se întîinea cu cineva, ori ajungea acasă.

Odată, într-o seară de la începutul lui mai o femeie care i se păruse foarte frumoasă, se opri în fața unei vitrine luminate. Asta a făcut-o pentru mine ! își spuse Spiridon, dar nu îndrăzni să se apropie. Poate că ar fi îndrăznit dacă ar fi știut ce să spună. Inșă nu avea pregătite decît aceleași fraze stereotipe, și toată nădejdea lui era ca tînără să-l întrebe ceva. Bunăoară: „De ce mă-urmăriți, domnule, cu atîta insistență ?” La care el ar fi răspuns : „îngăduiți-mi, mai întîi, domnișoară, sa mă prezint. Sînt avocatul Vasi-leseu-Vădastra, doctor în drept, și vă închipuiți că un om de situația mea nu și-ar fi permis să fie atît de indiscret dacă n-ar fi avut un motiv destul de serios, Ei bine. domnișoară, dați-mi voie să vă spun că am remarcat figura d-stră, expresia d-stră-mai ales, încă de acum cîteva zile, cînd v-am zărit pentru întîia oară...” Și conversația ar fi urmat, nu se îndoia, într-un ritm foarte vioi. Sau, tînăra, auzindu-l că-i spune „domnișoară”, ar fi putut să se întoarcă și să-i spună: „Nu vă supărați, dar sînt măritată de (să zicem) doi ani”. La-care el ar fi replicat imediat : „îmi dați voie să vă mărturisesc, domnișoară, că nu vă cred. Păreți atît de copilăroasă și de fragedă încît...” Era sigur, apoi, că tînără căsătorită nu i-ar mai fi rezistat. Spiridon' avea o nelimitată. încredere în forța de seducție a verbului său. Dar, neajutorat, nu știa ce să spună. Femeia părea că studiaza cu destulă atenție vitrina.- Pe mine mă așteaptă ! reflectă din nou Spiridon. Și, aproape fără să-și dea seama, făcu un pas spre ea. „Frumoase lucruri !” începu la nimereală, neîndoindu-se că tînăra care întârzi-

ase atîta ca să-l provoace, va spune ceva. Femeia întoarse într-adevăr capul, dar expresia lui Spiridon era atît de comică — monoclul părea pus exact pentru o asemenea împrejurare, ochiul celălalt o sorbea cu o speriată aviditate, lăsînd obrazul inert, cu urma unui zîmbet coclit în colțul gurii — încît izbucni în rîs și se depărta cu un gest blind de dispreț. Spiridon rămase aiurit, neștînd dacă ar mai trebui s-o urmărească sau ar face mai bine să renunțe. „Nu știi d-ta cine sînt eu ! strigă dezmeticindu-se. Ai să afli d-ta într-o bună zi de mine L.” Amuzată, femeia mai întoarse odată capul, dar dînd eu ochii de monoclul acela atît de pretențios pentru figurași hainele lui Spiridon, începu iar să ridă și grăbi pasul. „Degeaba rizi ! Strigă Spiridon luîndu-se după ea, Ai să vezi d-ta mai tîrziu cine sînt eu ! Ține bine minte !...”

Dar la primul colț de stradă își reveni și încetă s-o mai urmărească. Adevărul este că nu știe cine sînt, își spuse el. Mă ia drept un foarte oarecare, și nu e vina ei, pentru că nu mă cunoaște. Dacă m-ar cunoaște n-ar mai rîde așa. Dar, odată și-odată, tot am s-o întîlnesc eu — sau poate chiar ea are să vrea să mă întîlnească. Are să vadă ea atunci !...

Alteori Vădastra pîndea pe străzi lăturalnice întoarcerea tinerelor fete de la lucru, îndeosebi modistele, croitoresele. Niciodată nu s-ar fi gîndit că ar putea întreține o legătură cu o asemenea fată ; dar îi plăcea să-și exercite puterea asupra lor, să-și verifice farmecul; Nu izbutea întotdeauna să intre în vorbă, pentru că fetele ori pufneau în rîs, ori grăbeau pasul. Dar erau unele care se lăsau acostate, și Spiridon le dădea întîlniri pe străzi obscure, unde știa că nu riscă să fie recunoscut. De altfel nu încuraja niciodată stabilirea unei legături și, după un anumit număr de întîlniri, dispărea fără urmă. Ceea ce căuta; el în asemenea aventuri era voluptatea inițială^ cînd își verifică puterea de seducție asupra unei necunoscute, și primele ceasuri de beție verbală, care-i îngăduiau să se des-

copere în integritatea lui, ascunsă sau fragmentar revelată celorlalți oanjeni.

După prima întâlnire, Vădastra avea obiceiul să-și invite tovarășa la una din cofetăriile de cartier sau în câte un birt foarte retras, unde nu odată ceruse o cameră separată, ca să poată vorbi în toată voia. De altfel era destul de generos și cerea lucruri scumpe, pe care nu întotdeauna le găsea, comanda din vinurile cele mai bune și la socoteală, scotea portmoneul cu un gest de milionar, abia aruncându-și ochiul pe nota de plată, lăsînd în farfurie bacșișuri neobișnuite pentru acel local. „Hei, fetițo. eu nu sînt ca d-ăia care-i știi tu, începea Spiridon încruntat, pierde-vară și încurcă lume... Eiă sînt un om cu personalitate... Nu pot eu să-ți spun toate, înțelegi... Dar dacă ai ști cine sînt eu... Eu nu mă uit la bani. Ce poate să însemne cincizeci, o sută sau chiar cinci sute de mii de lei ? Dacă aș fi vrut, aș fi fost pînă acum milionar. Dar n-am vrut, nu mă interesează. Ce înseamnă aia, milionar ? Sînt atîția milionari și uită-te la ei, ce fac ? Duc aceeași, viață ca și ceilalți oameni. Pe mine toate acestea nu mă interesează. Eu urmăresc altceva, eu am un ideal în viață. Dacă ai ști !... Dar nu pot să-ți spun...." Fata îl asculta, crezînd numai în parte cele ce-i spunea, dar nu mai puțin impresionată de volubilitatea și siguranța lui., Vădastra șovăia mult înainte de a se destăinui, în'cepea ceva, apoi se oprea, o privea bănuitor, rîdea nervos, repeta cu anumită disperare în glas : „Nu pot eu să-ți spun toate, înțelegi... Degeaba te uiți la mine, e greu să știi cine sînt. Nici nu-ți trece prin cap... Eu așa, ca să mă mai amuz, fac cîteodată semn unei fete drăguțe pe stradă. Am și eu nevoie, înțelegi, să mă respir, să mă iau aer... Dar încolo, abia dacă-mi mai văd capul de treabă. Și, slavă Domnului; dacă ar fi să caut femei, apoi ar fi deajuns să fac un semn. Și femei bine, din malta societate... Ce știi tu î...Viața asta e plină de surprize. Uită-te la noi : în loc să fiu acum într-un salon elegant, în mijlocul a ce are mai distins Bueureștiul, am venit cu tine

'într-un birt infam. De ce ? Ei, nu pot să-ți spun, dar dacă ai înțelege te-ai minuna și tu..." Altădată, dacă tînără era mai pretențioasă și-l îndemna să meargă într-un restaurant luxos sau la cinematograful, Vădastra refuza lăsînd să se înțeleagă că ar putea fi văzut de unui din cunoscuții sau „prietenele" lui. „Nu pot să-ți spun numele, mă înțelegi de ce, dar tot ce-ți pot spune este că e una din femeile cele mai frumoase și mai elegante din București. Nu vreau să am discuții cu ea, E o femeie inteligentă, modernă, nu că m-ar controla ce fac și cu cine mă întîlnesc. dar înțelegi, e femeie, ține enorm la mine, și ar putea să-i spună cineva că ne-a văzut împreună..." Sau dacă fata schimba tactica, încercînd să-l necăjească și amenințîndu-l cu degetul, de cîte ori el pomenea de legăturile amoroase, Spiridon o încuraja. „Da, spunea el mîngîindu-și cu unghia mustața, aici mă dau bătut. Trebuie să recunosc că ai ghicit : îmi plac femeile. Dacă aș avea timp să mă ocup de ele. n-aș mai prididi. Dar n-am timp. Am alte lucruri de făcut în viață../*

Uneori, în cursul unor asemenea convorbiri, Vădastra începea să-i explice tovarășei sale secretul succeselor lui la femei. „Ai observat și tu asta, nu e nevoie să fii frumos ca un manechin ca să te placă femeile ; o femeie inteligentă și rafinată nu e atrasă de asemenea bărbați. Lor le plac oameni interesanți, bărbații care au personalitate și au voință și au un țel în viață. Un asemenea bărbat impune oricui. Dar mai ales femeilor bine, femeilor culte, distinse. Eu nu po% să spun despre mine că sînt frumos.. E adevărat că am o figură foarte interesantă, și asta atrage întotdeauna. Dar mai e ceva, în afară de figură ; e personalitatea. Eu am personalitate. Asta e ceva foarte rar în zilele noastre. Unde te uiți, nu vezi decît bărbați lipsiți de ideal, fără voință, incuți, proști. Se cred cine știe ce dacă au ajuns șefi de cabinet la un minister, sau deputați. Ce înseamnă să ii deputat ? Ce ai cîștigat cu asta ? Există, ceva mult mai interesant, .ceva care merită,.. Nu-ți

pot spune toate, dar înțelegi... De aceea o femeie distinsa caută întotdeauna ceva excepțional, o personalitate. Femeia care m-a iubit pe mine, distinsa doamnă Zissu..." Dar în clipa următoare regreta că pronunțase numele d-nei Zissu și, după o scurtă șovăire, reîncepea să vorbească despre personalitate.

Ghici, cu cine m-am întâlnit astăzi ?" o întrebuse Ștefan.» „Cu profesorul Antim." Dar în noaptea aceea nu-l visase. Răspunsese așa, la întâmplare. Și totuși, cu el se întâlnise Ștefan. „Mi-a spus să trec odată să-l văd, să-mi arate colecțiile. Spune că are lucruri extraordinare..." Antim... Ioana își aminti de prima ei noapte la clinică, de visul care-o înspăimântase atunci. I se păru că trecuse foarte mult timp de-atunci. Copilul (17 februarie), febra de lapte, reîntoarcerea acasă, spaima cea mare (când îl auzise tușind, încercându-se brusc, și crezuse că nu mai respiră). Și pe urmă, într-o dimineață, descoperise că se făcuse foarte frumoasă. Ștefan descoperise lucrul acesta : că era din nou frumoasă, că se făcuse chiar mai frumoasă ca înainte. În oglindă, întreagă, goală, se privise și ea : trupul înalt, bălși, parcă se împlinise, ochii i se limpeziseră ; numai obrazul părea schimbat. Intervenise ceva, o lumină discretă, un sentiment de triumf, de orgoliu chiar, care o schimbase, fără să înțeleagă cum. Mai bine m-aș fi dus să-l văd pe Antim, îi spusese Ștefan în acea seară de aprilie, când se întorsese abătut acasă. În loc să mai fi dus la Biriș ca să discutăm problema Timpului, mai bine m-aș fi dus la Antim..." Ioana îl simți că e abătut. Dar Copilul avea temperatură și era preocupată. „Mi se pare că are puțină febră, îi spuse. Nu cred că e ceva grav. A mai avut așa și alaltăieri... Ce s-a întâmplat la Biriș ?" îl întrebă ea. „îmi pare rău că m-am dus", spuse Ștefan. Intră în biroul lui, dar reveni foarte curînd. Îi pîlpîia o lumină tulbure, necunoscută, în ochi. „îmi pare rău că m-am dus, repetă cu un glas schimbat. Ne-am apucat să discutăm despre

Timp. Biriș pretindea... Dar, în sfîrșit, nu prea are importanță ce pretindea el ; am să-ți spun altădată. Voiam doar să te întreb dacă mai crezi că se pot iubi două ființe deodată..." Ioana îl privi lung, pîlînd ușor. I se păru că e zvîrlită înapoi, într-un timp al cărui gust începuse să-l uite. Marea Scenă, își aminti ea brusc ; acum începe Marea Scenă. „Evident,, continuă Ștefan cu același glas, nu ești obligată să-mi răspunzi acum, pe loc. Dacă vrei, stăm de vorbă după masă, sau mîine la dejun..." Mîine la dejun avem pe Răducu și pe Adela, vorbi încet Ioana. A trebuit să-i invite. Adela n-ar fi plecat nici pînă acum, dacă nu-i invitam pentru mîine, la masă." Se mira ea însăși ascultîndu-se vorbind. Își lăsase brațele să-i atîrne moi de-a lungul trupului. Acum are să înceapă Marea Scenă, Dar Ștefan parcă nici nu auzise ce-i spusese. O privea foarte adînc și începuse să zîmbească. „Ai văzut și tu ce lumină extraordinară a fost astăzi, spuse. Venisem să te iau la plimbare..." „Mi-am închipuit, șopti Ioana zîmbind. Mi-a părut rău..." „Ce lumină extraordinară, repetă Ștefan, scăzînd și mai mult glasul. Puteai înțelege orișice într-o asemenea zi, puteai pătrunde orice taină ; parcă vedeai de-a dreptul în firea lucrurilor. Astea nu sînt ceasuri ca toate celelalte ceasuri... De aceea te întrebam : tu crezi că se pot iubi două ființe deodată ?... Mai bine zis, aș fi vrut să te întreb în după amiaza asta. Acum, cred că e prea tîrziu» Poate că nici nu te-aș înțelege dacă ai încerca să-mi explici." Se așeză pe scaun și, fără s-o privească, își continuă monologul. „Dacă aș fi fost pictor, cred că asta m-aș fi trudit să înțeleg : s-ar putea păstra, într-un tablou, un anumit timp întru totul prielnic revelațiilor, un anumit moment calitativ deosebit de restul momentelor care alcătuiesc Timpul cosmic ? Cum aș fi putut păstra, măcar pentru propria mea folosință și beatitudine, ceasurile după-amiezei de astăzi, lumina, gustul, misterul lor ? De aceea mă gîndeam ; tu, care ai cunoscut de-a dreptul, nemijlocit, acest mister al iubirii a două ființe..." în acea clipă. Ioana

auzi Copilul scîncind și alergă spre leagăn. Abia avu timp să spună: „Iartă-mă, te rog !” Ștefan se întoarse absent, în birou. Zadarnic așteptase ea, înfiorîndu-se, să-i pună din nou: întrebarea într-una din zilele următoare. Ștefan părea că uitase. O singură dată, aproape două luni mai târziu, într-o zi de la începutul lui iunie, Ioanei îi fu teama. Ștefan se întoarse plictisit de ia birou, oarecum abătut. Dar era vorba despre altceva : trebuia să plece chiar a doua zi la Sighișoara. „Nu înțeleg de ce m-au trimis tocmai pe mine, dar trebuie să mă duc.”

Ștefan pleca adesea în misiune în străinătate, cînd se pregăteau acordurile comerciale, dar niciodată pînă acum nu fusese trimis în provincie. O chestiune de arbitraj, crezu că înțelege Ioana ; dar nu era sigură că înțelesese bine. Ștefan plecă în dimineața următoare și lipsi aproape o săptămînă. îi telefona în fiecare seară. Vorbea mai mult Ioana ; doar o singură dată îl ghicise tulburat, fericit, și atunci vorbise numai el. Cred că am să mă apuc de pictură, îi spuse. Am să te învăț și pe tine. Cred că o să fim fericiți amîndoi, adăugase. Și îi mai vorbise, repede, precipitat, despre primăvară, despre „un om extraordinar*”, Anisie, despre livada lui de pomi roditori. La întoarcere, Ioana rămăsese surprinsă întîmpinîndu-l. Parcă întinerise. O lumină neînțeleasă îi scâlda neconținut figura. „Ani întîlnit un om extraordinar, începuse el. Și acum să-ți spun că și eu, în felul meu, și fără să știu, descoperisem ceva. începusem să profit de o posibilitate deschisă...” **Apoi** trecu în odaia de baie, își făcu dușul și ieși în halat ca sa-și caute un costum. Era o dimineață clară, sclipitoare, și se-vestea arșiță. „Trebuie să mă integrez ritmurilor cosmice, spuse el trecînd pe lângă Ioana. Este și acesta un mare secret. L-am învățat de la Anisie. Trebuie să-mi aleg un costum potrivit cu ritmul cosmic,” adăugă zîmbind.

Ștefan se îmbracă și plecă la minister. Peste două ceasuri îi telefona spunîndu-i să nu-l aștepte la masă. Părea abătut. O fi avînd plictiseli cu arbitrajul de la Sighișoara,

își spuse Ioana. Dar cînd, pe seara, Ștefan îi telefona din nou anunțînd-o că nu vine nici la cină, Ioana se tulbură „Ce s-a întîmplat ? întrebă ea, în șoaptă. Sper că nu e nimic grav...” Dar Ștefan nu o auzise. Telefonista de la centrala ministerului întrerupsese convorbirea.

În acea seară, ieșind de la minister, trecu pe la cafenea să-l caute pe Biriș. Se opri o clipă în prag și-și roti privirile în sală. Nu era, și Ștefan se îndreptă agale spre strada Măcelari. îl întîmpină cl-na Porumbache. Biriș încă nu se întorsese acasă, dar îl pofti să intre și să bea o țuică, așteptîndu-l.

„Sînt cam grăbit, minți el. Am să mă reîntorc peste vreun ceas.” Plecă și începu să-l aștepte plimbîndu-se pe stradă, în dreptul stației de tramvai. Fusese o zi caldă și acum, la căderea nopții, curțile și grădinile erau din belșug stropite. Răzbătea de pretutîndeni miros de pămînt proaspăt și de trandafiri. Cîteva ferestre rămăseseră deschise. Se auzea, la capătul străzii, un pian. Un băiat de liceu se opri o clipă să asculte, apoi își aprinse, pe furis, o țigară, și-o ascunse în pumn, și trecu mai departe. Ștefan se apropiu și el de fereastră. Cîteva încerca să cînte *Sylvia Valse*, dar se poticnea mereu la aceeași măsură și reîncepea sîr-* guincios, fără elan. Ștefan simți că i se face foame și se hotărî să se reîntoarcă, oprindu-se în drum la o circiumă. Cîteva clipe în urmă cineva îl trase de braț. „Aici erai, maică ? ! exclamă d-na Porumbache. Păi de ce nu mi-ai spus că-ți place fata ? E a lui Trei-ochi-sub-plapumă, Așa-i spunem noi, că tată-su era chiorde un ochi. Dar are avere frumoasă. Casele astea-s ale lor. Și au și prăvălia aia nouă pe Lipscani: «La trei Fazani», așa-i spune...” „Mă duceam să-mi iau niște țigări, adăugă ca după uii răstimp. Dar dacă nu ți-e somn, mergem aici, în colț. la circiumă, și-ți povestesc eu pe îndelete. E un negustor cîns-tit... Mă tratezi cu un vin?” „Tratez”, spuse Ștefan. Se așezară la o masă aproape de ușă, ca să-l poată vedea pe Biriș cînd s-o întoarce. „Trebuie să treacă pe aici, spuse

d-na Porumbache, că vine eu tramvaiul nr. 14... * Oftă și dădu peste cap paharul cu vin. „Păcat de el, că n-ar fi băiat rău, începu, dar dacă nu mă ascultă... De când îi tot bat capul să se însoare cu o fată bogată ! Cîte nu i-am găsit ! Fete cinstite, de negustori, nu haimanale d-alea de studente. Uite, că venise vorba : fata lui .Trei-ochi-sub-piapumă. Știe franțuzește, cîntă și la pian, și ce avere are ! El era un pîrlit cînd l-am cunoscut eu întîi. Venea la noi, în Ferendari, să-i gireze bărbatu-meu polițe. Avea un magazin de fierărie. Magazin, vorba vine ; o dugheană, cu cîteva pachete de cuie și o legătură, două de tablă. Și acum are nu știu cîte milioane ! Ai mai pomenit așa ceva ?... Să^ nu-ți iei lumea în cap își umplu al^ treilea pahar și începu să soarbă încet, gînditoare.

„Numai că, fiecare om cu necazurile lui... Fata asta, de cîntă -la pian, nu e fata lui. A făcut-o nevaștă-sa cu un locotenent. A ajuns și ăsta bine, acum ; e colonel. E însurat, are copii... Oîiortf știa că nu-i fata lui, dar cum n-avea copii, sr-a bucurat. Mai ales că-i mergea bine de pe atunci își deschisese prăvălie în Lipscani, lîngă noi. Că bărbatu-meu îmi spunea : «Uite și pe prăvăliu ăsta că vine în Lipscani L.» Dar i-a mers bine ; s-a înțeles cu unul de la Societate și făceau afaceri împreună Vridicau preturile pe factură și restul îl împărțeau între ei ; au furat statul, eum se spune. Dar ce, parcă alții nu fură ?... La ce ne-a folosit dacă am fost cinstiți ? Uită-te la Petrică : muritor de foame L. N-ar fi fost mai bine să facă și el politică, așa eum face băiatul chiriașului ?" Se opri o clipă, apoi închise ochii și zîmbi, furată. „Numai un an, doi, aș vrea să mai fiu bogată, oftă ea, să mai fiu și eu om în rîndul ©arnenilor ; cu trăsură cu doi cai, și vara să mă duc la băi, la Cîiirnănești Hei ! dar nu mai apuc eu toate astea. N-am avut noroc !... Adică l-am avut, dar n-am știut ce să fac cu el... Credeam că ce-ai odată, rărnîne al tău pînă la moarte. Că de averea ta nimeni nu se poate atinge... Eram tînără, eram frumoasă * nimic nu-mi lipsea. Cre-

deam că toate astea au să țină așa, cît mi-or place mie.;; Și s-au dus toate. Nici nu m-am desmeticit bine, și s-au dus... Parcă nici nu-mi vine a crede !... Parcă nici n-ar fi fost..." își șterse o lacrimă și căută în buzunarul șorțului batista să-și sufle nasul „Dar nu-mi spuseși dacă vrei să-ți fac vorbele cu fata", adăugă d-na Porumbache. „Sînt însurat", mărturisi Ștefan. Bătrîna îl privi mirată. „Dar văd că nu porți verighetă, făcu ea bănuitoare. Păcat, adăugă ea după un răstimp, că e, poci spune, fată de colonel."

Îl înțîlni pe Biriș coborînd din tramvai, cînd se hotărîse să se întorcă acasă, „Te caut de două ceasuri, îi spuse. Voiam cu orice preț să-ți vorbesc..." Biriș părea absent, obosit. Trăgea ostenit din țigară. „Am fost la unul, Mihai Duma, tocmai la Cotroceni. Am umblat toată ziua. Să ne așezăm o clipă undeva", adăugă căutînd din ochi o bancă, „Hai mai bine la circiumă, propuse Ștefan. Am multe să-ți spun..." Se' așezară ,la o masă din fundul grădinii. „Am fost tocmai la Cotroceni, vorbi din nou Biriș, zvîrlind plic-tisit mucul de țigară care i se stînsese în colțul buzelor. Ce-am-putut umbla și azi..." „Cum îi spuneam și Ilenei atunci cînd am discutat problema timpului, începu deodată Ștefan, după ce umplu paharele, nici cariul, nici mă-seaua ajunsă în cîmpul morții nu m-au convins. Știam asta mai de mult, o știam de cînd-am început să pictez. Dar acum am și o dovadă palpabilă : îl am pe Anisie..." Biriș sorbi însetat- jumătate din pahar, apoi îl umplu iar cu sifon și-l dădu repede peste cap, „Mai spune odată, făcu eh N-am prea înțeles bine ce mi-ai spus. Mi s-a părut că vorbeai de pictură..." „Acesta era un secret, continuă Ștefan cu aceeași însuflețire, dar acum ți-l pot spune și d-tale. în orele mele libere pictez, Dar nu de asta venisem să te văd; Venisem să-ți vorbesc de Anisie," Biriș îl privi pătrunzător, își trecu ușor mana peste părul rar din creștet, apoi îl întrebă, cu un glas obosit :

„Cine e persoana ?” „E omul cel mai extraordinar, pe care l-am cunoscut. Locuiește lângă Sighișoara. Acum, că Iram cunoscut, nu mai regret atât de mult că i-am vorbit Ilenei de pictura mea...” „Ileana e soția d-tale ?” întrebă Biriș umplându-și din nou paharul. „Nu, spuse Ștefan pe un ton oarecare. Pe soția mea o cheamă Ioana. Ileana e o fată pe care am cunoscut-o anul trecut și de care cred că sînt îndrăgostit.” Se opri o clipă, pierdut în gândurile lui, și zîmbi. „E curios, reîncepu cu alt glas, acum, că mi-ai spus, parcă și Ileana ar putea fi soția mea. Nu mă gândiseni niciodată pînă acum la asta, adăugă visător. Nu că-nii pare rău că sînt căsătorit cu Ioana. Dimpotrivă, o iubesc foarte mult, foarte mult. Dar simt c-o iubesc și pe Ileana... Deși, după ce m-a prezentat în ziua aceea drept pictor, am simțit parcă un fel de ură împotriva ei. Parcă mi-ar fi trădat cel mai scump secret. Și, într-adevăr, pictura mea este un foarte mare și foarte scump secret... Dar, din ferire, l-am întîlnit pe Anisie. Și tocmai despre el, despre omul acesta, Anisie, vreau să-ți vorbesc...” „Intră direct în materie, îl îndemnă Biriș văzîndu-l că a rămas din noii cu privirile pierdute. Cine e persoana ?...” „Omul ăsta a descoperit o mare taină, șopti Ștefan aplecîndu-se peste masă. A învățat cum să trăiască. Trăiește *el*, ca om, ca ființă totală — și nu se lasă trăit de țesuturile lui, de glandele lui, de automatismele lui, ca noi toți, ceștilalți...” „Dar de unde știi că trăiește astfel ? îl întrebă Biriș începînd să-și caute pachetul cu țigări.” „L-am văzut cum își curăța pomii din livadă, începu Ștefan cu un zîmbet misterios. Stam pe prispă și-l observam. Atunci l-am înțeles. M-am convins că munca lui e de o altă calitate decît muncile noastre. Eram pregătit, de altfel, pentru asta, continuă Ștefan după o scurtă pauză, pentru că ceva din beatitudinea asta o cunoscusem și eu, cînd pictam. Numai că, în cazul meu, nu era vorba de o muncă responsabilă, cu un obiect precis, ca în cazul lui. El își curăța pomii de omizi îl observam și-l simțeam cum era prezent în fiecare gest,

în fața pomului nu era distrat, nu se gîndea la nimic altceva. Dar ghiceam că pomul acela i se revela în totalitatea lui. Nu era un simplu obiect, unul printre altele o mie la fel cu el, așa cum ni se arată nouă, majorității oamenilor. Lui, pomul acela pe care-l curăța, îi revela, în acel moment, Universul întreg. îl vedea în totalitatea lui : cu rădăcinile, cu ramurile, cu frunzele și paraziții lui...” „Ești sigur că *vedea* toate acestea ? îl întrerupse Biriș. Ești sigur că tot ce-mi spui nu e un fel de afabulație mitologică provocată de propriile d-tale extaze ?” „Vedea toate acestea și vedea încă multe altele, pe care noi nu le putem Vedea, spuse Ștefan cu gravitate. Stătusem mult timp de vorbă, în seara cînd îl cunoscusem. M-a dus la el un coleg de facultate. Și tot colegul acesta al meu îmi povestise ce s-a întîmplat cu Anisie. E un om cu cîțiva ani mai mare ca noi. -A învățat multe ; a urmat conservatorul la Viena, s-a apucat apoi de teologie, a studiat matematicie, fizica, biologia. N-a vrut să sîrșească nimic ; nu și-a luat nici o diplomă. Acum vreo cinci, șase ani, a avut un accident ; a alunecat în timpul unei ascensiuni și a zăcut nu știu cîte luni ; s-a crezut, la început, că și-a rupt șira spinării, dar era vorba de ceva mai ușor. în orice caz, atunci, în acele luni petrecute în ghips, a avut, să spunem, revelația : a simțit *cum trece timpul* și a ghicit, totodată, ce s-ar putea face ca timpul să nu mai treacă...” „începe să devină interesant, făcu Biriș ridicînd capul. Spune înainte !” „De atunci, continuă Ștefan cu o bruscă fervoare, el nu mai trăiește, ca noi, după un orar mai mult sau mai puțin complicat, și nu mai are un program să-i spunem, personal. Nu mai ține seama decît de timpul cosmic r de zi și de noapte, de creșterea și de descreșterea lunii, de anotimpuri. Și acest timp cosmic, după cîte mi-a spus, va fi într-o bună zi, pentru el, abolit. Dar, deocamdată, are nevoie de Timp ca să se regăsească pe sine. Să se regăsească, adică, în sensul metafizic al cuvîntului : să ia cunoștință de ființa i ui plenară, integrală. Și atunci, nu se mai lasă distras de-

ia trăirea fiecărui, moment esențial al acostai, timp cosmic. Pentru el, luna nouă sau luna plină, echinoxurile și solstițiile, răsăriturile și crepusculele, nu au, ca pentru noi, d simplă funcție calendaristică. Fiecare din ele îi revelează un nou aspect al întregului, al Cosmosului. Neacceptînd nici un alt timp în afară de timpul cosmic — neacceptînd, in primul rînd, timpul istoric, timpul în care au loc, bunăoară, alegerile parlamentare, sau înarmările lui Hitler, sau războiul Spania, hotărît să nu țină seama decît de timpul în care au loc evenimentele cosmice : evoluția lunii, anotimpurile, rotația pămîntului, — el se mulțumește să epuizeze semnificația, fiecărui.aceste evenimente cosmice. Trăiește astfel o neîntreruptă revelație. Te-ai fi convins și d-ta dacă l-ai fi ascultat vorbindu-ți despre o noapte cu lună, sau despre nămieza de vară, sau despre semnificația tuturor cîntecelor de paseri și de insecte la diferite ceasuri ale zilei. Pentru el. Natura începe să devină nu numai transparentă, ci și purtătoare de valori. Nu e vorba de o regresie în starea, să-i spunem, animalică a omului primitiv. El descoperă în Natură nu acea vacanță a Spiritului pe care o caută unii din noi, ci cheia primelor revelații metafizice : taina morții și a reînvierii, a trecerii de la neființă la ființă. Și omul ăsta, care e de abia la începutul experienței lui, a izbutit deja să se sustragă Timpului. Nu numai timpul istoric — căci din acest timp se poate sustrage oricine se hotărăște să trăiască departe de lume, fără ziare și fără radio, clar și timpului fiziologic. Deși are cîțiva ani mai mult ca noi, pare cu zece ani mai tînăr. Pare un băiat de 25 de ani..."

„Ascultă, exclamă Biriș, dînd la o parte, enervat, paharul gol din fața lui. D-ta ori îți' bați joc de mine, ori ți 5-a întîmplat într-adevăr un miracol : ai întîlnit, în carne și oase, un personajiu al lui Ciru Partenie..." „Ce vrei să spui ? " îl întrebă Ștefan cu un ton indiferent. „Nu citești «Viața românească-?» Partenie publică în ultimul număr o foarte ciudată nuvelă : *E departe stîna?* așa -11

•spune/* „Nu înțeleg ce legătură are una cu alta", vorbii Ștefan.

„Ar trebui să citești nuvela, continuă Biriș. Este exact povestea d-tale. Cu singura deosebire că personajul lui Partenie nu e din Sighișoara, ci din munții Moldovei. Autorul povestește cum l-a întîlnit într-o seară și-au rămas de vorbă pînă noaptea tîrziu. Și episodul cu accidentul la șira spinalii, și retragerea lui la țară, și tehnica integrării în timpul cosmic, și tot ce mi-ai spus d-ta, toate acestea le-am citit acum vreo două, trei săptămîni, în nuvela lui Partenie." „Nu se poate !" șopti Ștefan. „Doar amănuntul cu curățatul pomilor de omizi și interpretarea pe care i-o dădea d-ta, nu-mi amintesc să le fi citit acolo. Dar, evident, adăugă Biriș cu o ușoară ironie în glas, nici nu și-ar fi avut rostul în nuvelă ; întîlnirea lor avusese loc într-o seară de toamnă, și apoi, personajul lui Ciru Partenie rru avea livadă. Trăia parcă și mai singuratec, în munte ; singurii lui vecini erau ciobanii de la o stîna !"

Se opri și-și înălță ochii spre Ștefan. Părea din nou pierdut în propriile lui gînduri ; își rezemase bărbia în pumn și privea drept înaintea lui, fără să scoată un cuvînt, lacura asa, amîndoi, multă vreme. „E de necrezut", vorbi tîrziu) Ștefan, și-și umplu repede paharul. „Și totuși nu e nimic extraordinar, reîncepu Biriș. Ați întîlnit amin» doi același ins ; un om destul de bine, ce-i dreptul, dai totuși un om în carne și oase." „E curios că tot el, Marele Om, l-a întîlnit cel dintîi", spuse Ștefan silindu-se să zîmbească. „Indiscret cum e, continuă Biriș ca și cum nu l-ar fi auzit, Partenie a și scris o nuvelă inspirîndu-se din această întîmplare. El l-a' transformat în personajiu. D-ta l-ai luat mai în serios. Și, în fond, cred că d-ta ai dreptate. Omul merită să fie cunoscut. Oricum ar fi, de la el se poate învăța ceva..." Ștefan clătină din cap. „Nu eu, în orice caz, spuse. Și-mi pare rău. Eu va trebui să mă mulțumesc cu pictura..." Dădu repede paharul peste cap și-l umplu din nou, cu furie.

„Cu pictura, repetă el tîrziu ca și cum ar fi vobit singur. Va trebui să mă mulțumesc cu pictura...” își trecu mîna peste obraz și încercă din nou să zîmbească. „*Anch'io son pitiare !*” exclamă. Luă de pe masă pachetul lui Biriș și-și aprinse absent o țigară. „N-am mai fumat de cîtiva ani”, spuse lăsînd să ardă chibritul între degete, Biriș rămase cu brațele încrucișate, privindu-l. Tăcură iarăși amîndoi cîtăva vreme. „Cred că e tîrziu, începui Biriș, Mă simt cam obosit...” „Cum spunea că se numește nuvela ? îl întrerupse Ștefan ca și cum s-ar fi trezit dintr-o lungă reverie. Cum spunea că se numește ? *E departe stîna ?* Cu semn de întrebare ?” „Cu semn de întrebare”, spuse Biriș. Căci așa începe nuvela: povestitorul se apropie de acel personaj misterios și-l întreabă : «*E departe stîna ?...>*”

„Și crezi că are vreo semnificație asta, semnul ăsta de întrebare

„Nu cred. făcu Biriș gînditor. E o simplă întrebare, o întrebare ca oricare altele. Povestitorul întilnește un om singuratic, în munte, și-l întreabă : «E departe stîna ?»” „Eu totuși cred că are o semnificație, reîncepu Ștefan cu înfrigurare, în aparență, e o întrebare ca oricare altele. Dar dacă omul acela singuratic pe care l-a întilnit Partenie este una și aceeași persoană cu Anisie, atunci întreba» rea ar putea avea și o semnificație ascunsă. Bunăoară : Mai e mult pînă în rai ? Sau : E departe Dumnezeu ? Sau : Unde e Dumnezeu ? Mai e mult pînă la Dumnezeu ?” „Nu cred, făcu Biriș. Partenie e un realist, un psiholog realist. Opera lui nu are semnificații mistice.”

Tăcu și-și umplu din nou paharul. I se păru că Ștefan nu-l mai ascultă și prelungi tăcerea, sorbind, la răstimpuri, din paharul prea plin. „Și acum, pentru că ai adus d-ta vorba, începui el tîrziu, mai pot să-ți spun ceva. Mai pot să-ți spun că Anisie al d-tale nu m-a convins. Integrat sau neintegrat. în Timpul cosmic, tot cîmpul morții ne paște, tot

către moarte ne mină Timpul...” Ștefan-își-trecu încurcat palma pe frunte, apoi și-o lăsă pe obraz și începu să și-o frece. „Păcat de Anisie, vorbi el, păcat că l-a descoperit și pe el Marele Om...” Se opri, încruntat. Biriș își pironi privirile pe becul puternic din mijlocul grădinii ; se adunaseră acum nenumărați fluturi de noapte și gîze verzi, străvezii, și-i dădeau tîrcoale orbește, zbatîndu-și aripele ca într-un spasm fără sfîrșit, lipindu-se o clipă de sticla încălzită și apoi depărtîndu-se ca să încerce din nou, alături, cu aceeași neînțeleasă, patetică indiferență, tremurîndu-și mai grăbit aripile, revenind de nenumărate ori, lovindu-se cu un sunet surd, neîntrerupt, de sticla lămpii, pînă ce cădeau ameteite, istovite, pe pietriș. „Ce mă miră, vorbi Biriș fără să-și dezlipsească privirile de lampă, este că Partenie a ajuns pînă la Sighișoara și a întilnit un personaj atît de deosebit de preocupările lui. El, care nu caută decît «experiențe» cu femeile din lumea bună... Acum, ar trebui să-l întilnească și pe Bursuc...” „Numai că de data asta, nu mă retrag atît de ușor din joc, îl întrerupse Ștefan cu un glas aspru, tăios. *Aneh'io son pittore !* Am fost și eu la stîna. l-am întilnit și eu pe Anisie. *Et in Arcadia ego !* Nu i-am pus între» barea, dar am să i-o pun... A propos de semnul de întrebare, făcu el după o scurtă pauză, și o lumină stranie i se aprinse deodată în ochi, n-ai vrea să-mi vezi picturile ? Nu le-ara arătat nimănui pînă acum, dar d-tale trebuie să ți le arăt...” „E cam tîrziu, spuse Biriș, și sint destul de obosit. Am fost pînă la Cotroceni...” „Nu e nici unsprezece, făcu Ștefan sculîndu-se brusc de la masă. Nu e tîrziu, și operația asta nu durează mai mult de un sfert de ceas. Mergem cu mașina. Așteaptă-mă o clipă doar. Vreau să dau un telefon../* Se întoarse după vreo zece minute, foarte bine dispus.

„Iartă-mă, te rog, spuse. Nu-i știam numărul și a trebuit să-l caut în cartea de telefon, și nu găseam cartea.» Dar bine că era acasă. Trecem s-o luăm cu mașina. Ne-ani dat întilnire într-un sfert de ceas, în fața casei.../Știi,

adăugă făcînd semn chelnerului la plată, 'e fata aceea, Ileana, de care ți-am spus că sînt îndrăgostit..!'

„*Andfio son pittore* ! Ii spusesese- la telefon. Vino să-ți arăt picturile. Să-ți arăt mașina aceea care a dispărut...” Ileana șovăise -o clipă și-și zvrîlise ochii pe ceasornic : unsprezece”. E nepotul generalului. Viziru la-telefon, spuse lui Tante Alice Mă invită la un pre-vernisaj al expoziției lui. Nu-l pot refuza.,” Auzi clacsonul în fața ușii și coborî. O iovi răcoarea nopții, mirosul florilor din grădină. Se simți deodată, fără motiv, fericită. „Dumnealui e filosof, îi prezentă Ștefan pe Biriș. Ți-am vorbit odată de el : el e acela cu osul mort, eu avangarda în cîmpul morții... O iei spre Hotel Boston, pe ^aăaTBucovinei, se adresă șoferului.” Apoi își aprinse precipitat o nouă țigară și se împinse către fundul mașinii,

„Dă-mi voie'să te tutuiesc, îi spuse luîndu-I brațul. Astăzi e o "zi foarte importantă din viața mea. Întîlnisem pe Anisie și azi am aflat că Marele Om îl întîlnise înaintea mea L. ” „Cine e Anisie ?” îl întrerupse Ileana cu. un zîmbet Avea din nou sentimentul acela tulbure, greu de definit, că Ștefan începe un joc absurd, numai de el înțeles. „E un om extraordinar, spuse Ștefan. Extraordinar, întări domol Biriș, E chiar mai interesant decît personagiul lui Partenie.” „Și sînt sigur, totuși; că semnul acela de întrebare are o semnificație simbolică, îl întrerupse Ștefan. Sînt sigur că tot înțelesul nuvelei stă în semnul acela'de întrebare...”

Ileana voi să-i spună ceva, dar Ștefan nu-l lăsă timp. „Am ajuns, vorbi el repede» Aici e camera mea secretă. Vă implor să nu pomeniți nimănuui de vizita aceasta. Am să-vă spun eu altădată, pentru ce,.” Plăti șoferului și-i. pofți să. între., Ridicîndu-ș» ochii, cu mirare, din cartea pe care o citea, portarul zîmbi și-i întinse stînjenet cheia de la odaie. Urcară. tăcuți pînă la etajul doi. Era un hotel nou, destul de curat, dar lipsit de gust, ascutizîndu-și anevoie -sărăcia. „Intrați, le spuse Ștefan din prag^ după ce

aprinsese lumina. Și vă rog să vorbiți foarte încet, cad pereții sint de paiantă și se aude tot”. „Vădastra”, șopti Ileana. „Locuia acolo, arătă Ștefan întinzînd brațul/Acum e o cameră de pasaj. Ultima oară era ocupată de un comis-voiajor din Brașov... Din fericire de partea ceastăaltă nu am vecini...” Ileana privi amuzată în jurul ei. Un interior banal de cameră de hotel modest, în care biblioteca ce parcă stătea să cadă și masa de lemn încărcată cu cărți păreau stinghere, aduse dintr-o altă lume. „Trebuie să știți că sînteți primii oameni care ați intrat în camera secretă, continuă Ștefan în șoaptă. Nu vă puteți da seama ce înseamnă asta pentru, mine. Acesta e uri secret al meu. Chiar dacă vi l-aș spune, nu l-ați înțelege...”

Se îndreptă spre fereastră și o deschise. Se plecă mult peste pervaz, întorcînd capul către camera vecină.

„Puteți vorbi, le spuse. Văd că e întuneric alături. Vecinul meu încă nu s-a întors.” Ileana se așeză pe scaunul din țața patului : Biriș continua să privească titlurile din bibliotecă.

„*Aneh'io son pittore*”, începu Ștefan revenind; în mijlocul camerei și îndreptîndu-se spre Biriș. Mai dă-mi, te rog, o țigară, spuse. Este a patra țigară pe care o fumez în mai puțin* de-un ceas. M-am lăsat de fumat acum cîțiva ani, dar în noaptea asta simt că trebuie să fumez... îmi pare rău că nu vă pot oferi nimic, adăugă el după ce-și aprinsese, tremurător, țigara. Aici nu se consumă nimic. Uneori, cînd mi-e foarte sete, beau un pahar cu apă de la robinet. Asta e tot. Ca și în camera *Samba*, în această cameră secretă toate funcțiile fiziologice sînt oarecum suspendate. Cînd mi-e foame, cobor în stradă și-mi cumpăr un covrig. -Dar nu pot mîncă aici, nu pot urca în această cameră secretă cu un covrig, sau un iaurt, sau o pungă cu fructe. Așa era și în camera *Sambă*, adăugă el cu un zîmbet. înainte de a vă revela secretul cel mare, trebuie să vă povestesc povestea camerei *Sambp*.^ ^

Se așeză pe marginea patului și-i privi pătrunzător pe amîndoi, „Vă rog să nu mă întrerupeți, le spuse. Acum, că Anisie a devenit personajiu literar, vă pot revela și eu secretele copilăriei mele. Am să vă spun povestea camerei *Samba*... Aveam vreo cinci, șase ani, începu el cu un glas înăbușit, și mă aflam cu familia la Movila. Locuiam într-un fel de vilă-hotel, care avea două etaje și vreo cincisprezece, douăzeci de camere. În sala de mese eram vecinii unui grup de tineri foarte misterioși. Mi se păreau misterioși pentru că, deși vorbeau românește, nu înțelegeam prea bine ce vorbeau. Din cînd în cînd unul din ei rostea un cuvînt straniu, fără sens pentru mine, și atunci toți începeau să exclame, să se agite, să ridice glasurile. Eu eram fascinat de misterele lor. Și într-o zi, întorcînd brusc capul către masa lor. Într-un moment cînd discuția ajunsese neobișnuit de animată, „am auzit pe unul din ei, pe cel care rai se părea cel mai bătrîn, pentru că avea mustăți, l-am văzut, ridicînd brațul către tavan, parcă ar fi indicat o direcție, și l-am auzit rostind cu un glas solemn : *Sambă !* Toți au amuțit deodată și și-au plecat ochii în farfurie. Apoi au repetat pe rînd : *Samba ! Samba !*...în acea clipă am simțit un fior necunoscut pînă atunci: simțeam că pătrunsesem într-un mare și cutremurător secret. Toate misterele bărbaților de la masa alăturată erau concentrate în aceste două silabe i *Samba*, și printr-o împrejurare providențială, întorsesem capul exact în momentul în care omul cu mustăți arătase direcția în care se afla această taină, *Samho*, Se afla deasupra noastră, undeva deasupra noastră, - la etajul doi,.. Și, evident, chiar în după amiaza aceea am plecat s-o descopăr. Noi, copiii, dormeam într-o cameră separată, cu doica, alături de cea a părinților. M-am prefăcut că dorm și, cînd am simțit că doica ațipise, am ieșit ani alergat cît am putut de repede pe culoar și am urcat la etajul doi, Am simțit că mi se bate inima de cum am ajuns acolo, la etajul doi. Nu știam încotro să mă îndrept, -dar simțeam cum mi se bate inima din ce în ce mai

tare. Am închis ochii, de frică, și am început să calc încet pe covor, îndreptmdu-mă către fundul culoarului. Nu știu cît am mers dar m-am trezit în fața unei uși și în acea clipă am simțit că acolo era *Samba*. M-am întrebat mai tîrziu cum de am avut curajul să pun mîna pe clanță și să intru, Tremuram tot, și dacă aș fi auzit în acea clipă un zgomot mai puternic sau un țipăt de om, probabil că aș fi leșinat,. Totuși, am pus mîna pe clanță și am intrat... O văd și acum. Storurile erau lăsate și în cameră era o penumbră misterioasă, o răcoare de o cu totul altă natură decît răcoarea celorlalte camere în care pătrunsesem pînă atunci. Nu știu de ce, mi se părea că totul plutește acolo într-o lumină verde ; poate unde perdelele erau verzL Căci, altminteri, camera era plină ele fel de fel de mobile și lăzi, și coșuri cu hîrtii și jurnale vechi. Dar mie mi se părea că e verde. Și atunci, în clipa aceea, am înțeles ce este *Samba*. Am înțeles că există aici pe pămînt. lîngă noi ia îndemîna noastră, și totuși invizibil celorlalți, inaccesibil celor neinițiați — există un spațiu privilegiat, un loc paradisiac, pe care, dacă ai avut norocul să-l "cunoști, nu-l mai poți uita toată viața. Căci în *Samba* simțeam că nu mai trăiesc așa cum trăisem pînă atunci ; trăiam altfel, într-o continuă, inexprimabilă fericire. Nu știu de unde izvora beatitudinea asta fără nume. Mai tîrziu, amintindu-mi de *Sambă*, am fost sigur că acolo mă aștepta Dumnezeu și. mă lua în brațe îndată ce-i călcam pragul N-am mai simțit, apoi, nicăieri și niciodată, o asemenea fericire. în nici o biserică, în nici un. muzeu ; nicăieri și niciodată, Rămîneam, probabil, ceasuri întregi acolo, pentru că, reintoreîndu-mă lîngă ai mei, îi găseam agitați" neliniștiți, uneori furioși. -Unde ai fost.? mă întrebau! Te căutam de trei ceasuri...» M-am jucat, mințeam eu. Și nici o amenințare, nici o pedeapsă, nu mă speria. Acceptam zîmbind toate : gîndul că mă voi putea întoarce în *Sambă* mă consola. Odată, venisem acolo cu cîteva bomboane în buzunar, Fără să-mi dau seama, am luat

oomboană și am început s-o sug. Imposibil! Nu avea Bici un gust. Și nici n-o puteam suge. Gura mi-era uscată. Nu-mi puteam mișca limba. Nu puteam face nimic în *Sambă*. Nu mi-era foame, nu-mi era sete, nu mi-era somn. Trăiam pur și simplu în paradisi. În seara aceleași zile, când venisem cu bomboane, am observat cum oamenii de la masa de alături mă priveau pe furiș și vorbeau în șoaptă între ei, arătându-mă. Evident, mi-am dat eu seama, ei știau de crima mea, știau că intrasem în *Samba* cu câteva bomboane în buzunar și că încercasem chiar să sug una din ele. Cred că sentimentul de rușine și teamă că fusesem descoperit a fost cauza indigestiei pe care am avut-o. Două zile am zăcut bolnav. Doica mi-a spus mai târziu că vorbeam prin somn și deliram, deși n-aveam febră prea mare. Bănuiam eu despre ce puteam vorbi, dar simțeam că nu mă trădasem. Ei, ceilalți, toți, familia, nu știau de *Samba*, nu întorseseră capetele la timp ca să vadă direcția pe care o indicase omul cu mustăți. Așteptam, cu nerăbdare, să mi se dea voie să părăsesc patul. A treia zi, întorcîndur-mă de la plajă, am reușit să le scap de sub ochi și am alergat la etajul doi. Dar n-am mai putut intra. *Samba* era încuiată. Am rămas acolo, zdrobit, multă vreme, încercînd din cînd în cînd clanța. Zadarnic. *Samba* rămînea încuiată. Mă rugam în gînd, mă rugam așa cum învățasem să mă rog, și rosteam toate rugăciunile pe care le știam, către Dumnezeu, Maica Domnului, și Iisus Christos, și îngerul meu păzitor, dar *Sambă* rămînea încuiată. M-am rugat în gînd la omul cu mustăți, m-am rugat la toți cei de la masa lui, oameni puternici, cunoscători de cuvinte neînțelese, inițiați în mistere — și puneam, apoi, tremurînd, mîna pe clanță. Zadarnic. Ușa nu se mai deschidea. Mi se interzisese intrarea. *Sambo* îmi devenise inaccesibilă... Am revenit a doua și a treia zi, am revenit în fiecare după-amiază, cît timp a durat vilegiatura noastră la Movila. Reveneam zadarnic Mi se interzisese intrarea în *Sambo*, îmi dădeam, de altfel, seama de astă

• spionîndu-mi vecini la masă. Nu mai mă priveau, nu mă ridicau glasurile. Vorbeau tot în șoaptă, cu frunțile plecate. Am aflat de la doică pentru ce : omul cu mustăți se înecase la plaja de la Tuzla. Nu-l mai aduseseră aici îl transportaseră direct la Constanța. Nu le-am spus nimic, dar eu știam de ce se înecase.,," „Făceai cu alte cuvinte, un complex de culpabilitate,"^s îl întrerupse Biriș. „Nu, nu cred că era asta, continuă Ștefan. Nu aveam nici un sentiment de culpabilitate. Doar că mi se părea că *știam* ceva ; că participasem la o taină, alături de toți ceilalți de la masa vecină, și că această taină implica, printre altele, • și o moarte... Atît." i

Se opri extenuat și-și aprinse o altă țigară, „Dar în fond, ce este *Sambo* ? întrebă Ileana. Ce-ar fi putut însemna cuvîntul acesta, *Sambo* ?..” Ștefan zîmbi , „Nu înțeleg nici eu, dar asta n-are mare importanță. Mal tîrziu, în liceu, m-am întrebant dacă tinerii aceia nu discutau cumva literatură, și dacă toate cuvintele acelea strănii, care mă înfioraseră pe mine, nu erau titluri de cărți și nume de autori Poate că tînărul rostise cu emfază : *Salamambo* și ridicase mîna în sus — și mie mi se păruse că rostise *Sambo*. și arătase spre etajul doi.. Dar chiar dacă ar fi așa, experiența misterului nu rărnine mai puțin valabilă, în fond, poate că toate discuțiile acelea literare n-aveau'decît scopul acesta, ignorat, bineînțeles, de către cei care le purtau, scopul acesta de a-mi revela mie experiența misterului Nu vreau să intru, acum, - în detalii., V-am spus povestea camerei *Sambo* ca să înțelegeți de < ce nu pot să vă ofer nimic în această cameră secretă, da-ce nu pot să vă dau nici măcar o dulceață. Aici, în camera secretă, nu pot mîncea..." „Dacă am înțeles bine, vorbi Biriș, camera aceasta e o replică a camerei *Sambă*, încerci acum, la maturitate, să regăsești experiența aceea inefabilă a copilăriei.. Un psihanalist ar spune că e vorba de un complex, de regresie, de un infantilism..." „Nu, începu Ștefan, nu cred. că ai dreptate. Camera aceasta

secretă are altă poveste. E prea lungă ca să v-o povestesc acum. De altfel, nici nu știu dacă aş reuși s-o povestesc. Dar sînt sigur că e vorba despre altceva. Mi-aduc aminte de un gînd care m-a obsedat cînd eram foarte tînăr: cum aş face *să pot avea o altă identitate? Adică, să "fiu . și alt ora decît acela care mă știam că începeam să deviu, un om cu o anumită formație intelectuală, condiționat de anumite complexe sociale și morale, cu anumite gusturi, anumite automatisme ? Cum aş face, îmi spuneam, să pot trăi și altfel decît Simțeam că începeam a fi obligat să trăiesc, obligat nu numai de familie sau societale, ci chiar de mine însumi, de propriul meu trecut, de propria mea *istorie*, cum ar spune Biriș. Ca să vă dau un exemplu, îmi plăceau anumiți autori și, deci, mă simțeam obligat să-mi placă întotdeauna, pentru că mă convinsesem că-mi plac și simțeam că m-aș contrazice dacă aş declara într-o bună zi că nu-mi plac ; aş fi avut, în acea zi, sentimentul că mă contrazic, că nu sînt consistent, că nu am, cum se spiane, suită în idei... Ei bine, în camera aceasta secretă sînt liber să mă contrazic, liber să cred ce-mi place, chiar dacă acele credințe și opinii sînt efemere..." „Este, cum s-ar spune, *o cameră extra-istorică. și atemporală", făcu Biriș bine dispus și începu să rîdă. „Este, bineînțeles, și asta, continuă Ștefan cu fervoare, dar mai este și altceva. N-am să vă pot spune tot pentru că nu știu cum aş putea exprima asemenea lucruri obscure..."

„Arată-ne mai bine picturile d-tale, vorbi din nou Biriș. Poate o să înțelegem despre ce este vorba cînd le-om vedea..." Ștefan îi privi pe amîndoi, pe rînd, cu gravitate, apoi își trecu mîna pe obraz și zîmbi. „Tocmai lucrul ăsta e greu de explicat, începu el după o lungă tăcere. Pentru că picturile acestea pe care vreau să vi le arăt ascund un mare secret, și dacă nu vi-1 revelez în prealabil, mă îndoiesc că-1 veți putea vedea..." „Nu prea înțeleg ce vrei să spui, începu Biriș, dar eu tot cred că ar fi mai

bine să începi prin a ne arăta picturile." Ștefan tăcu din nou, încurcat.

„Mi-ai spus că ai să-mi arăți mașina, vorbi deodată Ileana. Și dacă vrei să știi adevărul, pentru asta am venit : ca să văd mașina... Dacă ar fi vorba de alt fel de picturi, poate aş fi refuzat ; aş fi venit altă dată să le văd. Dar, mi-am spus, poate că mașina aceea de la miezul nopții nu se vede decît noaptea... De aceea am venit..." Ștefan continua să tacă privind-o adînc, aproape încruntat. „Mi-ai spus : *Anch'io son pitiore* reîncepu Ileana,

„Și sînt î exclamă deodată Ștefan. în felul meu, sînt și eu pictor. Dar e'o pictură cu totul specială. Ca s-o poți înțelege bine..." în clipa aceea se auzi din camera de alături un glas puternic, cu un accent provincial. „Arată-le, domnule, pictura, și nu mai lungiți vorba l Arată-le odată și terminați, că e miezul nopții !... Să putem dormi și noi !..." Ștefan rămase încremenit în mijlocul odăii, ileana zîmbi amuzată și-i făcu semn, arătîndu-i cu mîna spre camera vecină. „Răspunde-i ceva, șopti ea repede. Răspunde-i ceva ca să-1 liniștești !..." Ștefan se apropia în vîrfurile picioarelor.

„Crezi că a auzit și el ? o întrebă, în șoaptă, foarte emoționat. Crezi că a putut auzi și el povestea camerei *Sambo?*" „Nu, n-a putut, îl liniști, șoptind, Ileana. Știu cînd a intrat. L-am auzit intrînd. A intrat de vreo cîteva minute..." „Ești sigură că n-a auzit ?" întrebă din nou, tulburat, Ștefan." Ileana clătină clin cap.

„Arată-ne acum, pînă ce nu adoarme", șopti Biriș, apropiindu-se. „Imposibil, vorbi foarte încet Ștefan. Trebuie să vă explic." .

„Lasă explicația, îl întrerupse Biriș cu nerăbdare. E tîrziu. Arată-ne măcar o singură pînză..." „Arată-ne măcar mașina", șopti Ileana. Ștefan își trecu din nou mîna pe obraz, înfrigurat, agitat. „Nu există decît o singură pînză, spuse el tîrziu. Nu există decît una și aceeași pînză pentru

toate picturile. De aceea spuneam că trebuie să vă explic ; ca să știți cum s-o priviți. Mașina Ilenei, bunăoară, este ultimul tablou pe care l-am pictat ; dar l-am pictat pe aceeași pânză pe care am pictat toate celelalte tablouri. Și ca s-o puteți vedea, trebuie să vă explic cum s-o priviți ; altminteri, n-o puteți recunoaște." „Ce-are a face I exclamă exasperat Biriș. D-ta arată-ne pânza, că ne descurcăm noi ; găsim noi mașina, n-avea nici o grijă..." „Dacă vă spun că este una și aceeași pânză î" făcu Ștefan ridieînd glasul. „Atunci de ce m-ai chemat? îl întrebă Ileana. Mi-ai spus că ai să-mi arăți mașina..." „Am să ți-o arăt, vorbi Ștefan, dar după ce-am să-ți explic ce pictasem înainte de mașină..." „încăpăținat mai ^ e, domnule ! exclamă din nou omul din camera vecină. încăpăținat l-a mai făcut Dumnezeu !..." Și bătu, furios, cu pumnul în perete, de mai multe ori. „Le-o arăți, domnule, sau! mă duc să chem portarul?..." „Nu pot să le-o arăt, strigă Ștefan, pentru că n-au cum s-o vadă !" „Atunci stingeți lumina și vă culcați, țipă cu toată puterea omul din camera vecină. Că dacă nu, mă duc și chem portarul !..." Ileana se ridicase, foarte bine dispusă, și se apropie de ușă, „Haide să mergem, șopti ea. Ne povestești mai bine pe stradă..." „Pe mine să nu contați, vorbi enervat Biriș. Eu mă duc acasă... Sînt foarte obosit... Am umblat toată ziua, am fost tocmai la Cotroceni. Mă simt foarte obosit...!

III

, Intorcîndu-se acasă după întîlnirea cu Voinea, totul I se păru în jurul lui feeric : mobila, lumina, covoarele.

„Sînt. la Iași dragă, m-am stabilit Ia Iași", spusese Voinea repede, cu privirile plecate. Nu mai rîdea cu insolența de acum cîțiva ani. Se îngrășase și femeia de lîngă el părea slabă, cu un aer timid, de provincială. „...Am o farmacie acolo, ej proprietatea ei, și arătase spre nevastă-sa Caci și ea e farmacistă. Ne străduim și noi cum putem...; N-au prea mers bine lucrurile în ultima vreme... Dar, știi și tu, așa e la început..." Vădastra se răsturnă în fotoliul lui de lîngă birou și zîmbi. «O farmacie la Iasi... O ducem cam greu...» Săracul Voinea L. Și cît îl făcuse să sufere cu cîtiva ani în urmă...

Rămase așa, privind în gol. Se trezi întrebîndu-se : are să mai întîrzie mult răspunsul lui Ford?... îi scrisese cu două luni mai înainte un lung memoriu în care îi comunicase planurile lui îndrăznețe : controlul întregii opinii publice mondiale printr-o foarte secretă asociație, de episcopi catolici și protestanți, savanți cu renume "universal, oameni politici și scriitori din toate țările, asociație pe care se oferea s-o organizeze și s-o conducă el îi scrisese lui Ford în mare taina, dîndu-și adresa la post-restant mărturisîndu-I experiența lui în serviciile secrete, dar stăruind mai ales asupra importanței mondiale pe care ar

putea-o avea această organizație,'care ar aduce pacea în omenire și ar face nemuritor numele industriașului americani De câțiva ani, Vădastra elaborase pînă în cele mai mici amănunte planul acestei organizații secrete, cu ramificații în toate capitalele globului. Lectura autobiografiei lui Ford îl încredințase că numai,eu o avere considerabilă și un mare spirit de inițiativă planul acesta ar putea fi împlinit. Și atunci, după nesfârșite șovăiri în fața numeroaselor ciorne și proiecte de memorii, îi scrisese. ...într-o bună zi, nu se îndoia, întrebînd ca de obicei la ghișeul poștei, domnișoara îl va privi cu o nedumerită curiozitate și îi va spune : „Da, domnule, aveți o scrisoare din America !". Nici un mușchi al feței nu-i va tresări. Se pregătise demult pentru acesată întîmplare. Se va încrunta, doar, puțin plictisit, și va spune : „Ah ! asta era ! Credeam că era ceva mai interesant !" Apoi, foarte calm, va pune scrisoarea în buzunar și va continua să privească figurile femeilor, așa cum făcea întotdeauna cînd se afla în marea sală a palatului Poștelor. Și tot atît de calm va coborî treptele, șovăind încotro s-o apuce, hotărîndu-se în cele din urmă să se îndrepte spre Cercul Militar, mergînd agale, fără nici un fel de preocupare în privire. Iar apoi... îi era greu să aleagă între atîtea alternative tot atît de îmbietoare : poate că va trebui să plece în Statele-Unite, și atunci ar-intra în biroul d-lui Protopopescu și i-ar spune, aprinzîndu-și o țigară (ceea ce nu făcea niciodată, mai ales că fuma destul de rar) : „Sînt chemat în Statele-Unite, mi se pune la dispoziție un cec important.! E vorba de o misiune foarte delicată ; nu vă pot spune decît în treacăt; înțelegeți și d-voastră..." Sau, rămînînd în București, I s-ar comunica din partea, unei bănci că i s-a deschis un cont de, să spunem, cinzeci de milioane de lei pe an, curugămintea'să fie discret și să nu semneze cecuri decît per-soanelorj de mare încredere. „Dar de unde atîția bani pe tine, Spirîdoane ?" l-ar întreba într-o bună zi d*4 Proto-popescu, umilit că nu putuse afla prin propriilq lui mij-

loace de-informație izvorul nesecat al cecurilor El l-ar privi în ochi, zimbînd sarcastic, apoi i-ar spune trăgînd din țigară : „Hei, șefule, îți mai aduci aminte cînd bombăneai că nu sînt bun de nimic și mîncîc banii statului pe degeaba ? Ei, iată că s-au găsit alții, mai pricepuți ca d-ta care să-mi aprecieze talentele. Nu pot să-ți spun'cine, dar într-o zi ai să afli și d-ta."

Și după aceea s-ar așeza pe lucru. Mai întîii : o călătorie în America să-l cunoască pe Ford, în cazul cînd acesta n-ar cere de la început să se stabilească în Statele-Unite. Apoi închirierea unei case elegante la Șosea, cu mobilă modernă, bibliotecă, secretare (toate străine, pentru corespondența cu personagiile ilustre din alte țări). El ar apărea ; destul de-rar în lume. \$)in cînd în cînd ar cere să fie invitat la recepția vreunei Legații sau la balul Ministerului de Externe, unde ar apare în frac, foarte sever, neacceptînd să vorbească decît cu ministrii, deși nici acestora nu le-ar putea spune mare lucru, ascunzîndu-se întotdeauna: sub aceeași formulă: „Nu sînt autorizat să declar mai mult Excelenței Voastre, dar dacă voi primi noi instrucțiuni, voi ruga pe Excelența Voastră să treacă într-o zi pe la birourile noastre. Dar vă rog, insistent chiar, multă;-foarte multă discreție ! Chestiunea este dintre cele mai delicate..." Sau, numai ca să poată savura surpriza foștilor lui cunoscuți și prieteni, ar intra uneori să ia masa în restaurantele pe care le-a frecventat atîția ani, și ar chema plictisit chelnerul : „Dragă. Je'ane, m-am săturat de mer niuri cosmopolite, care încep cu eternele icre negre și sfirșese cu eterna șampanie. Dă-mi, dragă, ceva românesc, de-al nostru...". Apoi, fixîndu-și bine monoclul fumuriu,-ar privi de jur împrejur, cu un aer de plăcută oboseală și melancolie în același timp. Ar zări pe un} cunoscut. „Ce-mai faci ? Ah, dragă, despre-mine.!... Am să-ți spun altădată. Proiecte, călătorii, viață agitată, mare răspundere.^ Dar ce să-ți spun, nu mă plîng. Este o muncă extrem de interesantă,'care ar putea avea consecințe internaționale.

de cea mai mare importanță pentru noi, românei, ea și pentru Europa întreagă. Dragă, continentul nostru e prea mic. Ceeai ce face Titulescu la Geneva e interesant, nu mult, dar e insuficient. Problema e mult mai vastă, și e nevoie de spirit de inițiativă, perspicacitate, discreție... Tocmai de: aceea ai să mă ierți că nu-ți pot spune prea mult. Înțelegi și tu, misiunea mea e plină de răspundere. 'Nu e vorba numai de România Problema e infinit mai vastă... Simt mulțumit că mi-a încredințat această misiune, pentru că de ani de zile, eîndi voi credeți că nu fac nimic... lasă, lasă, de altfel nici nu vă acuz, pentru că. Înțelegi preabine, trebuia să țin cel: maimare secret, și voi înveți de unde șticuti eime lucrez: eu.» Tot ce pat să-ți spun, este că misiunea aceasta mi s-a încredințat de către un: for internațional...^

Sai^ văzmd că intră în restaurant o femeie distinsă într-un grup de domni bine îmbrăcați, ar privi-o absent, până ce ai observa că frumoasa necunoscută se pleacă la uareehsea vecinului de masă ea-sări întrebe cine e domnul eu moamoclu fumuriu. Atunci și-ar lăsa privirea să alunece nepăsător asupra grupului întreg. „Im situația mea, ar spune prietenului de lingă el, aproape că nu mai pot privi o femeie frumoasă fără să nu am complicații Telefoane, invitații la ceai și tot ce urmează.} Iți închipui *cil* trebuie să fiu de prudent..

O farmacie la Iași !... O ducem cam greu acum... Săracul Voinea ! Dacă măcar și-ar da seama de viața pe care o duce., Dar, în acea clipă, auzi(ușa de la. ascens^r--deschizîndur-se, câțiva pași, și apoi un. rîs scurt: emoționat,* de femeie. Tresări mirat, ciulind urechile. Pentru întâia oară de cînd se mutaseră, împreună, Băleanu se întorcea acasă eu o femeie. Probabil că e una de-aka, gîndi Spiridon, Și-și aruncă ochii la ceas :: trecusej de miezul nopții.

Zadarnic podise Yădastra a doua zi de dimineață plecarea necuinoseutei; ușa odăii lui Băleanu. nu se deschise

decît o sfaigură dată, și Spiridon, care aștepta momentual acesta ca să iasă ehiar atunci, „prefăclndu-se că se indreapă spre bucătărie, dădu cu ochii de locotenent, gata de plecare. Il privi ^cu surprindere :

„Te; miră că mă vezi îmbrăcat așa ? făcu zîmbind Băleanu. E ținută reglementară. Azi sînt de jurnă pe regiment. Nu mai vin .acasă decît mîine dimineață... S-auzim de bine !..”

îndată -ce-l văzu plecat, Yădastra nu se mai putu ireține și, trimițînd ordonanța să-i cumpere un pachet de țigări, intră hotărît în odaia lui Băleanu. își luase cîteva cărți, cu aerul că venise să-i înapoieze volumele. Se opri în prag, ca și cum ar fi voit.să-și ceară scuze. Dar o repede -ochire în toate colțurile îl convinse că odaia era goală. Așeză cărțile pe birou și începu să caute, dezamăgit, urmele vizitatoarei, în odaie plutea, într-adevăr, un vag-parfum feminin, și asta îl întărită și mai rău. Căută pe sub perne, trase cuvertura, privi sub pat, în dulap, dar nu întilni nicăieri nici un fel de urmă, nici măcar o floare, o batistă, o țigară pe cotorul căreia să se fi imprimat roșul de-buze. Răsfoi iritat dicționarul germano-român și gramatica, de care Băleanu nu se despărțea niciodată, păstrîndu-le alături de el, pe măsuta de iîngă pat. Ca de obicei, nici o scrisoare, nici o notiță, nici măcar o carte de vizită. Auzi ordonanța trecînd prin bucătărie și, cu cărțile sub braț, ieși repede din odaie. Cînd li aduse pachetul cu țigări nu se putu.stăpîni să-l întrebe.

„Ascultă, mă, cînd a plecat conî-a de la domnul locotenent .?”

Soldatul îl privi mirat.

„Eu nu- știu nimic, dorn' Yădastra, nu știu să fi fost vro conîță pe la dom' locotenent...”

în dimineața aceea, trecu din nou pe ia poștă. Tresări cînd domnișoara îi întinse un plic, dar anevoie își rețină un gest de enervare privindu~L Era de la tatăl lui.

11 deschise destul de tîrziu, la masă, după ce terminase de mîncat friptura. „Află despre noi că sîntem bine, sănătoși, și te dorim din inimă, cum spuneau bătrînii noștri cînd se adresau odraslelor lor la cătănie...” Vrea să fie ironic, comentă mental Spiridon sărind rîndurile. „Am mai fost odată prin București, capitala României Mari, dar la vechea adresă nu te-am mai găsit, iar la cea nouă, dac-o fi, pascVrni-te noi, opincarii, nu avem intrarea nici pe scara cea din dos...” Etcetera, etcetera, etcetera, făcu enervat Spiridon întorcînd pagina. Să vedem, ce mai vrea... „Cu-rînd voi veni cu niște treburi pe la Măriile Voastre, ne-cazuri cu pămîntul Sărăcenilor și cu o amendă a soru-ti. Aș vrea măcar atunci să ne putem întîini, că poate mai avem și noi să ne spunem unul altuia din nevoi și greu-tăți. Din banii pe care ni i-ai trimis luna .trecută mi-am reparat surtucul, am mai plătit o parte din dări și mi-a rămas și mie de un tutun mai bun. Dar tare aș vrea să mai citesc și eu vreuna din cărțile care aud că ies la iveală cu nemiluita la București, unele mai frumoase ca altele...” Am înțeles, încheie Spiridon împăturind scrisoarea și bă-gîrîd-o cu atenție în buzunarul de sus al vestei. Odată ajuns acasă, procedă la distrugerea, ei, cu multă precauție^ nu cumva să cadă sub privirile vreunui indiscret.

După masă se reîntoar-se la poștă și expedie un mandat de 2 000 de lei, dîndu-și ca de obicei adresa tribunalului. Glasul femeii din noaptea trecută începea să-l obsedeze. Nu putea înțelege cum izbutise să plece din odaia lui Bă-leanu fără ca el să prindă de veste. Către seară curiozita-tea îl doborî din. nou, și se întoar-se acasă, hotărît să cer-ceteze încă o dată odaia. Cumpărare în drum un bilet de cinematograf și-l dădu ordonanței spunîndu-i că el aș-teaptă o vizită și că ar fi bine să nu se întoar-că acasă îna-nte de miezul nopții, iar după. aceea să nu mai iasă din bucătărie. Rămas singur, Spiridon-intră în camera loco-tenantului și reîncepu cercetarea. Amintirea parfumului feminin dispăruse. Ferestrele stătuseră mult timp deschise»

Totuși, Spiridon nu pierduse speranța. Deschise dulapul, dar nu găsi nimic care să-i atragă în chip deosebit luarea aminte. Reîncepu cercetarea buzunarelor tunicilor mili-tare și a pantalonilor. Dar, pe cînd cotrobăia, se trezi de-odată emoționat, aproape tremurînd de plăcere, și se în-trerupse, șovăind o clipă, în fața oglinzii. Ispita de a se îmbrăca ofițer și a ieși să se plimbe pe stradă era prea pu-ternică. Hotărîndu-se brusc, scoase uniforma locotenentu-lui, stinse lumina, și, cu toate că știa ordonanța plecată, trecu tiptil în odaia lui.

De data aceasta nu îmbrăcă numai tunica, ci își puse mai întii pantalonii, ceea ce îi dădu oarecum de lucru pen-tru că, deși Băleanu nu era mult mai înalt ca el, era mai bine legat, și Spiridon fu silit să fixeze strîns brațele și să se încingă cît putu mai tare cu cureaua. In cele din urmă, rearanjîndu-și monoclul și'îndesîndu-și pe cap chipiul, se privi în oglindă. Răsufală cîtva timp în neștire, oftînd lung, neîndrăznind să-și ia ochiul după imaginea aceea resta-urată, în care se regăsea așa cum se visase în copilărie : vast, marțial, seducător. Se încruntă, ridică mai sus capul, îl întoar-se încet, pînă ce monoclul dispăru aproape com-plet și, cu coada ochiului, se urmări în oglindă, răsufătîndu-se sub lumina lămpii. Apoi brusc, își scoase chipiul, se depărta cîtiva pași și izbucni într-un ris scurt, uscat, fi-bros. Rîdea ca să-și stăpînească emoția. Neștiind ce să facă, se trînti în fotoliu, își admiră pantalonii militari, întin-zîndu-se cît putea mai mult, și privinclu-se de sus în jos deasupra trupului. Dar, pe neștiute, emoția îl stăpîni din nou, și atunci sări în picioare, își puse repede chipiul, se apropie de oglindă, și, serios, lipi degetele de la mîna -dreaptă, așteptă nehotărît cîteva clipe, șovăind într-o po-ziție de drepti și, în cele din urmă, se salută. Gestul acesta îl eliberă parcă de o povară care îi îngreuiase pînă atunci răsufllarea. Fața i se lumineă și repetă mecanic salutul, de-săvîrșind poziția de drepti, cînd foarte aproape de oglindă, cînd în mijlocul odăii. Apoi, fără să-și dea seama, se trezi

făcînd cîțiva pași la stingă, cîțiva pași la dreapta, întoarceri pe loc, fiecare mișcare mai dificilă fiind urmată de o prezentare solemnă în fața oglinzii și de un salut.

O jumătate de ceas mai tîrziu, Vădastra se plimba prin odaie, cu pas de stradă, distrat, dar de cite ori trecea prin fața oglinzii saluta. Uneori salutul iui era respectuos și corect, alteori amical, alteori indiferent sau chiar obosit, ca o corvoadă. Se închipuia întîlnind pe stradă superiori, camarazi, inferiori. Nu se gîndise o singură clipă că uniforma lui, largă și cu umerii căzuți, ar putea atrage privirile, nici că monoculul negru ar putea da de bănuț. De cînd schișase pentru prima oară salutul în fața oglinzii, hotărîrea lui fusese luată : se va coborî să se plimbe îmbrăcat ofițer,

De abia cînd se văzu în ascensor începu să-l încerce teama. Nu era decît ceaaul 11 și s-ar fi putut să-l recunoască unul din vecini. își scoase brusc monoculul și traversă repede holul de la intrare, cu capul în jos, preocupat. Odată ajuns în stradă, porni cu pași mari către zona mai puțin luminată a trotuarului, șovăi cîtva timp încotro s-a puce, apoi se îndreptă hotărît către stația de taxiuri. Numai cînd se află la cîțiva pași de mașinile din stație își recapătă aerul marțial și privi cu liniște în toate părțile. Șoferul moțăia, și trezindu-se la glasul lui Spiridon întoarse brusc capul și-i spuse : „Să trăiți domnule căpitan I" Spiridon duse mașinal mîna la chipiu. „O iei spre șosea, băieteJ Și nu e nevoie s-o iei repede, că avem timp !"

Noaptea era clară și nu prea caldă. Pe bulevardul Lascăr Catargiu, aproape de statuia Brătianu, lumea încă nu se împutinase. Vădastra privea cînd în dreapta, cînd în stingă, calm, cu o neînchipuită fericire mocnindu-i în suflet. Aproape de un chioșc cu ziare făcu șoferului semn să oprească. Se coborî sprinten și, ducînd în treacăt mîna la chipiu, ceru un pachet de țigări Regale, I se păru că femela 2 privește cu oarecare suspiciune, dar nu se sq*intimidă,

plăti, salută din nou și se întoarse în mașină fluierînd, „La șosea, băiete i"

Aprinse o țigară mai mult ca să se afle în treabă și se întinse mai comod în fundul mașinii. Ajuns la Șosea, plăti șoferului, salută și porni să se plimbe pe alee, sigur de eL Nu întîlnea aproape pe nimeni, iar cînd zărea de departe vreo pereche — el, civil — încetinea pasul și-i privea provocator, zîmbind^ Doar o singură dată tresări, cînd auzi înaintea liji, în semi-întuneric, zgomot de pinteni. își pregăti palma pentru salut, dar nu era decît un sergent de stradă, care nu-l văzu și trecu înainte.

* Pe la miezul nopții se hotărî să se întoarcă. Observă de abia atunci că umblase destul de mult, căci făcu douăzeci de minute pînă în Piața Victoriei. Luminile -de aici îl intimidară. Mai erau destule grupuri care așteptau tramvaiele și cîțiva cheflii cîntau îndreptîndu-se către Filantropie. Spiridon așteptă cîtva timp, să vadă dacă nu simț cumva ofițeri prin apropiere, apoi porni grăbit către stația de taxiuri care se afla în cealaltă parte a piețiiL Traversînd, însă, șoseaua, dintr-un tramvai coborî un maior, și Spiridon se trezi pe neașteptate în fața lui. Simți cum îl trec sudori reci pe tot trupul, dar salută cu atîta promtitudine, încît maiorul rămase surprins și întoarse capul sa-l privească. în aceeași clipă întoarse și Spiridon capul. Neștiind ce să facă, îl mai salută odată, plecîndu-se istovit din umeri, apoi grăbi pasul. Dar i se păru că cineva s-a luat după el, și atunci, cum ii era irică să fugă în plină Piață. schimbă direcția, și, cu aceeași ardoare, se reîntoarse spre șosea, îndreptîndu-se către zpna^ de întuneric din care venise. Pașii se țineau însă după el. Cînd ajunse sub arbori, Spiridon se opri o clipă, priyMa ceas și, ca și cum abia atunci ar fi observat că se află în mare întîrziere la o importantă întîlnire, o luă la goană. în fugă își scoase monoculul, strîngîndu-l nervos în pumni, trecu prin mai multe alei și nu se opri decît cînd i se păru că din față se în*dreaptă spre el o pereche. Pașii nu se mai auzeau. înainta

acum ușor obosit, transpirat, siliiridu-se să-și domine respirația, ținând gura închisă și răsufflind numai pe nări. Se întoarse prin șoseaua Jianu și se sui în primul taxi pe care-l întâlni în cale.

Dar îndată ce se văzu la adăpost, îi trecu spaima și începu să ridă. Ce-ar fi putut să-mi facă ? își spunea. De unde putea el să știe cine sînt ? I-a fost mai greu pînă s-a hotărît să intre în casă. Dăduse drumul taxiului pe o stradă vecină și umblase tot pe lîngă ziduri, fără monoclu, privind pe furis toate umbrele. Fațada casei lor era bine luminată de un felinar. Așteptă cîtva timp lîngă colț, nu cumva să se mai afle cineva care ar fi voit să intre, apoi lungi pasul și deschise ușa nervos, privind în jos. Odată ajuns în odaia lui își puse din nou monoclul și se privi în oglindă triumfător/zîmbind și salutîndu-se de nenumărate ori. Apoi,- cu o infinită grijă, începu să-și dezbrace tunica, cercetînd fiecare buzunar în parte, nu cumva să fi strecurat din nebăgare de seamă ceva. O scutură bine de praf, strînse cu atenție pantalonii, curăță chipiul și, cu o agreabilă emoție, în vîrfurile picioarelor goale, intră în odaia ItnrBăleanu, abia deschizînd ușa. Se apucă să așeze lucrurile așa cum au fost, tremurînd.

A doua zi dimineată așteptă cu oarecare neliniște întoarcerea locotenentului. îl auzi venind către ceasurile opt și ducîndu-se imediat să-și facă baia. Apoi Băleanu se culcă; dînd ordin ordonanței să-l deștepte la trei după amiază. Vădastra plecă în oraș cu-inima ușoară. Se întreba, acum, cum să afle de la Băleanu, și fără ca acesta să bănuiască ceva, zilele cînd va fi de jurnă pe regiment, ca să-și poată pregăti din vreme plimbările în uniformă militară, Plănuia să-și dea mtiinire cu una din cunoștințele lui întâmplătoare.— croitorese, modiste, ucenice — și să mănînce împreună întivo circiumă mai retrasă, în care știa că nu riscă să fie recunoscut, nici cercetat cu prea multă suspiciune..

Se întrevedea cu o limpede precizie, trecînd pe străzi la brațul fetei, salutînd în dreapta și în stînga și conținîndu-și totodată monologul. „Cred și eu că te surprinde văzîndu-mă în uniformă, i-ar fi spus, căci n-ai fi bănuț, P * înfățișarea mea, care era adevărata mea profesiune!

• Nici acum n-ai s-o poți afla în întregime, pentru că, înțelegi de ce, n-am să-ți pot destăinui totul. Sînt ofițeri și ofițeri, dragă fată. Majoritatea îi cunoști și tu — d-ăia pe care îi vezi pe stradă, nesianioși, cu ochii după femei. Ofițeri de trupă, așa le spunem noi, la Statul Major. Sînt niște inculți, lipsiți de ambiție, cu preocupări meschine. Dar, în afară de aceștia, mai există 6 elită, creierul întregii armate. Noi ducem tot greul, noi facem planurile secrete; noi*ne ocupăm de spionaj și contraspionaj. Unii din noi, foarte puțini, se înțelege, și cei mai dotați, avem însărcinări extrem de delicate. Uneori, de o asemenea misiune atîrnă nu numai viața noastră — asta n-ar fi nimic, ce contează o viață ? — dar atîrnă existența țării întregi, liniștea Europei, chiar. Evident, misiunea noastră ne impune cea mai mare discreție. Noi doi ne plimbăm acum pe stradă, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Și deodată, vād trecînd în fața mea un anumit om, care îmi face semn, în așa fel încît poți fi sigură că numai eu am să-l vād. De semnul acesta poate atîrnă viața unei personalități importante în țara' noastră. Zic, poate, pentru că, înțelegi și tu, nu-ți pot spune mai mult ; am dat numai un exemplu, dar s-ar putea să fie cu totul altceva ; bunăoară, prinderea unui primejdios spion, sau o declarație de război, sau furtul unui document secret, și cîte altele... Atunci, la semnul aceia, eu m-aș preface că-mi aduc pe neașteptate aminte de ceva. M-aș uita, să zicem, la ceas, sau aș răsfoi agenda, să verific o adresă sau o mtiinire. Așa e un exemplu, ca să înțelegi cum se întîmplă lucrurile între noi. Apoi mi-aș cere scuze, spunîndu-ți o minciună oarecare — și aș dispăre. Unele, nu-ți pot spune, dar nici prin gînd nu-ți trece

în ce locuri extraordinare ne adunăm noi, cei câțiva din serviciul de contrainformații militare. Realitatea întrece cu mult imaginația, ascultă-mă pe mine. Sînt cazuri cînd mici nu ne cunoaștem între noi, căci fiecare e șeful unui serviciu secret special, și ne adunăm numai cînd sînt chestiuni grave și urgente de rezolvat. Dar sîntem îmbrăcați în așa fel — nu-ți pot spune mai mult — încît chiar dacă ne-am cunoaște, nu ne putem recunoaște. Unii își schimbă și glasul, iar alții nu vorbesc deloc, ci scriu ce vor să spună pe o tăbliță, scriu, evident, cu majuscule, ca să nu se trădeze... Și cîte altele J... Dacă ai ști măcar prin ce primejdii trecem, fiecare din noi, ca să ajungem la locul de întîlnire ! Și secretele pe care le cunoaștem noi ! Ar fi de ajuns să spunem cîteva cuvinte, că să dispară un om ; și nu un oarecine, ci o figură importantă. în fond, noi aceștia cîteva de la conducere, ținem cu adevărat destinele țării în mînă. Guvernul, ministrii, toate mărimile de care auzi vorbindu-se în dreapta și în stînga, sau citești în ziare, nu sînt decît instrumentele noastre» Păpuși, dragă fată, simple marionete în mîna mea sau a altuia din conducere. Ce contează un guvern ? Dacă vreau eu, sau altul, îl schimbăm cum ai zice «bună-ziua». Numai că, pe noi nu ne știe nimeni. Conducem din umbră, asta, e forța noastră. Chiar dacă cineva ar voi să ne facă rău, n-ar ști cum să ne lovească, pentru că sîntem invizibili. Dai' imediat ce am simțit că un ministru, sau chiar un prim-ministru, vrea să ne facă rău, îl dăm imediat jos. Lumea citește a doua zi în-jurnal că domnul cutare a demisionat dar nimeni nu știe că, e victima noastră. Și cîte altele»,. Te-ai fi întregat, poate, de ce merg eu acum cu tine, cînd aș putea să intru în cel mai elegant salon și, mai ales, de ce îți spun eu ție toate lucrurile acestea atît de importante. Mai întii, fii sigură că nu ți-am spus nici a mia parte din secretele noastre, și tot ce ți-am spus nu e decît un exemplu aproximativ de cum se întîmpla lucrurile în viața noastră. Iar în al doilea rînd, ție nici prin gînd nu-ți trece

care e misiunea mea în acest moment. Poate — zic, *poate*, ca să dau numai un exemplu — eu trebuie să mă aflu într-o anumită zi, la o anumită oră, pe o anumită stradă, în așteptarea unui mesagiu extrem de important. Tu ai impresia că am ieșit împreună ca să mîncăm și te întregi de ce-am ales tocmai acest restaurant dosnic, cînd am fi putut cina în cel mai elegant local sau într-un separeu la Șosea. Asta e, să zicem, impresia ta. în realitate, ca să-ți dau un exemplu, eu am ales aceasta stradă sau această circumă pentru că *aștept* ceva. *Ce*, nu-ți pot spune..," Vădastra filmă așa timp îndelungat plimbarea lui cu o prietenă, îmbrăcat ofițer, și convorbirea care fără îndoială ar fi avut loc. Nu se abandonase decît după oarecare rezistență acestor reverii, ale căror delicii îl îmbătau. Dar, de data asta, întîmplarea de cu seară îi justifica orice închipuire ; la-cel dintii prilej, cînd Băleanu va fi plecat la regiment pentru toată noaptea, își va da cu adevărat întîlnire cu una din fete și se vor plimba pînă tîrziu împreună. . ^ ,

De abia cînd, într-o seară răcoroasă de la sfrșitul lui august, au coborît în gara Ulm, Ioana se simți din nou fericită. în acea clipă uită tot și se strînse aproape de Ștefan. Era din nou ca înainte ; ca înainte de Marea Scenă. în acea noapte nu putuse citi așteptîndu-l. îl auzi, pe la două, deschizînd ușa, și se coborî repede din pat ca să-l întîmpine. „Ce s-a întîmplat? fi întregă ea speriată. Ce s-a întîmplat cu tine ? !" Ștefan o privi absent, încereînd să zîmbească. Era pămîntiu și arăta extrem de obosit. Trecu pe lîngă ea fără s-o sărute și se lăsă să cadă într-un fotoliu. „Ce s-a întîmplat V îl întregă clin nou Ioana apropiindu-se de el și apueîndu-i mîna, „Tu ai citit ..Viața Românească ? o întregă el cu un efort. Tu citești vreodată „Viața Românească"" ?..." „Cîteodată, șopti Ioana. Dar de ce mă întregi ? Ce s-a întîmplat ?..." „L-a cunoscut și el pe Anisie^ spuse Ștefan. L- a întregit și eh L- a întregit înaintea

mea... Acesta e destinul lui, de altfel, adăugă silindu-se să zimbească. El, prototipul, el creează modelul ; eu nu fac altceva decât să-i calc pe urme, să-l imit, sa mă modelez după el..."

Ioana se așează alături de el, pe fotoliu, și-i cuprinse umerii cu brațul. „Ștefan, îi șopti. Ștefan...” „Ca și atunci, pe stradă, continuă el cu același zîmbet silit. Dacă n-ar fi existat el, și existența mea ar fi fost alta,..."

Ioana încercă să-l facă să tacă, strîngîndu-l foarte aproape de ea. Dar Ștefan se desprinsese ușor din brațele ei și reîncepu : „Viața oricărui om este în bună parte opera întîmplării, dar în cazul nostru nu mai e vorba de întîmplare. Noi-nu ne-am întîlnit întîmplător, așa cum se întîlnesc toți ceilalți oameni. Tu m-ai confundat cu el, așa cum, probabil, m-a confundat și Anisie. Tu m-ai confundat cu cineva de care erai deja îndrăgostită...” „Nu e adevărat ! țipă Ioana ridicîndu-se în picioare. Ți-am spus de-atîtea ori că nu e adevărat...” „Iar el, Anisie, continuă Ștefan, m-a confundat probabil cu cineva pe care-l cunoscuse deja, cu care. mai stătuse de vorbă, și cu care se înțelesese destul de bine ca să i se poată destăinui...” „Nu e adevărat ! îl întrerupse Ioana, înțelegînd că nu mai poate evita Marea Scenă. Pe el nu l-am iubit nicodată așa cum te-am iubit pe tine, îndată ce te-am zărit...” „Dar tocmai asta e tragedia, vorbi Ștefan cu o stranie liniște în glas, că nu m-ai zărit pe mine, ci pe el. N-a fost un *coup-de-foudre*, ci o confuzie. De, ce **III4** vrei să înțelegi?! Eu nu existam pentru tine, și n-aș fi existat nici acum, dacă n-ar fi fost el. Dacă m-ai fi zărit înainte de a-l fi cunoscut pe el, nu m-ai fi remarcat...” „Dar atunci nu m-ai fi remarcat nici tu pe mine”, îl întrerupse Ioana, stăpînindu-se.

Ștefan o privi nedumerit, „E adevărat, vorbi el tîrziu. Și asta e tot atît de grav. Asta înseamnă că dragostea și viața noastră e întemeiată pe un echivoc. Nimic nu ne-ar fi adus împreună, dacă nu era la mijloc o confuzie. Am fi trecut unul pe lîngă altul, poate chiar fără să ne.fi privit»

Nu ne-am fi întîlnit niciodată, nu ne-am fi iubit...” „De unde știi ? îl întrerupse Ioana. De unde știi că nu ne-am fi întîlnit niciodată ?”

Și văzîndu-l că tace, îl cuprinse din nou în brațe, înspăimîntată. „Iubitul meu, șopti. Iubitul meu î Te-aș fi căutat pînă la sfîrșitul pămîntului și tot te-aș fi întîlnit !...” „Dacă nu exista el, n-ai fi avut cum să mă recunoști, vorbi însuflețindu-se deodată Ștefan. Ca să mă poți iubi pe mine, ai avut nevoie de un model, a cărui copie,, mai mult sau mai puțin perfectă, eram eu... Dacă măcar am fi fost deosebiți, continuă el aproape în șoaptă, dacă măcar am fi fost tot atît de deosebiți fizicește pe cît sîntem de diferiți la minte și la suflete !... Dar, așa cum sîntem, mă simt necentenit vinovat față de el ; ca și cum i-aș fi contrafăcut semnătura și aș fi încasat o moștenire care nu mi se cuvenea mie, ci lui...” „Taci ! țipă Ioana, speriată. Taci ! Ai să mă înnebunești...” Și izbucni în plîns, lăsîndu-se să cadă, moale, pe brațul fotoliului. Ștefan începu s-o mîngîie pe păr, obosit, oarecum absent, „Și te iubesc, totuși, foarte mult, șopti el tîrziu. Te iubesc mult mai mult decît pe cealaltă...” Ioana se trezi brusc și-și înălță fruntea. „...Am întîlnit-o anul trecut, continuă Ștefan fără s-o privească, și am crezut că aș putea să vă iubesc pe amîndouă așa cum ne-ai iubit și tu pe amîndoi, deopotrivă. Dar mi-e peste putință. Pe tine te iubesc mult mai mult... Uneori parcă m-aș simți îndrăgostit și de ea, dar îmi dau repede seama că nu sînt, că mi se pare numai. Mi se pare așa pentru că aș vrea să mi se întîmple un miracol : aș vrea să pot iubi și eu, ca sfinții, mai mulți oameni cu aceeași tărie cu care te iubesc pe tine. Dar.nu pot... Nu te pot iubi decît pe tine !...”

Ioana nădăjduise zadarnic, în acea noapte, în dimineața, următoare, în zilele care au urmat, să afle mai mult. „Este o fată pe care am întîlnit-o anul trecut, răspundea Ștefan. Dar n-o pot iubi ; nu te pot iubi decît pe tine... Tu ai avut mai mult noroc ca mine, adăugase el într-o zi, tu ai putut •iubi doi bărbați în același timp.” Ioana îl"privise lung, cu o

•oboseală tristă în priviri. Ar fi vrut să-i răspundă, dar se simțea vlăguită, aproape **indiferentă**. Atunci înțelese deodată cât fusese de zadarnică, de grotescă chiar, Marea Scenă. Nu se putuse stăpîni, în acea noapte, și nu avusese timp să-i spună toate acele fraze pe care le pregătise cu ani înainte ; începuse să plîngă prea devreme. în Marea Scenă pe care o repetase ea mental de nenumărate ori ar fi trebuit să izbucnească în plîns mult mai tîrziu. Dar parcă totul i se părea, acum, inutil, fără sens. îi rămăsesse doar o neînțeleasă ohoseală în toată ființa ei, un pustiu fără nume ; parcă s-ar fi clătinat ceva în adîncii el parcă s-ar fi schimbat ceva în jurul ei, fără să-și dea seama ce. ~ „Aici. pe pămînt străin, îi spusese Ștefan în Iugoslavia, știu că ești numai a mea. în țară, înainte de a te fi întîlnit, ți-au plăcut locuri pe care nu le-am văzut împreună. Dar aici, pe străzile acestea, calci acum pentru întîia oară, alături de mine...” îi plăcea să-l asculte vorbindu-i astfel. Și totuși ceva, în adîncii ființei ei, rămînea pasiv, inert. Doar cînd au trecut frontiera elvețiană și. a știut că se apropie de Ulm, a început să se trezească. Ajungem la Ulm, își repeta ea, ca și cum nu i-ar fi venit să creadă.

Cînd era mică, mama îi arăta un album cu cărți poștale ilustrate. Punea mîna pe cîte una *Sm* ele și întreba ce e. Ulm, i-a răspuns ea odată. **Nu** înțelegea de ce, dar numai de răspunsul acesta și-a amintit mai tîrziu : Ulm. La Ulm fusese odată unchiul Liviu, fratele tatălui, pe care ea nu-l cunoscuse ; murise cînd avea trei ani. Unchiul Liviu era singurul membru bogat al familiei; tatăl Ioanei era profesor de istorie la liceul de băieți clin Tîrgoviște, iar surorile lui rămăseseră în Ardeal și se măritaseră, cea mare cu **un** notar, cealaltă cu un preot, într-un sat de lângă Sibiu. Unchiul Liviu studiase ingineria-, apoi se întorsese în țară și instalase o rafinărie la Cîmpina. Muriise destul de tînăr încă, într-**un** accident, și după

moartea lui, tatăl Ioanei moștenise destul ca să-și cumpere o vie lângă Tîrgoviște și* cîțiva ani în urmă, cînd a fost strămutat la un liceu din București, o casă în cartierul Cotroceni. „în ce oraș din lume ți-ar place să trăiești ?” Acesta era jocul la modă la liceul „Regina Măria”, în toamna cînd venise Ioana, Celelalte fete răspundeau Paris, Veneția, Napoli, Bombay. „Ulm”, răspunse Ioana. „Dar de ce ?” o întrebaseră. „La Ulm e cea mai înaltă catedrală din Germania”, spusese ea repede. Dar știa bine că nu pentru asta i-ar fi plăcut să trăiască acolo.

Visul ei în primele clase de liceu, era să intre în corespondență cu o fată din Ulm, care s-o invite la ea într-o vacanță de vară. De aceea i-a plăcut să învețe limba germană. Apoi, într-o zi, l-a cunoscut pe Dan, fratele colegei ei de bancă, Steila Ciuceanu. Erau în clasa a patra de liceu ; Dan era într-a șasea și era poet. Publica versuri în revistele din provincie, și uneori Steila aducea revistele la școală și i le arăta. După ce l-a cunoscut, i se părea adesea că se recunoaște în fetele acelea suave și singuratece pe care le cînta Dan. Se recunoștea mai ales într-un poem care începea așa : „îți plimbi melancolia în burg vetust, germanic..!” E Ulm ! exclamase ea, și simțea cum i se bate inima. Voise să-l întrebe cînd s-au reîntîlnit, dar în acea zi Dan i-a vorbit de *Tinerețea Melaniei*, romanul unui tînăr scriitor. Ciru Partenie. Ce nume curios, Ciru, spusese Ioana. N-am auzit pînă acum de un asemenea hume, Ciru... Dar nici *Tinerețea Melaniei* nu semăna cu nimic din tot ce citise ea pînă atunci ; un roman simplu și totuși straniu, tulburător, obsedant. Ioana se simțea deja îndrăgostită, simțea că numai o dragoste ca în *Tinerețea Melaniei* merită să fie trăită, că numai o femeie ca Melania cunoscuse cu adevărat dragostea, O tulburase mai ales începutul romanului : un tînăr intrase într-o dimineață într-o școală primară de fete dintr-un oraș de la Dunăre. „Aș vrea să consult catalogele de acum optesprezece, nouăsprezece ani, spuse el. Aș vrea să aflu numele unei fete care- a învățat aici acum vrea

18, 19 ani. O chema Melania... Așa începea romanul. Nu, eu n-ara cunoscut-o, spunea el. Un bun prieten al meu, care e acum bolnav, la Davos, m-a rugat să mă interesez de această fată, Metania. Nu-și mai aduce aminte numele de familie. Știe, doar, c-o cheamă Melania. Nu, eu nu curlesc pe nimeni în oraș. Am sosit azi dimineață și de la gară am venit direct aici, la școală. Aș vrea să pot pleca cu trenul de seară ; e un tren la nouă fără cinci..."

„E un tren la nouă fără cinci”, devenise formula obișnuită la „Regina Măria” când una din fete voia să spună că nu mai e nimic de făcut, că e zadarnic să mai spere ceva, că o situație e definitiv hotărâtă. *Rien ne va plus !* Ioana auzise, mai târziu, strigând erupției la Cazinoul din Sinaia. Asta înseamnă că e un tren la nouă fără cinci, traduse ea în gând, înseamnă că numai e nimic de făcut. *Les jeux sont faits !* Sebastian, eroul din *Tineretea Melaniei*, nu mai putuse niciodată prinde trenul de seară de la nouă fără cinci.

La Sinaia fusese în vara când își luase bacalaureatul. Știa, atunci, că-l iubește pe Ciru Partenie și că, în toamna viitoare, se va înscrie la Facultatea de Litere. În acea vară, la Sinaia, d-na Bologa primi cea dintâi cerere în căsătorie pentru Ioana. Era un căpitan medic care voia să-și deschidă în toamnă un cabinet medical la București. „E mai sănătos așa, stimate doamnă, îl auzise Ioana de pe verandă. Vîrsta de 17-18 ani e vîrsta ideală pentru mariaj. Ce nevoie să mai studieze ? Că domnișoara nu e fată săracă, să muncească pentru a-și câștiga viața. Eu dacă îmi deschid un cabinet medical în Cotroceni, îmi am clientela asigurată...” „Domnul căpitan ne jinduiește casa, spuse în acea seară bătrînul Bologa, zîmbind blajin. Asta l-a făcut să se hotărască așa de repede. Vrea să-și deschidă cabinet în Cotroceni...” „Pe mine e inutil să mă întrebați, spuse Ioana, Eu mă înscriu la Facultate. Puțin îmi pasă la ce speră domnul căpitan.” (Căci medicul spusese, la despărțire : „Eu tot sper că domnișoara Bologa își va schimba hotărîrea,...”).

Și, în gând, -Ioana adăugase: „E un tren, la nouă fără cinci...”

Citise și recitise toate cărțile lui Partenie și citea necontenit. La Seminarul de Literatură Română era probabil cea care citise mai mult, Dar era timidă și își găsea anevoie cuvintele când trebuia să vorbească nepregătită. Doar când își pregătea și scria de acasă lucrările de seminar se simțea sigură pe ea. Și cînd, după o asemenea lucrare asupra personajilor feminine din opera lui Partenie, asistentul profesorului se ridicase și începuse s-o critice, Ioana tresărise. Toată interpretarea ei, spunea asistentul, era greșită, pentru că nu ținuse seama de influența lui Hamsun și Rilke asupra operei lui Partenie. Femeile lui, începînd cu Melania se resimțeau de lecturile din Hamsun și Rilke, citiți, bineînțeles, în traduceri franceze, pentru că, așa cum mărturisise într-un interviu, Partenie nu știa altă limbă. Dar întreaga lui operă e inspirată de motive germanice..;

„îți plimbi melancolia în burg vetust, germanic...” își amintise atunci Ioana, Cînd, mai târziu, l-a cunoscut pe Partenie, l-a întrebat odată care sînt autorii lui favoriți., „Sînt atît de mulți, încît nici n-aș putea să ți-i înșir pe toți”, răspunsese el. „Dar Hamsun și Rilke ?” întrebă din nou Ioana. „Și ei, și alții ca ei, mai mari ca ei...” „Ți-ar place să trăiești la Ulm ?” îl întrebă pe neașteptate Ioana, privindu-l în ochi. „La Ulm ? se mirase el. Nu-mi spune nimic asta. Ce e la Ulm ?...” „E cea mai înaltă catedrală din Germania, vorbise repede Ioana. Dar nu e numai atît. Se pare că e foarte, foarte frumos. Visul meu e să pot ajunge într-o zi la Ulm...” „Din fericire, spusese Partenie zîmbind, ți-ai ales un vis foarte ușor de izbîndit...” „Evident că vom merge întîi la Ulm”, îi spusese Ciru în seara logodnei. Fusese nervos și prost dispus toată seara. Venea doar a treia oară în casa de la Cotroceni. Prima oară, se adresase pe neașteptate d-nei Bologa : „Aș vrea să vă comunic o veste și nu îndrăznesc să mă întreb cum o să reacționați. Ioana și cu mine am hotărît să ne căsătorim.

•Ara venit să vă cerem asentimentul..." A doua oară fusese invitat la masă. Bătrînul Bologna încerca din cînd în cînd să-i vorbească, dar Ciru îl asculta cîteva clipe absent, clătînd din cap, apoi se adresa Ioanei. Nimeni n-a știut, în afară de ei doi, că în seara aceea se vor logodi Aduseseră verighetele, și "puțin timp după venirea lui Ciru au sosit sticlele cu șampanie deja frapată. Atunci le-au spus : „Ne logodim !" Doamna Bologna a început să lăcrămeze. Probabil că asta l-a indispus pe Ciru, își spunea Ioana, văzîndu-l cum tace, fumînd țigară de la țigară, și-i privește pe rînd, fix, aproape cu asprime, ca și cum s-ar fi trudit să-i recunoască. Au hotărît să facă nunta în șase săptămîni, în preajma vacanței. ^Evident că vom merge întîi la Ulm, repeta din cînd în cînd Partenie. Dar am să te las să vorbești numai pe tine. Eu nu știu nemțește..,"

Voiajul de nuntă, cu Ștefan, l-au făcut în Italia, „O să mergeți altădată la Ulm, o sfătuisese d-na Bologna. Aveți timp, Sinteți tineri O să vă tot plimbați, toată viața..."

* Au ajuns în spatele Catedralei cînd se întunecase de-a bineiea. Se zăreau cîteva vitraliuri luminate. Apropiindu-se, au auzit amîndoi, ca venite într-o mare taină, foarte ușoare.acorduri de orgă. „Să rămînem aici, spuse Ștefan, E maifrumS¥^, ^i?arcă_arcînta pentru oameni din alt ve.°c. șopti Ioana foarte emoționată. Poate că nici n-ar trebui să ascultăm. Să nu facem vreun păcat..' Ioana, remarcase mai de mult Ștefan, răspundea uneori cu o uimitoare precizie propriilor lui gînduri într-adevăr, orga aceea parcă ar fi cîntat pentru oameni din alt veac. „Sper că ai să te oprești la Nurnberg, îi spusese Biriș înainte de plecare. Lasă Pădurea Neagră, lasă Ulm și He'idel'bergui, și castelele din valea Rhinului. Toate astea sînt din alt veac. D-ta ai nevoie de o baie de istorie contemporană, ca să te trezești.; du-te la Nurnberg, du-te la • Berlin,

să-ți dai seama eu ce sos vom fi mîncați, să privești Istoria în marș... Dar, în fond, de ce la Ulm V* îl întrebase ei „E un vis al Ioanei, e un vis al ei din copilărie, spusese Ștefan, și vrea să i-l împlinesc."- Biriș începuse să ridă. Ar trebui să te ferești de visele din copilărie, spuse ei Din noaptea aceea, Biriș nu-l slăbea deloc cu glumele lui apăsate, țărănești *Le chef d' osuvre inconnu*, numea el tabloul lui Ștefan. Și i-l descria așa cum și-l închipuia el : o pinză acoperită pînă la refuz cu tot felul de culori, în care nu se mai putea distinge nimic. Doar ochiul d-tale crescut în lumina supranaturală din camera *Sambo*, poate descifra în pasta aceea multicoloră- miturile pierdute ale copilăriei. „Du-te mai bine la Nurnberg, adăugă Biriș, ca să vezi cum se motorizează miturile în ziua de azi..." „Mai bine să mergem,' șopti din nou Ioana. Să nu iacem vreun păcat."

La cîteva pași, în coasta catedralei, era o berărie. Intrară, și iui Ștefan îi plăcu de la început ; era și ea din alt veac, cel puțin de pe vremea bunicilor. Ioana se simțea fericită, melancolică, și i se părea că ascultă, povestit de un altul/propriul ei vis. îl asculta pe Ștefan vorbindu-i despre domnul acela cu mustăți groase, ca ale Kaiserului, și cu. mînele suflecate, oftînd la răstimpuri în fața unei halbe de bere. „Seamănă cu Tăzlăoanu, arendașul viei noastre de la Rîmnicu-Sărat..."

începu să-i povestească o întîmplare cu Tăzlăoanu, dar după cîteva minute se opri încruntat. Observă că uri tînăr se ridicase de la masa vecină și se apropiase de ei Figura i se părea oarecum cunoscută, dar nu știa unde s-o situeze. „Mă scuzați, Ie spuse. V-am auzit vorbind românește și am chiar impresia că ne-am cunoscut. Anul trecut, în tren, dacă nu mă înșel... Era și profesorul Antim..." Se-prezintă, foarte corect. Se numea Ioachim Teodorescu și venise pentru studii de arheologie în Germania. Nu mai întîlnise de mult romînjși le cern

voie să rămână o clipă la masa lor. Ștefan îl pofti să se așeze, ascunzându-și anevoie plictiseala. Ioana îl privea deznădăjduită, parcă l-ar fi implorat să nu se așeze, să dispară. El recunoscuse imediat; era tînărul cu ochii vineți care-l fixase pe Ștefan în tren, vara trecută, cînd se duceau la Predeal; tînărul cu care vorbise întruna profesorul Antim. Dar Ioachim Teodorescu nu observă nimic și se așază foarte încîntat și mulțumindu-le. „Cînd am auzit vorbindu-se românește, le spuse, m-am întregat cine-ar putea fi. Aici, la Ulm, nu prea se opresc românii, E un oraș frumos, dar sînt atîtea alte orașe frumoase în Germania... în fond, ce v-a făcut să vă opriți aici ?..»"

Auzi ascensorul apropiindu-se la etajul lor, pașii lui Băleanu și, Toarievag, cîteva șoapte. Spiridon Vădastra stinse lampa de birou, nu cumva să se vadă lumina pe sub ușa cînd ceilalți vor intra și, în vîrful picioarelor, se apropie de perete. Nu se înșelase. Locotenentul era însoțit de o femeie. O auzi cum calcă, ținîndu-și răsufllarea, și-l auzi pe el șoptind : „Stai să aprind lumina, să nu te împiedici de ceva." Vădastra rămase mult timp la pîndă aproape de perete, neștiind ce să facă. I-ar fi fost peste putință să se culce, și, pe de altă parte, nu îndrăznea să aprindă lampa și să se reapeuce de lucru, de teamă să nu atragă atenția celorlalți. în cele din urmă se hotărî să aștepte pe întuneric. Dar, după vreun ceas, începu să se plictisească. Aprinse lampa și, călcînd cu toată talpa, ca și cînd atunci s-ar fi coborît din pat, ieși pe coridor îiidreptîndu-se spre baie. Trecînd prin fața odăii lui Băleanu, nu auzi nici un glas. Lumina era stinsă. Asta îl derută, pentru că el s-ar fi așteptat să vadă lumină pe sub ușa. și atunci i-ar fi strigat : „Ce, nu te-ai culcat încă, boerule ?" Dar așa, fără pretext, nu avea ce să-i spună, și se întoarse, călcînd apăsător în papucii de casă. Mai așteptă cîteva timp, rozîndu-și enervat unghiile. în cele din urmă se dezbracă și se întinse pe pat hotărît să nu adoarmă.

Somnul, totuși, îl cuprinse după o jumătate de ceas. Nu-și dădu seama cît dormise și se trezi în panică. Privi ceasul cu cadranul fosforescent, pe care-l așezase lîngă el, pe măsută : patru fără un sfert. în clipa aceea auzi deschizîndu-se ușa de la odaia locotenentului. Emoționat, se dădu jos din pat și se apropie de perete. îi auzi cum trec prin coridor, de data aceasta fără prea mari precauții. Băleanu șoptea ceva femeii, dar oricît se trudi. Spiridon nu putu să prindă înțelesul vorbelor. Cînd fu să deschidă ușa de la intrare, Spiridon nu se mai putu reține și, dîndu-se un pas înapoi, către pat, strigă : „Cine-i acolo ? Cine e ?" Locotenentul șovăi o clipă, dar cum îl auzi pe Vădastra repetînd întrebarea și bijbiind ușa ca să găsească clanta, răspunse : „Nu te speria. Eu sînt." „Dar cu cine vorbeai ?" întrebă Vădastra, neîndrăznind totuși să apară în pijama. „Nu vorbeam cu nimeni. Ți s-a părut".

Apoi deschise ușa de la intrare și trase după el femeia. Cîteva clipe în urmă, Vădastra auzi cum coboară ascensorul. Crezu că Băleanu s-a dus s-o conducă pină jos. dar după zece minute de așteptare lîngă perele își dădu seama că s-a păcălit și se reîntoarse în pat. îi părea rău. acum că nu dăduse buzna în coridor, ca să-i surprindă. Dezamăgit, îl fură somnul și nu auzi întoarcerea locotenentului tîrziu, dimineata,

, A doua zi, Băleanu îl căută la el în odaie.

„Te-ai cam speriat azi-noapte, începu el cu un mare zîmbet misterios. Acum pot să-ți spun. Nu te înșelaseși, nu eram singur : eram cu o femeie." „Ah !" făcu Spiridon prefăcîndu-se surprins. „Nu. e ce crezi dumneata, se apără Băleanu. Nu e una d-alea, știi, înțelegi ce vreau să spun. E o femeie măritată. O iubesc de mult. Ca să-ți mărturisesc adevărul, rie iubim... Este o dragoste curată, pot spune. Eu aș fi vrut să divorțez, să se despartă de soțul ei, dar ea amină mereu. îi e greu, de altfel, căci e de o familie foarte bună și bărbatul ei e un om bogat. Foarte bogat, pot spune, E în petrol are și fabrici. Ea. deși de

familie^ nu e bogată. Cu leafa mea de locotenent, înțelegi... Poate mai târziu..." Se opri brusc, ca și cum s-ar fi sugrumat de o mare emoție, și...trase îndelung din țigară. „Ei ! felicitările mele ! exclamă Vădastra, neștiind ce să spună. Dar când ai cunoscut-o ?..." „O cunosc mai de mult. N-ara îndrăznit să-i spun, știi, că o iubesc. Veneam deseori pe la ei prin casă, mai ales că bărbatul ei e mai tot timpul la Ploiești sau la Cîmpina, dar nu-i spuneam. Voiam* să văd întâi dacă și ea are față de mine aceleași sentimente. Numai după ce am înțeles, după privirile ei și după cuvintele pe care mi le adresa, că și ea mă^ iubește, atunci i-am spus;.- Și atunci mi-a spus și ea o. Și știi, am convins-o să vină la mine când bărbatu-su e în treburile lui... E mai sigur așa..." „De mine știe'ceva ?" întrebă Spiridon emoționat deodată. „Cum să nu ? I-am spus tot, de la început. Cine ești, ce capacitate, mă rog, i-am vorbit așa,,ca despre un prieten..." „Îți mulțumesc foarte mult, făcu Spiridon umezindu-și buzele. Cred că și-a făcut o părere bună despre mine. I-ai spus ce relații am în ce familie buie mă învîrtesc/și preocupările rrielle intelectuale ?..."

Locotenentul, înținat că discuția nu se mai poartă asupra vizitei din noaptea trecută, destăinuiri lui Spiridon tbt ce spusese despre el, încă din timpul când nu-și mărturisise dragostea; cum Vădastra este un om care vede lumea altfel decât restul oamenilor, avînd preocupări deosebite și' -o vastă' cultură ; ce putere de muncă are el, putînd face atîtea lucruri : avocatură, filosofie, politică... „**J-aL.spus.-asta** ? șopti înfrigurat Spiridon.-Și ea ce zicea ?"

„Te cunoaște acum tot nici prin gînd nu-ți trece, făcu locotenentul cu hotărîre.' Dacă-ți spun că am vorbit mereu de dumneata../* „Da, dar' nici nu știe cum arăt la față," îi întrerupse Spiridon cu un ușor regret în glas. „Are să te înțilnească într-o zi Mai târziu, căci acum se jenează... Știi, nu-i convine să se; afle că mă iubește- și vine noaptea, la mine..." „E frumoasă întrebă Spiridon, Locotenentul

II privi -cu seriozitate," lung, apoi plecă ochii în jos și rosti, ca pentru sine : „E cea mai frumoasă femeie din București !" Vădastra nu se putu reține să nu ofteze, copleșit. „Bravo ! te felicit din inimă !" Băleanu, totuși, părea preocupat.- Aprinse...o țigară, silindu-se să-și regăsească zîmbetul. Spiridon îl privea cu o mare intensitate, „Asta e, că deși ne iubim, totuși e un adulter, un păcat", vorbi cu gravitate locotenentul „Ce-are a face ? îl întrerupse nervos Spiridon. Cine se mai gîndește în zilele noastre la asemenea prostii ?... Dacă bărbatu-su o neglijează..." „Evident-că o neglijează, spuse Băleanu,'dar așa e viața' lui, tot pe la Cîmpina, pe la Ploiești, prin străinătate... Nu se poate cîștiga o avere de aproape o sută de milioane stînd acasă./' „Cît spui că are?! strigă Vădastra sărînd de pe scaun. O -sută de milioane ?..." „Poate atîta n-o' avea el, dar pe aproape. Are nu știi -cîte terenuri la Cîmpina, care abia acum încep să fie exploatare ; plus acțiuni, plus consiliile de administrație la nu știu cîte societăți..." „O sută de milioane !... repetă în neștire Vădastra. Auzi, Domnule, o sută de milioane !..." Se simți deodată năpădit de ură și- începu să se plimbe agitat prin cameră» „Cum e posibil ca un om oarecare să aibă o sută de milioane ?" exclamă el Indignat, „Nu e un oarecare, îl apără Băleanu cu seriozitate. E un om priceput, și apoi a avut noroc cu un unchi ai lui, care a cumpărat înainte, de război terenurile și le-a lăsat moștenire, și apoi, muncește de dimineață pînă seară..." „Dar cîți alții nu muncesc, și cu ce se aleg ? îl întrerupse Spiridon. Și oameni capabili, care au un ideal în viață, nu așa, simpli milionari.. Ce face ei cu atîția bani ? La ce-i folosesc milioanele ?... Să ani eu, domnule, banii lui, cîte nu aș face ?!" „Nu e. așa de ușor pe cît îți închipui, spuse Băleanu. Trebuie să te ocupi de milioane, căci nici ele nu-ți vin singure» Și pe urmă, să nu crezi că un om atît de bogat trăiește mai bine ca noi Are mai multe griji ca noi și din banii lui trăiesc și ..alții pe de lături Sînt fel de fel de societăți de binefa-

cere și așezăminte și mai știu eu ce, care vin mereu și cer subvenții..." „Ce înseamnă societăți de binefacere? exclamă exasperat Spiridon. Un pretext, ca să nu spui că nu vrei să ajuți pe alții. Eu, de pildă, dacă m-aș duce la el și i-aș spune planurile mele, crezi că mi-ar da zece, cincisprezece milioane?..." „Cam mult, zîmbi locotenentul. Am auzit că dă burse unor studenți din satele unde sunt terenurile lui, dar sume mici." „Cred și eu! Pomană de câteva mii de lei pe lună. Dar pentru o operă mare n-ar găsi bani, pentru un om capabil, cu planuri îndrăznețe... ..Ei, dar lasă, adăugă el după o scurtă tăcere, poate că se întoarce roata, odată și odată! Oi găsi și eu odată bani să-mi pun în aplicare planurile mele. Și am să le arăt eu atunci femeilor, am să-i învăț eu minte pe toți. Nu-i nimic: am așteptat și mai aștept. Dar într-o zi are să vină și vremea mea. Atunci ai să-i vezi pe toți plecîndu-se în fața mea, oferindu-mi milioanele pentru ca să-i iert. Dar n-am să iert pe nici unul. Pe nici unul!.. Auzi, domnule, o sută de milioane! Și eu dacă le-aș cere cincizeci, șazece de milioane, ar spune că sînt nebun. Și ce lucruri mari n-aș face eu cu banii ăia. *Lucruri mari*, unice, de care s-ar vorbi în toată lumea, nu așa, sonde și rafinării..." Se opri deodată, extenuat, și cu o nesfîrșită durere în suflet. Omul acesta de lingă el cunoaște un milionar, stăpînul unei averi de o sută de milioane, și în loc să i-l prezinte, să încerce să-l convingă de valoarea lui, să se roage de milionar ca să-l ajute împrumutîndu-l cu o sumă importantă — omul acesta, așa zis prietenul lui, se mulțumește cu o intrigă amoroasă care-l va duce, fatal, la ruperea relațiilor cu milionarul... Nimeni nu vrea să-l ajute; dimpotrivă, dacă ar putea, i-ar pune piedici numai și numai să nu se distingă, să nu-și realizeze planurile. Ca d. Protopopescu, de pildă... Dar lasă, nu-i nimic... „Nu-i nimic, reluă el cu o voce scăzută și gravă, privind în pămînt. O să vină odată și vremea mea. Și atunci am să știu cui să-i mulțumesc și pe cine să mă răzbun,.. In

timp ce alții se lăfăiesc în milioane, unul ca mine, ridicat prin muncă și voință, trebuie să facă apel în străinătate ca să fie înțeles și ajutat..." îi păru rău, câteva clipe în urmă, că și-a trădat, deși, numai în parte, taina cea mare. Locotenentul îl asculta cu o mirată curiozitate, dar nu-l întrerupse, nu-i ceru lămuriri. „Ei, dar n-are nici o importanță! exclamă Spiridon silindu-se să schimbe vorba, Astea sînt chestiuni personale. îmi pare rău că te-am întrerupt... Și ziceai că e frumoasă, nu?" Locotenentul dădu din cap, gînditor. Se vedea că nu mai are chef de destăinuirii. „Ei bravo, îmi pare bine, reîncepu Vădastra căutînd tonul de la început. Asta înțeleg și eu dragoste; o femeie care să te aprecieze, să-și dea seama că ești cineva, un om distins, un caracter, nu un oarecare... O asemenea femeie mi-ar conveni și mie, o femeie distinsă, care să mă iubească și să-și dea seama..." Dar în acea clipă, își aminti că-i mărturisise locotenentului de nenumărate ori, aventurile sale eu femei din înalta societate, și că regretul cu care vorbea acum l-ar pune într-o lumină defavorabilă. Se reculese. însă, și continuă cu glas mai potolit. „Nu-i vorbă, am întîlnit și eu destule femei distinse în viața mea... Mai ales una din ele, o femeie extraordinară, de care ți-am vorbit că a fost și pe aici... Mă iubea și pot spune că mă iubește încă, mă iubește chiar foarte mult. Nu pentru că aș fi frumos, sau alte chestii din astea; ci mă iubește pentru personalitatea mea, în sfîrșit, pentru ce am eu deosebit de ceilalți, pentru caracterul meu... E adevărat, ea este o femeie care mă înțelege. își dă seama că sînt cineva. Dar oricum, nu-mi place viața pe care a trăit-o înainte de a mă cunoaște pe mine. Este foarte bogată și de-o familie foarte bună, poate cea mai bună familie din România, și m-a rugat, m-a implorat chiar, să devină soția mea. Dar n-am vrut eu. O căsătorie e un lucru serios. în cazul meu vreau să spun. Nu sînt un oarecare, să mă însor pentru bani sau din dragoste. Eu vreau ca soția mea să știe cine sînt și să nu se mai fi uitat

în viața ei la altcineva. Din cauza asta n-am vrut s-o iau de nevastă; Nu-mi plăcea viața pe care a dus-o pînă m-a cunoscut pe mine,„". Locotenentul îl asculta pe gînduri. După cîtva timp, își dete seama că ar'fi trebuit de mult să plece și se-ridică, încurcat, neștiind ce cuvînt să spună la despărțire.,

„O să-ți vie greu să mă recunoști, ai să vezi ! îi repeta el cu însufletire. Nu insista, căci nu-ți pot spune nimic, ai să vezi miine. Dar să fii exactă, să nu mă faci s-aștept, căci n-am să pot aștepta, ai să, înțelegi miine seară de ce..." Aveau întîlnire la nouă și jumătate seara, la colțul șoselei -Bonaparte, Cu. un ceas mai înainte, Vădastra expedie ordonanța la -cinematografr spunîndu-i că n-are voie să se întoarcă acasă înainte de miezul nopții. Rămas singur, intră în odaia lui Băleanu • și se îndreptă către dulapul cu-haine. Avu o -ușoară- emoție cînd, trăgînd minerul ușii, i se păru că e închisă. Era numai înțepenită, și își notă mental acest amănut pentru a înțepeni și el ușa dulapului, cînd va aduce înapoi uniforma. Apoi, cu hainele în brațe, trecu în odaia iui și se îmbracă fluierînd. Nu se privi în oglindă, în tot acest timp, pentru că își scosese monoclul și nu-i plăcea să se vadă fără el.; mai ales la lumina lămpii, ochiul de sticlă seînteia nefiresc, lăsînd impresia că celalt, cel sănătos, e un ochi stins, fără viață* Cînd sfîrși de îmbrăcat, se apropie de oglindă, își fixă cu meticulozitate monoclul, și, luînd poziția de drepti., salută. Cum era fără chipiu, palma i se lipi de tîmplă și gestul acesta i se păru straniu. Lăsă repede mîna în jos. apropie fața mai mult, și" se privi „mirai Era într-adevăr un alt om. Mustața proaspăt potrivită la bărbier înfrumuseța, prin linia ei precisă și tinerească, obrazul osos, neregulat-; monoclul fumuriu aducea o notă neverosimilă în ansamblul liniilor dure și comune ; părul, în seara aceasta, nu mai era atît de lipit de fruntea îngustă, și deși îi înălța oarecum figura, și așa destul de prelungă^ atenua

impresia de'morocănoasă seriozitate pe care o lăsa în general Spiridon. „Locotenentul Vădastra ! rosti el solemn urmărindu-și în oglindă mișcarea buzelor. Locotenent Spiridon Văsilescu-Vădastra, din Roșiori L. Am onoarea să mă prezint, domnule colonel : locotenent Vădastra, din Marele Stat Major !... Am onoarea să vă salut ! Sint locotenentul Vădastra Spiridon. din Regimentul de Escortă Regală L. "

Se opri, zîmbindu-și lung, familiar. Apoi, cu un gest pripit, își puse chipiul și, revenind în fața oglinzii, luă poziția de drepti, salută, cu figura impasibilă, și ^strigă : „Am onoarea să mă prezint Majestății Voastre : sint Locotenentul Vădastra Spiridon, aghiotantul Majestății Voastre ! Am onoarea să vă salut ! Să frăiți !... Cine poate, oase roade !" adăugă el pe alt ton, luînd poziția de repaus. Dar își aminti că nu mai are mult timp pînă la întîlnire, răsuflă adine, verifică bancnotele în portmoneu și stinse lumina fără să se mai oprească în fața oglinzii. Chemă ascensorul și coborî.eu aceeași prudentă. Profită că lumina era stinsă în hol ca să-1 străbată repede. Apoi, odată ajuns în stradă, se îndreptă direct către stația de taxiuri, neîndrăznind să privească nici în dreapta, nici în stingă. .Se sui în primul taxi, „O iei spre Șoseaua Bona» parte f" . . .

O zări de departe, aștsptîndu-l,"și făcu semn șoferului să oprească. Plăti, iăsîndu-i 18 lei bacșiș, și-1 salută amical. Cînd se apropie de fată, aceasta nu-1 recunoscua la început, deși avea monoclul negru. Spiridon se propti în fața ei, serios, și o salută. „Am onoarea să vă salut ! Ce mai faceți, domnișoară ? Singurică ? Am onoarea să mă prezint; sint locotenent Dimitrie Cantemir din Marele Stat Major..." „Vai! strigă fata, Sînteți ofițer ? De ce-nu mi-ați spus ? !" „Ei ! eu te-am prevejiit că o să-ți fac o mare surpriză. Și asta încă nu-i nimic. O.să mai vezi și altele.,." Ii luă brațul, cu o sigură stăpînire de sine, și se îndreptă spre „Moara Roșie", unde plănuse din vreme să

ia masa. Un jandarm trecu pe lângă ei și îl salută apăsînd cadența. Vădastra îi întoarse salutul cu destulă căldură.. „E un recrut, spuse el. L-am văzut după cum bate talpa; Se uită la față cu o expresie de triumf și îi strînse brațul cu înțeles, zîmbind. „Dar știi că te-ai făcut frumoasă de cînd nu te-am mai văzut ? N-am vrut să-ți spun asta ieri, ca nu cumva să-ți pierzi mințile și să nu mai vii la întîlnire...” „Iar mă iei peste picior, făcu ea provocatoare. Parcă nu vă știu eu cum sînteți d-stră ofițerii...” „Să venim mai bine la fapte, o întrerupse Spiridon. Mie mi s-a făcut foame și cunosc pe aici, prin apropiere, o circiumă de primul rang, unde venim de obicei noi, ofițerii de la Statul Major.

Știi, nouă nu ne place să frecventăm localuri pretențioase și proaste, unde se îmbulzesc toți mitocanii, și nu găsești niciodată masă, iar: serviciul e execrabil. Noi, cînd vrem să petrecem, ne adunăm aici, că e mai izolat, are vin bun, și putem rărîne de vorbă netulburați. Poate acum o fi adus și lăutari...” Apropiindu-se, Vădastra fu deodată cuprins de o stranie neliniște ; dacă, din întîmplare, întîlnește vreun ofițer acolo, și intră în vorbă cu el, se prezintă, îl întreabă țin ce regiment este, și cite altele ? L. Ar fi fost mai birie să verifice*localul. De aceea, odată ajuns în fața circiumii, lăsă brațul Marioarei și, scoțîndu-și monoculul ca să nu atragi prea mult atenția, intră hotărît înlăuntru. Nu zări nici o uniformă de ofițer. Patronul îi ieși înainte cu o figură supusă și mirată în același timp. „Poftiți... avem și un separeu, către grădină. Pofțiți, domnule căpitan. Avem crap pescăresc, specialitate.^.” Vădastra îl salută și îi făcu semn, ștregărește, că mai e cu cineva, care-l așteaptă în stradă. Cînd intră a doua oară, cu Marioara, toți ochii îl întovărășiră, neîncredători, pînă ce-i conduse patronul în separeu. Fata călca rușinoasă, cu privirile plecate, și totuși foarte mîndră. „Păcat că n-avem și lăutari, spuse Spiridon așezîndu-se pe scaun., ar fi fost mai interesant,,.”

Era o cameră simplă, cu două mese și o fereastră care clădea în grădină. O perdea groasă, cîteva glastre cu flori și o jumătate de paravan, care stătea rezemat de perete, ar fi astupat la nevoie, fereastra. Fata observă toate acestea cu liniște și zîmbi. Curînd rămăseseră singuri și se aștepta ca Spiridon să devină mai familiar, dacă nu chiar îndrăzneț, dar el se mulțimii să-i apuce mîna și să i-o strîngă, întrebînd-o la ce se gîndește. Apoi, în fața zîmbetului ei încurcat, începu să-i vorbească. „Zi, îți era greu să mă recunoști, cînd m-ai văzut îmbrăcat ofițer ? L. Cred și eu ! Și dacă ai ști tu ce mai urmează !...” își continuă povestea după obiceiul lui, întrerupt doar de patronul care le aduse țuicile, coșulețul cu pîine și farfuriile pentru pește. Din cînd în cînd Marioara îl privea mirată, gata să izbucnească în rîs. Nu-și putea lua ochii de pe monoculul negru, și glasul lui serios, monoton, cu coborîri misterioase pe alocuri, începea s-o obosească. Nu înțelegea întotdeauna despre ce era vorba, și uneori nici nu-l mai putea asculta, mulțumindu-se să mănînce./ Vădastra își sporea volubilitatea cu cît trecea timpul și cu cît era mai puțin întrerupt. Friptura îl ajută mult în această privință, căci fata lupta anevoie s-o taie în bucățele mărunte și s-o mănînce, el mulțumindu-se să înghită la răstimpuri, aproape pe nemestecate, cîte o bucățică, în schimb își umplea mereu paharul cu vin și si-fon. Nu-i plăcea să bea, dar în seara asta își simțea gîtul și buzele uscate. î| exasperau doar deseale intrări ale băiatului. „Nu te mai învîrți mă pe aici, că am eu grijă să te chem cînd o fi nevoie, îi spuse în cele din urmă întăritat,” „O fi crezînd că te dai la mine, șopti Marioara după ce plecă băiatul, și că d-aia l-ai gonit.” „Ei, de unde mai știi ? făcu Spiridon bine dispus. Eu sînt om al dracului ! Nici cînd cu gîndul nu gîndești, te pomenești prinsă în brațe și sărutată !...” „Nu mai spune !” se miră Marioara. „Rîzi tu, dar nu mă cunoști. La cîte fete ca tine le-am sucit eu mințile». Și se lăudau nevoie mare că așa

și pe dincolo, înțelegi ce vream să spun..." Fata izbucni în râs, însă în acea clipă se deschise ușa și o figură străină apărură, legănându-se, în prag. Vădastra întoarse enervat capul, crezând că a intrat din nou patronul sau băiatul să toarne vin în pahare. Dar simți cum tot sîngele i se scurge din vine și rămase împietrit, nevenindu-i parcă să-și creadă, privirilor. În prag șovăia, luptându-se eu amețea, învățătorul Gheorghe Vasile, Tata ! îi trecu atunci prin minte și i se păru absurdă simplitatea cu care i se înfățișa acest gînd. Marioara întoarse și ea capul, mirata de paloarea și tăcerea bruscă a lui Spiridon. Omul din prag i se părea cu totul inofensiv, așa cum se sprijinea zîmbind de clanță, cu pălăria lui largă apăsată chefliu pe ceafă, cu tunica de învățător de țară descheiată, cu pantalonii de dimie murdăriți. Patronul apărură cîteva clipe în urmă lîngă el, încercă să-l tragă înapoi, șoptindu-i ceva k urechie, dai^ omul era cu chef și-și smulse brațul, făcînd un pas în cameră, scoțîndu-și pălăria și salutîndu-l respectuos pe Spiridon. „E beat !" șopti Marioara cu oarecare teamă.

Dar Vădastra nu-și îngădui să răspundă. își duse mîna ia frunte, înghiți greu, de mai multe ori, apoi apucă paharul din față și-l sorbi. Tata ! M-a prins tata ! îi răsună în minte. Ce mă fac acum ? !" „Văd că masa asta e liberă, vbrbi cu greutate învățătorul adresîndu-se patronului, care rămăsese încurcat în mijlocul odăii, privind cînd spre Vădastra, cînd spre noul venit.. Dacă domnul colonel nu se supără.. / Locotenent ! sînt locotenent ! îi trecu prin minte ; nici nu cunoaște gradele S Se vede că e afumat!... Gîndurile acestea, cît erau de absurde, îl linișteau, și Spiridon se agăța de ele, încurajîndu-se, repetîndu-le, sporindu-le rezonanța în conștiința lui înspăimîntată. „ ...Sau poate.n-o fi colonel, adăugă văzînd că.Spiridon-nu-i răspunde și nu se încumetă nici să-l privească. Prea-e-tânăr ca să fie colonel.Tpoate o fi-maior, ce zici Y".

„Domnu' Vasile, vă rog ! încercă patronul, să-l potolească.. Pofțiți dincolo... Faceți deranj aici..." „Dacă dumnealui nu se supără, continuă învățătorul, și nici domnișoara, adăugă făcînd încă un' pas spre masa lor și salutînd respectuos, mi-ar face chiar plăcere să. stăm împreună..." „...De altfel noi plecăm, spuse brusc Vădastra adresîndu-se patronului. Să faci plata te rog !..." „Ah, mă rog, asta nu ! protestă bătrînul apăsînd cuvintele. Asta o pot considera o insultă și noi învățătorii, apostolii neamului, nu ne lăsăm insultați... Nici chiar de ofițeri... Am zis : nici chiar de ofițeri..." „Nu intra în vorbă cu el, că e beat", șopti din nou Marioara. Vădastra ridică din umeri și-și turnă încă un pahar cu vin. Tatăl său îl privi lung, apoi se așeză pe un scaun de la masa vecină, dar în așa fel încît să-l poată vedea. „Mare blestemăție, rosti făcîndu-și cruce. Lauzi, domnule, ce i-a trecut prin cap!..." Vădastra simți din nou fiorul spaimii sugrumîndu-i răsuflarea și făcu un mare efort ca să vorbească. „Așa cum îți spunem eu, începu precipitat^ nu te poți baza pe oricine... Trebuie însă să-ți faci datoria... Să privești drept înainte... Ce contează dacă unii spun așa și pe dincolo ?..." „Bravo ! Asta mi-a plăcut !" îl aprobă bătrînul trăgîndu-și scaunul și mai aproape de masa lor. „Domnule, internu intra în discuție", o întrerupse nervos Spiridon, „Cum noastră ?! Om bătrîn... Ai putea să fii mai serios !" „Mary, nu intra în discuție, o întrerupse nervos Spiridon. „Cum i-ai zis ? se miră bătrînul puhînd în glumă palma la ureche și aplecîndu-și capul către el Mary ? .Ia mai zi odată !;. I-auzi domnule !" „Mă rog, ce te privește pe d-ta ? izbucni Marioara. Mai bine vezi în ce hal ești, că nici nu te poți ține pe picioare !..." Bătrînul își trecu mîna uscată pe frunte, clămpăni de mai-multe ori limba, apoi oftă adînc, privind cu înțeles pe Spiridon* „Vezi-ți de treabă, că nu te-a întrebat nimeni nimic", continuă Marioara mînioasă. „Păi nu-mi văd de treabă ? făcu bătrînul parcă trezindu-se din somn, Dacă nici eu n-oi fi om

care sărmi văd de treabă, apoi .care-o mai fi'?,... D-taștii 'cine sînt eu, domnișoară ?" „Nu știi, și nici nu mă interesează !..." „Rău faci că nu știi", începu sfătos învățătorul, trăgîndu-și din nou scaunul spre masa lor.

„Ce dracu' face ăla cu nota ?" se enervă Spiridon întorcînd capul spre ușă și începînd să bată cu furculița în farfurie „ ...Că nici nu știi, și nici nu te interesează, continuă celălalt. Rău faci !... Eu nu sînt un oarecine... Să-ți spună dumnealui, că doar ne cunoaștem !..." Patronul intră în clipa' aceea cu nota și, văzîndu-l pe învățător cu scaunul tras între cele două mese, vorbind, nu știu ce să facă. „Plata, domnule, că mă grăbesc !" vorbi răstit Vădastra. „S-avem pardon î strigă bătrînul ridicîndu-se de pe scaun. Mai e pînă la plată. Să bem întîi un pahar cu domnul căpitan și cu domnul Ioan." „Domnii' Vasile, vă rog, de cej nu veniți d-stră dincolo ? încercă din nou patronul să-l convingă.. Dumnealor sînt grăbiți/" „Taci, mă, dingură și adu un pahar L. Că dacă nu, fac un scandal !..." Privi cu atita hotărîre spre patron, încît acesta dispăru să aducă paharul. Vădastra, intimidat, își umezea buzele privind fix înaintea lui. Bătrînul trase scaunul din mijlocul odăii și se așeză la masă. „Eu, domnișoară, sînt învățător... Am învățat și eu carte destulă pentru vremea mea..." „Nu prea se vede !" spuse Marioara. „Nu se vede, domnișoară, pentru că nu mai e, făcu bătrînul izbucnind într-un rîs înecat și trist. Știi, vorba aia ; este, dar s-a isprăvit ! și rar rîse, trecîndu-și mîna pe față. Păcatele mele, că mă fac copiii dq rîs ! adăugă mai mult pentru sine. Dar au dreptate, reluă cu un ton hotărît, au dreptate să ridă de mine. Eu, care l-am cunoscut pe Spiru Haret... D-ta, domnișoară, știi cine a fost Spiru Haret. *marele* Spiru Haret ? Să-ți spună domnul locotenent... Mă rog, n-am avut onoarea să ne cunoaștem..."

„Parcă adjUsy^urj^a spuneaî că-l cunoști !" făcu Marioara, pe care vorba împleticită a învățătorului începea

s-o distreze. „Mi s-a părut, răspunse celălalt.-Mi s-a pă~rut că-Lcunosc... Seamănă cu o rudă de-a mea, dar ăla nu e ofițer..." Vădastra ascultă ultimele cuvinte răsufînd mai liniștit. Parcă primejdia trecuse deodată. Ridică măsurat privirea. Patronul tocmai intrase cu un al treilea pahar pe o farfurie, și văzîndu-i stînd liniștiți de vorbă la aceeași masă, nu mai așteptă plata, ci dispăru imediat închizînd ușa în urma lui. „Bine că s-a învrednicit greul ăsta să-mi aducă paharul, făcu învățătorul, zîmbind cu poftă și apucînd sticla de vin. Acuma, domnule locotenent, deși n-am avut onoarea să ne cunoaștem, îmi dați voie să beau acest pahar pentru sănătatea d-stră și a domnișoarei ? Să trăiți !..." spuse dîncul peste cap paharul și așezîndu-l cuviincios pe masă. „Să trăiești și d-ta ! spuse Marioara ridicînd paharul. Cînd omul se poartă frumos, așa mai înțeleg și eu. D-ta nu bei? !" se adresă lui Spiridon. „Bea, domnule locotenent, începu bătrînul, te roagă domnișoara, nu se face pentru ca s-o tratezi cu refuz, cum ziceți d-stră pe aici, pe la oraș..." Vădastra zîmbi silit, își umplu paharul și-l răsturnă peste cap cu sete. Bătrînul îl privi minunîndu-se, apoi vru să și-l umple din nou pe ai său, dar sticla se golise. „Ei mă..., strigă, bătînd cu paharul în masă. O baterie, mă, la gheață i" Marioara privi mirată spre Spiridon, dar acesta se mulțumea să-și sugă buzele, zîmbindu-i din cînd în cînd pe furiș. „Cum vă spuneam, domnișoară, eu am fost cineva„pe vremea mea, reîncepu bătrînul. Nu oricine a | dat mîna cu marele bărbat și apostol, Spiru Haret. Eu mi-am înțeles viața ca o misiune... Ca o foarte spinoasă și grea misiune... pot zice... dar am avut și eu necazurile mele... Am și 'eu'mîndria mea, de om care și-a înțeles chemarea și n-a avut niei o răsplată... Uite aici, pe domnul locotenent, dumnealui e martor..." Vădastra tresări și-și privi tatăl cu spaimă. Dacă e afumat să știi că mă spune și mă face de rîs, îi fulgeră gîndul prin minte.

„**Dumnealui** e martorul suferințelor noastre, a învătătorilor de la țară, reluă bătrînul cu hotărîre. Căci orice intelectual e un martor al nostru, și dumnealui e intelectual, poți ca să vezi asta numai **privindu-l**... Un **intelectual** e un om subțire, un om cu carte **multă**... N-am avut cîntea să-l cunosc pe domnul **locotenent**, dar de cum am intrat aici, mi-am spus în* sinea mea : iată, acest ofițer, este *cineva*, este un intelectual...⁶¹ Vădastra privi cu înțeles spre Marioara, apoi apucă paharul pe care tocmai îl umpluse și îl ridică solemn în **aer** „Să trăiți !” spuse el în general, privind-I pe amîndoi dintr-o singură scîlpire. „Să trăiți și voi ! spuse bătrînul și goli paharul dintr-o spornică înghițitură. Deși n-am avut cîntea să cunosc pe domnul locotenent...” „Ei, iată, că acum îl cunoștri”, făcu Marioara. „Se zice că cunoști pe cineva atunci cînd știi cu cine ai onoarea să vorbești, cînd știi, adică, cum se numește persoana cu care ai onoarea să vorbești...” „Păi să-ți spun eu, ca să nu mai lungеști vorba, îl întrerupse fata zîmbind. Pe dumnealui îl cheamă Căntemir și pe mine Marioara.” „Cum zici că-l cheamă ?”, **Căntemir** ? I n-o fi chiar Dimitrie Căntemir ? !” „Ba chiar așa, răspunse fata amuzată și privi spre Spiridon,

Bătrînul izbucni într-un rîs zgometos, care-l făcu să se înece. Își duse mîna la gură, cutremurîndu-se multă vreme, zguduit de adinei sughituri. Vădastra împietrise, cu o privire rea și amenințătoare asupra fetei „De ce i-ați spus cum mă cheamă?” șopti el sugrumat „Dar bine, domnule locotenent, se trezi bătrînul din rîs, ăla a fost, om mare ! ăia a fost prinț, domnule, nu de-al nostru, din **popor**...” „Nu înțeleg ce vreți să spuneți, vorbi nervos vădastra. Eu sînt din; altă familie, nu cea a prințului...” „Asta ar mai fi lipsit ! rîse din nou bătrînul, **umpîindu**-și paharul Așadar, am cîntea să stau la aceeași masă cu locotenentul Dimitrie **Căntemir**...”

„**Ei, și'ce** e dacă e ? interveni Marioara din nou pusă pe ceartă. Are nume frumos...” „S-avem iertare* spuse bătrînul cu blîndețe, la vîrsta noastră, cu atîtea necazuri, nu mai știm nici noi ce'vorbm ! Noi, ăștia...! sîntem lepădăturile societății, cum spune marele scriitor Maxim Gorki Sîntem, ca să zic așa, pleava păcătoșilor». Multe spune omul cînd e amețit. Nu trebuie să vă supărați... Cine ține seama de ce trîncănește un biet Jnvătător de țară !.., Timpul nostru a trecut., parcă nici n-ar fi fost !... Uitați-vă acum la mine, asta s-a ales din învățătorul fruntaș Gheorghe Vasile, discipolul marelui Spiru Haret!. Un om îri afara societății ! Dar de ce, mă rog ? ! De ce un om ca mine, pot spune cineva în vremea mea. fruntaș pe județ, am ajuns acum., ?”

. „Halde să mergem”, spuse Spiridon încet, dînd să se scoale de la masă. „Stai, domnule Căntemir^ făcu bătrînul apueîndu-i brațul, că nu dau turcii 1 Stai să mai bei un pahar cu' mine, că de mult n-am mai bătut împreună...” „Nu pot, că am treabă ! se apăra Spiridon.. Și domnișoara e grăbită...” „Lasă domnișoara în pace, că e de a noastră, din popor. Vino. aici, lîngă **mine**, să mai, stăm de vorbă. Căci cine știe dacă- te voi mal întîlni... Cum merge cu serviciul ? „Bine, mulțumesc^ spuse Vădastra evitînd să-l întîlnească privirile.” „Apoi dacă merge bine, eu zic să mai bem • un pahar ! și-și umplu paharul pînă la vîri Ai părinți, frați, surori ?” îl întrebă el zîmbind. „Am.”. „Să-ți trăiască !” iăcu bătrînul ducînd paharul la gură. „Să dea Dumnezeu !” rosti Vădastra încurcat, „Ferice de ei ! spuse din nou bătrînul. Să aibă un fecior așa isteț, și încă locotenent.) Nu oricine poate ajunge locotenent în ziua de azi...” „Da, e adevărat vorbi întuneîndu-se Vădastra. Dar mie mi-a plăcut de mult să mă fac ofițer: De cînd eram mic visam să ajung ofițer. ăsta era,' idealul meu în viață : să port haina de ostaș...” „Ți-ai văzut visul cu ochii* cum se spune,” făcu bătrînul „Da. dar ce folos ! Nu e ce^am visat eu ! Asta e așa, ceva

trecător, Meseria mea e mai degrabă alta. La Statul Major mai merge, dar ofițer de front nu pot fi... Vezi și d-ta de ce L." „Așa a vrut Dumnezeu", spuse bătrînul cu gravitate. „Ce e aia : așa a vrut Dumnezeu / se încruntă Vădastra. De ce mi-a dat Dumnezeu numai mie asta, și n-a dat-o și la alții ? De ce adică alții să se poată face ofițeri și eu nu ? Ce am făcut eu ? Cu ce sînt eu vinovat ?"

„Păcatele noastre, ale părinților, spuse bătrînul, întristîndu-se. Așa e de cînd lumea : te lovește cînd nu știi și-ți dă pe ce nu meriți."

„Dar ce sînt eu să plătesc păcatele altora ?! Eu nu mă simt vinovat cu nimic. Eu, de cînd mă știu, mi-am făcut întotdeauna datoria, și întotdeauna m-am rugat seara la Dumnezeu cînd eram mic, adăugă Spiridon încercîndu-se* Am fost întîiul la școală. D-ta nu știi..." „Ba știu", făcu bătrînul umplîndu-și din nou paharul. „Ce știi d-ta e prea puțin față de ce-am făcut eu ! D-ta n-ai de unde ști ce voință am avut eu ca să ajung cine am ajuns. Dar de ce tocmai mie să mi se întîmple asta ? ! Ca să vină pe urmă alții." „Ca mine, bunăoară, spuse bătrînul sorbind din n-au trecut prin ce-am trecut eu. Cred și eu că e ușor să rizi ! Dar de făcut, e mai greu ! Și eu, slavă Domnului, am făcut ceva în viață. Eu nu mi-am pierdut timpul, ca atîția alții." „Ca mine, bunăoară," spuse bătrînul sorbind din pahar. „D-ta vei fi avînd motivele d-tale, continuă pe același ton agitat Vădastra,; dar sînt alții care n-au nici un motiv. Și cu toate astea lor nu li se întîmplă nimic..." „Ei, ce știți d-stră ! întrerupse Marioara care nu izbutea să înțeleagă în întregul ei această conversație ciudată. Are dreptate d-î învățător : să bem mai bine un pahar... Să trăiți !.."

„Mai bem paharul ăsta și apoi mergem !" spuse Vădastra umplînd pe rînd paharele.

Neobișnuit cu vinul, simțea o amețală plăcută și o duioasă tristețe, dar în același timp un imbold necunoscut

îl. iscodea să vorbească, să se mărturisească. Față de tatăl său-se purtase, de cînd începuse să eștiștie mai mulți bani" și să-l ajute lunar, ca un străin. Nu-i iubea și nu-l ura. Parcă nici n-ar fi fost părintele lui. Astă seară însă, după spaima pe care o trase, după emoția care-l copleșise. înțelegînd că tatăl său nu-l va da de gol, simțea față de el o oarecare milă și chiar afecțiune, Nu voia, totuși, să mai rămînă, căci nu știa ce ar mai putea' veni, „Să trăiască armata română" spuse cu un gest emoționat „Să trăiască și armata română, dar ce-am eu cu ea ? făcu bătrînul cu tristețe. Mai bine să trăiți voi, că sînteți aici, în fața mea. Știți faceți cîntec să beți cu mine... Să beți cu un nenorocit, un biet învățător de țară, care vine peste voi și vă strică cheful... Un om pe care nu-l cunoașteți, continuă el flacăra tulbure în ochi, și care se' așează la masa voastră, și cere să-i dați un pahar cu vin... Cere uri pahar de vin înainte de a ști cu cine stă de vorbă..." „EL ce-are a face", încercă să-l liniștească Marioara, „Ba are ! răspunse întunecat bătrînul. Are foarte mult dela face L. Că n-ai cu cine să bei, cînd nu cunoști pe nimeni... Intri într-o circiumă și bei cu cine te găsești... Dar nu sînt ai tăi, nu sînt prietenii tăi... Cum vrei să fie cineva prieten cu un om care nu se mai numără în rîndurile societății ? Un asemenea om nu există. N-are nume. E un bețiv!.. Lepădăturile societății..." „Ai copii ?" întrebă blînd Marioara. „Am, dar ce folos ? îngîină bătrînul. Este ca și cum n-aș avea !... Căci se cheamă că nici nu ai copii, cînd nu-ți poartă numele..." „Azi s-au schimbat lucrurile, vorbi Vădastra zîmbind nervos. Nu mai interesează numele, interesează oamenii. Vorba e, copiii să fie buni..." „Cum adică, nu interesează numele ? ! se încruntă bătrînul. Numele este ce are omul mai sfînt pe pămînt. Numele lui este ai lui și ăl nimănui alt, în afară de el și copiii lui. Numai Dumnezeu îi poate schimba numele. Și dacă-l porți, se cheamă că porți numele părinților tăi, care ți-au dat viață... Și părinții tăi. se mîndresc cu tine. pentru că le porți nii-

mele." „Nu te mai necăji degeaba", îl mîngîie Marioara văzînd că b tr nului  si pierde  sirul vorbelor sugrumat de o mare emoție. „Cum să nu mă necăjesc, dacă acum se cheamă că nu mai am copii ?  i că sînt, a a cum mă vede i, om la cincizeci  i patru de ani trecu i, că merg pe cinzeci  i cinci, un om în afara societ tii T!... Eu a  ti putut fi altcineva în via a mea, continuă, *Altceineva*, nu acesta care mă vede i acum....un om de nimic... o zdrean , Ce se cheamă că sînt altceva dec t o lepădătură a societ tii?..» Cu cine mă-nt lnesc eu? Cu cine stau eu de vorbă?!,,. Cu d- stia pe care-i vede i prin c rciumi... In loc să fiu astăzi cineva, să mă m hdresc cu numele pe care-l port, eu  i copiii mei... Gheorghe Vasile,  nv t torul din Dobrești.,," Ultimele cuvinte  i fură înecate de un pl ns tăi-nuit, care-l năpădi încet, încet, p n   i sugrum  vocea. Atunci, nema put nd vorbi, b tr nului  si prinse capul între palme  i rămase a a, ru inat parcă de propria lui slăbiciune  i cople it de tristete. Marioara îl privea cu milă. Vădastra ar fi vrut să se scoale, dar nu îndrăznea ; se sim tea  i el umilit, se sim tea mai ales  intuit de scaunul acela, parcă în a teptarea unui deznod m nt, „...învătător... apostol-al." neamului", oftă' ad nc b tr nului fără să- i ridice palmele de pe fața. „Haide să mergem !  opti atunci Spiridon f c nd semn fetei. E mai bine a a, să-l lăsăm, singur"...-

Ridi.c ndu-se de la masă, Marioara se opri o clipă l ng  bătrîn  i-i puse mâna" pe umăr.  nv t torul continua să ofteze cl tin nd încet, într-o mută desnădejde, capul..Vădastra privea încurcat, nehot r ndu-se nici să se depărteze -fără să-i spună vreun cuv nt, nici să-i vorbească. Dar în clipa în care fata deschise usa, b tr nului ridică fruntea, ..Unde" vă duceți ?"  ntreb  el cu teamă. „Du-te tu, că eu vin aeum". spuse Spiridon  ndemn ndu- i tovar  a afară si închizînd u a după ea.

• „Poate ar nevoie de ceva bani",  opti el apropi ndu-se de .mas ^  i sco  ndu- i portmoneuL „Ce să fae cu banii ?

că am băut destul !  n -noaptea asta nu mai beau !... Dar tu unde te duci ?" Vădastra ar fi vrut să răspundă : acasă, clar  i trecu prin minte că poate .tatăl său i-ar putea cere să vină  i ei, sau măcar să-i spună unde locuie te,  i atunci răspunse încurcat : „Trebuie să conduc pe domnișoara acasă..." „Care domnișoară ?" făcu bănuitor b tr nului Tăia care" a fost aici, Marioara..." „Dar ce-ai tu cu ea ? Cu d-astea umbli tu, în situa ia ta ?... Asta ai ajuns ?..." Vădastra, de i ametit de vin  i  nduio at, p n  mai adinea-uri, de iubirea părintească, sim ti cum i se îmbujorează obrazirde umilin . „Mă privește ce fac  i cu cine umblu!..., Ce stii d-ta.... Oi fi av nd  i eu socotelile mele",  opti el repede  i dirz. „Mai bine  i-ai vedea de treaba ta  i te-ai alege deputat..» Că "uite feciorul Varzarelur azi, m ine e deouat. si o să- i ricl  tot satul de noi..." „Am să-l  nv t eu" minte'si pe domnul Varzare, scri ni Spiridon enervat. Va să zică d-ta n-ai nevoie de nimic ? Spune-mi, ca.sînt cam grăbit. Trebuie să mă duc..." „Du-te !... N-am nevoie ! - :ffr. 'd. nimic !.,. făcu b tr nului.  i vezi să nu te prindă îmbrăcat a a, că  funzi ocna..." „Noapte bună !"  i spuse umilit Vădastra îndreptîndu-se spre u a...

„ funzi ocna ! repetă b tr nului dobor t de amărăciune. 1*  i ne faci numele de r s !..." Vădastra părăsise odaia, dar l • b tr nului continuă multă vreme, vorbind ca pentru sine : „Ne | ' faci numele de r s, că atunci o să  tie-cum te*cheamă  / I" de unde e ti.-" Acolo nu mai merge ca pe aici azi cu un • . " nume, m ine cu altul... Acolo, numele din acte e numele L care contează..» Numele ălora care te-au făcut,,  i te-au   _ închinat., astăzi  i m ine."

IV

Ștefan rămase mult timp la fereastră, privind ninsoarea/ De două zile ninge așa întruna. În lumina gălbuie a felinarului, fulgii cădeau grei, fără grabă, cuprinși parcă de o scurtă însuflețire la apropierea pământului. În cele din urmă, trase storurile, se întoarse în salon și răsuci butonul de radio. Apoi trecu în odaia de baie. Odată pe an, în ziua de 31 decembrie, Ștefan se bărbiera seara, cit mai târziu. Deschise robinetul și așteptă câteva clipe să vină apa fierbinte. Apoi începu să se săpunească, fredonând. Din salon, pătrundea pînă la el vocea lui Tino Rossi : Ca-ta-liine... Ca-ta-liine... Melodia părea și mai ireală, cu rezonanțele ei mediteraneene în acest București troienit, amuțit sub ninsoare. Ca-ta-liine... Ca-ta-liine... „Mă urmărește figura Cătălinei, spusesese el lui Biriș. Mă tot-întreb unde am mai văzut eu ochii aceștia și nu reușesc să-mi amintesc...” „Nu i-ai văzut nicăieri, răspusesese Biriș. Nici ea nu-i poartă decît odată pe an, la 19 octombrie...”

La 19 octombrie, Biriș îl dusese la Dan Bibicescu, actor, regizor și discipol al lui Cordon Craig. Îi spusesese, „Vino cu mine, ai să vezi un tip interesant, un tip de ratat interesant. Este și el preocupat, ca și d-ta, de problema Timpului. Eu n-am nimic de-a face cu problema Timpului, ar fi vrut să rectific Ștefan. De problema Timpului vă ocupați d-stră, filosofii, Eu sînt obsedat doar de curgerea

timpului, Dar nu spusesese nimic. Este totuși un om interesant, continuase Biriș. Să te uiți bine la el, să-l privești cînd îți vorbește. Rolurile lui cele mai bune le joacă în viață, alături de noi, prietenii. Căci pe scenă n-are talent.” „Ah ! exclamă Bibicescu foarte curînd după ce Biriș făcuse prezentările, de ce n-a citit Ciru Partenie pe Shakespeare înainte de a-și fi scris piesele de teatru !...” Ștefan încercase să-și ascundă jena surîzînd. Bibicescu îl privise lung, încruntîndu-se „Sînt sigur că a învățat undeva privirea aceasta pătrunzătoare, își spusesese Ștefan ; este, poate, privirea finală clin rolul pe care și-l pregătește acum...” „Aighic, domnule !” continuă Bibicescu fără să-și desprindă ochii de pe fața lui Ștefan. Mă gîndeam, cînd te-am văzut intrînd : ce păcat că autorii dramatici nu mai citesc pe Shakespeare... Pentru că, probabil, ești și d-ta un autor dramatic, ai și d-ta cîteva piese de teatru în dosare și ai insistat pe lîngă Biriș să mă cunoști pentru ca să-mi pot da părerea asupra operelor d-tale.” „Nu, spuse Ștefan regăsindu-și dintr-odată buna dispoziție. Am venit...” „îmi dai voie, te rog, că n-am terminat, continuase Bibicescu cu aceeași privire pătrunzătoare. Vreau să te anunț că nu citesc nici o piesă a*unui debutant înainte de a mă convinge că l-a studiat și l-a asimilat pe Shakespeare, Uite, cazul lui Partenie, pe care-t'eunose bine, și cu care, fie spus în paranteză, d-ta semeni fizicește într-un mod tulburător...” „Nu sînt autor dramatic, îl întrerupse din nou Ștefan. N-am scris în viața mea nimic altceva decît rapoarte economice...”

„Cu atît mai bine, continuă Bibicescu. Mie îmi plac oamenii preciși, riguroși. Dar, ca să revin, și mă adresez în primul rînd d-tale, spuse el „întoreîndu-sc brusc, și tot atît de încruntat, către Biriș, ca să reviu la ce mă gîndeam cînd ai intrat : Ce păcat că Ciru Partenie nu l-a citit pe Shakespeare !... Cît talent și, poate, chiar geniu, pierdut pentru totdeauna numai pentru că n-a înțeles că o piesă de teatru însemnează un spectacol care are loc în Timp, într-un

Timp concentrat în câteva destine.» ^Esteși el preocupat., ca și d-ta, de problemele Timpului," își amintise Ștefan ascultându-l. Bibicescu se ridicase de pe scaun ca sălțat de un resort și începuse să se plimbe prin odaie, cu o mîna în buzunarul vestonului, cu cealaltă rotunjind gesturi scurte, ritmice, prin aer. Vorbea despre Shakespeare, „Geniul lui, spunea, numai *spectacolul* îl revelează pe de-a-ntregul*; și sublinie cu emfază cuvîntul *i spectacol*. Textul lui Shakespeare, ca să ne emoționeze, trebuie *jucat*, adică inserat în Timp, în durata care curge. Shakespeare n-a scris ca. să fie citit, pentru emoții poetice solitare ; a scris pentru a fi *jucat*, adică pentru a alcătui un *spectacol*. Spectacolul, domnilor mei, spectacolul este marea beatitudine supra-temporală care ne este îngăduită..." își continuă așa monologul vreo' jumătate de ceas, întrerupt doar de scurtele observații ale lui Biriș. Ștefan nu mai scotea nici un cuvînt. Il văzu apoi îndreptîndu-se, dintr-odată către ei și întinzîndu-le, hotărît, amîndouă mîinile. „Domnilor, le spuse, am fost foarte încîntat de vizita pe care mi-ați făcut-o. Sper să mai am, cit de 'curînd, această plăcere. Dar astăzi sîntem în 19 octombrie și se apropie ora,- pentru mine, fatală : ora 6 seara: în fiecare an, această zi și această oră mă terorizează. Un foarte grav eveniment mi-a fost anunțat pentru un 19 octombrie, ora 6 seara. îl aștept de mulți ani. îl aștept e un fel de a vorbi ; de fapt, mă cutremur să nu se întîmple..." Apoi îi conduse precipitat către intrare și le deschise ușa cu un oftat, „Este șase fără câteva minute, spusese Biriș odată ajunși în stradă. Să ne mai plimbăm puțin pe aici. Poate mai aflăm ceva... Și totuși nu-l pot crede, adăugase el câteva clipe în urmă... Mi se pare fals, strident, inautentic. Măcar dacă ar ști să joace bine pe Shakespeare..."

- Două săptămîni mai tîrziu, Ștefan se duse să-1 vadă jucînd. Acesta e, șoptise el pleeîndu-se către Ioana. Prietenul lui Biriș, de care țî-am vorbit. Bibicescu intrase pe scenă cu un zîmbet amar în colțul buzelor, Curînd, își băgă

mîna stîngă în buzunar și începu să gesticuleze cu dreapta. Ștefan îl vedea parcă mai bine acum, din întuneric. Cînd îl întîînise, la 19 octombrie., îl lovise figura' lui cam lătăreață, brun-gălbuie., cu un nas-cărnos și cu ochi mari, cenușii. Acum, pe scenă., i se părea mai puțin vulgar. Tîrpiele descoperite de un început de chelie îi dădeau chiar o melancolică noblețe. Dar glasul rămăsese același : artificial, redus parcă la dicțiune. „...Dar nu știe să joace, continuase Biriș. Nu numai pe Shakespeare, dar nu știe să joace pur și simplu. Și ce e mai grav, cred că începe să-și dea și el seama că n-are talent... E un ratat care ia cunoștință de ratarea lui..." „Mă întreb ce l-o fi făcut să se preocupe de problema Timpului", începu Ștefan cu o nuanță de ironie în glas. „O fi citit asta undeva", spuse Biriș.

în acea clipă chipul i se luminează deodată și, ridicînd mîna, făcu semn unei perechi care șovăia parcă pe celalt trotuar. Un bărbat blond, scurt, aproape gras, cu figura rotundă, zîmbitoare, cordială, și o femeie tînră, palidă, cu părul*despletit lăsat pe umeri, cu privirile mate, fără expresie, se îndreptară spre ei. „Totul e în regulă ! exclamă bărbatul strîngînd afectos mîna lui Biriș. S-a aranjat și de data aceasta... Nu veniți ? Poate bem o sticlă de vin !..." Și, întorcîndu-se către femeia, care rămăsese un pas în urma lui, o întrebă : „Ce spui, Cătălina ?" Femeia încercă să zîmbească. Avea dinții foarte albi și Strălucirea lor îi agrava și mai mult paloarea. „Ce să spun ? Cum vrei d-ta, "Coane Mișu..." Ștefan-se ținuse, stingherit, mai departe, Biriș voi să-1 prezinte, dar cei doi porniseră deja spre casa lui Bibicescu. „Să'veniți într-un sfert ..de ceas, strigase Mișu întorcînd capul-. Să veniți neapărat Știu eu ce vă spun !,..!" Apoi se-depărtat apucînd viguros brațul Cătălinei și trăgînd-o după el. „Mă mir că nu-l cunoști, spuse Biriș. îl cunoaște toată lumea. E Mișu Weissmann, prietenul și protectorul intelectualilor. Are mare slăbiciune pentru actori. îndeosebi pentru Bibicescu. Bibicescu speră să-i facă într-o zi teatrul'pe căre-I visează el de ani de zile. Un

teatru după concepția lui ; adică, de fapt, după a lui Cor- don Craig... Și dacă îi va reuși marea lui afacere, nu mă îndoiesc că Mișu are să-i facă teatrul,. Dar ce-ai rămas așa visător ? întrebă el zîmbind, întorcîndu-se spre Ștefan." „Mă urmărește figura Cătălinei, spuse Ștefan. Mă tot întreb unde am mai văzut eu ochii aceștia și nu reușesc să-mi amintesc..." „Nu i-ai văzut nicăieri. Nici ea nu-i poartă decît odată pe an, la 19 octombrie. Dacă ai s-o întîlnești mîine pe Calea Victoriei, n-ai s-o recunoști. Cătălina e o femeie frumoasă. Și are un farmec extraordinar... Cred că ai înțeles că e iubita lui Bibicescu ?" întrebă întorcînd brusc capul. Ștefan se miră puțin de expresia nouă, nelămurită, pe care o întrevăzu în acea clipă în privirile lui. „Dar ce se întîmpla la" 19 octombrie ? întrebă din nou Ștefan. Ce se întîmpla la orele șase seara ?" „Eu cred că nu se întîmpla nimic și nici nu se va întîmpla vreodată, spuse Biriș. Cătălina a declarat, pur și simplu, că într-o zi, la un 19 octombrie oarecare, la șase seara, se va sinucide. Asta e tot". ..Dar de ce exact la 19 octombrie ?" întrebă Ștefan. „N-am aflat încă pentru ce, vorbi Biriș îngîndurat, dar am să aflu eu într-o zi și am să-ți spun... Cătălina asta e o fată cu adevărat interesantă. Merită să fie cunoscută. Păcat că a căzut așa de prost, cu Bibicescu../'

Cînd, în săptămîna Crăciunului, Ștefan trecuse într-o seară pe la Biriș, d-na Porumbache îl luase deoparte și-l întrebă, în șoaptă : • „Ascultă; maică, e adevărat că Petrică se ține cu o nepricopsită Se actriță, cu una Cătălina Ștefan se grăbise să o liniștească. „Nu, nici vorbă, Cătălina e prietena unui actor, a unuia Bibicescu." „Asta știam și eu, îl întrerupse d-na Porumbache. dar am aflat că tîrfa aia se ține și cu Petrică. D-aia nu mai dă pe-acasă serile și-mi vine tot la unu, două noptea... își mănînea tinerețele eu o pîrlită de actriță... Uite unde a ajuns L, Cogeamite profesor să se țină cu una d-alea.... Au să-l dea afară și de la

liceu,.. O să rămînem pe drumuri..." Și își șterse cu mîneca o lacrimă.

„Eu cred că a trecut sfertul de ceas, vorbi din nou Biriș. Nu vrei să mergem să vedem ce fac ? ...Poate mai aflăm ceva..." Ștefan îl lăsă să se ducă singur. Dar nici în acea seară nu află nimic, pentru că, reîntîlnindu-i, și aducînd vorba de Cătălina, Biriș ridicase plictisit dinjameri. „Sînt amîndoi niște ratați și niște zănateci, se mulțumise el să spună. Nu merită să ne pierdem vremea discutîndu-le ticurile și superstițiile. Se apropie alegerile. D-ta nu spui nimic ? Nu te interesează ce se petrece în jurul d-tale ? Nu te interesează politica ? Tot la camera *Sambo* te gîndești ?..." Tino Rossi își terminase demult cîntecul și începuse un altul. Ștefan nu-l mai asculta. închisese ușa de la baie și intrase sub duș,. Ar trebui totuși să-i dau un semn, se trezi el gîndindu-se în noaptea asta măcar, ar trebui să-i dau un semn..,

Ioana se îmbrăcase și-l aștepta, în capul scării, cu t^lana pe umeri, să se întoarcă cu o mașină. începuse să i se facă frig. Ninsorea parcă se întetise și amenința a vifor-niță. Se mai uită o dată la ceas : unsprezece trecute. Ștefan plecase de aproape o oră. Numai de-ar găsi mașină, își spuse Ioana. Ar fi trebuit, altminteri, să schimbe două tramvaie pînă la Cotroceni.

Anul acesta, ca și în primul an al căsătoriei lor, făceau revelionul la bătrînul Bologa. Și, își dădu încă o dată seama ioana, de revelion nu se simțea cu adevărat fericită decît în casa de la Cotroceni. Anul trecut fuseseră la Adela și Răducu, dar ea rămăsese aproape tot timpul ascunsă în dormitor ; nu se simțise bine de la începutul serii; „Trebuie să le dăm măcar satisfacția asta, spusesese Ștefan, să te vadă pe tine urîțită, cu o sarcină de șapte luni. Doar pentru asta ne-au invitat. Nu-i putem refuza..." Cu un an înainte, fuseseră la subsecretarul de stat, patronul și protectorul lui Ștefan, Ioanei i se păruse că soția subsecreta-

rului dansează cam mult cu Ștefan și-l păstrează tot timpul aproape de ea, la brațul ei. Pentru întâia oară, Ioana suferise de gelozie. Suferise cu atât mai mult cu cât Ștefan nici măcar nu băga de seamă că suferă, că e taciturnă,, enervată. „Ce ai ? se mulțumise) el s-o întrebe punându-i mîna pe umeri - Ți-e frig ? Ar trebui să bei un «cognac». Și să dansezi mai mult, ca să te încălzești. Dansul următor îl dansăm împreună." Ioana acceptase invitația unui coleg, nădăjduind că Ștefan va înțelege că e supărat pe el. Dar ei îi făcu semn cu mîna, ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat, și;căută cu ochii o parteneră cu care să danseze. Eu nu știu să dancesz, spunea întotdeauna, dar dacă aveți curajul să vă abandonați în brațele mele... Ioana nu înțelegea cum poate fi Ștefan atât de absent, atât de indiferent, chiar, „Ce ai ? o întrebă el din nou. "Tot ți-e frig ? Ar trebui să bei un cognac..." Și dispăru repede tras de brațul soției • subsecretarului .

„Am găsit-o ca prin miracol, spuse Ștefan deschizînd grăbit ușa. Pierdusem speranța. Fusesem pînă la Calea Victoriei și'mă întorceam să te iau cu tramvaiul, cînd ani zărit o mașină care se oprise la a treia casă de noi..." Au ajuns la Cotroceni aproape de miezul nopții, căci mașina* înainta greu pe străzile troienite. I-au găsit pe toți așezați ia masă, așteptîndu-i nerăbdători D-na Bologa trecu repede în bucătărie^ urmată de cele două nepoate, ca sa aducă sticlele cu șampanie. „Ei, ce spui ? întrebă,'din capul mesei, profesorul Bologa. Ce spui de noul guvern Ștefan ridică din umeri și privi deznădăjduit spre Ioana, De cîteva săptămîni nu auzea decît aceeași fraza.. „Ce spui?... D-ta nu spui nimic?" îl întrebă poetul din provincie, în pragul cafenelei, cînd, în acea seară din decembrie, trecuse să-l întâlnească pe Biriș. „Nu spui nimic de rezultatul alegerilor ?" Arăta alt pm ; mai înalt, mai slab, palid, îmbătrînit parcă peste noapte. Nu e bărbierit, înțelese deodată Ștefan/Și poate nici "n-a mîncat

la prînz ; poate n-o fi avut ce să mînce. îl privi cu o adîncă, sinceră simpatie. „E grav, continuă înfrigurat poetul. Succesul legionarilor înseamnă un nou succes pentru Hitler. Și triumful lui Hitler. înseamnă moartea noastră spirituală, și poate chiar fizică, moartea tuturor..." „Are dreptate"* își .spuse Ștefan, și zîmbi Dar simțea că nu mai poate adăuga nimic. Refuz să discut, își repetase el de mai multe ori în acea seară la minister ; refuz să mai discut rezultatul algerilor. Ziua întregă nu făcuse decît asta. La răstimpuri, auzea ușa deschizîndu-se, apoi glasul unui coleg ! „Viziru, aici erai ? Ce spui ? D-ta ce spui ?!..." își făgăduise să nu mai citească ziarele, dar abia ajuns în stradă se îndreptase spre chioșc și ceruse toate ziarele de seară. Le frunzărise înfrigurat, aproape cu teamă, în dreptul felinarelor. Apoi le strînse pe toate, le zvirlu într-o curte, și porni spre cafenea să-l întâlnească pe Biriș. „Nu spui nimic ?" îl întrebă din nou poetul, văzîndu-l că tace. „Am discutat toată ziua, încercă Ștefan să se scuze. Nu mai pot. Te rog, iartă-mă, dar nu mai pot !..." îi fu rușine, în clipa următoare, de timiditatea lui, și reveni cu o anumită provocare în glas. „în fond, nu mă pot lăsa posedat ele un eveniment, oricît ar fi el de actual și de catastrofal, îl discut un .ceas, două, încerc să-l înțeleg, mă acomodez sau"nu mă acomodez cu el, dar apoi trec mai departe și mă ocup de altceva. Măcar de atîta libertate să mai profităm, cît ni se mai îngăduie.; libertatea.ele a ne alege subiectele de reflecție, de conversație sau de glumă./' Biriș nu scotea nici un cuvînt.; părea absent preocupat. • „De aceea am ajuns unde am ajuns, vorbi cu o subită emoție poetul. Pentru că unul ca d-ta și ca mine refuzăm să discutata- actualitatea politică și ne refugiem în nori, în poezie, în visătorie..."

„Ce-ai rămas așa visător ? îl .apostrofă Bologa din • 'capul mesei Uitați-vă ia el ! Parcă nici n-ar ști pe ce lume se află..." „O fi îndrăgostit'*, spuse cineva,

Biriș intrase brusc în cafenea. „Mă întorc într-o clipă. Ani uitat să-i spun ceva lui Bibicescu..!/. Ștefan rămase stingher, privind fulgii mari care începuseră să cadă. Poetul își ridică gulerul macferianuii. „Bună seara, îi spuse. S-a făcut târziu. Eu trebuie să mai trec pe la gazetă..!/. Ștefan- îl privi cum traversează grăbit drumul, fără pălărie, cu fruntea plecată, cu amândouă mîinile ascunse în buzunarele macferianuii. îi părea rău/acum, că nu-l poftise să intre cu el în cafenea, că nu se gîndise să-i ofere ceva. măcar un corn cu o cafea neagră. E un boem, îi spusese mai de mult Biriș, și e foarte demn ; dar e un aristocrat în felul lui..,.” Biriș întîrzia și Ștefan intră după ei în cafenea. „Dar să vedem ce zice Anglia, auzi un glas strident. Că Anglia trebuie să-și spună, și ea, euvîntul...” La o masă din fundul cafenelei Biriș vorbea enervat cu Bibicescu. Ștefan se îndreptă alene spre ei, silindu-se să nu privească nicăieri. „Ar fi trebuit să ne agităm mai mult, auzi pe cineva de la o masă, să luăm contact cu masele populare să explicăm oamenilor că fascismul înseamnă război, iar războiul înseamnă ocuparea României. I-am lăsat pe legionari să lucreze și ați văzut ce succes au avut...” Biriș întinse mîna lui Bibicescu. „Dar de ce te grăbești așa ? se miră Bibicescu. Mai stai puțin că trebuie să vină și Conu Mișu..> L-au întîlnit pe Weissmann lingă ușa, cînd ieșeau. Avea o nelămurită preocupare în priviri, dar părea tot atît de jovial. „Ce ne facem, Coane Mișu !” strigă cineva de la o masă vecină. „N-aveți nici o grijă, exclamă Weissmann, are să fie bine!... Apoi, apropiindu-se de Biriș, îi șopti. Treci d-ta pe-acasă, poate o convingi. Spune-i să vină direct la restaurant. Să nu facă pe nebuna. Am invitat și pe directorul teatrului...” Ajunși în stradă, Ștefan se însenină deodată : începuse să ningă cu fulgi mari și deși, și în cîteva minute numai, strada se înălțase. Înălță eaoul și respiră adînc, împăcat. Biriș umbla tăcut lingă ci aproape fără să privească unde calcă, „Am impresia că ani căzut prost, spuse Ștefan. Ești nervos... Ce s-a întîm-

plat ? L/ „Cătălina, vorbi Biriș. Iar nu s-a simțit bine astăzi. Era de așteptat, cu nebunul” ăsta de Bibicescu Noroc de săracul Mișu, își pierde timpul și renunță la*afacerile lui ca să-i împace...”

„Ei, să trăiți! ură d-na Bologa ridicîndu-și cupa cu șampanie și adresîndu-se pe rînd fiecăruia. Să trăiți cu toții!...” „Să trăiți, spunea Bologa clin celălalt capăt al mesei. Anul Nou cu bine și belșug ! în 1938, nimiai bine pentru toată lumea !...”

„Numai bine !” repetară cîțiva.

Toți se ridicară de pe scaune și începură să se îmbrățișeze între ei. „La mulți ani, își urau. Să trăiești ! Anul Nou cu noroc și sănătate !...” „Silvia, se întoarse Bologa către una din nepoate, pune fetițo radio mai tare, să auzim discursul Regelui... S-a anunțat că se va retransmite de la Palat, explică el lui Ștefan. Trebuie să-i dea drumul acum, dintr-un moment într-altul...” începură să mînințe, așteptînd discursul. Ioana observă că Ștefan nu scoase nici un cuvînt și, ridicîndu-se, se apropie de eh „Ce-i cu tine ? îl întrebă ea foarte încet, la ureche. De ce te-ai supărat? Crezi că e ceva grav ?...”

Așa îl întrebuse de nenumărate ori în luna aceea, după ce se comunicaseră rezultatele alegerilor, și-l vedea întorcîndu-se acasă preocupat, absent, obosit. „Crezi că e ceva grav ?” „Ar puteai fi, răspundea uneori Ștefan. Dar mă exasperează că trebuie să mă gîndesc la asta, să mă gîndesc la ceea ce s-ar putea întîmpla...” Apoi o privea lung, adînc, după obiceiul lui, și zîmbea. „îți dai și tu seama ce progrese uimitoare am făcut, Cît de departe am ajuns în înțelepciunea mea, dacă nu sînt în stare nici măcar să mă detașez de evenimente L.” încerca să ridă. Are să-si amintească iar de Anisie, ghicea Ioana, și regretă că-l întrebuse.

„Nu. sînt supărat, șopti Ștefan, Dar cred că ar trebui să cobor să telefonez patronului...” „Șșșt ! făcu Bologa. începe discursul...” Ștefan îl ascultă, ca'toți ceilalți, într-o

tăcere-reculeasă. Dar nu încerca să prindă înțelesul cuvintelor. Nu se mai îndoia, acum ; taxiul acela pe care-l zărise de departe, în ninsoare^ la trei case de casa lor, semăna cu mașina Ilenei, Nu-și dădea seama în ce consta asemănarea, căci mașina pe care și-o închipuise el, atunci, în noaptea de Sînziene, era cu totul altfel; decît taxiul vechi și înălbit de zăpadă care parcă îl aștepta la trei case de casa lor. Dar emoția pe care o simțise zărindu-l, beatitudinea cu care intrase în el, îi reamintiseră brusc de năluca cea a acelei nopți de vară. „Admirabili exclamă Bologa. A vorbit admirabil! Ce spuneți, domnilor ?”

Toți începuseră deodată să discute, să se agite. Se auzeau scaunele, farfuriile, sticlele cu vin pe care le aduceau nepoatele de la bucătărie, „Pe mine o să mă ierțați o clipă, spuse Ștefan ridicîndu-se brusc de la masă. Trebuie să "dau un telefon..." „E o berărie mai sus de școală, explică d-na Bologa. Numai de-ar mai fi deschisă...”

Ioana îl întovărăși pînă la ușă, îl privi întristată, cum își îmbrăca paltonul „Să nu întîrzi”, îi spuse deschizîndu-i ușa,

Intrînd~in sufragerie, Ileana găsi un grup întreg de invitați discutînd înfierbîntat. „De ce v-ați ascuns aici ? întrebă ea rotindu-și mirată privirile, Cîțiva, ca și cînd n-ar fi auzit-o, continuă să discute, gesticulînd, îndreptîndu-se încet către colțul cel mai retras al sufrageriei „Dar ee s-a întîmplat ? făcu din nou Ileana. De ce stați aici ?* „Se comentează discursul Regelui, explică sfios un tînăr. S-a retransmis adineauri de la Palat...” Ileana tăcu o clipă. enervată, apoi se sili să zîmbească. „Nici măcar de Revelion nu vă lăsați de politică ? Nici măcar odată pe an nu putem scăpa de pacostea asta ?...” Cîțiva riseră, oarecum în silă. Un colonel cu tîmplele cărunte se apropie de Ileana și-i sărută galant mîna. „Bine ați spus /«pacoste», conîță !...” Din salon intră un grup de fete tinere, „Aici v-ați

ascuns ?...’Și noi, cu cine vreți să dansăm 7.* „Gata L. s-a terminat discuția, interveni gazda. Să mai bem o dată pentru Noul An, spuse apropiindu-se de masă cu sticla de șampanie în mînă. Să trăiți ! strigă ridicînd paharul. în 1938, numai bine pentru toată lumea !...” „Să dea Dumnezeu ! Numai bine •!” repetară cîțiva, „Numai bine”, spuse Ileana, înveselită deodată.

, Și, credeți-mă pe mine, strigă colonelul, are să fie bine ! A vorbit Regele !... Are să fie bine !...” în clipa următoare, o față își arătă capul la ușă. „Ileana, striga ea din prag, vino repede. E Bucureștiul la telefon !... Mai repede ! strigă ea din nou, văzînd că Ileana rămăsese cu paharul de șampanie în mînă, privind-o nedumerită, ca și cum s-ar fi întrebat dacă i se făcea o farsă. Că am cerut și noi Bucureștiul și o să pierdem rîndul...”

Recunosc îndată glasul lui Ștefan și fu atît de emoționată, încît se rezemă moale de birou. „La mulți ani !” îl auzi ea repetîndu-i de mai multe ori.

„Dar cum de-ai știut că sînt aici ? Cum de ai aflat numărul de telefon ?” „De la doamna Crețulescu, spuse Ștefan, de la Tante Alice. Am fost s-o văd astă-seară. Adică, venisem să te văd pe tine... Mi s-a făcut dor de tine”, adăugă el după o scurtă șovăire. „Și mie, spuse Ileana, îmi pare rău că nu ne-am mai văzut. Voiam să-ți dau o veste...” „Și eu, o întrerupse Ștefan. întorcîndu-mă astă-seară <ie la voi, mi s-a părut că am zărit o mașină care semăna'cu mașina aceea... Știi, mașina care ar fi dispărut..*”

„Știu, spuse Ileana zîmbind trist. îți mulțumesc că mi-ai telefonat, adăugă ea după o scurtă tăcere. Poate vii să mă vezi într-o zi, după ce mă voi întoarce... Acum te las, căci mai așteptăm un telefon de la București.”

„Ce veste voi ai să-mi dai ?” întrebă repede Ștefan, „M-am răzgîndit, spuse Ileana. Credeam că am să mă logodesc în noaptea asta, dar m-am răzgîndit.o,”

.;Bine ai făcut. -Am să trec să te văd.”

în Iarna aceea, Ștefan trecu de mal multe orî prin strada Batistei, dar n-o găsi pe Ileana, „Nu s-a întors încă, îi spunea d-na Crețulescu. E tot la Iași. Mi-a telefonat săptămîna trecută. Mi-a spus că iar s-a răzgîndit, că poate se logodește*luna asta...”

Gîndul că Ileana s-ar putea logodi, că ar putea fi deja logodită fără ca el să știe, îl păstra pe Ștefan foarte departe de tot ce se întîmpla în jurul lui. Schimbarea guvernului, dictatura regală, i se păreau întîmplări oarecare, care nu-l priveau pe el, întîmplări la fel cu alte mii de întîmplări din lumea întreagă. Nu știu ce are de gînd, îi spusese d-na Crețulescu într-o seară din februarie, s-a dus din nou la Zinca. În seara aceea. Ștefan rămase tirziu în camera lui de hotel. întorcîndu-se acasă, o găsi pe Ioana așteptîndu-l înfrigurată. Poimîine e ziua copilului, îi spuse. Invităm și prieteni sau numai familia ? Hotărîră să invite numai familia. Ștefan știa că bătrînul Bologa va discuta toată seara cu Răducu ; aveau aceleași idei politice. Are să-i lichideze pe legionari, spunea Răducu. Vă spun eu, că-l cunosc bine pe Armînd Călinescu. Apoi, întorcîndu-se brusc spre Ștefan : dar tu de cînd fumezi ? îl întrebă. „De cîteva luni”, spuse Ștefan. Aprinzîndu-și țigara, își aminti din nou de Anisie, de mașină, de tabloul pe care nu-l arătase. Ar fi trebuit să-l distrug chiar în noaptea aceea, își spuse. În ultima vreme se simțea din nou ispitit să picteze — dar altfel, altceva. „Dar mai lăsați-o pacostei de politică !” exclamase d-na Bologa către miezul nopții Una din nepoate, Daria, îl privea neconținut pe Ștefan, Sînt sigură că e îndrăgostită de el, își spuse Ioana, și simți cum i se înfierbîntă inima de orgoliu și de gelozie. Ștefan părea și mai fermecător, cu un zîmbet uitat pe figură, rezemat de speteaza scaunului, privind nicăieri, lăsîndu-se învăluit în fum. Trecînd pe lîngă el, Ioana se plecă și-l sărută repede. Daria se îmbujora și'zîmbi Sărutul acela îi aminti lui Ștefan taxiul din noaptea de revelion ; o beatitudine care nu ținea de firea lucrurilor, care era nutrită de alt fel

de esențe, angelice, neînțelese. Ioana plecase să vadă ce face copilul. „Păcat că nu e și cuscrul aici”, spuse bătrînul Bologa. Adela, din celălalt capăt al mesei, îi zvîrli o privire scurtă, rea. Bătrînul Viziru, bolnav de gută, se recăsătorise cu cîteva ani mai înainte cu o bucovineancă tînără, zdravănă, aproape frumoasă, pe care o întîlnise într-o localitate balneară. E o țarancă, spusese Adela, și declarase că nu ca accepta niciodată s-o primească în casă. „E infirmieră, spunea Răducu. Omul e bătrîn și bolnav ; și-a luat pe cineva care să aibă grijă de el. Cine voi ai să-l îngrijească ?” „Noi, familia, spusese Adela. Doctorița ce păzește ? ! Că de cînd a divorțat parcă nici nu mai știe de noi.” Doctorița era sora lor, Sofioara ; Ștefan se înțelegea mult mai bine cu ea, dar n-o întîlnea decît rareori, deși, după divorț, se* stabilise din nou în București Sofioara făcuse cîteva ani de medicină ; nu-și terminase studiile pentru că se căsătorise cu un inginer de la Reșița și părăsise capitala. Familia toată îi spunea Doctorița, încă de cînd intrase în Facultate/„Doctorița pretinde că Eleoftora nu-i nici țarancă, nici infirmieră, spunea Ștefan. Tatăl său a fost impiegat la poștă. Sora ei e infirmieră, și prin ea l-a cunoscut pe tata ; cînd a avut criza aceea grozavă, acum patru ani...” Acum patru ani, își aminti deodată Ștefan, abia mă însurasem... Ce curios !

De abia la începutul lui martie îl chema într-o după amiază Ileana la telefon. „M-am întors, îi spuse. Dacă vrei, vino să mă vezi...” „Am să viu chiar acum”, vorbi repede Ștefan. Dar după ce așeză receptorul își aminti că în după amiaza aceea trebuia să-l întîlnească pe Vidrighin, noul director al acordurilor economice, care tocmai se întorsese din străinătate. „L-au rechemat în Centrală pentru că a furat ca în codru, îi spusese seretarul generai N-am putut perfecta nici unul din acordurile pregătite de el. Ar fi însemnat să-i facem plocon încă cinci, șase milioane !... E un mare bandit.-Și nu lucrează singur ; lucrează pentru alții,

mari și puternici. Are legături cu Palatul și protecții în" toate partidele. El e întotdeauna acoperit.../ Ștefan făcu numărul Ilenei, dar telefonul era ocupat. încercă din nou zece minute în urmă, fără rezultat. Atunci se hotărî și se îndreptă spre biroul directorului acordurilor. „îmi pare bine că ai venit, îl întâmpină Vidrighin. O să lucrăm de aici înainte împreună", adăugă poftindu-l cu un gest rotund să ia loc pe sc^un. Era un bărbat gros, nu prea înalt, cu mișcările lente, aproape leneșe, cu ochii cenușii, fără expresie. Hainele îi luceau la coate și cămașa părea purtată, decolorată, fără a fi totuși murdară. îl privi, și un zîmbet îi descoperi o clipă dinții rari, îngălbeniți.. „Cum se face că un! băiat inteligent ca d-ta te îngropi.aici, în Centrală ? începu Vidrighin apleeîndu-se mult peste birou. Am văzut acordurile cu Belgia și Olanda. Ești formidabil, pe onoarea'mea l... Și încă nu te-ai plictisit de țigănia de aici ! Aștepti să-ți recunoască cineva meritele ?..." Se ridică de la birou și trecu să se așeze într-un fotoliu, în fața lui Ștefan, „Văd că taci, continuă. Asta îmi place. O să ne înțelegem bine !... Ești însurat, ai copii, ai ceva avere ?" Ștefan îi răspunsese corect și fără chef, ca la un interogatoriu, „Nu știu de ce, îl întrerupse Vidrighin, dar simt o mare simpatie.pentru d-ta. Asta mi se întâmpla foarte rar, Oamenii sînt de obicei răi și neinteresanți. Sau n-ai învățat, nici măcar asta pînă la 36 de ani ?!..." Se ridică din fotoliu și, apropiindu-se de Ștefan, își lăsă mîna pe umărul lui. „Ascultă-mă. Eu îți vreau binele. îmi faci impresia că trăiești în nori... Și dacă ai fi măcar flăcău becher... Dar așa, cu nevastă și copil.., D-ta nu-ți dai seama pe ce lume trăim ? Nu-ți dai seama ce vine ? !" Și pentru că Ștefan continua să tacă, privindu-l cu aceleași zîmbet incert pe buze, Vidrighin îl bătu încă o dată pe umăr, ca și cum ar fi vrut să-l trezească, „tSu simt prăpădul de la o poștă, așa cum simte pasărea furtuna, Se apropie focul ăl mare, as-

cultă-mă pe mine ! Praful și pulberea o să se aleagă de noi !... Și d-ta zaci aici, în țigănia" asta, cu cîteva mii de lei pe lună !... Cînd ai nevastă și copil !... Acum e timpul să te pui la adăpost î Și repede. Căci nici timpul ăsta n-o să mai țină mult !..." „Ce trebuie să fac ?" întrebă Ștefan mai mult în glumă. „Să te aranjezi. Să-ți iei un post în străinătate, cît mai departe de locurile astea, și"să te pui pe strîns parale... Sau nu înțelegi ? îl privi cu milă și oarecare dispreț, apoi se clătină un pas înapoi și se rezemă de birou. Poate că îrr^tr-adevăr nu înțelegi ! Cu atît mai rău pentru d-ta ! Au să te mătore vremurile care vin... Păcat, că-mi ești simpatic. Și ești și dezghețat. Dar și bogăția se plătește în viață... Mai curînd sau mai tîrziu, dar se plătește." „Nu sînt bogat", spuse Ștefan. „Nu vorbesc de ce ești acum, îl întrerupse încruntîndu-se Vidrighin. Vorbesc de ce-au fost părinții d-tale, de ce ai văzut în casa d-tale cînd erai copil... Vrei să-ți spun ce-am văzut eu ? ! Un ceaun de mămăligă, de multe ori gol — și o saca. Taicămeu era sacagiu. N-am murit de foame pentru că pe atunci nu murea nimeni de foame în România. Cînd mai năștea mama un copil, sei îndura un vecin și ne dădea o-banișă cu mălai. Odată, cînd s-a născut soră-mea, ne-au dat și lapte... Asta da, copilărie !..." Oftă adînc și se așeză mai comod pe colțul biroului. „Dar, ce să apun, mi-a prins bine ! reluă cu un glas mai potolit. M-a lecuit și de filosofie, și de idealuri, și virtuți. Am înțeles viața din clasa I primară, cînd am văzut că nu puteam lua nici un premiu pentru, că eram desculț... Am înțeles, și m-am conformat întocmai..." Izbucni în ris. își săltă puțin capul, și Ștefan întrezări o sclipire rea, otrăvită, în ochi; care-l îngheță; „,Copiii mei i-am crescut eu guvernantă, adăugă. Vidrighin. Stai puțin să ți-i arăt..." Se căută în portmoneu și îi întinse fotografia cu un zîmbet care-i umezea întreaga figură. Ștefan privi emoționat; doi

copii bălai, care rideau, pe jumătate goi, răsturnați în nisip, pe o plajă. „Pe unul îl cheamă Enrico, pe celalt Theobald. Nu știu românește și nici n-or să învețe vreodată. Le interzic !...”

Așteptându-l în după amiaza aceea, Ileana înțelese că din cauza lui cedase lui Tony. Dacă n-ar fi existat Ștefan în viața ei, probabil că pînă la urmă ar fi rezistat lui Tony, Probabil că nici n-ar fi avut timp să-l cunoască mai bine, pentru că n-ar fi petrecut vacanța fie Crăciun la Iași, ci s-ar fi dus, ca în fiecare an, la Predeal, la ski. Dar se hotărîse să-l uite pe Ștefan, flirtînd și amuzîndu-se. De aceea acceptase cu atîta bucurie invitația surorilor Melinte, la Iași. Tony era vărul lor. Regimentul lui era la Galați, dar venise să petreacă sărbătorile la Iași pentru că, așa cum îi spusese Ilenei din prima seară cînd o cunoscuse, voia să-și bea tresele în familie : la începutul lui decembrie fusese înaintat căpitan și avea, acum, trei trese la epoleți. Nu era prea frumos, dar era inteligent, amuzant și neobosit dansator. A început să firtreze cu Ileana din prima seară, și tot atunci încercase s-o sărute, dar Ileana i se strecurase repede din brațe. în seara următoare începuse să vorbească despre romanele lui Partenie. Ileana își aminti de Ștefan și-și pierdu deodată chef. Se ridică de lîngă el și se duse să pună o placă la patefon. Pune, te rog, *J'attendrai...*, o rugă Măria Melinte, dar Ileana se prefăcu că n-auzise și alese un tango. Tony se îndreptase spre ea ca s-o invite la dans!: Ileana începuse să fredoneze; legănîndu-se încet Dar după cîteva măsuri, Măria opri discul și pusese *J'attendrai*. Ileana știa că Măria e îndrăgostită de un student la Politehnică și ascultînd *J'attendrai* se simțea mai aproape de el. Dar Ilenei îi făcea rău romanța aceea prea tristă ; fără să înțeleagă de ce, îi aducea aminte de Ștefan și o umilea, pentru că ea se hotărîse să se amuze și să-l uite pe Ștefan, iar glasul femeii spunea cît e de frumos și de trist să aștepti pe bărbatul pe care-l iubești Dar

eu nici măcar nu-l iubesc, își repetase de atîtea ori în iarna aceea Ileana. Se simți, totuși, umilită și enervată și ieși repede din salon. Cîteva minute în urmă Măria Melinte, intrînd în odaia ei, o găsi răsturnată pe pat, plîngînd.-Măria începu și ea să plîngă și-i ceru iertare, îmbrățișînd-o. Ileana ghicise că Măria plîngea de dorul iubitului ei, dar asta o liniști parcă și mai mult o împacă. în acea seară, Tony, cu un glas ușor voalat de emoție, o întrebă dacă ar vrea să fie soția lui . '

Cînd îl văzu intrînd pe Ștefan, Ileana păli puțin și se apropie de el zîmbind, înălțîndu-și ușor capul ea și cum s-ar fi așteptat să fie îmbrățișată. Dar Ștefan îi sărută doar mîna și o ținu apoi mult timp în mîinile lui

„Nu-ți dai seama cît de bine îmi pare că te văd”, spuse el foarte încet. Ileana simți din nou cum inima începe să se bată cu putere, apoi parcă tot sîngele i se scurse din vine și se așeză repede pe canapea. Din fericire, își dădu ea seama, Ștefan nu observă nimic. Este îngrozitor, își repeta ea neconștient, dar tot pe el îl iubesc... Așa își spusese și în noaptea aceea, în odaia lui Tony, foarte tîrziu, cînd simțea că bărbatul de lîngă ea stă să adoarmă. „Mă iubești ?” o mai întrebă el odată, cu un efort, aproape adormit „Cred că da”, răspunse încet Ileana. Dar probabil că nu o auzise, căci în clipa următoare Tony adormise și ei îi fu milă de el, căci era foarte tîrziu și dansase mult și băuse multă, șampanie. Se hotărîse deodată pentru că simțea că iar va trebui să amine logodna și știa cît de mult > va suferi Tony. „La vară ne cumpărăm mașină, îi spusese el și facem voiajul de nuntă în mașină. Urcăm întii în Transilvania, apoi coborîm pe valea Oltului Am și . accontat mașina, și îndată ce încasez partea mea de moștenire de la Moș Toader, o cumpărăm...” „...E curios cum * ara recunoscut mașina de departe, îl auzi deodată Ileana pe Ștefan. (Ce mi-o fi spus pînă acum ? se întrebă ea speriată). Am simțit aceeași emoție nelămurită ca și atunci, cînd te-am zărit. Ningea des, ca o perdea grea de fulgi» și

în penumbra felinarului am zărit: spatele mașinii, înfundată în zăpadă... Evident, nu era mașina ta, era un taxi învechit, aproape scos din uz, dar când am deschis portierar și ara intrat înăuntru, mi s-a părut din nou că era mașina ta... Nu-ți pot explica de ce... Chiar după ce s-a urcat și Ioana stăruia sentimentul acela obscur că, într-un anumit fel, inexplicabil, mașina aceasta fusese cândva a ta"... De Ioana își amintise îndată ce se hotărîse să amîne logodna, și poate asta o făcuse să cedeze lui Tony. El e însurat, eu am să-mi iau un amant, și toată lumea are să fie mulțumită. Amînase pînă atunci de trei ori logodna., „Dar măcar mă iubești ?” o întrebuse, cu deznădejde, Tony. „Ce altă dovadă vrei să-ți dau ?” îi spusese ea, un ceas mai tîrziu, în camera lui. Ca soț mi-ar fi intolerabil, dar aș putea prelungi aventura pînă are să ne treacă Iui amorul, și mie urîtul. Din nefericire, trupul lui Tony nu-i spunea nimic. Era deznădăjduită. Fără să-și dea seama, tot Tony o liniștise, spunîndu-i, cu regret și cu vorba puțin împleticită de șampanie : „Dar nu ești fată mare Ileana se simțise deodată eliberată de remușcări, de regrete. „Oh, nu, spusese ea bine dispusă, eu sînt o femeie stricată. De aceea n-am voit să ne logodim, adăugă. Tu trebuie să te însori cu o femeie cinstită...” „Dar mă iubești ?” o întrebuse din nou Tony, derutat, simțind cum-îl doboară oboseala. „Cred că da...” „...Crezi într-adevăr ? o întrebă Ștefan. (Dar ce Dumnezeu am spus ? se sperie din nou Ileana, și-clătină din cap silindu-se să zîmbească). Eu nu pot crede. Ar fi prea simplu. Dacă așteptăm eliberarea prin moarte, n-am cîștigat nimic. Problema este -să ne eliberăm din pîntecul balenei vii fiind, în viață, în Timp, în istorie...”

„Dar de ce-ai spus pîntecul balenei ?” îl întrebă Ileana trezindu-se. Ștefan se ridică de pe scaun și izbucni într-un rîs lin, copilăresc. „E o imagine pe care o folosesc uneori* cînd trăiesc prea mult în economia politică, spuse el apropiindu-se de Ileana. Am impresia, atunci, că mă afhi fe-

stomacul unui cetaceu gigant, care ar acoperi tot pămînt tul. Asist, din pîntecele balenei, la ingurgitarea materiilor prime, la digerarea lor, la evacuarea lor, chiar în produse pentru uzuri secundare... Și, pierdut așa, în pîntecele balenei, mă rog la Dumnezeu să mă țină în viață întreg, nedigerat de procesele economiei politice, pînă în clipa cînd voi scăpa și voi vedea din nou lumina zilei, afară...” „Dacă spui că balena ta acoperă întreg pămîntul^ cum mai poți spera să scapi, viu, din pîntecele ei ?...”

Se opri o clipă, apoi plecă ochii, și adăugă, repede : „Prin moarte, da, înțeleg... Prin moarte, poate ne eliberăm...” Ștefan se opri în fața ei își o privi lung. „Tocmai asta te întrebam și eu adineauri : crezi într-adevăr că numai prin moarte ne piitem elibera de Timp și Istorie ? Atunci existența omenească n-ar avea nici un sens. Atunci ne-am afla aici, în viață, în istorie, din greșeală. Dacă numai moartea ne îngăduie să ieșim din Timp și din Istorie, nu ieșim, de fapt, nicăieri ; regăsim doar neantul...” „Dar de ce-mi spui mie toate acestea ?! îl întrebă Ileana •cu o subită enervare în glas. De ce-mi vorbești despre moarte și despre neant și despre pîntecul balenei ? ! Eu sînt femeie. Sînt tînără. Cred chiar că sînt o femeie frumoasă. Mi-ai spus-o și tu odată, atunci cînd ți se părea că ești îndrăgostit de mine.” „Și acum sînt îndrăgostit de tine”, vorbi Ștefan liniștit.

Ileana îl privi deznădăjduită. I se păru mai înalt, mai depărtat, așa cum se oprise în fața ei, cu ochii arzători și fața foarte palidă, cu un surîs irezistibil în colțul buzelor. Se priviră, așa. în tăcere, multă vreme. „îmi pare rău, atunci, spuse Ileana ridicîndu-se, Cred că am avut pentru tine un anumit sentiment ciudat,' de mare simpatie, pe care nu-l înțelegeam nici eu prea bine, dar pe care l-am fi putut numi dacă vrei, un început de dragoste. N-aș fi recunoscut-o acum cîteva luni, dar pentru că sentimentul nu mai există, ți-o pot spune acum/' „Așteptam

'de mult să-mi spui. asta", vorbi Ștefan încet. „E un fel de declarație postumă, continuă Ileana aprinzându-și o țigară, un fel de proces verbal de deces. Acum citeva luni îmi erai foarte simpatic, îmi erai aproape drag. Dar acum, nu mă pot uita la tine decât ca la un prieten... Nu cred, de altfel, Că asta va aduce vreo schimbare în felul tău de a fi, în purtarea ta. Tot de trei, patru ori pe an o să ne vedem..." „Dar nu te logodești", o întrerupse Ștefan.

Ileana îl privi mirată, zîmbi și lăsă fumul să i se prelingă încet, alene, către tîmple, în păr. Apoi se așeză pe canapea. „Nu te logodești, rfepeță Ștefan cu același glas. E un lucru foarte important ce-ți spun. Nu te logodești, nu e așa ?..." „Am să-ți răspund mai tîrziu» Deocamdată, povestește-mi ce-ai mai făcut. Vorbește-mi despre tine. despre prietenii tăi. *Spune-mi ce mai face Biriș..." „Cred că e îndrăgostit, de Cătălina", spuse Ștefan.

De Biriș și Cătălina venise să-i vorbească într-o zi, la minister, Bursuc. Era prima zi de adevărată primăvară din anul acela și, văzîndu-l întrînd, Ștefan nu-și putu ascunde un gest de nemulțumire. „Nu te-a anunțat Petra-che că am să trec să te văd ? întrebă Bursuc. Ce să te anunțe ! exclamă închizînd semnificativ un ochi, că de cînd și-a pierdut mințile pentru Cătălina, nu mai știe nici cum îl cheamă. Abia dacă mai dă pe la cafenea, și asta numai cînd trebuie să-l întilnească pe Bibicescu..." Se întinse cu tot trupul în fotoliu. „Dar bine mai stați d-stră, funcționarii superiori ! exclamă admirativ. Fotolii de piele !... Și toate astea le plătim noi, bieții contribuabili. Vă plătim luxul cu sudoarea frunților noastre... Dar lasă, că vine ea, Revoluția. Are să vă măture pe toți. O să li-chidăm noi și Statul ăsta, bugetivor... O să vedeți d-stră..." „Dar de cînd ești și d-ta revoluționar ?" îl întrebă Ștefan. „Eu am fost de totdeauna revoluționar... Păcat că n-ai cu cine să faci Revoluția. Sînt.toți niște proști. Și cînd nu sînt proști, sînt lași !... N-ai cumva vreo țigară ?" Ștefan trase un saltar și-i întinse Im pachet de țigări. Bursuc își

alese una, o aprinse și băgă liniștit pachetul în buzunar* „Am auzit că ești bine cu secretarul general, reluă cu un alt glas. N-ai putea interveni să-mi găsească și mie ceva, vreo sinecură oarecare ?..." „Dar d-ta ești licențiat în teologie și aici este Ministerul Economiei Naționale", exclamă Ștefan. „Ce-are a face ? Dacă e bunăvoință, se aranjează. Cînd se forma guvernul mi-au făgăduit un post de subprefect, dar infami cum sînt toți politicienii, nu s-au ținut de cuvînt. Ce vreți, să mor de foame ? Toată lumea are o slujbă în țara românească. De ce să n-am și eu ?... Dar, se grăbi să adauge, să ne înțelegem-bine. Mie nu-mi trebuie slujbă serioasă, cu ore fixe de prezență la birou. Eu n-am timp să viu la birou ; am mereu treabă în oraș, în plus, familia mea locuiește în provincie, și eu sînt familist ; nu-i pot lăsa așa, trebui să mă duc să-i văd din cînd în cînd..." Ștefan începu să rîclă.

„Nu, zău, vorbesc serios, reluă Bursuc. D-ta crezi că glumesc, dar mie nu-mi arde de glumă. Mai afn. cîțiva poli în buzunar. Și hotelul nu l-am plătit de nu știi cînd... Găsește-mi o sinecură și-ți fac o rugăciune pentru odihna sufletului d-tale... Căci te văd cam neodihnit. Ai început să slăbești. Arăți prost. Trebuie să "se roage cineva pentru d-ta. Eu, ca licențiat Magna cum laude în teologie, cunosc rugăciuni infailibile... Ce zici ? !" „Imposibil", făcu Ștefan ridicînd din umeri. Bursuc îi privi pe sub sprîncene, se încruntă c clipă, apoi își scoase pachetul din buzunar, își aprinse o țigară și continuă : • „Bine. Văd că ești incoruptibil. Ai acest mare viciu antirevoluționar. Treaba d-tale. Dar te previn că ai s-o, pățești cu Revoluția." „Care revoluție? întrebă Ștefan, Că legionarii au să fie în curînd lichidați, iar comuniștii așteaptă-să'se strîngă'o sută, două,, ca să se cunoască între ei... De ce revoluție este, atunci, vorba ?" Bursuc îl privi mirat și duse mîna la gură ca să-și înecă risul. „Mi s-a mai spus mie că ești naiv, dar nu credeam că ești chiar în halul ăsta ! Și nai-

vitatea este tot un păcat antirevoluționar.: Păi bine, ce-mi pasă mie cine face Revoluția? Important este un singur lucru : să fii cu ea și nu contra ei..." „De acord., Dar te întreb încă o dată : cine vrei să faci Revoluția ?" „Parcă trebuie s-o faci cineva ! Așta-mi plăcu î Revoluția vine și pleacă. N-o face nimeni. A fost întâi în Rusia, a venit în Italia, în Germania, în Spania... Comunistă, fascistă, reacționară — vorba e, a venit. Și are să vină și Ia noi. Și te previn că eu sînt cu Revoluția, și deci contra d-tale. Politicește, te consider dușmanul meu. Al meu personal. Pentru că m-ai lezat în interesele mele esențiale. Eu îți cer o sinecură de 10—12 mii de Lei pe lună, și d-ta mi-o refuzi pe motive legale. Ca și cum legalitatea ar avea vreo importanță în vremurile pe care le trăim. Dar ești prin firea d-tale antirevoluționar. Ascultă-mă pe mine,'ai s-o pățești !... Am avut ghinion, continuă "Bursuc după o pauză, că Garda de Fier e condusă de riște naivi, fără spirit politic. Dacă aș fi fost eu în locul lor, azi eram la putere. Și făceam Revoluția, li lichidam pe toți ceilalți. Lucrul esențial este să-ți lichidezi adversarul După aceea Revoluția se face singură... Dar, cum "îți spun, am avut ghinion. Că dacă aș fi văzut că au îndrăzneală și spirit politic, treceam și eu cu ei. Am o sumă de prieteni legionari ;* m-aș fi aranjat. Acum aș fi fost eu în locul d-tale. Ședeam eu la biroul ăsta, și nu mai eram silit să umblu din cunoscut în cunoscut să pun mîna pe cinci sute de lei... A propos, adăugă cu un alt glas, nu poți să-mi împrumuți o mie de lei ?... Spuneam că alerg pentru cinci sute, dar o spuneam din modestie. Adevărul este că alerg pentru o mie de lei. Cinci sute pentru mine — cinci sute pentru ceilalți. Nu-ți pot spune cine. Persoane importante, Deocamdată., ține secretul pentru d-ta..." Luă bancnota, mulțumi și se îndreptă spre ușă. Dar se întoarse după cîțiva pași. „Uitam să-ți spun esențialul, reîncepu. Să nu cumva să. crezi că Petruche s-a culcat cu Cătălina. Nu, fe^

rească Dumnezeu ! El o iubește' platonic, E un idealist. Cătălina se culcă cii Bibicescu. Iar pe-alături, cu cine se nimerește... Nu zici nimic ? Mi se pare că-ți plăcu și d-tale, că te văd cam întristat. Dar să nu-ți * faci sînge rău i dă-i mai bine un telefon !..."

Abia apucase să ridice capacul unei vitrine de sticlă, și să scoată cele dinții ediții ale poeziilor fraților Văcărești, cînd intră slujnica, se apropie de el cu pași mărunți, și-i spuse, „Vă caută un domn. Zice că e urgent. Nu vrea să spună cum îl cheamă. Zice că știți d-stră..." Ștefan zîmbi. Întocmai așa se întîmplase și la prima iui vizită, cu două luni mai înainte. Profesorul Antim nu va apuca nici de data aceasta să-i explice de ce timpul cînd «țara veghea turcită» n-a avut urmași. Antim strînse plictisit cele câteva cărțuții de pe masă și se duse să le așeze în vitrina de sticlă.

Casa lui Iancu Antim se afla la capătul unei stradele din dosul Foișarului de Foc. Era o clădire de pe la 1900, masivă și destul de urită, dar în lumina crudă a după-amiezei de martie, cînd Ștefan venise pentru întia oară să-l vadă, casa dobîndise o aspră noblețe ; părea desprinsă dintr-o stampă. îi deschise o slujnică tînără și-l pofti într-un salon uriaș. Pereții erau acoperiți pînă'la refuz de tablouri ; într-un colț se aflau cîteva biblioteci cu geam, iar în celalt mai multe vitrine, unele acoperite-cu pînze. „Domnul profesor se odihnește, spuse femeia. Dar trebuie să se scoale,.. Că nu doarme niciodată mai mult de un ceas..," Ștefan privea înmărmurit în jurul lui.'Tablourile,, mobila veche, pupitrele purtînd infolii deschise, stranele de biserică, scaunele desperecheate pe speteaza cărora atîrnau stoffe de culori stinse, patrafire, voaluri de mireasă. — alcătuiau /laolaltă un amestec straniu de muzeu, magazie și odaie de fată bătrînă. Cele două mari ferestre care dădeau spre grădină, "îngustate cum erau de perde* lele verzi de catifea, nu izbuteau să scalde în lumină toate.

colțurile acestei încăperi ticsite. Deși focul ardea încă în soba de teracotă," era mai frig decât afară. Cu mâinile în buzunarul paltonului, Ștefan trecea încet prin fața tablourilor. Erau portrete de boieri bătrâni cu barbă și caftărie, sau de doamne și domnișoare de la începutul veacului trecut, sau peisagii fără nici un farmec, întunecate, pictate cu neîndemînare, „Aici te-a adus toanta aia ? auzi deodată glasul lui Antim din pragul ușii... Ai să îngheți ! Vino repede dincoace, la căldură !..." Il introduse într-o încăpere mai mică, dar tot atît de îmbîcsită de vitrine, icoane vechi, stampe, măsuțe încărcate cu brelocuri, mărgearuri, sidefuri, albume cu desene. „Nu te uita la nimic ! exclamă Antim, Nu privi nici un obiect înainte de a ți-l explica eu. Căci fiecare din ele trebuie explicat. Tot ce vezi aici, sînt urme de pe timpul cînd «țara veghea turcită», cum spune poetul d-stră. Secolul al 18-lea și începutul secolului al 19-lea." începu să-i arate stampe, ediții din primii scriitori munteni, mape cu manuscrise și scrisori. Ți-am spus, Văcăreștii sînt marea slăbiciune. Îndeosebi lancu Văcărescu, acela cu *puterea relei soarte și anii mei cei grămădiți*,... Sau nu cunoști versurile lui lancu Văcărescu !" „Nu", mărturisii zîmbind Ștefan.. Antim îl privi scurt/întrebător, apoi ridică din umeri, descurajat. „Cum are să-ți placă atunci tot ce am adunat eu aici ? Trebuie să te inițiezi întîi,.. Te-am prevenit, eu am lucruri pe care nu prea le găsești în casele românilor. Am urmele unui trecut care, nu numai că e mort, ca orice trecut, dar care n-a transmis nimic epocilor care au venit după el. Trecut fără urmași ; un trecut celibatar, ca și mine", adăugă clipind din ochi. După o scurtă bătaie în ușă, slujnica intrataducînd cafelele. Se apropie de Antim și îi șopti. „A venit d-1 Nichita. Zice că știți d-stră de ce..." Antim roși brusc și ieși repede din odaie. Rămas singur, Ștefan simți o nelămurită tristețe strecurîndu-i-se în suflet. „Trecut fără urmași ! își repetă el. Un-Timp.,care a fost, în care oamenii au iubit și suferit, ca și acum, au în-

J cercat să scrie într-o anumită limbă și după anumite gusturi, și apoi acel Timp a dispărut.ca și cum n-ar fi fost'; căci oamenii care au venit după el n-au vrut să țină seama de nimic din tot ce se făcuse în el, de Timpul cînd țara veghea turcită... Un Timp celibatar, fără urmași..." „D-ta ești un om norocos, spuse Antim întorcîndu-se în odaie, d-ta mi-ai adus noroc în casă !" își freca necontenit mâinile. Apoi zări ceașca de cafea și începu să soarbă gînditor. „Trebuie să-ți explic tot ce-am adunat eu aici, o viață de om", spuse. Dar Ștefan îl ghicea că se gîndește necontenit la altceva și, după ce-și bău cafeaua, se ridică, „Să mai vii, îi spuse Antim.-Că ești om cu noroc. Am să-ți spun eu altă dată de ce. Dar să mă crezi : mi-ai adus norocul; în casă !..." „Vreo ediție rară din poezii Văcărești ?" întrebă Ștefan în prag. „Le am pe toate ! exclamă Antim. E vorba de ceva mult mai important, adăugă 'mingîindu-și bărbisonul. Am să-ți spun eu odată. Am să-ți spun și poate chiar am să-ți arăt !..."

J în după-amiaza aceasta de mai, Antim începuse să-i arate primele ediții ale poezilor Văcărești. îi amintise de versul lui lancu Văcărescu : «Vel mincinoasa boier prea mare ! Preț, adevărul, te joci că h-are ?» Atunci intrase slujnica : „Vă caută un domn..." Antim închisese cu grijă vitrina și se.pregătea ,să iasă. în prag, dădu cu ochii de Ioachim Teodorescu și se lumină. Ștefan nu-l recunoscuse imediat ; își lăsase mustață și purta ochelari negri de soare. „Ce-i cu d-ta, boier Ioachime ? îl întîmpină jovial Antim. Ce vînt te-duce de la Scîții și Agatîrșii d-tale la *musmeturi și husmeturi — istoviri cu marafeturi*, cum spune Costache Bălăcescu ?"

I Teodorescu. șovăi o clipă, își scoase batista și își șterse fruntea transpirată, apoi, aruncînd o privire asupra lui Ștefan, vorbi : „Am venit să vă cer găzduire cîteva nopți, d-le profesor. Pînă îmi găsesc o altă gazdă, adăugă. Poate găsesc chiar mîine, poimîine..." lancu Antim îl privi nedumerit. „Nu cumva ești și d-ta urmărit ?" întrebă cu oare-

care teamă în glas.* „Ba da, mărturisi Teodorescu. Dar vă asigur că nu veți avea nici o neplăcere. Nu voi primi vizita nimănui** Numai să dorm noaptea asta la d-stră și mâine sînt plecat" Antim își frînse mîinile încurcat „**Imposibil,-dragul**" meu, spuse. Imposibil ! Am o servitoare nouă, o țărancă proastă, și va umple mahalaua cu zvonuri că sînt gază de legionari Și atîta îmi trebuie, să vină o percheziție ! Uită-te la toate lucrurile astea ! Toate **hîrțiile** și cărțile astea !... Am auzit că poliția răvășește **tot**, și ce nu poate ceti pe *loc*/ încarcă în camioane și ia cu ea... Și apoi, zău dacă aș avea **unde**. să te culc ! Dar ia te uită ! Numai cărți și tablouri și hîrtii pretutindeni !..." Teodorescu îl privea zîmbind. Își puse din nou ochelarii de soare și se pregăti să plece, „Stați o clipă, spuse Ștefan, Dacă e vorba de cîteva nopți. vă pot găzdui eu. **Am**, în afară de apartamentul meu, o cameră de hotel ; unde mă retrag citeodată cînd -am chef, **V-o cedez d-stră...**" Iancu Antim era încîntat. își freca mîinile. Stăruia să nu plece îndată, să mai rămînă să bea o cafea. Cînd ieși să anunțe servitoarea, Teodorescu se întoarse brusc către Ștefan. „Cunoașteți noua lege, că n-aveți voie să închiriați nici să găzduiți pe cineva dacă nu informați în prealabil Poliția ?" Ștefan ridică din umeri „O cunosc", spuse.

Un ceas mai tîrziu, Teodorescu se așeză ostenit pe marginea patului „Sincer, cîte zile pot rărnîne aici ? întrebă. Aș putea rărnîne pînă luni?!" „Fără îndoială/' răspunse Ștefan. „Credeți că ne-a văzut cineva intrînd ?... Vreau să spun, altcineva decît portarul hotelului ?... Asta e foarte important". „Cred că nu", spuse la întîmplare Ștefan, Teodorescu oftă ușurat și-i ceru voie să se întindă pe pat,

„De altfel, eu am să plec, spuse Ștefan. Aș vrea să știu ci* ce vă mai pot fi de folos.,," Teodorescu îl privi cîtva timp, **nehotărît**, apoi îl întrebă.

„Ați putea da un telefon, din oraș, la o adresă pe care v-aș indica-o eu ?"

... „Dacă e o chestiune personală, o fac"cu plăcere, răspunse Ștefan, dacă e chestiune politică, **nu**. Și asta, nu pentru că politicește sînt? așa cum sînt, adversarul ideilor **Și** idealurilor d-stră, ci pentru că în lupta pe care o duceți cu poliția, eu vreau să rămîn neutru. Așa cum aș refuza să denunț pe unul din d-stră, tot așa refuz să sprijin pe unul din d-stră." „Vă înțeleg, spuse Teodorescu» Dar nu știu prea bine ce să fac... V-aș fi rugat să înștiințați pe logodnica mea unde mă aflu. Asta e, s-ar putea spune, o chestie personală. Pe de altă parte, logodnica mea împărtășește aceleași idealuri politice ca și mine. în plus, tot ea trebuia să mă anunțe dacă mi-a găsit o nouă gazdă... Vedeți că lucrurile sînt mai complicate", adăugă zîmbind. „Ce trebuie să-i spun logodnicei d-tale ?" întrebă Ștefan.

„Doar atît, dar v-aș ruga sări repetați întocmai : *«Sa se dea la fund. Să vină luni la aceeași oră, la locul unde trebuia să ne întîlnim astăzi,..»*" „Bine, spuse Ștefan pregătindu-se de plecare. Am să repet cuvintele astea întocmai așa cum le-am auzit. Somn ușor... **și noroc**"; Ridicîndu-se să-i întindă mîna, Teodorescu; răsturnă o carte de pe măsuta de noapte, care se afla acolo sub cîteva jurnale și reviste. îi privi titlul și zîmbi. *Encore un instant de bonheur*, de Montherlant. „Frumos titlu", spuse*

Se vestea o zi caldă,- de vară, și Spiridon Vădastra se simți obosit de îndată ce intră în șuvoiul de oameni care se înverșunau, la vremea prînzului, pe Calea Victoriei Înainta, totuși, cu pasul dirz, privind în jurul lui cu o căutătură severă și distantă.

La poștă, domnișoara căută cîtva timp, și pe urmă îi zîmbi, dînd din cap. „— Nimic !!" Nu era pentru întîia oară cînd îi spunea așa, și totuși lui Spiridon i se păruse că ghicește o ascunsă ironie în răspunsul ei Plecă mai enervat și aproape nu^mîncă deloc în restaurantul unde intrase. La două, se duse la Tribunal. Avea, din cînd în

cînd, anumite treburi plicticoase de împlinit, dar/ii plăcea să-și piardă timpul pe sălile Tribunalului, căci **întîlnea** cunoscuți și camarazi și rămînea de vorbă. Astăzi, însă, nu avea chef de nimic. Strînse, cu silă, mîinile **cîtor** vacolegi, răspunzînd mahmur la întrebări, ridicînd plictisit din umeri. Pe ia cinci trecu pe la biroul d-lui **Frotopopescu**, dar cum intră și îi întinse mîna, îi păru rău că venise. D-nui Protopopescu zîmbea disprețuitor, privindu-l, ceea ce i se întîmpla destul de rar, și numai atunci cînd se pregătea să-i comunice lucruri neplăcute :

„Te ții de fleacuri, Vădastra ! îi spuse trăgînd **serta-** *
rul biroului și căutînd, cu același zîmbet ironic, printre hîrtii. Ți s-a urcat rău de tot la cap L." „**Ce** voîți să spuneți, d-ie Protopopescu ?" făcu Spiridon roșindu-se brusc. „O să vezi tu îndată... Uite aici, ți-a răspuns Ford, înapoiindu-ți aiurelile alea ale tale, cu care voiai să schimbi lumea..." Spiridon simți cum i se scurge sîngele din vine. Un gol cumplit i se căscă în coșul pieptului. Gîtîjeul i se uscă, buzele erau albe, arse de răsuflarea prea fierbinte, Privea în neștire plicul atîta timp așteptat, din care d-l Protopopescu scotea paginile acelea scrise de el cu multe luni înainte și o foaie de **hîrtie** groasă cu cîteva rinduri bătute la mașină ; fără îndoială răspunsul lui Ford, ; Uite, asta e, făcu d-i Protopopescu **întinzîndu-i-o**. İți spune că propunerile taie sînt foarte interesante, dar că regretă că nu le poate lua în considerare.,, Ufte, citește, dacă pricepi englezește, spuse cu același zîmbet batjocoritor. Că eu nu știu englezește și mi-a tradus fata", adăugă în glumă plescăindu-și limba în cerul gurii, „Eu nu înțeleg, șopti anevoie Spiridon, nu înțeleg cum v-a parvenit d-stră plicul acesta..." „Ei ! bravo ! parcă noi ce păzim ? De ce avem servicii ?** „Dar plicul **îmi** era adresat mie, spuse Spiridon cu același glas stins. İi dădusem adresa mea la post-restant..." „Păi tocmai **de-aia** ! exclamă d-l Protopopescu înveselit. Eram dator să știu și eu cine-ți scrie din America și ce-ți spune...' Noi ce păzim-?" Spi-

ridon luă plicul și-l puse mașinal în buzunar. Doar hîrtia pe care i-o întinsese d-l Protopopescu o păstră încă în mîna, neîndurîndu-se s-o ascundă și neîndrăznind totuși s-o citească. D-l Protopopescu îl privea cu același zîmbet disprețuitor, trăgînd bine dispus din țigară. „Stai jos și citește, îi spuse văzînd că Spiridon rămăsese nehotărît în fața biroului. Că după aceea mai avem ceva de vorbă..." Spiridon se așeză pe fotoliu, dar, îndată ce-și opri privirea pe semnătură, tresări și strigă, „Nu-i de la Ford ! Nu semnează el ! Aici scrie P. G. Wood, nu e Ford*!..." „Asta mai voiai acum, să mai semneze și Ford !... Parcă el are timp să citească toate prostiile care-i vin din lumea întregă i... Ala de semnează o fi unul din secretarii lui." Vădastra îl asculta cu ochiul furat de semnătura aceea • — P. G. Wood — care, o clipă, îi redase toate speranțele. Apoi, parcursese în treacăt scrisoarea ; cu puțina lui știință de limba engleză, înțelesese că P. G. Wood îi mulțumește în numele lui H. Ford și-i înapoiază textul interesantului său memoriu... D-l Protopopescu avusese dreptate. Copia memoriului, pe care o băgase adineauri în buzunar, era cel mai clar răspuns ; pe Ford nu-l interesa organizarea și conducerea opiniei publice mondiale..

„Acum să vorbim serios ! spuse d-l Protopopescu stîngîndu-și țigara în zațul ceștii cu cafea, după ce își aprinsese o nouă țigară. Vădastra, văd că mînci banii Statului pe degeaba ; ba te ții și de prostii... Ne compromiți..." Un nou val de sînge dogori obrazii lui Spiridon, dar nu îndrăzni să răspundă. D-l Protopopescu vorbea cu glasul lui de stăpîn, care nu admitea replică, și care aducea cu sine, mai întotdeauna, vești rele. İși încrucișase brațele pe birou și, vorbind, parcă ar fi încercat să scape ele un gust amar care-i otrăvea gura, îintr-atît îi erau de crispate fîlcile^și de oțărît plescăitul limbii după fiecare cuvînt. „...Ne compromiți ! repetă el în silă. Te ții de prostii, în loc să lucrezi serios... Toate informațiile aduse de tine sînt niște prostii, Neinteresante. Povești pentru copii. Te

tîridu-se de ele cu deznădejde/„Am să le spun tot ce ştiu/ repeta el aiurit,, tremurînd.

D-l Protopopescu îl mai privi odată cu un strivitor dispreţ, amestecat parcă şi cu oarecare milă, apoi rosti încet : „teşi afară..!” Spiridon amuţi brusc, îşi trecu palma peste buzele uscate,. încercă să' zîmbească, dar figura îi eră împietrită de ură, de umilinţă, ele spaimă. Apoi, cu un' gest tremurat, puse în buzunar scrisoarea din America, pe care o ţinuse pînă atunci în mină, şi se îndreptă spre uşă. „O să vă pară rău, o să vedeţi” mai şopti el voind să fie ameninţător, din prag. Dar d-l Protopopescu căuta într-unui clin sertarele biroului său şi nu-i mai răspunse.

...într-o zi/ cînd va fi el puternic, îl va mîlîni pe d-l Protopopescu şi-i va plăti tot ce-i spusese, cu vîrf şi îndesat. El îi va cădea în genunchi,, rugîndu-l să-l ierte, dar nu-l va ierta. Şi cînd, piîngînd, bătîndu-se cu pumnii în piept, d-l Protopopescu îi va cuprinde picioarele ca să i le sărute, Spiridon îl va lovi cu pantoful peste obraz, strîgîndu-i : „Marş de-aici ! Ieşi afară ! !” Apoi se va duce să-l viziteze, în temniţă, în celula lui de piatră, unde îl va găsi întins pe nişte paie murdare, în lanţuri „îţi mai aduci aminte cînd îmi spuneai că sînt nebun, şi că mă poţi nenordei, dacă ai vrea, în 24 de ore ?!..! /îţi mai aduci aminte cum m-ai dat afară ? ! Ei' bine, află^că viaţa d-tale e în mîinile mele. Uite aici. actul-de graţiere” — şi-l va rupe în bucăţele mici aruncîndu-i-Ie în obraz. Şi-i va striga, • scuiîndu-l „marş de-aici !” Dar, ajungînd acasă şi trezîndu-se din visele lui de răzbuinare cruntă împotriva d-lui Protopopescu, se simţi abătut fără vlagă, neştiind'ce hotărîre să ia, Se lăsă să cadă în fotoliu şi îşi scoase monoclul cu un gest de mare .oboseală. în cele clin urmă, făcîndu-se seară şi neavînd nici un chef de a se mai duce Ia restaurant să mănînce, simţîndu~se tot mai

obosit, se hotărî să se culce. Adormi greu,- un somn cu febră, întretăiat de coşn^are-din care se trezea tremurînd. într-una din aceste, deşteptări între coşmare i se păru că aude 'uşa de la intrare deschizîndu-se şi iarăşi bine ştiutii paşi, urmaţi de şoapte, de un rîs de femeie. Dar, de data asta, nu se mai] dădu jos din pat să pîndească. Se simţea mai liniştit ştiîndu-l pe Băleanu, cu prietena lui, într-o cameră vecină, şi se trudi să adoarmă cît mai repede. Cînd, a doua zi, apucă ceasul de pe măsută să vadă ce oră este, auzi aceiaşi paşi de femeie pe coridor şi apoi uşa de la intrare deschisă repede şi ascensorul care începu să urce. Privi mirat ceasul : aproape, nouă. Băleanu fără îndoială era de mult la regiment. în altă zi ar fi sărit imediat să vadă cum arată femeia. Dar, deşi în clipa deşteptării nu avea prezente toate tristeţile întîmplări din ajun, rămăsese o mohorîtă istovire în întreaga lui fiinţă, care-l ţintuia m pat, nehotărît, fără chef. Se gîndi cîteva clipe la femeia care plecase atît de tîrziu, dimineţa. Dar îşi aminti repede de încurcăturile lui şi începu să se întrebe cum ar putea ieşi din ele". Trebuia să se reîntoarcă, serios, la avocatură ; dar în avocatură nu-i plăcea decît pledoaria. Restul — adică timpul pierdut în aşteptări nesfîrşite, munca de secretariat, formalităţile, algr^aturje pe la judecătorii, copiile după acte şi hotărîri — îl exasperau. Dacă pierd şi contenciosul ? se întrebă, deodată cuprins de panică. Gîndul îl teroriza într-atît, încît sări din pat şi începu repede să se îmbrace. Era un contencios în care lucra mai mult de formă, căci se mai aflau încă vreo opt avocaţi, alte multe secretare,, şi numai arareori — trecînd pe la unul din birouri, să vadă ce mai e nou — i se dădea un dosar de studiat sau de pregătit o pledoarie. Dacă mi-l iau, îşi repeta înspăimîntat Spiridon, am să fac un scandal de are să urle Bucureştiul ! Dar ameninţarea nu izbutea să-l liniştească. îşi închipuia pe d-l Protopopescu ridicînd receptorul şi chemînd placid pe directorul societăţii : „Să4

plătesc degeaba. * **Spiridon** ridică fruntea și întâlnește figura plictisită a **d-lui** Protopopescu, cu bine cunoscutul lui tic de **a-și** clătina mereu, -capul în timp ce vorbea. Nu mai înțelegea nimic. **Presimțea** că se va întâmpla ceva rău, dar nu ghicea ca „...Așa că mai încasezi leafa pe luna **aceasta, și s-a încheiat...** Nu mai avem nevoie de serviciile **d-tale**. Nu interesează/” Spiridon înțelegea anevoie. 11 dau afară? Gîndul i **se'părea** absurd. De cinci ani el făcea necontenit planuri să părăsească serviciul — dar cînd va voi el. **Nu-i** trecuse nici o clipă prin minte că va fi concediat de d-l Protopopescu. Era cu desăvîrșire absurd. Niciodată nu luase în serios dispozițiile **d-lui** Protopopescu și continua să facă ce făcuse de la început, de cînd, în Universitate, fusese angajat să informeze despre mișcările studentești; adică, aproape nimic, Se mulțumea să se întâlnească **de** cîteva ori pe săptămîină cu d-l Protopopescu, sau alți funcționari ai săi, și să vorbească despre fel de fel de lucruri, spunînd ce-a auzit, mințind uneori ca să pară **bine** informat, dar, mai ales, vorbind despre sine, despre succesele **lui**, despre surprizele pe care le va face el. în **curînd, tuturor**.

' „...Ca să fim **bine** înțeleși, încheie d-l Protopopescu. Și acum o să mă scuzi, am treabă”, adăugă **ridicîndu-se**. În picioare. Spiridon se ridică și el de pe scaun, clar nu era deloc **hotărît** să plece. „...Nu înțeleg cei vreți să spuneți începu el emoționat. **Eu sînt** un om corect și discret, mi-am făcut întotdeauna datoria. "Cred că **nu** aveți de ce să vă **plîngeți...** în ceea ce privește propunerea pe care am'. **Înaintat-o** lui Ford, era o chestie personală... **Și, mă miră.** că d-stră, om cu maniere elegante, v-ați pretat la o asemenea... Cum să spun ? la o asemenea, indelicatete, ca să-mi confiscăți scrisoarea și s-o **citiți**, deși **mi-era adresată** mie..." D-l Protopopescu îl privea nedumerit, parcă 'nu și-ar fi crezut urechilor. „Mă, **tu ești** nebun", spuse el în cele. din. urmă, **încruntîndu-se**. Tu. ești nebun **se-**

rios... Ar trebui să te **cauți...** „Aș putea să vă răspund, dar prefer să tac, făcu Spiridon roșind. îmi place să cred că spunei asta în glumă, pentru că altminteri aș fi considerat-o o insultă, chiar o insultă gravă. Și eu'nu accept să fiu insultat de **nimeni**. Chiar de unul din superiorii serviciului meu..." „Nu mai faci parte din serviciu, **ți-am** spus asta de-acum un sfert de ceas..." „Dar de ce, mă rog ? se însufleți Spiridon. Am greșit cu ceva ? Dimpotrivă, după cîte știu eu, am fost întotdeauna creierul acestui serviciu. Doar îi cunosc și eu pe ceilalți, știu cine sînt... Niște incuți, niște oameni de nimic... Eu eram singurul om. cu personalitate..." „...Ce să mai lungim vorba ? făcu d-l Protopopescu așezîndu-se pe scaun și aprinzînd o nouă țigară. Ordinele se execută Bună **ziua!**"-„D-ta crezi că mă poți concedia așa ca pe un servitor, după cinci ani de serviciu ? strigă Spiridon apropiindu-se înflăcărat de birou. Un om ca mine, care mi-am făcut întotdeauna datoria ?... O să vă pară rău, mai tîrziu ! Cînd **m-oi** apuca și eu să spun, cui trebuie, despre felul cum se risipesc banii Statului !..." „...încerci să mă șantajezi î" întrebă nefiresc de calm d-l Protopopescu, zîmbind dulce.

„Nici un șantaj ! continuă Spiridon. pe aceeași ton, este purul adevăr. Parcă eu nu știu, eu n-am văzut și **n-am** auzit nimic ? Numai că astea am să le spun eu-odată cui trebuie..." „Vezi să nu te creadă ! rosti d-l Protopopescu dînd drumul u#ui rotocol de fum. Păi bine, mă, prostule, tu nu știi că. te pot compromite în 24 de ceasuri, **anun-**țînd că. ai fpst sau că ești încă,, în 'serviciul meu ? Te zvîrlu ăia din-barou de n-apuci să zici **cuțu** !..." „Lasă că spun eu, am să.le spun eu", rostea **într-una Spiridon**. Dar amenințarea d-lui Protopopescu lovise just Simțise deodată cum îi fuge pămîntul de sub picioare ia gîndul că ar putea;**avea un** scandal In barou. **Neizbutind**, să se controleze, istovit de toate loviturile primite în ultima, jumătate de ceas, repeta **într-una** aceleași cuvinte, Ega-

dați afară, spunea el clătînd încet capul, și zimfeind! Să-l dați imediat afară pe Spiridon \ Ordinele se execută !..." Âm să fac un scandal !... își repetă mult timp: Vădastra, umezindu-și neconținut buzele uscate, am să fac un scandal L.

Gîndul i se năzărise, în timpul nopții, luptîndu-se 'cu insomnia și cu imaginile dezastrelor care-l așteptau dacă și-ar fi pierdut contenciosul Auzise din nou ascensorul oprindu-se, ușa pe care o deschise Băleanu cu mai puține precauții ca altădată, și șoaptele lor. Apoi, un ceas mai tîrziu, din nou pași pe coridor, îndreptîndu-se spre baie ; iar, cîteva minute în urmă, Băleanu cotrobăind în bucătărie, căutînd probabil după pahare. Bărbatu-su are o sută de milioane și ea petrece noaptea în apartamentul unui locotenent ! își spuse Spiridon. Dintr-o sută de raffli-oane, cine nu dă un milion, două ? Nici nu se cunoaște îi cîștigă în cîteva zile și-i pune la loc... Dacă aș ști cum o cheamă... "\ -

Rămăsese cîteva minute cu răsufierea aproape întretăiată, speriat de simplitatea cu care ar fi putut dobîndi un milion sau două de lei : Pmdește într-o zi, cînd ea va rărnîne în odaia lui Băleanu după plecarea acestuia la regiment, și-i iese brusc în față. „Nu vă supărați, doamnă, i-ar spune; dar vă rog să treceți cîteva minute în biroul meu. Este în interesul d-stră..." Nu interesează ce va spune ea, cum se va apăra, etcaetera. Odată ajuns cu ea în birou, ar închide ușa și, apropiindu-se, i-ar vorbi serios : „Puteți crede despre mine orice, stimată doamnă **cutare**. Eu intenționez însă ca pînă diseară să comunic soțului d-stră unde și cu cine ați petrecut noaptea aceasta- de (să spunem), 15 iunie. Nuj știu dacă vă convine să afle. soțul d-stră, și prietenii d-stră, căci, nu mă sfiesc să v-o spun, voi destăinui flagrantul delict de adulter tuturor cunoscuților d-stră. Nu știu, deci, dacă vă"convine să se afle cine este amantul d-stră. Plus- că ați compromisie și cariera

iui Băleanu. El nu va avea de ales decît între a-și trage un glonte în! cap sau a **fugi'peste** graniță. În ceea ce mă privește, eu nu mă tem de nimic, pentru că mi-am luat toate măsurile. (Nu' e adevărat, dar de unde să știe ea ?) Există, însă, o soluție pentru d-stră. Cred că amicul meu Băleanu v-a vorbit destul de amănunțit despre mine și vă dați seama că sînt cineva în țara românească. Doamnă cutare, eu am planuri mari. Dini nefericire, nu s-a găsit pînă acum capitalistul care să mă înțeleagă și să mă ajute. Spun din nefericire, pentru că sînt **silit**, 'astfel, să apelez la ajutorul d-stră. Eu am nevoie de circa două milioane de lei pentru a duce la bun sfîrșit o operă grandioasă, folositoare atît țării noastre cît și umanității în general. Deși este un mare; secret, v-aș putea spune cu altă ocazie în ce constă această operă grandioasă. Soțul d-stră este foarte bogat, o știți mai bine decît mine. Vă rog, dacă voiți să nu destăinuiesc nimic asupra legăturii d-stră cu amicul meu. vă rog să-mi puneți la dispoziție această sumă. Nu mă interesează cum. Mă puteți recomanda soțului d-stră. cerînd să intru tovarăș în afaceri, sau îmi puteți aduce chiar d-stră cele două milioane, în bijuterii sau bilete de bancă... Dar să nu încercați să mă trădați spunînd ceva lui Băleanu, căci veți regreta foarte mult. Mi-am luat toate măsurile. Eu atît vă spun : să nu încercați nimic... îmi fixați întîlnirea în cursul zilei de mîine..." Nu se înșelase.; locotenentul căutase paharele în bucătărie, pentru că acum, din dormitor, se auzeau rîsete, o sticlă anevoie destupată; un început de cîntec. Se răsuci în pat ca să-și gonească gîndurile și să-și poată relua, cu o nouă tărie, filmul întîlnirii lui cu frumoasa necunoscută. Asemenea femeii au întotdeauna bani și foarte multe bijuterii Dacă soțul va refuza să-l primească în afacerile lui de la Cîmpina, n-are decît să-și vîndă ea, o parte din bijuterii și să-i achite suma ; n-or fi două **milioane, se mulțumește' și cu un-milion...** Dar cum o cheamă?

șească..." „Numai că acum se va certa cu conu Mișu, îi va spune el. Mișu e de partea anglo-americanilor..." „Mu-Î cunoști pe conu Mișu, îi va răspunde Cătălina. Vor rămîne întotdeauna cei mai buni prieteni. Conu. Mișu e un om extraordinar..." Apoi îi va turna ceaiul și-l va întreba ce se mai întîmпиă cu războiul. El va ridica din umeri. „Toată ziua nu vorbim decît despre asta, despre cum merge războiul..." Atunci ea se va împinge prin mișcări scurte spre fundul divanului și va începe să-i vorbească despre Băleanu. „E un om extraordinar, îi va spune, e un sfinț..." El își va aprinde o nouă țigară. „Cînd ai să-I cunoști și tu...", va continua Cătălina. Și-i va vorbi așa un ceas, un an, un secol, îi va vorbi așa pînă la sfîrșitul timpurilor, reluînd la infinit același refren, repetînd aceleași gesturi. Văzîndu-l că tace, Cătălina va înceta să-i vorbească despre sfințenia colonelului și-i va spune : „Mi se pare mie sau iar ai slăbit ?..." El va ridica din umeri, zîmbind, și-i va întinde ceașca goală, și Cătălina o va umple din nou cu ceai. Apoi, după o altă, lungă, tăcere îl va întreba : „Ce se mai întîmпиă cu Viziru ?" „Nu l-am mai văzut de mult, îi va răspunde." „Se va consola și el într-o zi, va continua visătoare Cătălina. Așa facem toți. Suferim ce suferim, și într-o bună zi simțim că numai putem suferi, și iubim din nou Viața și ne reîntoarcem de unde am plecat..."

Biriș se opri în mijlocul străzii. Zvirli țigara doar pe jumătate fumată, oftă adînc, apoi se întoarse cu pași repezi spre cafenea. Bursuc îl zări cel dinții și-i făcu semn cu mîna. Trecu pe lîngă el fără să se mai oprească, în fund, Mișu Weissmann discuta agitat într-un grup de necunoscuți. Văzîndu-l, Weissmann îi luă brațul și îl trase deoparte. „Am aflat niște lucruri extraordinare, îi spuse cu un glas misterios. Trebuie să ne întîlnim neapărat. Te-aș fi luat să mîncîci astă seară cu mine, dar nu sînt liber. Sînt invitat la masă. E cineva foarte important. Cineva din misiunea militară americană..."

Cînd plecă spre ea în acea seară de ianuarie, ninsoarea se întetise. Ajuns în garsoniera Cătălinei, se apropiase* după obiceiul lui, de calorifer ca să se încălzească. Pe măsută erau așezate ceștile pentru ceai și cîteva sandwichuri. Au început să vorbească despre război și despre tifosul exantematic care se întindea în Moldova. Apoi Cătălina i-a spus că Băleanu fusese transportat la o Casă a mutilaților de război. Atunci, pe neașteptate, a început viscolul. Au auzit un geamăt prelung, ca de fiară rănită, apoi au simțit cum se năpustește viscolul printre case — și o clipă s-au privit unul pe altul, speriați. Au dat la o parte perdeaua și s-au uitat afară. Ningea atît de des, încît nu se mai distingea strada. Cătălina a trecut alături să aducă ceainicul și apa fiartă. Au băut, ca de obicei, cîteva cești cu ceai, vorbind, intrerupîndu-se cînd și cînd ca să asculte viscolul. Apoi Biriș și-a aprins o țigară, iar Cătălina s-a apropiat din nou de fereastră și a privit afară. „Nu poți pleca pe o vreme ca asta," i-a spus. În odaie începuse să se facă frig. Au rupt un jurnal și au înfundat cu suluri de-hîrtie fereastra ca să oprească vîntul. „Rămii noaptea asta aici," i-a spus Cătălina. Viseo*-lul creștea, asurzitor. Biriș se silea să vorbească într-una, ca să nu se gîndească, dar își simțea gura uscată și trebuia necontenit să înghită. Apoi, pe la 2 noaptea, Cătălina a scos învelitoarea de pe divan și a făcut patul. Biriș o privea fermecat, fără să înțeleagă. A trecut apoi în odaia de baie și s-a întors după vreo zece minute, în pijama. S-a vîrît repede în pat. „Nu știu ce să-ți dau, îi spuse, încearcă o pijama de-a mea..."

Apoi a stins lumina și Biriș s-a dezbrăcat ca în vis, fără să înțeleagă ce face. Haina de la pijama Cătălinei îi era destul de strîmtă, dar totuși a îmbrăcat-o. Nervos, tremurînd, s-a băgat și el în pat. „O să fim cuminți," t-a spus Cătălina. Biriș a întins brațul și a găsil-o, foarte aproape de el, fierbinte.

dere", adăugase mai încet, aproape șoptit. Apoi auzise sunetul surd, metalic, al receptorului închis pe neașteptate, ca din greșeală.

În seara aceea, ieșind de la minister, se duse de-a dreptul în Strada Batistei. Sună prelung, li deschise în cele din urmă d-na Crețulescu. Părea mirată că-l vedea acolo, în fața ei, cu un buchețel de mărgăritare în mână, v, A plecat azi dimineață la Iași, îi spuse. Ți-a telefonat din gară. N-a vorbit cu d-ta? Spunea că se duce să-ți telefoneze, ca să te anunțe că pleacă. S-â hotărât așa, pe neașteptate..." „Dar n-ai se logodește?" întrebuse tulburat Ștefan. „Dumnezeu s-o mai înțelege, exclamase d-na Crețulescu. A venit odată și Melinte s-o vadă aici, căpitanul Melinte. S-a rugat de ea, i-a căzut în genunchi, mi-a căzut și mie în genunchi, căpitanul Melinte. D-nă Crețulescu, mi-a spus, Tante Alice, vă implor, convingeți-o d-stră!... Mi-era milă de el, om în toată firea, ne ruga pe amândouă; ca pe **un Dumnezeu** ne ruga..." Ștefan zîmbi, încurcat, și-i întinse buchețelul cu mărgăritare. („Tu crezi în Dumnezeu? crezi cu; adevărat? crezi că mașina aceea exista?")

Auzi o seamă de pași repezi pe coridor, voci, și o mină zgâlțâie clanța de mai multe ori. Apoi începu să lovească puternic în ușă. „E un adventist; vinde Biblii", își aminti Ștefan și sări furios din pat. Abia întoarse cheia în broască și ușa se deschise, repezită de perete. Se văzu înconjurat de necunoscuți. Unii aveau revolvere., Nici nu avu timp să înțeleagă despre ce era vorba. Auzise doar, pe cel dintâi, strigînd: „Prefectura Poliției."

Era acum între doi agenți înarmați. Un al treilea îi pipăia buzunarele. Alții dăduseră patul și scaunele la o parte., umblau în dulap. „Unde e Teodorescu?" întrebă făcînd un pas către el, cineva care stătuse tot timpul lângă ușă., „Nu știu. Nu l-am mai văzut de cînd a plecat. Mi-a mulțumit! de găzduire și a plecat. Nu știu unde."

Șeful" îl privea zîmbind, cu • neîncredere. „Erați prieteni?" întrebă din nou. „Chiar prieteni, nu. L-am cunoscut în Germania, acum un an..."

„Vino" la Prefectură, spuse șeful. Să dai o declarație/ „...Eu mi-am dat seama cît de mult vă iubiți, vorbi Vădastra. Am înțeles asta din seara cînd v-am auzit eîntînd. Și pot spune că d-na **Macovei are** o voce foarte frumoasă!..." Rosti ultimele cuvinte cu o oarecare stîngăcie. Locotenentul ridică privirile și se îmbujora. „**Nu** e dînsa, spuse. Nu o cheamă așa..." „Mi-am închipuit că e dînsa, începu Spiridon după ce-și umezi buzele, pentru că știam că Macovei e mare petrolist și are o soție foarte frumoasă."

..Nu, nu e dînsa, repetă, **celalt zîmbind,** Nu o cheamă așa," „Iartă-mă, te rog, n-am voit să fiu indiscret, se apără Spiridon. Deși aș fi putut să mă supăr, adăugă după cîteva clipe. Sîntem doar prieteni; locuim aceeași casă..." „Am să-ți spun mai tîrziu, pe cuvîntul meu de onoare că am să-ți spun. Dar acum, nu pot!.. Este chiar o încurcătură la mijloc, și nici nu știu cum are să se termine... Dar! în ziua cînd am să pot spune, d-tale îți voi spune cel dintîi, ai cuvîntul meu de onoare..." După plecarea locotenentului, Vădastra se simți mai puțin sigur **ca** mai înainte. Cum are să-i afle numele dacă Băleanu amină mereu destăinuirea? Și vorbea el de o situație neclară, de o încurcătură; dacă cumva se întîmpla ceva între ei și frumoasa necunoscută nu va mai veni noaptea în apartamentul lor? Două nopți Spiridon stătu la pîndă. dar Băleanu se întoarse singur. Să știi că se ceartă și nu mai vine! **își** spunea agitați Vădastra. Gîndul că soția milionarului s-ar putea despărți de locotenent i se părea ca-tastrofal: Adormi anevoie, tresărind la orice zgomot al liftului, deși știa că Băleanu se afla în camera lui. dormind. A doua zi **încercă** să' afle de la unul din colegii de Tribunal nume de mari petroliști, dar își dădu **repede**-seama de zădărnicia acestei anchete, **pentru că nu*** știa

cum ar putea avea confirmarea lui Băleanu. Dacă l-ar/ fi întrebat din nou, ar fi putut părea suspect. În scurtele lor întâlniri, locotenentul nu mai aduse deloc vorba de prietena lui și de eventualitatea căsătoriei. Și dacă aș încerca chiar fără să-i știu numele ? se întrebă într-o seară Vădastra. îi voi spune tot timpul : doamnă. Va fi atât de impresionată. încît nu va băga de seamă... Numai dacă nu mă va spune lui Băleanu... De frică, ar fi în stare. Dacă aș avea ceva sigur la mîna, vreo scrisoare,¹ vreun document, în sfîrșit, ceva sigur...

Dar în cea dintîi după amiază cînd, după ce* trimisese ordonanța în oraș, intră la Băleanu, nu găsi, ca de obicei, nimic. Spiridon se întoarsa în odaia lui agitat, neliniștit. Sigur că are să-i spună, dacă el nu va avea la îndemîna ceva de care femeia să se teamă, ceva prin care ar putea dobîndi tot fără cel mai mic risc. Chiar dacă i-ar cunoaște numele, ce i-ar folosi dacă ea l-ar spune în aceeași seară lui Băleanu ?

Stătea trîntit pe fotoliul de lîngă birou, răsucindu-și nervos monoclul între degete, cînd își dădu seama că găsise. Descoperise un mijloc de o mare simplitate. Rămăsese cîteva clipe cu gură căscată, cu mîna moale, și monoclul îi alunecă sfios pe covor. Un val de sînge îi răzbi vijelios în obraz. Se ridică brusc, își duse mîna la frunte, apucă monoclul și plecă în cea mai mare grabă.

D-na Porumbache îl auzi cîntînd pe stradă.

„Roata morii se-nvîrtește, tac, tac, tac.

Și morarul ciocănește, tac, tac, tac...”

Se ridică din pat, își trase rochia pe ea și ieși pe coridor să-l întîmpine. Deși trecuse de mult miezul nopții, era încă foarte cald. Biriș își scosesese haina și și-o ținea de cheotoare, zvîrlitai pe un umăr. În fața ușii încercă de mai multe ori cheia, fără să nimerească. „Iar te-ai îmbătat ! exclamă d-na Porumbache deschizîndu-i. Iar ți-ai băut mințile cu Cătălina...” „Nu cred că mi-am băut chiar

mințile, spuse Biriș, dar fără îndoială că am băut cam mult. Și acum mi-e somn. Noapte bună !...” Voi să trecă spre odaia lui, dar d-na Porumbache îl prinse de braț. „Rău te-a mai fermecat, măicuțică, tîrfa aia!... Te-a scos din minți !... Vai de bătrînețele mele, ce-am ajuns !... Au să te prindă că te ții eu o acriță și-au să te dea afară de la liceu. Rămînem pe drumuri...”

Biriș scoase pachetul din buzunar și i-l întinse. „Fumezi și d-ta o țigară ?” întrebă blind. Femeia oftă. își umezi buzele și-și așeză țigara în colțul gurii. Biriș i-o aprinse. Apoi își aprinse și el una și-i dădu pachetul. „Mai ai bani ?” îl întrebă ea. „Mai am. Ai nevoie de ceva ?” „Nu, te întrebam așa. îți dă aia ceva bani ?!” „Nu, banii ăștia r-am cîștigat cu o traducere...”

Femeia tăcu, furnind adînc. „De ce nu vrei să te însori începu ea mai liniștită. Că doar n-ai s-o iei pe Cătălina...” Biriș ridică plectisit din umeri „Ți-am mai spus că nu e nimic între Cătălina și mine ! Cine ți-a mai băgat și asta în cap ? Toată lumea știe că e iubita lui Bibicescu. Noi doi sîntem numai prieteni. Sau poate și asta e compromițător : să fii prieten cu o artistă !...” „Mai bine te-ai însura, continuă d-na Porumbache ca și cînd nu l-ar fi ascultat. Sînt atîtea fete bogate și frumoase De ce nu vrei să te-nsori ? ! Nu ți s-a urit' de sărăcie ?... Poate ne mutăm în altă casă. Mai văd și eu oameni, mai am și eu cu cine schimba o vorbă...” Biriș o privi lung și îl cuprinse o neașteptată milă față de ea. „Bine, să ne mai gîndim, spuse. D-ta caută înainte. Poate pînă ia urmă ne-nsurăm și face chiar și politică !... Noapte bună, adugă el luîndu-i mîna și sărutîndu-i-o.” „Petrică, spuse bătrîna, n-ai vreo! cinci sute de franci să-mi lași ? M-am gîndit să facem mîine pui cu smîntînă...” Biriș își scoase portmoneul și i-l întinse.

„Ia tot, spuse* Eu nu mai am nevoie..." Intră îri odaia lui și, zvrîlindu-și haina pe un scaun, se trînti în pat. Re-începu să fredoneze, foarte încet : „Roata morii se-nvîr~ teste, tac, tac, tac..."

„Cîntecul lui Mitica, Dumnezeu să-l ierte, spuse d-na Porumbache deschizînd ușa, zîmbind, cu ochii în lacrimi. Ia mai cîntă-l...!" „Și morarul ciocănește, tac, tac, tac...", continuă Biriș înălțînd ușor glasul. ....Tac, tac, tac! făcu și d-na Porumbache, în surdină, lăcrămînd. Cîntecul lui Mitică!... Uite așa-l cînta și el, Dumnezeu să-l ierte : tac, tac, tac !..."

„Ăsta-i cîntec nou, spuse Biriș fără să-și ridice capul de pe pernă. Il cîntăm noi, tineretul : Roata morii se~nvîrteste...", reîncepu el cu mai multă putere.

„E vechi, făcu d-nă Porumbache. E cîntecul lui Mitică. Uite, așa-l cînta și el cînd era cu chef : „tac, tac, tac !... E cîntec vechi, din bătrîni. Il cînta și Finu' Lică : „tac, tac, tac !..." Apoi începu deodată să plîngă și se așeză pe marginea patului. Biriș se întrerupse și rămase cu privirile în tavan, nemișcat. „De te-aș vedea însurat, spuse, să mă pot duce și eu după ei. L-am visat dini nou, alaltăieri, pq răposatu', Dumnezeu să-l ierte. Parcă-mi vorbea. Se făcea că eram în Ferendari, pe vremea cînd se încurcase el cu o croitoreasă, una Marioara..." „O știu, făcu Biriș, Zisuleasa. Lui Nea Mitică îi cam plăceau tinerelele și știa el ce să aleagă..." „Pe dracu', vorbi repede d-na Porumbache frecîndu-și ochii cii dosul palmei. O pîrlită de croitoreasă, o sărăcie, de se-ntindea cu unul și cu altul ea să găsească de mîncare la copii. Nu mi-am pus eu capul cu ea, că o lăsa lată Finu' Lică. O lăsa lată în mijlocul străzii. Dar nuj de una ca Marioara mi-era mie teamă că-mi strică casa. Nu mai eram tînără ; dar nu mă dădeam pe zece ca ea..." „Și cum l-ai visat "1 " o întrerupse Biriș) ridicîndu-se în capul oaselor ca să-și aprindă o țig-

gară. „Se făcea că eram în Ferendari, începu d-na Porumbache visătoare, cu privirile pironite undeva în colțul odăii. Și-l văd deodată că deschide ușa de la odaia aia mare, aia din stradă, și-mi spuse : «Aici erai, Yiorico ? Nu te-ai culcat încă ?» Eu, la început, nu i-am răspuns nimic. Mă prefăceam supărată, ,că așa mă îmbufnam eu pe-atunci, cînd se-ncurcase el cu Marioara și venea tîrziu noaptea acasă. Și iar nu mai știu ce mi-a spus, dar parcă la urmă se făcea că ne suiam amîndoi în gabrioleță ; adică nu, mint, se urca numai el, căci eu mă răzgîndeam și-i spuneam, îmbufnată : «Du-te numai tu, Mitică, că eu știu bine unde te duci !...» Și el dădea bici cailor și pleca!... Doamne iartă-mă, spuse coborînd glasul și făcîndu-și cruce, să nu fie vreun semn ; că parcă ar fi vrut să mă ia cu el, dar eu nu mă gîndeam la asta, mă gîndeam că se duce la Marioara, la ibovnică... Dar mi s-a izbîndit visul, că te-am auzit cîntînd. Ia mai cîntă L. Ia. zi : tac, tac, tac !" „Roata morii se-nvîrteste", începu Biriș cu un glas obosit în care se presimțea parcă răgușeala. D-na Porumbache îl asculta zîmbind și ochii i se umplură din nou de lacrimi. „Petrică, maică, de te-aș vedea și pe tine la casa ta, cu nevastă și copii. Dar nu cu una ca Cătălina, îți găsesc eu fată bună, cu stare. Să ne mutăm și noi în centru, să mai văd și eu lume, să mai fiu și eu servită cum am fost!... Of, Petrică, de m-ai fi ascultat tu pe mine, azi aveai și automobil..." „Tac,tac, tac", ridică brusc glasul Biriș. „Uite așa-l cînta și el, Mitică, făcu d-na Porumbache Parcă-i aud pe el, Dumnezeu să-l ierte : «tac, tac, tac..."

Abia după o săptămînă i s-a dat voie s-o anunțe pe Ioana că se află arestat. În tot acest timp nu se spălase, nici nu se bărbierise. Dormise pe ciment, într-o cămăruță

din beciurile Prefecturii. Becul, puternic, ardea într-uh% zi și noapte. Un jandarm, schimbat din trei in trei ceasuri, stătea pe scaun, lângă ușă, păzindu-l. Nu aveau voie să vorbească unul cu altul. Se întâmpla totuși ca vreunui jandarm să-i fie somn, mai ales cei care veneau după miezul nopții, și atunci intrau în vorbă. Unui, țaran din Ialomița, îi devenise chiar foarte simpatic, li căpătase în» crederea și, când era însoțit la closet, jandarmul din Ialomița rămânea la ușă. Ceilalți respectau ordinul întocmai : intrau cu el, nu cumva să încerce să se spînzure. în primele trei zile nu l-a cercetat nimeni. L-au chemat apoi la interogatoriu. I-a fost rușine, trecînd fără cravată și nebărbierit, cu sentinela după el, pe culoarele Prefecturii. I se părea că-l privesc toți cu neîncredere, aproape cu ură. Inspectorul l-a întrebat de cînd este legionar și cu cine lucrează. „Nu sînt legionar”, răspunse Ștefan calm. „Bine, asta știm noi, așa spun toți”, făcu Inspectorul plictisit Alese o fotografie dintr-un teanc pe care-l avea în față. „Pe ăsta îl cunoști ?” Ștefan înălță din umeri. Nu-l văzuse niciodată. „Dar pe ăsta ?” Privi și răspunse fără ezitare. „E loachim Teodorescu. Doar că acum poartă mustață...” „Vasăzică îl știi bum arată ! exclamă Inspectorul Ai declarat că l-ai cunoscut în Germania. Ce căutai în Germania ?” Ștefan îi explică. Inspectorul îl privea adînc în ochi, jucîndu-se cu un coupe-papief. Ștefan voi să-i spună și altceva : de funcția lui la minister, de misiunea în Japonia, dar celălalt îl întrerupse. „Nu ne interesează t Toti spun așa...” Apăsă pe un buton și jandarmul intră-bătînd din cizme. îi făcu un semn cu capul. Din ziua aceea nu i s-a mai dat voie să-și cumpere masa de la cantina Prefecturii. Seara i s-a adus o ciorbă de varză și o bucată de piine rece. Din grădina de vară de lângă Prefectură răzbă-

tea pînă la el tangouî la modă : *Cer albastru*. Muzica aceea ieftină i se părea neînțeleas de dulce. Peste două zile a fost condus din nou la interogatoriu. Mai era de față un comisar tînăr, care-l privea distrat. „Ai proptele serioase ! îl întîmpină Inspectorul. Cine a intervenit pentru d-ta? Am primit dispoziții să te punem în libertate ! Semnează declarația *asta* și ești liber.” Ii întinse o hîrtie pe care Ștefan o luă zîmbind. Inevitabilele complicații administrative, își spuse. Dar începînd să citească* roși brusc. „Asta nu pot semna, spuse el ferm. E o declarație de desolidarizare de Mișcarea legionară. Nu mă pot desolidariza de ea dacă n-am fost niciodată legionar.” „E o simplă formalitate”, vorbi Inspectorul plictisit. „E mai mult decît atît. De ce să mint spunînd că nu. mă sînt ceva care n^am fost niciodată ? Ceva care, ele altfel, nu puteam fi, pentru că se opunea concepțiilor mele fundamentale, atît etice, cît și politice ?” „Cu atît mai bine. Tocmai asta îți cerem și noi să declari.” „Atunci lăsați-mă pe mine să scriu declarația. O critică sunt gata oricînd să semnez, căci astea sînt părerile mele. Dar nu pot mărturisi că regret că am fost încadrat în Mișcarea Legionară și că de-aici înainte nu voi mai avea nimic de a face cu ea.” „Asta e declarația tip, făcu Inspectorul enervîndu-se. Dacă am lăsa pe fiecare să-și rezume convingerile politice, unde am ajunge ?” „Și mai e încă ceva, stăruie Ștefan. Eu sînt funcționar de minister. Mi s-a dat o misiune în străinătate. Reprezint acolo, cum am mai reprezentat de atîtea ori, Guvernul român. Mi s-a dat această misiune acum, cînd guvernul duce lupta contra legionarilor. Nu pot accepta să fiu considerat de șefii mei drept un om necinstit, care și-â camuflat părerile politice pînă în ziua cînd a fost surprins ; și* atunci, cu o puțîn onorabilă ușurătate, Ie-a renegat...”

„Toate astea te privesc pe d-ta, spuse Inspectorul apăsînd pe buton. Dacă te răzgîndești, spune plantonului și te mai aduce odată, să semnezi...”

De atunci nu l-au mai chemat. Opt zile de la arestare. Joana a putut Să-l viziteze. I s-a dat voie să-i aducă schimburi și o masă rece. În fața jandarmului și-a păstrat liniștea. Era totuși stingherită și a vrut să-i vorbească franțuzește. Jandarmul s-a apropiat brusc de ei, despărțindu-i „Vorbiți românește !” Ioana i-a povestit tot ce aflase : la dosar sînt două acuzații grave : l-a întîlnit pe Teodorescu în Germania și avea două domiciliu. „Bine, dar nici o lege nu interzice să aicîte domiciliu poștești !” izbucni Ștefan exasperat. „Are să iasă în curînd o lege în acest sens”, îl informă Ioana. „Cu efect retroactiv?” Ioana ridică din umeri. Cele cinci minute trecuseră repede. Jandarmul se sculă de pe scaun. De abia acum Ioana se sperie. Era gata să plîngă. îl prinse în brațe, deznădăjduită. „Cu cine să vorbesc ? Ce trebuie să fac ?” întreba ea în neștire. ~

Vădastra își imaginase scena pînă în cele mai mici amănunte. Regret, doamnă, îi va spune, dacă am fost silit să procedez astfel. Viața nu cunoaște legea onoarei. Dacă soțul d-stră a preferat să lucreze cu niște secături în loc să facă apel la colaboratori destoinici, ca mine, oameni cu personalitate, am fost silit să-mi cer singur dreptul. Căci, stimată doamnă, nimeni mai mult ca mine n-are astăzi dreptul să stăpînească două milioane. Ce sînt două milioane la averea soțului d-stră ? Nimic ! Pentru mine, ele înseamnă totul. De ce un om ca mine să muncească de dimineată pînă seara, cheltuindu-și energia și geniul în lucruri fără importanță, în timp ce Bucureștiul geme de netrebnci și învîrțiți, care nu mai știu ce să facă cu

banii ?... Așa că, vă rog, doamnă, să nu-mi vorbiți mie de șantaj ! (Ridicînd tonul) : nu eu sînt acela care șantajează, ci eu am fost șantajat din momentul în care am descins în acest București al d-stră, eu, băiat de țăran, și nu mă sfiesc doamnă să vă mărturisesc că sînt fiu de țăran, că mă mîndresc cu această descendență, că altul în locul meu... își întrerupse firul gîndurilor, trezindu-se acasă. Chemă ascensorul și privi cîteva clipe hall-ul cu o atenție ciudată, parcă atunci l-ar fi văzut pentru întia oară. Și îndată ce intră în cameră, se repezi la birou, descuie sertarul și pipăi cu mîna, tremurînd, către fund. Cutia era acolo ; nu umblase nimeni. Oftă liniștit și se pregăti de așteptare. În noaptea asta trebuie să vină,* își spuse el. Trebuie să vină... își scoase monoculul, așezîndu-l cu mare grijă pe măsuta de lîngă pat, și se întinse pe fotoliu, pregătindu-se să aștepte. Timpul începu să se scurgă cu o lîncedă, morocănoasă monotonie. Auzea, din cînd în cînd, bătaia orologiului în depărtare. Dar, cu cît înainta în noapte, cu atît clipele păreau mai lungi. Se hotărîse la început să vegheze noaptea întregă, dar după cîteva ceasuri își spuse că precauția aceasta nu mai are rost, căci dacă necunoscuta n-a plecat pînă acum, nu va pleca decît dimineata. Și, cu un oftat de plăcută oboseală, se întinse mai comod în fotoliu, își scoase cravata, și se culcă. Se trezi de mai multe ori, ultima; oară pe la șase dimineata, și simți cum începe să-l cuprindă o stranie neliniște. Se ridică din fotoliu cu mare grijă să nu scîrție parchetul, și începu să-și facă, sumar, toaleta. își umezea neconținut buzele și-și trecea mîna* prin păr. Se simtea tot mai emoționat. Cînd auzi ușa de la odaia lacotenantului deschizîndu-se, se rezemă, palid, de muchea biroului. Acum !... Dacă o ia și pe ea, sînt pierdut !... Dar distingea destul de limpede pașii lui îndepărtîndu-se spre baie. îl auzi cîteva minute în urmă pe soldat pregă-

tindu-i laptele. **Apoi**, la opt fără douăzeci, așa **cum** se întâmpla în fiecare **zi**, Băleanu plecă. Spiridon rămase **mult** timp nemișcat, rezemat de birou, răsufliind cu gura întredeschisă, ca **și** cum s-ar fi trudit să-și amintească ceva anevoie de regăsit într-o minte răvășită. Târziu, oftă adînc **și** trase sertarul biroului. Scoase cutia ascunsă **cu** atîta grijă **și** verifică încă o dată resorturile aparatului. Apoi îl așeză pe birou, la **-îndemînă**, își refăcu cravata, **își** trecu încă o dată mîna prin păr și-și fixă monoclul. Se apropie de ușă și ascultă. Nici un zgoniot pe coridor. Ordonanța, respectînd ordinele, nu ieșea din bucătărie **în**-minte de ora unsprezece dimineața. Spiridon se reîntoarse lîngă birou și se așeză să aștepte pe scaun, cu ochiul la aparat. îl încercase numai de cîteva ori, dar nu se îndoia că **i**-a învățat meșteșugul. îl privea în neștire. Uneori îl străbătea o ușoară teamă : numai dacă aș avea lumină bună în antret.,

Auzind ușa de la dormitor deschizîndu-se, sări în picioare, smuci aparatul de pe birou și apucă clanța. în clipa următoare se afla pe pragul odăii lui, cu aparatul de fotografiat **tremurîndu-i** în mînă, luînd fotografie după fotografie, **în** față, înmărmurită, stătea o femeie tînără, **destul de modest** îmbrăcată, care-l privea speriată^ neîndrăznind **să-și** ascundă capul. „Nu vă **supărați, doamtiă, începu** Vădastra cu o voce uscata de emoție. Vă rog să veniți pentru cîteva **clipe** în biroul meu, **în** biroul unui avocat Am să vă comunic lucruri de cea mai mare importanță pentru d-stră.,. Vă rog, doamnă, Tăi rog **să-întrați**"... Femeia îl ascultă fascinată, nrputînduși lua privirile de pe aparatul de fotografiat Intrînd, Spiridon mai apăsă de cîteva ori resortul, fotografiînd-o în tocul ușii. „Dar ce e asta ?" izbuti **ea** să rostească trezindu-se **în** mijlocul biroului. Vădastra o privi cu o • bolnăvicioasă **curiozitate**,

; I se părea destul de frumoasă ; avea ochii negri, foarte
• mari, și figura oacheșă, cu gura cărnosă, bogată" Părul
[îi era adus ștregărește pe frunte, probabil ca să arate
| mai tînără. Dar ceea ce îl tulbură mai mult era trupul,
I al cărui neastîmpăr îl ghicea în cel mai mărunț gest, un
: trup alcătuit din nebănuite moliciuni și arcuiri. „Ce în-
[seamnă asta ?" repetă ea cu același glas speriat neputînd
\ să-și despartă privirile de pe monoclul negru al lui Vădas-
f; tra. „Un moment, doamnă, un moment", spuse el întor-
' \ cîndu-se să închidă ușa. „Ce înseamnă purtarea aceasta,
j domnule? prinse curaj femeia. Drept cine mă luați ? !"
I Vădastra o privi avid, cu ură, și zîmbi Legănă cu încîn-
; ; tare, de mai multe ori, aparatul de fotografiat în mîna
; dreaptă, apoi se apropie de ea, biruitor, și începu : „Nu
S'•• Știu ce-o să credeți despre mine, stimată doamnă, nu știu
\ și nici nu mă interesează. V-am chemat aici după cum
r vedeți, în biroul unui avocat, ca să evit un scandal..."
i . - „Ce voiăți să spuneți ?" întrebă, roșindu-se, femeia.
| * „Aparatul acesta a înregistrat douăsprezece fotografii ale
l S d-niei voastre, în antretul acestui apartament, pe care-l
^ ;f locuiesc împreună cu amicul meu, seducătorul locotenent
V Băleanu. Douăsprezece fotografii care vă arată părăsind
' acest apartament la o anumită oră a dimineții..." Șin-
f teți necuviincios, domnule, și am să mă plîng", protestă
\ s ^"Uh moment, stimată doamnă, strigă Spiridon tăindu-i
| drumul.) înainte de a vă plînge d-stră, aș putea eu arăta
L : aceste fotografii soțului d-stră..." Femeia păli și rămase
nemișcată, cu o mînă pe piept, privindu-l. „Am luat, de alt-
j r' - "> aceste fotografii cu intenția de ,a le arăta soțului d-stră,
^ continuă Spiridon. Afară de cazul, evident, cînd d-stră ați
i * fi dispusă să le răscumpărați..." „Ce voiți să spuneți
i șopti ea tulburată. „De ce nu luați loc ?" se grăbi Spiridon
: să-i apropie fotoliul. Femeia se așeză ducîndu-si amîndouă
; mîinilela frunte. Gestul acesta de slăbiciune, departe de a-l

înmuia, îl făcu mai furios. „Regret, doamna; de a fi fost sic lit să procedez astfel, începu el cu glas dramatic, dar nu sînt eu de vină. De vină este societatea noastră, care nu știe să-și aprecieze valorile, care lasă o capacitate ca mine să vegeteze într-un post sordid, în loc să-mi pună la dispoziție mijloacele ca să-mi duc la bun sfîrșit o operă folositoare nu numai țării, ci omenirii întregi. De vină sînteți și d-stră, și soțul d-stră, care nu faceți apel la un om ca mine, om cu personalitate, nu un filfizon de Calea Victoriei...” Femeia ridică fruntea și-l privi, rătăcită. Se ghicea de pe figura ei că nu înțelegea nimic. „Da doamnă, filfizoni și oameni de nimic, secături, imbecili, aceștia sînt colaboratorii soțului d-stră ! O personalitate ca mine, un om care are un ideal în viață,-nu este încurajat. Risipiți milioane cu secături și lichele, iar eu sînt nevoit să mă surmez muncind. Dar, ce să mai lungim vorba ? Am voit, numai, să vă explic rațiunea pentru care mă simt nevoit să procedez astfel cu d-stră și cu soțul d-stră...” „Dar nu înțeleg nimic !” exclamă femeia ridicîndu-se cu un efort din "fotoliu. „Am să fiu mai clar, făcu Spiridon. Am aici 12 fotografii, după cum vedeți... Dacă, pînă mîine la ora fixată de d-stră, nu mi se aduce un milion de lei, voi prezenta aceste fotografii soțului d-stră.” „Doamne ! exclamă din nou femeia alunecînd moale în fotoliu. Doamne Dumzeule mare !” repetă ea cu un glas mai stins. „Am spus un milion din condescendență pentru d-stră, ^făcu Vădastra tulburat, deși mă gîndisem să cer două milioane, pentru ca aceasta ar fi suma de care aș avea nevoie...” „Dar de unde să găsec eu milioane, păcatele mele?”

Și privindu-l speriată, începu deodată să plîngă, tremurînd, ascunzîndu-și capul în mîini. „Lăsați, doamnă, nu

r piîngeți, că soțul d-stră dispune de o sumă^de o sută de (ori mai mare, făcu Spiridon. Ce înseamnă la averea d-stră un milion ?...” Femeia plîngea ca și cum nu l-ar fi auzit „Eu vă dau cinci minute ca să vă hotărîți”, vorbi Spiridon nervos. „De unde, domnule ? de unde ? Că noi de abia ne ducem zilele... Soțul meu...” „Lăsați, lăsați, o întrerupse Spiridon, Vindeți niște bijuterii sau, dacă preferați, vindeți niște acțiuni petrolifere de la soțul d-stră”. „Ce acțiuni ? întrebă femeia ridicînd din nou capul, aiurită. N-am avut niciodată acțiuni...” „Dar la Cîmpina ? Dar rafinăriile ? Dar societățile soțului d-stră ?” „Bărbatul meu e funcționar la Căile Ferate, rosti femeia prinzînd curaj. Nu v-a spus Aurică ? E un biet funcționar... Și un stricat pe deasupra... De aia mi-am făcut și eu viața mea, că desultmi-amîncatzilele...”

Vădastra asculta cum se ascultă în vis, avînd sentimentul că asistă la o scenă străină, în care el nu e implicat și la care doar printr-o stranie întîmplare e prezent. Rămăsese cu aparatul de fotografiat atîrnîndu-i inert în mîină, și cu ochiul înroșit de nesomn fixat năuc asupra femeii. „E dreptul meu, continuă ea. Și dacă nu m-am despărțit pînă acum, tot de gura lumii n-am făcut-o.. El nu dă pe-acasă cu săptămîinile ; zice că are serviciu de noapte, inspecții prin Moldova...” „Atunci m-a mințit, vorbi mai mult pentru sine Spiridon. Soțul d-tale nu are uzine la Cîmpina ? Nu e petrolist ? Spunea că e petrolist, că are o sută de milioane, dacă nu mai multe...” „Ah, exclamă femeia luminîndu-se deodată. Știu la cine te gîndești. O știu de la Aurică. Ai crezut că sînt Lucia. Lucia Finteșteanu. Bărbatul ei e bogat, ăla da. E putred de bogat...” „Atunci ?” întrebă Spiridon. „Dar ce credeai d-ta că are să se încurce aia) cu Aurică, cu un biet locotenent ? ! Aia îi are pe ai ei, e o mofturoasă de nu-i ajungi nici cu prăjina la lungul

nasului... Mă credeai Lucia Finteșteanu ? Asta-i bună !" exclamă ea zîmbind. „Păi vorbea de o dragoste curată;” începu Spiridon fără putere. „Dragoste, pe dracu' ! făcu femeia privindu-l cutezător în ochi. L-a lăsat să creadă ea, l-a dus cu vorba... Și pentru că e o stricată cum nu e alta, a venit odată și pe aici, într-o noapte, cînd bărbat-su era la Cîmpina. Mi-a spus Aurică. Atunci eram noi certați, dar să nu crezi că din cauza ei. Am avut noi o discuție împreună, că nu voiam să vii aici. Nu voiam, pentru că îmi spusese că nu stă singur și nu-mi place "să știe lumea... Aveam eu dreptate ! Atunci cînd a venit ea, eu eram în provincie... Dar ne-am împăcat mai tîrziu. A venit Aurică la mine și mi-a cerut iertare. Și tot atunci mi-a spus că a fost Lucia într-o zi pe aici. Dar eu știam că nu era nimic serios... Va să zică, mă credeai Lucia? întrebă ea după o pauză, privindu-l cu o disprețuitoare curiozitate. Dar știi că ai haz ? Cine ți-a spus de Lucia ?" „El, Băleanu, răspunse istovit Spiridon. El mi-a spus..." „Ei, și ce ți-a mai spus altceva ?" îl întrebă ridicîndu-se din fotoliu. „Spunea că e cea mai frumoasă femeie din București... Și că între ei e o dragoste curată..."

Simți cum i se dogorăsc din nou obrajii de umilință, de furie. Strîrîgea în mina dreaptă aparatul de fotografiat ca și cum ar fi voit să-l sfărîme. „Dar să nu credeți, doamnă, că aveți de-a face cu un om lipsit de maniere, începu el mîfîrîndu-se. Eu sînt cineva, un om ajuns prin puterile mele, nu un domnișor cu milioane, ca alții, știți d-stră... Am și eu dreptul să-mi spun cuvîntul în țara românească. Și într-o zi am să mi-l spun, puteți fi sigură de asta ... Nu știu dacă Băleanu v-a vorbit de mine", adăugă el pe un ton mai scăzut. „Sînteți d-l Vasdlescu Vădastra, nu e așa ?! Vă știu foarte bine, de la Aurică... Dar nu m-așteptam tocmai de la d-stră. despre care Aurică mi-a vorbit atît de

frumos..." „Nu sînt vinovat eu, doamnă, nu eu sînt vinovat !. strigă Vădastra. D-stră nu știți prin ce-am trecut eu pînă să ajung ce-am ajuns. Eu sînt un ora cinstit, doamnă ! Eu am un ideal în viață, stimată doamnă. Și pentru împlinirea acestui ideal, sînt gata să fac orice, să fac chiar o crimă î... Eram perfect îndreptățit să procedez așa cum am procedat față de soția unui milionar care-și lasă bărbatul să facă afaceri la Cîmpina și vine să petreacă nopțile în odaia unui locotenent î Nu vorbesc de d-stră. Cazul d-stră e cu totul diferit. D-ștră aveți motivele d-stră sa nu păstrați credința soțului d-stră... Vă privește. Este o chestiune în care nu mă amestec și vă dau cuvîntul meu de onoare că voi distruge toate clișeele pe care le-ana luat adineauri..." Privind-o din nou cum stătea în fața lui,, de o agresivă feminitate, parcă nici n-ar fi fost aceeași femeie care, puține momente înainte, își acoperea obrazul înspăimîntat și plîns, Spiridon își reaminti brusc toate speranțele iui, nopțile lui de așteptare, visurile pe care și le legase de aparatul acela de fotografiat — și se simți deodată vlăguit, și i se păru zadarnică, umilitoare chiar discuția aceasta care se prelungea fără rost. Se îndreptă spre birou și trăgînd sertarul, trînti aparatul împingîndu-l spre fund.

Femeia îl privi din nou, cercetătoare. „Nu mai avem să ne spunem nimic, stimată doamnă, adăugă el îndreptîndu-se spre ușă. Secretul acesta, sper pentru amîndoi, va muri între noi. Vă fac încă o dată toate scuzele pentru grava confuzie pe care a provocat-o amicul Băleanu..."

„Mersi, d-le Vasilescu, spuse zîmbind femeia, întinzîndu-i provocator mîna. Mi-a părut bine de cunoștință., Și sper să ne mai vedem".;. Spiridon simți, un fior de amară voluptate străbătîndu-L Prudent, deschise el întîi ușa ca să cerceteze, I se păru că aude pași alergînd pripit spre

bucătărie, dar amănuntul acesta i se păru fără nici o însemnătate. Rămas singur, se apropie de fereastră și privi, zdrobit, cerul decolorat care se întindea deasupra orașului. Se vestea o zi fierbinte.

În urma morții Reginei Măria și a doliului național, vizitele la Prefectură au fost interzise timp de trei zile. Ioana nu l-a mai putut vedea. În seara de 2 august, un agent de serviciu l-a anunțat să-și strângă lucrurile, căci vor pleca la miezul nopții. „Unde ?” întrebă mirat Ștefan. „O să aflați d-stră”.

„Dar n-am aproape nimic cu mine. Nici bani, nici haine...” „O să le primiți mai târziu.” Cinci minute înainte de miezul nopții, ușa se deschise din nou. În prag se aflau doi jandarmi cu puști mitraliere și câțiva agenți în civil. Coridoarele erau puternic luminate. În curtea interioară a prefecturii două faruri își concentraseră bătaia asupra unei camionete închise. Zări stînd de vorbă cu unul din șoferi pe inspector. O clipă se gîndi că ar fi trebuit să se apropie de el și să protesteze. Totul i se păru însă zadarnic. Îl dureau ochii de bătaia farului și se gîndi cu voluptate la întunericul dinlăuntrul camionetei. De 20 de zile nu mai cunoscuse răcoarea întunericului. Urcîndu-se în camionetă auzi orchestra grădinii de alături cîntînd *Cer Albastru*. Cu o lanternă de buzunar, un agent îi indică locul, lîngă ferestruică. Mai erau și alți arestați în camionetă. Cînd agentul coborî, cineva din spatele lui îi șopti : „Trăiască Legiunea și Căpitanul !” El se întoarse politicos și răspunse : „Bună seara !” Mașina porni brusc și farurile se stinseră. Cu bătăi de inimă Ștefan se pregătea să privească pe fereastră. Un agent se așezase lîngă el. Pe fiecare bancetă se afla, de altfel, alături de arestați, cite un agerit îmbrăcat în civil. În fund și în față se așezaseră cei patru jandarmi cu puștile mitraliere, Calea Victoriei, traversată o

clipă, în mare viteză, i se păru feerică. Dar camioneta o coti repede pe străzi lăturalnice. Odată ajunsă în șosea, mări viteza. Ștefan privea pomii care apăreau și dispăreau vertiginos în farurile camionetei. Puțin după Snagov, începu să se desprindă o umbră, în mijlocul șoselei. Inspectorul de lîngă șofer șopti ceva jandarmilor și aceștia își apucară strîns puștile mitraliere. Agenții își scoaseră la rîndul lor revolverele. Ștefan nu înțelegea ce se întîmpla. Auzi în spatele lui pe cineva care încerca să șoptească. „Vorba !” strigă neașteptat de aspru unul din agenți. Camioneta își mări încă și mai mult viteza. Dar, brusc, cu un gîfuit metalic, frînă. Ar fi riscat, altminteri, să cadă în șanț. De-a lungul șoselei se aflau răsturnate o mașină și o căruță pe jumătate sfărîmată. Un cal, rănit, necheza în șanț. Inspectorul sări jos, cu revolverul în mînă, însoțit de cei doi jandarmi. „Prefectura Poliției !” strigă el. Din întuneric apărură o femeie cu bluza sfișiată, murdară de praf pe obraji, urmată de un țăran schiopătînd, care gemea isteric. „...Accident... logodnicul meu...” înțelese Ștefan. Cînd femeia trecu din nou prin fața farului îi zări gîtul însîngerat. Și atunci, brusc, o recunoscuse. Era Ileana. Voi să se ridice. Agentul îi cuprinse grumazul cu brațul stîng, și-i propti revolverul între coaste. „E o prietenă a mea, se bîlbîi Ștefan. Voi să știu ce s-a întîmplat...”

Agentul își luă brațul din jurul grumazului, dar continua să-i țină revolverul în coastă. „Un accident... I-a omorît logodnicul... Asta-i tot...” încă doi agenți coborîră din camionetă și ajutară să dea la o parte mașina răsturnată. „Scuzați, doamnă, auzi Ștefan glasul inspectorului. Sîntem în misiune... Nu putem lua pe nimeni... Vom anunța la Ploiești, și mașina Prefecturii și ambulanța sosesc în maximum o oră”... „...poate mai trăiește”, șopti Ileana. „Aferim !... A murit pe loc !... Să nu vă faceți nici o iluzie..!”

Camioneta porni cu un horcăit preling* Ștefan închise ochii. O amărăciune fără sfârșit îi pătrunsese deodată în suflet. I se păreau toate lucrurile fără sens, fără interes. Aproape că îi era indiferent ce se întâmpla cu el. Nu-l trezi nici frigul Carpaților, nu-l emoționa nici șoseaua Predealului, atât de scumpă, legată de amintirile atîtor ani din viața lui. I se păru curios cînd auzi pe cineva dinapoia lui șoptind : „Miercurea Ciucului...” își aminti atunci, cu indiferență, că citise în ziare că acolo, la Miercurea Ciucului, fusese instalat lagărul de legionari. Nici măcar nu-i era somn, deși își simțea trupul sfărîmat de oboseală. La răsaritul soarelui, pătrun^înd în pădurile Ciucului, zări o căprioară fugind speriată din fața camionetei și zîmbi aproape fără să-și dea seama.

După o bătaie scurtă în ușă, Băleanu intră. „Vădastra, spuse apropiindu-se, avem ceva de vorbit amîndoi.” „Poftta\ întîmpină Spiridon ridcîndu-se din fotoliu. La dispoziție.” Locotenentul rămase în mijlocul odăii, privindu-l fix, nehotărîndu-se să înceapă. -Era mai palid, cu o cută adîncindu-i-se între sprîncene. Spiridon își simțea răsufierea accelerată, buzele uscate și gîtlejul fierbinte. Îi privea și el, lung, și parcă i se părea mai mare și mai puternic ca de obicei. începu să tremure ușor, ca încercat de friguri. „Ce mai faci ? întrebă el deodată, încercînd să zîmbească. Nu te-am mai văzut de mult... Nu vrei să stai jos ?” Rostise ultimele cuvinte zgîlțit de emoție, mușcîndu-și și umezindu-și buzele cu furie. Locotenentul continua să-l privească, pîlind parcă și mai mult. A început să se răcorească^ șopti Spiridon înghițind anevoie. De Ia o zi Ia alta a venit toamna../ Ca și cum ar fi așteptat aceste, cuvinte ca să se hotărască, Băleanu făcu încă doi P88*> ajungînd |p fața lui Spiridon*.

m

;) »Vădastra, vorbi el cu b voce foarte emoționată, scoaie-ți monoculul !...” „De ce ? țipă ascutit Spiridon trăgîndu-se spre birou. De ce să mi-1 scot ?!...” „Trebuie să-ți dau o palmă și nu pot să ții-o dau așa !. Nu ppt !... Nu pot să ții-o dau așa !...” repetă Băleanu cu vocea tot mai surgrumată. Spiridon înmărmuri, cu privirea agățată de celalalt. I se părea că visează. „Scoate-ți monoculul!” răbufni vocea locotenentului, după o pauză care i se păruse ndsfirșită. „Să nu dai că te omor !... Te omor, să știi !...” Locotenentul înainta un pas către el, încruntat și abătut. „Să nu dait!” țipă mai stins Spiridon simțind cum i se scurge puterile, încercă să ocolească biroul, dar Băleanu făcu cîțiva pași repezi și-l apucă. Era și el atât de emoționat, încît mîna care îl ținea îi tremura, zgîlțindu-l și mai mult pe Spiridon, „Ce ți-am făcut ?” șopti Spiridon necutezînd să ridice mîinile și să se elibereze din strînsoarea celuiilalt. „Asta-i legea noastră ostășească, vorbi Băleanu rostind cuvintele cu un mare efort. Trebuie să te pîlmuiesc !... După asta, faci ce vrei !... Mă provoci la duel, mă omori... faci ce vrei !...”
- Abătut, îi smulse monoculul, îl așeză pe^ birou și ridică mina
- să-l pîlmuiască. Dar, smulgîndu-i monoculul, împinsese în același timp și ochiul de sticlă în orbită, și Spiridon căpătase acum o înfățișare stranie ; ochiul teafăr îl închisese de groază, iar pleoapa cealaltă, roșie scofilcită, urîtă, arăta, nefiresc scos în evidență, albul ochiul de sticlă. Așa cum era, foarte palid, cu părul ridicat perie în vîrfurile capului, cu gura întredeschisă și buzele vinete, uscate — ochiul acela de sticlă prost așezat dădea întregii figuri o expresie spectrală, Mina lui Băleanu tremura. închise ochii și atinse, mai mult ca o mîngîiere, obrazul lui Spiridon. Apoi, amețit, se îndreptă spre fotoliu și se lăsă să cadă fără puteri, apucîndu-și deznădăjduit capul în mîini. Rămase așa multă vreme/istovit de efortul pe care-l făcuse vorbindu-i și

pălmuindu-1 pe Spiridon. Celalt, cînd simțise degetele iocotenentului atmgîndu-i o clipă obrazul, se'imbujoră brusc și deschise tulburat ochiul. Crezuse că va primi o palmă grea, adevărată, și aproape nu înțelesese la început ce se întîmplase. Dar, cînd îl văzu pe Băleanu cu tîmpla prinsă înmiim, zăcînd pe fotoliu, își dădu seama că fusese pîlmuit și umilința îl năpădi dintr-odată, copleșindu-1. „...Acum, că te-am insultat, trebuie să mă provocî la duel, spuse Băleanu fără să ridice capul. A trebuit să te pîlmuiesc. Așa scrie la regulament. Trebuie să-mi apăr onoarea de ostaș... Mi-a fost greu... Te rog să mă ierți...” Își trecu palma pe frunte, apoi ridică privirile spre Spiridon. Dar, văzînd albul ochiului de sticlă răsurnat în orbită, șopti. „Pune-ți, te rog, monoculul !... te rog pune-ți-1 !...”

.Vădastra rămase o clipă înmărmurit, neînțelegînd. Apoi un val fierbinte de umilință îi dogorî obrazii. „De ce să mi-1 pun ? strigă. De ce !... Că nu-ți plac ochii mei ? Că sînt chior ? Atunci, de ce m-ai pîlmuit ?... Dacă eram chior, de ce-ai dat în mine ? Pentru că ești ofițer și ai doi ochi, și ești puternic, și știi să te bați în duel, d-aia ai dat ? Și știai că eu sînt chior și nu pot să trag cu pușca, nici să mă bat cu sabia ? Ești un laș, asta ești ! Uită-te bine la mine, și mai dă !... Mai dă !... lașule!“ Băleanu roși brusc și înălță privirile. își mușcă buzele, șovăind. „Poți să te consideri insultat cît vei voi ! țipă Spiridon. Poți să te scoli și să-mi tragi iarăși o palmă, că te știi mai puternic decît mine și ești un laș !...” „Vădastra, retrage-ți cuvintele, ori...!” „Ei, ce poți l să-mi faci ? izbucni Spiridon exasperat. O să-mi mai dai o palmă, sau zece palme. Ei și ? Ești mai tare — și eu sînt invalid. D-aia n-am făcut nici armata. Am fost reformat. Ți-e ușor să dai în mine !... Dar să nu crezi că am să te iert vreodată. Mi-o veni și mie apa la moară. Am să ajung și eu cineva în țara românească. Am să te distrug ! Am să I-:

I
|/V
• r.
; "
/
\
jj
| f"
f
f
r
[\
|:
I;
J | :
ff—f
âv
feS
|b: |,
V-
Ip-^r
IV'p-
f
I
/ .
\
te învăț eu să dai în oameni fără apărare ! Lașule L. Degeaba porți haina de ofițer ! Ești un laș !...” Băleanu se apropie încruntat și-i puse mîna în piept, dar Vădastra continuă să țipe, insultîndu-1 și amenințîndu-1. Cînd simți palma, de astă dată grea, căzîndu-i pe obraz, își strînse fălcile, cu buza de jos tremurîndu-i. Ochiul cu care-1 privea pe locotenent ardea în cearcăn cu o lacrimă sub pleoapă. înghiți de mai multe ori, dar nu izbuti să vorbească. „Te-am rugat să-ți retragi cuvintele, spuse Băleanu cu o voce schimbata de emoție și n-ai,vrut !... îmi pare rău !...” „Am să te omor !” șuieră Spiridon continuînd să-1 privească fix, cu răsufierea anevoioasă. „Dreptul d-tale, spuse locotenentul cu o mare oboeală. Dacă nu poți în duel, ai dreptate să mă omori... Uite, trage !...” Și, fără ca nimic să fi pregătit acest gest, fără ca Spiridon să bănuiască măcar ce avea de gînd să facă, Băleanu scoase din buzunarul tunicii un revolver și i-1 întinse. „E încărcat, spuse el, foarte încet, tremurînd. Uite !... Ia-1 !... Trage !...” Vădastra privea revolverul fără să se hotărască să-1 apuce. îl omor ! își auzi gîndurile. E încărcat ! Trag și îl omor !... îl omor !... „Ai dreptul, adăugă Băleanu mai stins. Să nu spui că sînt laș ! Uite, trage t...” Dar Spiridon nu îndrăznea să-1 apuce. După cîteva secunde, locotenentul se apropie de birou și așeză revolverul, cu minerul spre Spiridon, pe colț. Mîna îi tremura. Se făcuse și el foarte palid. „Vezi că e încărcat, repetă el plecînd privirile și depărtîndu-se de birou. Trage !... Ai dreptul !...” Vădastra își umezi buzele și, dintr-un salt, apucă revolverul. I se păru nefiresc de greu. îi fu frică să pună degetul pe trăgaci și-1 ținea cu țeava în jos, strîngîna minerul. Tremura atît de tare, încît curînd fu silit să-1 apuce cu amîndouă mîfnile. Revolverul era tot mai greu și răceala țevii pe care o atinsese cu degetele îl cutremură. îl omor ! îl omor \, își asculta Spiridon strigătul. Locotenentul se depărtase, apoi

se oprise pe loc, eu capul plecat, cu mâinile la spate- ca un condamnat, așteptînd. Vădastra voi să ridice revolverul și să tragă, dar brațul drept îi înlemnise din umăr, și oricît s-ar fi trudit, nu-l mai putea urni. O furie cumplită îl năpădi atunci din nou, împotriva lui Băleanu, împotriva lui însuși, împotriva revolverului care-i tremura în mîini. „Ieși afară ! urlă el deodată cu un glas poruncitor., Ieși afară !...” Băleanu ridică ochii. Era atît de palid, încît lui Spirion îi fu frică și zgîlții încă o dată revolverul. „Ieși afară că trag ! răcni el. cu o voce sugrumată de spaimă. Te împușc ca pe un ciine !...” își mușcă buza ca să se trezească. Brațul drept îi amortise de-a binelea și dacă nu l-ar fi sprijinit în palma stingă, revolverul ar fi alunecat pe covor. Băleanu privi toate acestea cu un ochi rătăcit și un zîmbet de mare blindețe îi luminează fața. Răsufală ușurat și se îndreaptă spre ușă. „Ieși afară !” mai strigă Spiridon. Cînd auzi ușa închizîndu-se înapoia locotenentului, Vădastra își simți deodată brațul drept însuflețit și ridică tremurînd revolverul. Dar, în aceeași clipă, înțelese că era prea tîrziu. Rămase cîtva timp nemișcat, privind revolverul, umezindu-și buzele. De pe frunte începură să se scurgă broboane de sudoare și părul și-l simțea ud. O nemărginită tristețe îi înmuie atunci inima. Obrazul palmuit îi ardea din ce în ce mai fierbinte. „Am să-l distrug, șopti el privind năuc către un colț al odăii. Am să-i distrug pe toți !...” Dar emoția îl doborî și începu să plîngă liniștit, lacrimile alunecîndu-i peste pleoapă și amesteculdu-se cu picăturile de sudoare. „Am să-i distrug, repetă el înghițind greu, ca să-și stăpînească plînsul. Am să-i distrug pînă la unul !...”

își trecu revolverul în mîna stingă, iar cu palma dreaptă începu să-și ștergă lacrimile care îi năvăleau abundente și fierbinți. „Pînă la unul \” șuieră efdin nou printre dinți. Dar nemaputîndu-se stăpîni, așeză revolve-

rul pe birou, de unde îl luase, și se trînti în fotoliu, cuprinzîndu-și fața în palme, abandonîndu-se plînsului.

„ ...O să vadă ei, mai tîrziu !... rostea printre suspinuri. să vadă ei !... N-o să iert pe nici unul !... Am să-i împușc pe toți ca pe niște cîini !...” Ștergîndu-și fața de lacrimi, dădu de ochiul de sticlă prost așezat și și-l scoase. îl păstră multă vreme în pumn, frecîndu-l în neștire, îl simțea rece, dur, nepăsător.

V

Va să zică, tot s-a logodit, își repetă încă o dată Ștefan după ce făcuse înconjurul lagărului. Era o clădire impozantă, o fostă Școală de Agricultură, așezată la poalele unui deal, cu spatele la pădure. În față se întindea cîmpia ; departe, în zare, se profilau munții Odorheiului. Locul lăsat liber pentru preumblarea deținuților era destul de îngust. La zece metri de la zidurile Școlii se ridicau barierele de sîrmă ghimpată. Ștefan numără încet, fără nici o curiozitate, jandarmii înarmați cu puști mitraliere, care-l priveau, ca și cum nu l-ar fi văzut, de dincolo de sîrme ; erau șase jandarmi și un plutonier. S-a logodit, își spuse și se hotărî să se întoarcă.

Din cei vreo trei sute de legionari internați, majoritatea erau intelectuali, dar își lăsaseră aproape toți să le crească barba și cum, după trei, patru luni de lagăr hainele li se trențuiseră, Ștefan anevoie îi deosebea unii de alții. Se plimbau în grupuri, priveau peste sîrme, către munți, discutau.

„Sînteți gazda lui Ioachim ?” îl întrebă în șoaptă un bărbat înalt, cu o imensă barbă neagră, apropiindu-se de el și luîndu-i brațul. „Nu sînt legionar, se grăbi să spună Ștefan corect, aproape cu răceală. E o confuzie la mijloc.

i Am fost adus aici printr-o confuzie. Politicește, sînt chiar adversarul ideilor d-stră." Omul cu barba neagră îl privi
"S lung, zîmbind stînjedit. Ii lăsă brațul, dar nu știu ce să
facă cu mîinile și începu să și le frece. Apoi, brusc rușinat,
r;; și le ascunse în buzunar. „ ...Regret, evident, că sînteți aici,
între sîrme, continuă Ștefan încurcat. Omenește, evident,
vă compătinesc... Dar n-aș vrea să plutească nici un echi-
voc. N-am absolut nici o simpatie pentru ideile și metodele
d-stră politice. Sînt exact opusul d-stră... Evident, se grăbi
, să adauge, în ce privește lupta d-stră cu poliția, sînt neu-
tru. Am față de poliție aceeași aversiune pe care o am față
de fascism..." „înteleg", spuse bărbatul cu barbă și zîmbi
din nou, încurcat.

„Azi noapte, adăugă el deodată, cu o neobișnuită
căldură în glas, pe șosea, puțin înaintea noastră, s-a
- întîmplat un accident. A fost omorît logodnicul unei prie-
tene a mele. „Am auzit, vorbi celalt. Mi-au spus băieții.
>4 Era un căpitan. „Un căpitan ? repetă Ștefan aproape
. fără să-și dea seama. Era logodnicul prietenei mele..."
Se trezi mai tîrziu singur, lîngă sîrme. Se întoarse agale
și se urcă în camera lui. Era o încăpere destul de mică,
: de la etajul doi, unde se mai aflau deja șase inși. Ștefan
se trînti pe pat, silindu-se să țină ochii deschiși. Nu-și
dădu seama că adoarme. După cîtva timp, simți că-l
zgîlțîie cineva și se trezi. „V-am spus că sînt neutru, strigă
el. că nu sînt cu d-stră..." Tinărul de lîngă ei, îmbrăcat
cu o salopetă decolorată, era palid, avea ochelari și cîteva
- fire de păr galben-roșu îi crescuseră, stinghere, pe obraji.
„Se servește masa, spuse el. Dar dacă nu vă simțiți bine,
va aduc eu mîncarea..."

în aceeași clipă Ștefan își aminti din nou : s-a logodit ;
\\ logodnicul ei era un căpitan. Căpitanul Melinte, își aminti

ei, brusc, numele. O deznădăjduită tristețe i se risipi în toată ființa lui, și oftă. „Sînteți bolnav? îl întreabă tînărul. Să vă trimit unul din doctori. Avem mai mulți doctori aici cu noi...” „Am să cobor la masă,” spuse Ștefan.

Intrînd în sala de mese, îl lovi un miros de seu cald. Oamenii își sfîrșiseră ciorba și așteptau acum macaroanele, pe care tocmai le aduseseră doi dintre ei într-un cazan fumegînd. Ștefan își căută din ochi un loc și se așeză grăbit pe o banchetă de lingă ușă. I se păruse că toți acei oameni cu barbă îl privesc numai pe el. Se simți stingher, încurcat, și apucînd bucata mare de piine din fața lui, începu să mănînce. Tinerelul cu ochelari se opri lingă el cu un bărbat aproape chel, ras, cu obrazul pătat, „Bună ziua, îi spuse acesta. Febră? Ameteli? Li apucă mîna și, domol, detașat, îi căută pulsul: „Dînsul e doctor,” vorbi tînărul cu ochelari, și zîmbi. „Cît ai stat la Prefectură?” îl întreabă doctorul. „Aproape douăzeci de zile...” „N-ai nimic, vorbi din nou doctorul. Indigestie, nesomn, lipsă de aer. Cred că ne-am mai cunoscut, de altfel, adăugă cu alt glas. Eu sînt doctorul Stănescu. Nu ești prieten cu Bursuc?” „Chiar prieten, nu.” „Admirabil băiat, făcu doctorul descoperindu-și, zîmbind, doi dinți de aur. Și deștept, foc!... L-ai mai văzut de curînd?” „Ultima oară l-am văzut...” încercă Ștefan să-și amintească. „Lasă că mai stăm noi de vorbă,” îl întrerupse doctorul, și se depărta făcîndu-i semn cu mîna.

Ștefan începu să mănînce macaroanele. Erau aproape reci și miroseau puternic a seu/„Ce mai e pe la București?” îl întreabă deodată cineva din fața lui. Era un bărbat între două vîrste. Avea o figură oacheșă, osoasă, prelungă, pe care barba neagră și rară i-o lungea parcă și mai mult

„Cum e atmosfera? Ce mai spune lumea? De noi se știe ceva? Ce se mai spune? Ce mai noutăți?...” Ștefan

observă că vecinii lui încep să zâmbească și-și fac semne unul altuia. Voi să răspundă, dar celalt își continuă întrebările. „Cum măi stă guvernul? Eu cred că stă prost D-ta ce crezi? Lumea ce spune? Nemulțumită, nu-i așa?” Ștefan simți că unul din vecini îl calcă semnificativ pe picior. Ceilalți îl priveau fix, insistent. „Nu prea știu/” începu Ștefan.

Se întrerupse și continuă să-și mănînce macaroanele, cu privirile plecate. Apoi toți se ridicară în picioare. „Cineva, pe care nu-l putea vedea, spunea *Tatăl Nostru*, Vecinii lui se închinară și se îndreptară spre ușă. Ajuns în curte, Ștefan simți, că-l prinde cineva de braț. Era același bărbat înalt, cu barba neagră, care-i vorbise de dimineață. „Am auzit că a încercat să te descoase Oprea, îi șopti. Trebuie să-ți atrag atenția că e agent de Siguranță... Bagă bine de seamă ce vorbești cu el...” „Eu, începu Ștefan; eu v-am mai spus... Chiar dacă aș vrea., în sfîrșit, n-are nici o importanță... zilele astea au să-și dea seama de confuzie și au să mă scoată de aici...”

Celalt îl privi din nou lung, nehotărît, și începu să zîmbească. întoarse capul în jurul lui, apoi îl întreabă, coborînd și mai mult glasul. „Dar despre Ioachim ce mai știi? l-ai mai văzut de curînd?” Ștefan se încruntă și încercă să-și aducă aminte exact ziua cînd îl întîlnise/ Dar în clipa următoare omul îi strînse semnificativ brațul. Oprea se îndrepta spre ei.

Ștefan își dădu seama că îi era deajuns să-și amintească de sărutarea aceea nesfîrșită a Ilenei pentru a se putea sustrage, fără nici un efort, vieții de lagăr. Totul începea cu o cufundare în el însuși, în trecutul lui. O găsea repede pe Ileana; se afla în fața lui, în ploaie, ascunsă sub umbrelă. Nu mai avea nimic altceva de făcut decît să aștepte. La un moment dat, știa că se va pleca asupra ei. o va prinde în brațe și-i va cuprinde

gura. Rămînea apoi așa, sorbind din ea, fără să mai dorească, fără să mai știe de altceva. Tîrziu, cînd se trezea, descoperia la cîțiva metri în fața lui, dincolo de sîrme, una din figurile jandarmilor care-l privea, ca întotdeauna, ca și cînd nu l-ar fi văzut. Ștefan relua plimbarea lui leneșă, singuratică, în jurul lagărului. Internații continuau să vorbească plimbîndu-se în grupuri, dar tot mai rari erau cei care întorceau capul să-l privească. Se obișnuise cu ei. Cîțiva îl văzuseră trecînd într-o dimineață, însoțit de un plutonier, printre sîrme și îndreptîndu-se spre cancelaria maiorului. Zvonul se răspîndi repede în tot lagărul. „S-a dus să semneze declarația de desolidarizare, spiise cineva. Mă mir că n-a semnat-o pînă acum...” „Poate i-o fi sosit ordinul, de eliberare,” spuse tinerelul palid cu ochelari, care dormea în aceeași cameră cu Ștefan și care, din prima zi, îi arătase o mare simpatie.

Maiorul îl primi foarte afabil, întinzîndu-i mîna și poftindu-l să se așeze pe scaun. Era un om timid. Se reîntoarse încurcat la biroul lui și deschise un registru. „Sînteți de douăzeci și trei de zile la noi, vorbi el rar, silindu-se să pronunțe cuvintele cu o anumită solemnitate. Și ați spus, de cînd ați sosit, că nu sînteți legionar. Atunci de ce nu semnați declarația? Scăpați și d-stră, scap și eu... Nu vedeți cum e lumea de azi? Ce contează o semnătură pe un petec de hîrtie?!...” Ștefan îl privi nedumerit. Cînd venise plutonierul să-l caute, crezuse că i-a sosit ordinul de eliberare. Se bucurase, dar cîteva clipe în urmă înțelese că tot pe Ileana o iubește mai mult; el se gîndise să-i telegrafieze întii, să-i vestească reîntoarcerea în București, s-o roage să-l întîiipine la gară. „Douăzeci și trei de zile, repetă el încet, aproape șoptind. Și încă n-a sosit ordinul de la minister?” întrebă ridicînd glasul. Maiorul începu să caute într-un teanc de reviste, „Eu nu cred că mai sosește spuse. Ați fost desti-

tuit. Am să vă arăt și decizia de destituire. S-a publicat în *Monitorul Oficial*.” Continua să caute, fără grabă, dar se vedea că își pierde răbdarea.

„Nu mai căutați, îi veni Ștefan în ajutor. Vă cred..”
„Trebuie s-o găsec, spuse celalt. Am subliniat-o cu roșu; expres pentru d-stră...” Ștefan nu știa ce cuvînt să spună, ridicîndu-se de pe scaun, ca să nu-l jignească pe maior.
„Vă mulțumesc,] vorbi el deodată. Vă mulțumesc că v-ați gîndit la mine și ați subliniat-o...”

Se ridicase și șovăia în fața biroului. O serie de imagini și gînduri îi treceau prin minte. Și deodată știu că toate acestea sînt doar pretexte, că îi vin și-i trec atît de repede prin minte numai ca să nu-și amintească lucrul acela teribil: că deși a aflat că e destituit, că Ioana nu va mai încasa salariul lui de la minister, el continuă totuși și-o iubească mai mult pe Ileana. Din fericire, maiorul se ridicase și el de la birou, tot atît de încurcat, și îl conducea acum spre ieșire.

Trecînd printre sîrme cu plutonierul în urma lui, zări din nou mulțimea aceea de oameni cu barbă care-l așteptau sorbindu-l din ochi, mistuiți de curiozitate.

„Ce vești?” îl întrebă cineva, în șoaptă, îndată ce trecu dincolo de sîrme. „Proaste”, spuse Ștefan fără să ridice capul, și se îndreptă direct spre camera lui.

Ceea ce îl umilea mai mult acum, cînd își dădea seama cît de mult o iubește pe Ileana, cînd înțelegea că o iubise așa din clipa cînd o zărise, de departe, în pădurea Băneasa, era minciună pe care i-o spusese. De ce simțise nevoia să mintă spunîndu-i că pictase mașina și are să i-o arate? Ghicise, probabil, că numai spunîndu-i asta, la telefon, Ileana va accepta să vină în camera lui secretă. Dar ar fi trebuit să-i mărturisească adevărul în noaptea

aceea, cînd o condusese acasă. Ar fi trebuit să-i spună că pictura lui cu adevărat nu se poate vedea pentru că, de fapt, nu există. Nu exista decît o singură pînză pe care el adăuga neconținut culori, fără nici o preocupare artistică, ci numai pentru că jocul acesta îl fermeca, îi îngăduia să regăsească, undeva, foarte adînc în ființa lui, un alt fel de Timp, o alt fel de existență.

Se trîntise pe pat, cu ochii în tavan. Simți cum Iroaie deschise cu grijă ușa și se apropie în vîrfurile picioarelor de el. Iroaie era bărbatul înalt, cu imensa barbă neagră, care-l întrebase de mai multe ori despre loachim. „Mi-au spus băieții că ai primit vești proaste, încep. Ce s-a întîmplat?” „Am fost destituit, vorbi Ștefan cu un efort. A vrut să-mi arate și decretul de destituire, dar nu l-a găsit. Spunea că a apărut în *Monitorul Oficial*.”

Iroaie îl privi, după obiceiul lui, lung, încurcat, zîmbind și clipind din ochi. „N-ați mai vorbit nimic altceva? îl întrebă el din nou. Nu ți-a cerut să semnezi declarația?” Ștefan își trase perna sub cap, cu un gest scurt, iritat. „Mi-a vorbit și de declarație, spuse, dar m-am făcut că nu-l aad. Am, declarat odată pentru totdeauna că nu sînt legionar. Ori mă cred pe cuvînt și atunci îmi dau drumul, ori nu mă cred și atunci...” „Iți faci iluzii, îl întrerupse Iroaie. De-aici nu scapă nimeni. Vreau să spun, nu iese nimeni fără o declarație de desolidarizare...”

, Ștefan zîmbi și-și închise ochii. I se păru că întreaga lui viață atîrnă de răspunsulpe care-l va da lui Iroaie. Se hotărî să nu mai adauge nici un cuvînt. Il simțea pe celalt cum așteaptă nerăbdător, lîngă pat, neîndrăznind totuși să-i tulbure. In cele din urmă îl auzi îndreptîndu-se în vîrfurile picioarelor spre ușă și desehizînd-o cu mare grijă. Ștefan răsufli adînc, înseninat deodată; parcă ar fi scăpat dintr-o mare primejdie. Se întoarse apoi,

t repede, emoționat, în sărutarea lungă, neasemuită a Ilenei.

i Cînd se Jrezi recunoscua îndată mirosul de seu cald.
| Tînărul cu ochelari, studentul Petrescu, îi adusese masa
: și aștepta acum lîngă el, zîmbind. „Astăzi avem și stru-
; guri, spuse. Dar încă nu sînt copti...”

\ Din ziua aceea li s-au dat mereu struguri la masa de
\ prînz*

J „Dacă sînt înfuriat împotriva legionarilor, spunea Biriș.
f sînt înfuriat și pentru că din cauza lor s-a ajuns la res-
l tricția libertăților civice. Luptînd împotriva lor, guvernul
| e silit să aplice metodele fasciste și în consecință nu suferă
| numai legionarii, ci suferim noi toți. Te poate oricine
i . aresta pe simplul pretext că ai fi legionar și pînă să
! descopere că nu ești, ești dat afară din slujbă sau trimis
într-un lagăr. Cum s-a întîmplat, probabil, cu bietul
\ Viziru. „Iar începi?” îl întrerupse Cătălina. Biriș întoarse
| mirat capul. Cătălina avea o privire rece, aspră, rea;
I dar întîlnindu-i ochii, începu să zîmbească. „Ai să ajungi
F și tu maniac, adăugă. întocmai ca Dan; el nu-mi vorbește
I decît despre teatrul pe care are să i-l facă Conu' Mișu...”

I -r „Și să știi, mata, duduie Cătălina, că am să fac, spuse
! Mișu Weissmann, roșind brusc. Au tărăgănit puțin lucrurile din cauza situației internaționale, dar este o afacere de peste o sută de milioane, și vă spun eu că se face...”

*, Biriș așeză paharul cu cognac pe masă și-și aruncă, pe
~ furiș, o privire scurtă asupra ceasului. „Haide cu mine,”
spuse Cătălina ridicîndu-se brusc. N'u mai pot ramine.
M-a apucat durerea de cap...” Privindu-i cum se depăr-

.. •• tează, Mișu Weissmann se întoarse enervat către Bibicescu.
„Degeba se supără duduia Cătălina; spuse. Dînsa
; poate crede că nu sînt serios, că nu există afacerea..”

„Dacă vrei s-o împaci, vorbi Bibicescu absent, nu-i mai trimite flori. Mai bine să ne inviți odată la masă...
Â propoz, adăugă el cu un glas în care străbătea emoția secretului, știi că am început să mă interesez de local?..”

Mergeau alături, fără să-și vorbească. Se însera. „E frumoasă toamna la București,” spuse tîrziu Cătălina ridicînd privirile spre cer. Apoi tăcu din nou. Biriș îi luă ușor brațul. „Ce-ai avut astăzi? o întrebă. Păreai plictisită, enervată...” „Tu știi de ce, răspunse ea încet. De ce mă mai întrebi?”

„E absurd ! făcu Biriș, strîngîndu-i mai puternic brațul E o idee cu totul absurdă !...” Cătălina ridică din umeri. „Mai bine să nu mai vorbim,” spuse. Apoi, apropiindu-și brusc trupul de al lui, îl întrebă, cu alt glas : „Ce faci astă seară ? Nu vrei să ne plimbăm împreună ?” Biriș simți din nou bine cunoscutul fior străbătîndu-i întreg trupul. „Aveam o întîlnire cu un prieten, spuse. Dar dacă vrei tu, îi las un bilet... și ne plimbăm...” „îmi pare rău, spuse Cătălina tristă. Credeam că ești liber... Aveam atîta poftă să mă plimb cu tine pe străzi...” „Dar ți-am spus că-i pot lăsa un bilet și ne putem îritîlni să ne plimbăm,” o întrerupse înfrigurat Biriș. „...Simt că e ultima mea toamnă, sînt ultimele mele săptămîni,” șopti Cătălina tot mai tristă. „Vorbești copilării !- izbucni Biriș. Vorbești absurdități !... Astea-s consecințele aventurii tale ! Asta înseamnă să trăiești cu un nebun alături : înnebunești și tu !...” „Tu știi prea bine că nu e așa, spuse Cătălina fără să-l privească. Știi că nu e din vina lui. El e un biet nebun ratat, de care mi-e milă,«” „Atunci, o întrerupse exasperat Biriș, adevărata nebună ești tu. El nu e decît victima ta !...” „Degeaba mă cerți, continuă Cătălina cu același glas stins. Știi foarte bine că nu e așa. Că asta trebuie, să mi se întîmple... E mai tare ca mine... Trebuie să se întîmple*.

Odată ce am luat hotărîrea aceasta, *trebuie* să se întîmple... Și iar se apropie ziua...”

„încetează !, exclamă Biriș lăsîndu-i brațul. Dacă mai spui asemenea enormități, te las aici, singură, și mă duc acasă...” Ea întoarse capul spre el și-i zîmbi. „...Are să-mi fie urît singură, spuse. Am să mă simt foarte tristă... Părăsită de toți...” Apoi îi apucă brațul și-și apropie obrazul de urechea lui. „Răfrii, te rog”, îi șopti fierbinte.

„Parcă astăzi ar fi ceva mai buni”, auzea, Ștefan înțîfînd în sala de mese. Se mai apropia încă unul de coșuh cu struguri, lua cîteva boabe, le sfărîma, le sugea încet, concentrat, apoi spunea : „Astăzi sînt mai buni. Au început să se coacă...”

Uneori Ștefan aștepta, în fața sîrmelor, să vadă cum apune soarele către munți. Așa și-a amintit odată de conferința de la Yokohama. Conferința se sfîrșise în septembrie. Acum ar fi fost cu Ioana și cu băiatul la Tokio. În locul lui, fără îndoială, fusese trimis Vidrighin. „Sînt și nemții amestecați aici, își aminti el cuvintele secretarului general ; bagă bine de seamă...” Și totuși l-au destituit.

Fuseră de ajuns trei zile de ploaie rece, ca frunzele, palide la sfîrșitului lui septembrie, să devină arămii și să înceapă să se scuture la cea dintîi clătinare. Venise toamna. De la ferestrele etajului doi, șoseaua se vedea acum foarte departe. Treceau, la rări răstimpuri, mașini spre Odorhei. Oamenii le priveau încetinindu-și răsufierea, emoționați ; dacă vreo mașină se oprea la prima gheretă și o cotea spre stînga, însemna că se îndreaptă spre lagăr. O bruscă nervozitate îi cuprindea atunci pe toți. începeau să se plimbe mai agitați și se adunau, aproape fără să-și dea seama, în fața porții de sîrmă. Odată sau de două ori pe lună venea o vizită. Cineva era chemat de plutonier și trecea, între sentinele, sîrmele. Se întorcea după o ju-

mătate de ceas, fericit. Aducea mai întotdeauna vești. Așa s-a aflat, o lună după ce fusese încheiat, de acordul de la München.

„Azi au adus tămîioasă, auzi Ștefan într-o zi intrînd în sala de mese. S-au copt...” Tînărul de lîngă el se opri în fața coșului cu struguri, ciuguli din cîteva ciorchini și savura boabele plescăindu-și puțin buzele. „Excelenți, spuse, Sînt tămîioși... Acum e vremea lor, auzi Ștefan pe un altul. La noi la vie...” Ștefan apucă bucata de piine din fața lui și începu să mănînce. îl cunoștea destul de bine, acum ; îl ascultase de multe ori vorbind, îndată ce și termina ciorba. îl chema Ionescu și era funcționar de bancă la Cîmpulung. Avea o vie, era însurat cu o fată din Constanța, dar îi plăcea să amintească, de cîte ori avea prilejul, că socru-său fusese cu treburi în Brazilia ; acolo se născuse nevastă-sa. „La noi la vie”, spunea el — dar Ștefan nu-l mai asculta. Ajunsese, acum, la o neobișnuită stăpînire de sine. își putea continua gîndurile cît de gălăgioși ar fi fost oamenii din jurul lui. îndată ce se hotăra, nu mai auzea nimic. Din cînd în cînd îl trăgea cineva de braț, ca să-i spună că în ziua aceea e rîndul lui să servească la masă sau să spele vasele. Atunci încingea un șorț gros, de postav, și și îndeplinea treaba cu cea mai mare atenție, izbutind aproape întotdeauna să toarne în farfurii aceeași cantitate de ciorbă și să împartă cu îndemîinare macaroanele. Mirosul de seu cald îi era insuportabil ; cu atît mai mîndru era că nu lăsa să se întrevadă nici un gest de dezgust pe fața lui, cît timp stătea aplecat asupra cazanului

” Hainele și albiturile i se zdrențuiseră complet. Studentul Petrescu îi adusese mai demult cîteva cămăși, pe care nu le putea închide la guler pentru că erau prea strimte. Tot Petrescu i-a găsit, la sfîrșitul lui octombrie, un pulo-

[verde lînă și o manta. Zăcuse de-a zile cu febră și doctorul Stănescu urca mereu la ei cu singurul termometru care exista în lagăr, ca să-i ia temperatura. Doctorul îi vorbea de Bursuc, de toți prietenii și cunoscuții lui de la cafenea. Ștefan simțea cîtă plăcere îi fac toate amintirile acelea și-l lăsa să vorbească, zîmbindu-i de cîte ori îi întilnea ochii, dar fără să-l asculte întotdeauna, Adesea, cu doctorul lîngă el, își amintea de Ioana. Nu se mai întreba, ca la început, dacă va reuși să vină să-l vadă. Era, acum, mai mulțumit că lucrurile se întîmplaseră astfel. Ar fi fost îngrozitor să-l întîmpine, în biroul maiorului, acolo unde aveau loc vizitele, și să ghicească de la cea dintîi privire că o iubește mai mult pe Ileana. „Tragedia asta e~ vorbi el pe neașteptate ridicîndu-și puțin capul de pe pernă, că nu poți iubi niciodată doi oameni în același timp; iubești pe rînd, cînd pe unul, cînd pe altul. Adică ești și tu la fel cu toți ceilalți care nu sînt sfinți. Azi iubești pe unul mai mult, miine iubești pe celalt. Să zicem că ai putea să te culci și cu ea. Dar ce poate să rezolve adulterul ? Sîntem numai noi doi, între bărbați, și te întreb : ce-am rezolvat îi. Iacă am s-o aduc în camera secretă și am să mă culc cu ea ? Dacă n-aș iubi-o decît pe ea, poate că asta ar fi o soluție. O soluție provizorie, pînă aș divorța și m-aș recăsători cu ea. Deși, nici de asta nu mai sînt așa de sigur. Ai aflat și d-ta cred, de accidentul acela de mașină. Căpitanul care a fost omorît atunci era logodnicul ei, căpitanul Melinte. Vasăzică. se logodise...”

Doctorul Stănescu îl asculta calm, aproape cu indiferență. Observase cîteva pete roz-vinete pe obrazul lui Ștefan, Ca și el, Ștefan se încăpățînase să se radă în fiecare zi, cu mașina unui vecin de cameră. Dar erau foarte puține lame în lagăr, și cu cît trecea timpul, cu atît bărbieritul devenea mai greu. „S-a infectat și ei își spuse

doctorul privindu-i cu atenție obrazul. A pățit-o ca mine, O să-și strice obrazul..." „Dacă aş iubi-o numai pe ea, continuă Ștefan cu o mocnită tristețe în glas. Cît de simple ar fi atunci lucrurile ! Aș redeveni și eu un om ca toți oamenii, dar măcar aş redeveni un om cinstit... Altceva visasem eu, adăugă lăsîndu-și moale capul pe pernă. Dar, încă o dată mi-am dat seama aici că nu sînt în stare ; sau poate nu merit un asemenea miracol. O iubesc mai mult pe ea, pe Ileana. Numai de dorul ei sufăr. E foarte trist, adăugă coborînd și mai mult glasul. Dacă tot la asta am ajuns, să înlocuiesc o dragoste prin alta, la ce bun toate așteptările mele ? N-am rezolvat nimic. Atunci, lasă lucrurile să se întîmple așa cum vor ele să se întîmple. Ce mai pot schimba ? Tot acolo o să sfîrșim cu toții, în zădărnicie. Atunci, la ce bun să te mai împotrivești ? Mi-a spus maiorul că m-au destituit. Ei și-? Crezi că e atît de grav ? Mai poate avea vreo importanță ?..." Se opri istovit și închise ochii. Doctorul își împacheta cu grijă termometrul, sticluța cu alcool și tuburile cu aspirină. „încearcă să dormi, spuse. N-ai nimic. Ești puțin agitat doar. Spune-i lui Petrescu să-ți facă diseară un ceai..."

Asta se întîmplase la sfîrșitul lui octombrie. Cînd, o săptămînă mai tîrziu, coborîse să se plimbe îmbrăcat cu puloverul și mantaua adusă de Petrescu, se miră că nu zărește nici pe Oprea, nici pe Iroaie, că nu zărește o seamă de figuri cunoscute. Au fost transportați alaltăieri la Vaslui, îl lămurii studentul Petrescu. Mă mir că nu i-ați auzit... în fond, n-are nici o importanță, își spuse Ștefan reluîndu-și plimbarea în jurul clădirii. Dar simțea că, totuși, îi părea rău.- Se învățase cu ei. îi plăcea să-i întîlnească prin curte urmărindu-l și totodată; urmărindu-se unul pe altul.

Noapțile, după rugăciune, se făceau în unele dormitoare sezători. îl chemaseră de mai multe ori și pe Ștefan, dar

se duse o singură dată și aproape că nu ascultase. Un tînr citea un lung poem despre toamnă. De la cîle dinții versuri, Ștefan se retrase în sine ; își aminti foarte multe lucruri din adolescența și tinerețea lui, mirîndu-se singur cu cîtă seninătate și le amintește. Apoi se întoarse la Ileana. își alese, de astă dată, întîlnirea lor din. simbăta Floriilor. Rămase mai întii foarte multă vreme privind-o : era îmbrăcată primăvăratic, cu o bluză de culoarea liliacului. O privi lung, în neștire. îl privea și ea tot atît de adînc, parcă ar fi presimțit că nu se vor mai întîlni multă vreme. Am simțit nevoia să mă rog, îi spunea. Ștefan era sigur, acum, că se înălțase puțin în vîrfurile picioarelor așteptînd să fie sărutată. Apoi, după ce ieșiseră din biserică, au vorbit despre altceva. îl mai întrebuse, în glumă, așa cum făcea întotdeauna, de mașina ei din pădurea Băneasa, dar nu făcuse nici o aluzie la picturile lui. Mă întreb* dacă n-a înțeles chiar din acea seară, își spuse Ștefan, și zîmbi. Toți începură să aplaude în jurul lui, și atunci aplaudă și el. Fusese, își dădu repede seama, o conferință a unui asistent universitar. Acesta își lăsase și el barbă, dar avea grija s-o potrivească din foarfece, astfel că avea, acum, aerul unui pictor sau poet romantic. Seamănă cu cineva, dar nu-mi pot da seama cu cine. în acea clipă auzi' lîngă el pe cineva șoptind : „A vorbit bine, dar a lăsat la o parte esențialul ; n-a vorbit despre Istorie..." - Ștefan zîmbi din nou, confidențial. Era marea lor pasiune să vorbească despre Istorie, despre momentul istoric, despre misiunea istorică. îi auzea discutînd, și uneori se simțea ispitit să se oprească și să între și el în vorbă. Dar se ținea de cuvînt : eu sînt neutru. Er cred în ceva, și pentru asta au fost închiși între sîrme. Eu cred în democrație, dar nu fac politică, deci nu iau parte la conflict; apărătorii democrației sînt cei care i-au ares-

lat și *l-au*, adus aici Eu- sînt în afara luptei Nu am dreptul să mă amestec în discuțiile lor; sînt neutru.„ In noaptea aceea, după șezătoare, Ștefan se duse, ca de obicei, să se plimbe, In fund, ca într-o ceață, se zăreau luminile Ciucului Se opri, foarte aproape de sîrme, să le privească. N-a vorbit despre Istorie^ își aminti el deodată, A uitat esențialul,.

„Ați fost la șezătoare ?" Omul se apropiase de el pe nesimțite și se oprise lingă sîrme, „Am fost, începu în-sufletit Ștefan. Dar d-stră și mișcarea d-stră acordați o importanță prea mare Istoriei, evenimentelor vii din jurul nostru. Viața n-ar merita să fie trăită dacă, pentru noi, oamenii moderni, ea s-ar reduce exclusiv la *istoria* pe care o facem. Istoria se petrece exclusiv în Timp, și prin tot ce are el mai bun,-omul încearcă să se împotrivească Timpului. Adu-ți aminte cînd te-ai îndrăgostit întîia oară. Mai trăiai atunci în Timp?... De aceea prefer democrația, pentru că este și anti-|ș,țgoic_ă, adică își propune un ideal oarecum abstract, care se împotrivește momentului istoric/' Omul îl privea din cînd în cînd, apoi își mîngîia barba. Era îmbrăcat într-un suman cafeniu. ..Sînt și astea frumoase, începu ei șezătorile. de la numărul 6. dar eu nu prea le pricep. Mie îmi plac șezătorile de la numărul 2, că acolo cîntă Căminiță din frunză. Eu sînt dintr-un sat vecin cu al lui. Sîntem .amîndoi din Năsăud... Dar să veniți d-stră la numărul 2 în noaptea Sfîntului Andrei să-l ascuți pe Căminiță povestind cu strigoi și vrăjitori/' - -

De cîteva zile se făcuse deodată frig. Munții Odorheiu-lui albiseră peste noapte. Ștefan se plimba cu pasul repede,' cu mîinile adînc înfundate în buzunarele mantăii „Să- nu uitați să- veniți diseară la șezătoare*'', auzi pe țăranul din Năsăud. Noaptea Sfîntului Andrei, își aminti Ștefan!.. De. ea- îi vorbise și Anisie.. ..în noaptea Sfîntului

Andrei citesc sau ascult povești cu strigoi", îi spusese. Văzu atunci cum, peste sîrme, unul din jandarmi își așază pușca mitralieră în poziție de tragere. Apoi descoperi că, de-a lungul sîrmelor, sentinelele se înmulțiseră : erau acum vreo 15." Văzu pe maior, înarmat și el, traversînd grăbit curtea din fața cancelariei, cu un plutonier. încet, încet, din toate părțile apăreau jandarmi Deținuții ieșiră din camere și se adunară în mai multe grupe în curte. Dar îndată ce unul din ei încerca să se apropie de sîrme, jandarmii strigau și înălțau armele. Pînă ce un plutonier se îndreptă spre sîrme cu un jurnal în mîină și făcu semn să se apropie cineva. înainta un bărbat înalt, subțire, cu barba de timpuriu albită. Plutonierul înfășură jurnalul, îl ghemui cît putu de mult și-l zviii peste sîrme. Celalt se plecă să-l ridice și se îndreptă către mijlocul curții desfăcîndu-l. Se opri din drum, deschise ziarul, și se clătina. Toți se repeziră spre el. Apoi Ștefan auzi un strigăt sugrumat, sălbatic, de fiară rănită : „L-au împușcat pe Căpitant !" Nu se mai auzi, atunci, nici o răsufflare în toată curtea. Tăcerea aceea împietrită i se păru mai cumplită decît orice strigăt. în clipa următoare, îi văzu pe toți căzînd în genunchi, izbucnind în plîns, gemînd. Unii se loveau cu capul de pămînt. Alții urlau ca niște ciini loviți Cu armele în mîini, jandarmii îi priveau. Ștefan își făcu o cruce și-și plecă fruntea, fără gînduri.

Ioana își ridica la răstimpuri ochii din carte și privea ceasul. Se apropia miezul nopții Ar fi trebuit să vină, își spuse. Dar simți că chiar dacă ar întîrzia încă, chiar dacă nu s-ar întoarce deloc toată noaptea, n-ar mai putea suferi, simți că tristețea ^aceasta fără margini și fără înțeles nu se datoralui Sfefari. Citea ultimul roman al lui Partenie. Apă- ruse în preajma Crăciunului, cu cîteva zile înainte de întoarcerea lui Ștefan. Se apropia acum de sfîrșit; mai avea

numai vreo șaizeci de pagini, dar înainta încet, cu o stranie presimțire în suflet. Nu citise niciodată ceva mai deznădăjduit, o carte mai tristă, mai întunecată. Când îl chemase la telefon, Partenie îi spusese că nu va putea vefii decît a doua zi de dimineată." Termin ultimele corecturi în noaptea aceasta, îi spusese. Trebuie să apară înainte de Crăciun." De cartea aceasta era vorba, de *Plimbare pe întuneric*.

„Termin corecturile în noaptea aceasta..." Dar vino cit poți de dimineată," îl implorase ea. „Am să viu la opt," îi auzise după o scurtă șovăială. Așezase receptorul cu o mîină moale, istovită, apoi se lăsase să cadă în fotoliu. În noaptea aceasta, își aminti ea deodată. Cu un efort, se ridică, îmbracă blana fără să-și dea seama și coborî ținîndu-se de rampă. În dreptul atașiei de tramvai, revăzu tot ce se întîmplase cu un ceas mai înainte : domnul care citea jurnalul rezemat de felinar, mașina care trecuse repede prin fața ei, foarte aproape de bordura trotuarului, gazeta cu titlul mare pe care călcase. Era o ediție specială. După ce-o citise, domnul de lingă felinar o lăsase să cadă. Ioana călcase pe ea fără s-o vadă, făcîndu-și loc spre tramvai. Dar era prea multă lume, și se întoarse pe trotuar. Atunci, își lăsase ochii să alunce pe titlurile ediției speciale.

* îi găsisse la masă. „Nu vrei să mîninci cu noi ?" o întrebuse Adela. „Nu mi-e foame," spuse. „Ce mai veste poveste," întrebuse Răducu. Abia atunci își dăduse seama că erau îmbrăcați de seară. „Avem un bridge, la Olteanu, spusese Adela." „Încolo, totul bine?" întrebuse mai tîrziu Răducu. „Mi-e teamă de Ștefan. Ați auzit ce s-a întîmplat?" „Ce?" făcuse Adela. „Am văzut ediția specială : l-au îpușcat pe Codreanu..." „A, da, spusese Răducu. Acum s-a terminat și cu povestea asta. S-a lichidat..." „Mi-e teamă de Ștefan," șoptise foarte încet Ioana. „Are sâ le dea drumul acasă la toți, vorbise Ră-

ducu. Evident, va trebui să semneze și el o declarație, cum fac toți. De Crăciun se întoarse.. îți spun eu!..."

^ • Ioana simți o nestăpînită dragoste pentru Răducu și oftă. „Ne pare rău că sîntem grăbiți, spusese Adela ridicîndu-se de la masă... Mai vino pe la noi." „Vino să mîninci într-o zi cu noi, adăugase Răducu. Dă-ne un telefon."

i ' Se trezise pe trotuar, șovăind. S-ar fi dus la Cotroceni, dar îi era teamă. Bătrînul Bologna ar fi întîmpinat-o de la ușă. „Ce vești ? Și văzînd că-și pleacă privirile, ori zîmbește încurcată, ori înalță din umeri, ar fi continuat : „Ți-am spus să-i dai un ultimatum! Ce, a înnebunit? Vrea să ne compromită pe toți? Dă-i'o telegramă!..."

! „Nu se primesc telegrame. I-am scris numai prin poștă peste treizeci de scrisori. I-am scris altele prin jandarmerie..." „Trimite-i prin Prefectura Poliției, pentru că I ei l-au arestat. Dacă-i telegrafiez! somîndu-l să semneze I declarația, are să-i predea telegrama." „Nu pot să-l somez, spunea deznădăjduită Ioana. L-am rugat, l-ăm implorat, dar nu pot să-l somez..." „Atunci sînteți de conivență amîndoi, exclama cu o mocnită exasperare în glas bătrînul Bologna. Sînteți amîndoi simpatizanți legionari!..."

! „Și numai din cauza lui Ioachim Teodorescu, intervenea | d-na Bologna ca să abată discuția. Dacă nu v-ați fi întîlnit ! cu el la Ulm !... Cine Dumnezeu v-a pus să vă duceți la Ulm ?..." „Din cauza unei catedrale ! exclama bătrînul | Bologna. Ce-o să faceți acum, că l-au dat afară de la mi- [• nister ?" adăugă cu un tremur greu stăpînit în glas, ! „Ar trebui să treci mîine -pe la Direcția Jandarmeriei, ! spunea d-na Bologna, poate ți-a venit rîndul la vizită." j „Am să mai trec și mîine, dar știu că nu mi-a venit. Mi-a î ; spus-o colonelul. Mai sînt vreo sută de vizite aprobate, în principiu, înaintea mea, pe listă. Dar nu acceptă decît două, maximum trei vizite pe lună. Mi-a spus-o colone- lul,.." „Dă-i o telegramă atunci, reîncepea bătrînul Bologna.

Dă-I un ultimatum. Spune-i că ne compromite familia, Amenință-l cu divorțul. Spune că-i iei copilul./⁶

Se întorsese pe jos acasă. Ploua mărunț, o ploaie rece; amestecată cu fulgi de zăpadă. Evident, e vina mea, **își** repeta Ioana. Ar fi trebuit să fiu mai energică. Ar fi trebuit să cad în genunchi în fața colonelului și să-l implor. Ar fi trebuit să aduc și băiatul cu **mine**, Ar fi trebuit să izbucnesc în **plîns** și să-mi smulg părul. Ar fi trebuit **să-i** spun că mă omor. Că are să-mi moară copilul,. Se opri, brusc, în mijlocul străzii, speriată, și-și făcu o cruce Doamne ferește !

Șopti „Doamne ferește !...” își mai **făcu** repede câteva cruci, apoi grăbi pasul

Adormise tîrziu, înghițită parcă de propriul ei vid. Se deșteptase foarte devreme. Era încă întuneric și în odaie era **frig**. îl visase tot timpul pe Ștefan. Rămase în pat pînă ce zări că se luminează fereastra, apoi începu să se îmbrace, **fără** gînduri Cînd auzi ceasul bătînd opt, trecu în birou și privi afară. Era o dimineată cenușie, **cu-cerul** jos, murdar. Ioana își așază mîinile pe calorifer ; începea **să** se încălzească. în curînd va fi cald bine, își spuse, și gîndul **acesta-o** liniști. Văzu o mașină **oprîndu-se** îa poartă, și se trase speriată înapoi.

îi.deschise chiar ea ușa. Partenie rămase **nehotărît în** prag. ..Te rog **intră**, îi spuse ea foarte încet. Voiam să te văd.-Doar să te văd." îl privi mușcîndu-și ușor buzele, Partenie părea mai încruntat ca altădată, aproape întunecat. „Voiam să te văd, repetă. îmi pare «rău că te-am făcut să vii Voiam doar să te văd..!/. Nu îndrăznea **să-și** desprindă ochii de ai lui Îl văzu că zîmbește și adăugă, repede : „Nu te-am mai văzut de mult **îmi'era** dor,.. Nu **te-ai** schimbat deloc..!/. „Dacă ai să-mi dai voie, **am să** mă așez pe scaunul ăsta," spuse Partenie și **se.îndreptă** spre fotoliu.. își scoase **tabacherea**, își alese-cu grijă o țig-

gară și începu s-o. frece între degete. In picioare, lingă ușă, **Ioana**-il privea, fascinată. Așa făcea și atunci, acum patru, cinci ani ; se așeza pe un scaun fără s-o invite și pe ea,. își scotea tabacherea și își alegea, alene, o țigară* Ea se grăbea, atunci, să i-o aprindă, întoarse speriată ochii ; pe masă, pe etajeră, nu se aflau chibrituri Ar fi trebuit să se ducă la bucătărie. „Nu te deranja, spuse Partenie căutînd într-un buzunar al vestei. Am bricheta..." „**Mi**-e frică de Ștefan," șopti Ioana. „Este exact ce mi-am închipuit," făcu Partenie respirînd adînc primul fum al țigării și înălțîndu-și ochii spre ea. Ioana așteptă câteva clipe, privindu-l din nou, fascinată. „Tu ce mai faci ?" îl întrebă, văzînd că tăcerea se prelungește. Partenie ridică din umeri „Trăiesc/' spuse în cele din urmă. Ioana simți cum inima începe! să i se bată puternic, ca și cum cuvîntul acela simplu i-ar fi anunțat un lucru de o extremă gravitate. „Am auzit că ai fost la Ulm," vorbi Partenie privind-o fix, aproape sever. Ioana se așază pe celalt fotoliu. Se simțise dintr-odată foarte obosită. „Cine ți-a spus ?" îl întrebă ea* încet. „Domnul Bologna," răspunse Partenie. Pentru că nu zărise în apropierea lui nici o scrumieră, își scutură scrumul în palma stingă, pe care o păstra inertă, rezemată de genunchi Exact ca și atunci Ar fi trebuit, acum, să se ridice, să se apropie de el și să întindă palma ; Partenie i-ar fi trecut scrumul din palma lui în palma ei Dar se simțea prea obosită și nu se ridică. „Mă întrebam, astă vară, cum de ce face de nu m-ai chemat, vorbi din nou Partenie surîzînd. Nu-mi place rolul de soră de caritate, dar pentru tine aș fi făcut și asta..." Tăcu și o privi din nou, lung. Apoi se ridică și, îndreptîndu-se către bufet, strivi țigara într-un vas de flori și-și scutură scrumul din palmă,

„Poate îți mai aduci aminte, începu el așezîndu-se *âm* nou pe scaun, că oroarea mea a fost și este încă scutetul

ele dimineată. Mai ales când mă culc în zori, cum se întâmpla adeseori și cum s-a întâmplat și de data aceasta. Când am auzit ceasornicul sunând la șapte, și mi-am amintit că trebuie să vin să te văd, am avut o pornire de ură împotriva ta. Tu mi-ai distrus viața. Poate că nu ți-ai dat niciodată seama, dar mi-ai distrus-o. Dacă nu te-aș fi întâlnit pe tine, probabil că aș fi întâlnit o alta ca tine și aș fi iubit-o așa cum te-am iubit pe tine și aș fi cunoscut și eu, ca toți ceilalți, odihna și uitarea. Dar te-am întâlnit pe tine și de atunci am rămas așa cum eram când te-am întâlnit. Să nu-ți închipui că ți-am păstrat credința, în sensul romantic al cuvântului. Nu. Am iubit, cum spun poeții, și probabil că am fost și eu iubit de nenumărate femei. Unele mai frumoase ca tine, altele mai atrăgătoare ca tine. De mai multe ori am crezut că sînt cu adevărat îndrăgostit. Mă înșelasem ; nu eram ; nu mai puteam fi îndrăgostit. Norocul ăsta mi l-ai ucis tu. Pe tine nu te mai iubeam de mult, dar nici de alta nu mă mai puteam îndrăgosti. Viața mea a fost de-atunci pustie. Când m-a trezit deșteptătorul la șapte, am simțit pustiul în jurul meu și în toată ființa mea. Ai ținut cu orice preț să mă scoli de dimineată — în întuneric, în frig, în miros de scrum..." „Voiam să te văd, șopti,-palidă, Ioana. Doar să te văd..." „Ți-am făcut și plăcerea aceasta, spuse Partenie zîmbind. Dar dacă ai ști cît te-am urît azi dimineată... Tu ai fost nenorocul meu. Poate n-ai nici o vină, dar te-am urît. Ai ars tot în mine. Ai ars pînă și dragostea mea de-acum cinci ani. Când mi-ai telefonat, azi noapte, mi-am spus : poate l-au împușcat și pe Viziru și acum e văduvă. Ar putea fi din nou -soția mea... Dar nu-mi făcea nici o plăcere gîndul ăsta. Nu te mai iubesc. Știam de mult că nu te mai iubesc, dar, uneori, mai speram încă. Poate,

totuși, o iubesc, îmi spuneam ; poate am să iubesc într-o zi pe alta. Azi dimineată, când suna ceasornicul, am înțeles încă o dată că nu te mai iubesc, că n-am să mai pot iubi. N-am să mai pot iubi." Ioana, foarte palidă, îl privea în neștire. Ar fi vrut, de multe ori, să-l întrerupă, dar nu avea putere. Și nici nu știa ce să-i spună. „Iartă-mă, șopti ea tîrziu, ducîndu-și mîna la frunte. Iartă-mă," repetă mai încet. Partenie o privi multă vreme în tăcere, apoi își scoase tabacherea și-și alege o nouă țigară. „Nu e vina ta, vorbi el tîrziu. Și dacă nu m-ar fi trezit ceasornicul azi dimineată, nu ți-aș fi' spus-o nici acum." Continuă să fumeze în tăcere, privind-o. Ioana simți cum îi alunecă la-crimile, sfioase, pe obraji, însă nu îndrăzni să și le șteargă. „Voiai să-mi spui ceva ?" întrebă Partenie tîrziu, ridicîndu-se să zvîrle țigara și scrumul în vasul cu flori. „Nu. Voiam să te văd..." El rămase în picioare. „Nu mai-pot întîrzia, spuse. Trebuie să trec pe la tipografie... La.revedere !..." Se apropie de ea și o bătu încet pe umăr. Ioana îi întinse mîna. Partenie se plecă și-o sărută corect. „La revedere," mai spuse el o dată din prag. Când auzi ușa închizîndu-se în urma lui, Ioana își prinse obrazul în palme și începu să plîngă cu hohote.

Cu ochii împăienjeniți, mai privi o dată ceasul : două noaptea. Nu mai vine, își spuse și, ca și când ar fi așteptat < doar această confirmare ca să se poată abandona cu totul deznădejdiei, se zvîrli pe pat și începu să plîngă cu hohote, înfundîndu-și fața în perne. Terminase *Plimbarea pe întuneric*. Acum înțelegea tot. înțelegea ce-i spusese în dimineata aceea de decembrie : „Mi-ai ucis norocul..." înțelegea mai ales ce simțise el, cu cinci ani mai înainte, când, întîlnindu-l ca de obicei în dreptul Facultății de litere, ji-luase brațul și-l întrebase deodată : „Crezi că noi am putea fi prieteni, numai prieteni ?... Și pe urmă, cu

un glas pe care-l voise mimai confidențial dar în care străbătea emoția, teama: Aș vrea să rămînem prieteni. Cred că iubesc pe altcineva...* Nu îndrăznise atunci să-l privească. O florăreasă se oprise în dreptul lor cu un buchet de mixandre în mîna. Partenie îl luă și i-I întinse, tăcut. Apoi își băgase mîna în buzunar, să caute bani. Își dădu seama că nu plînge de tristețea și deznădejdea lui Partenie. Îi era milă de el, dar nu din cauza lui plîngea. O copleșise tristețea cărții, tristețea lucrurilor care au fost cîndva și acum nu mai sînt. Tirziu, simți că nu mai poate plînge și-și ridică fața dintre perne. Își trecu palma peste ochi, oftînd adînc. Ar fi vrut să se scoale și să ascundă cartea lui Partenie, dar nu mai avea putere. Parcă oasele i-ar fi fost zdrobite și toată vîlaga i s-ar fi risipit în plîns. Întocmai ca și în acea seară, cînd colonelul îi spusese : „Are să vină și d-l Viziru în cîteva zile ; evident, dacă semnează și-dumnealui declarația colectivă...” Apoi, fără ca nimic să fi pregătit acest gest, își întinse mîna și și-o opri pe pieptul ei. Ioana făcuse un pas înapoi, însă cealaltă mîna I se așeză, grea, pe umăr. „încă nu e sigur, continuase colonelul coborînd glasul. Încă nu e sigur că i se va da drumul”...** Simțise diii nou mîna pe pieptul ei. Rămăsese o clipă, țintuită parcă de dezgust, apoi se retrase repede și se apropiase de ușă. „Mulțumesc, spusese ea cu mîna pe clanță, mulțumesc de vestea pe care mi-ați dat-o...” Acasă se trîntise îmbrăcată pe pat și își îfundase capul în perne.

Cînd auzise soneria sunînd, prelung, alergase chiar ea să deschidă. Îi sărise în brațe înainte ca să-l poată vedea. Din' îmbrățișarea lui ghicise cît era de schimbat. Apoi Ștefan o privi lung și zîmbi : „Te-ai schimbat de cînd nu ne-am mai văzut. Te-ai făcut mai frumoasă...” Nu slăbise prea mult, și totuși nu mai era ca înainte. Avea o privire stingherită, un altfel de zîmbet. Gesturile, miș-

cările-lui erau mai potolite, cu o nedefinită oboseală' fe ele. Îl văzuse mai bine cînd se îndreptase spre maldărul de cărți. „Le-am transportat de la hotel, spuse ea, îmbujorîndu-se. Au închiriat camera și le-am transportat aici, ”* „Camera *Samba*,* vorbi el zîmbind, fără s-o privească. „Odaia lui Barbă Albastră, spuse ea prinzîndu-l din nou în brațe! Dar nici măcar n-am văzut-o ; coborîseră deja cărțile cînd m-am dus eu să le iau...” „Camera '*Samba*, repeta. Am să-ți spun altădată de ce...” De abia atunci o întrebă de copil și trecu în odaia lui să-l vadă.

„Ți-a fost dor de mine ?” îl întreba ea mereu. „Cum să nu-mi fie ?...” Bărbierit, tuns, îmbrăcat cu haine curate, începea să semene cu el. Persista, totuși; ceva străin, schimbat. „Am îmbătrînit, spunea el. Dar nu-mi pare rău. Tinerețea e o vîrsta ingrătă. Nu mai vreau să-mi pierd timpul acum. Am acest mare noroc de a fi fost dat afară de la minister. Am redevenit un om liber. Liber pe timpul meu...” „Ștefan, îl întrerupse ea speriată, ce ai? Ce s-a întîmplat cu tine ?...” Ei o cuprinse, zîmbind, în brațe. O stîngea, tot mai puternic, ca și cum ar fi implorat-o să tacă. „Ești trist,” șoptise ea tîrziu. „Toți sîntem triști, spunea ei. Nu se vede întotdeauna, dar toți oamenii sînt triști Și cine spunea totuși că singura mare tristețe este aceea de a nu fi sfînt ?...”. Ioana, știa la ce se gîndește și tăcu. „Nu vreau să văd pe nimeni de sărbători, adăugase el •Să rămînem numai noi doi, singuri...”

Apoi, într-o dimineață, o întrebase : „Ce-ai făcut cu tabloul ? Era și un tablou, acolo, ascuns în dosul bibliotecii.” Dar schimbase repede vorba. : „Dacă vom fi singuri în noaptea Anului Nou, am să-ți povestesc povestea camerei *Samho*.”*

Ioana sări speriată din pat și se apropie de măsută. Nu găsi imediat ceasul ; îl acoperise cu romanul lui Partenie. Plecă "mult capul sub abatjour și clipi des, să-și limpe-

zească privirile. Trei fără cinei minute. Unde a putut rărnine acum ? Camera *Sambo* nu mai există. Camera secretă, camera lui Barbă Albastră, nu mai există. A fost închiriată. Unde a putut întârzia pînă acum ?... Se întoarse la pat și aranja pernele. Apoi se așeză în fotoliul de lîngă lampă și începu să aștepte. Nu îi era somn. Parcă nici nu mai era atît de tristă. S-a întîmplat ceva cu el, s-a schimbat. L-a schimbat lagărul. I s-a întîmplat ceva acolo, ceva de care îi e teamă să-și amintească, de care nu-i va vorbi niciodată. întocmai ca mîna grea, umedă, murdară a colonelului ; nu-i va putea vorbi niciodată de ea, de mîna colonelului. Dacă l-au umilit și pe el, nu va afla niciodată. „în fond, ce făceai tu tot timpul, acolo, în lagăr ?...” „Nimic precis. Dormeam cît puteam mai mult. Așteptam să treacă timpul. Mă bucuram că nu mai am nimic de făcut, că sînt un om liber, fără program, fără slujbă...” îl auzi deschizînd ușa de la intrare și îndreptîndu-se bîjbîirid, în vîrfurile picioarelor, spre dormitor. Nu aprinsese lampa în hali ; înainta încet, prin întuneric. „Nu te-ai culcat încă ?” o întrebă din prag. „Nu mi-era somn. Am citit pînă adineauri. Tu unde ai fost ?” „Am fost cu Biriș. M-a ținut de vorbă pînă acum...” Aproape de bătaia lămpii părea încă și mai palid. Surprinzîndu-i privirea, Ștefan zîmbi. Nici măcar nu observă că am plîns, își spuse Ioana. „M-a ținut cinci ceasuri de vorbă, continuă Ștefan, ca să-mi spună, lă despărțire, că se însoară...”

îndată ce trenul își încetinise mersul, Ștefan sărise pe peron și alergase către sala de așteptare. Inima îi bătea să se spargă. Am ajuns la București, se auzea el strigînd foarte adînc înlăuntrul lui. Am s-o văd. își roti privirile cu emoție, eu spaimă, în sala de așteptare. îi telegrafiasse cu o seară mai înainte, din gara Ciuc\ începu s-o caute,

întorcînd neconținut capul către ușă, tot așteptîndu-se s-o vadă intrînd și alergîndu-i în brațe. Ieși pe peron, își făcu loc printre șirurile compacte de pasageri,, apoi se întoarse în sala.de așteptare. N-a venit, înțelese el tîrziu. Probabil că ml i-a ajuns telegrama. Alergă atunci într-o cabină telefonică. îi răspunse d-na- Crețulescu. „E la Predeal. A plecat alaltăieri la Predeal, la ski. Apoi după o pauză, văzînd că Ștefan nu mai spune nimic, întrebă: „D-ta ești, d-le Viziru ? Te-a așteptat mereu. A tot crezut că ai să vii. Citise în ziar că au să vă dea drumul și a tot așteptat să-i telefonezi...” „Abia acum am sosit, spuse încet Ștefan. Sînt încă la gară...” D-na Crețulescu începu să rîdă. „Bată-te norocul să te bată, spuse ea. Ești leit generalul. Parcă-i aud : «Să mă crezi mata Duducă, acum am sosit !...» Bată-te norocul să te bată !...”

îmbrățișînd-o pe Ioana, simțea că nu încetase s-o iubească o singură clipă. Dar o iubea altfel ; n-o mai iubea ca înainte. Mai greu îi era să-i vorbească. Ar fi vrut s-o poată privi, s-o poată strînge în brațe fără să-i vorbească. Din fericire, a dat cu ochii de maldărul de cărți și s-a desprins ușor din brațele ei. Așa a făcut mereu, de-atunci ; de cîte ori nu mai avea ce să-i spună, se depărta de ea, se îndrepta spre un obiect oarecare și o lăsa pe ea să vorbească. Chiar și în noaptea de revelion, povestindu-i despre camera *Sambo*, simțea că nu mai vorbește el. Amintea de o întîmplare care se petrecuse de mult ; nu vorbea despre el, despre întîmplările lui de-acum. Cînd îl întîlnise pe Biriș, i se păru că-i zîmbește cu oarecare răceală. „Te-am invidiat tot timpul cît ai stat închis, îi spuse Biriș. Ce noroc ai avut ! Ce șansă unică !... Să suferi pentru o cauză care nu era a ta, continuă el înflăcărîndu-se deodată. Să-ți iei asupra-ți un păcat pe care nu l-ai făcut și să răscumperi acest păcat prin propria ta nevinovăție... Cît aș fi dat să mi se întîmple mie aventura

la .; -să: plătesc pentru o -crimă pe care. nu numai .că n-am făcut-o, dar care mi-a fost odioasă. Aș fi suferit cu bucurie alături de ei, tocmai pentru că md-a fost și-mi este odioasă dictatura, crima politică. Și când am aflat că ai refuzat, la Prefectură, să semnezi declarația de desolari-zare, aproape că am fost gelos pe norocul tău..." Ștefani îl asculta nedumerit, iritat. Trebuia să apară întotdeauna ceva neprevăzut în prietenia lor, ca să-i separe. N-am să pot fi niciodată sută la sută prieten cu Biriș, îi spusese odată Ilenei. Probabil că ceva în adîncul meu, sau poate în al lui, se împotrivesc. Ne-am întîlnit și ne-am împrietenit pentru că m-a confundat și el cu Partenie. "...Am fost gelos pe norocul tău, repetă Biriș. Ca și pe Alioșa Karamazov, care ispășește o pedeapsă ca să răscumpere crima fratelui său..." Ștefan înălță plictisit din umeri. „Dacă vrei să știi adevărul, spuse încercînd să zîmbească, și să nu mă mai invidiezi, află că am rămas în lagăr pentru cu totul alte motive decît acestea, atît de frumoase, pe care le-ai întrevăzut tu. Am rămas acolo pentru că se logodise Ileana. Mi-era foarte greu să mă întorc acasă. Ți-am spus că-mi iubesc soția, pe Ioana. Mi-era greu să mă întorc acasă terorizat, cum eram, de logodna Ilenei. Evident, adăugă el cu un alt glas, aflasem tot atunci că logodnicul ei murise într-un accident de mașină. Dar nu era mai puțin adevărat că se logodise. Se logodise cu un căpitan..." Biriș îl privi adînc, șovăind, apoi'izbucni într-un ris gros, vulgar. „Gînd la gînd cu bucurie ! spuse el. Află că mă logodesc și eu. Cu o fată de negustor... Nu știu dacă ai remarcat, adăugă coborînd glasul, dar era un fel de ^vedere» cînd ai intrat tu. Ai făcut greșeala să le spui că te întorci din lagăr și oamenii au plecat repede ; și-au închipuit că ai să începi să critici guvernul. Ei sînt oameni așezați, cu stare, nu vor să aibă plictiseli..." „Dar care era fata?" întrebă Ștefan. „Nu a venit. E la Severin. Era invitată mai de mult la un cumnat al ei, tot negustor, la

Severin. Și-a trimis la noi numai o parte din rude..." „Dar cum e ? ai văzut-o ?" întrebă din nou Ștefan. „Nu i-am văzut decît fotografia. După fotografie, pare o bună gospodină..." „Acum, dacă sfe însoară Biriș, spusese Ștefan Ioanei în acea noapte, va trebui să-i invităm mai des la noi, va trebui să mergem la nuntă și să le facem un cadou... Tocmai acum, cînd nu mai avem bani Ar trebui să mai scrii tatei..."

. Din toamnă, de cînd aflase că nu mai încasează salariul lui Ștefan, bătrînul Viziru îi trimitea lunar Ioanei douăzeci de mii de lei. „Ar trebui să-i mai ceri, continuă Ștefan. Să-i spui că avem nevoie de acești bani ca să cumpărăm un cadou de nuntă. Se căsătorește cel mai bun prieten al nostru și trebuie să-i dăm un cadou..." Ioana îl privi puțin intimidată de vocea lui și păli. „Ștefan, îl întrebă ea încet, ce ai ? Ce s-a întîmplat cu tine ?" „Am uitat să-ți spun că s-a logodit și Ileana, fata aceea de care ți-am vorbit anul trecut, de care-ți spuneam că mi se păruse să aș putea fi îndrăgostit... S-a logodit și ea !..." Ioana îl privi cîțva timp ca și cum ochii ei nu l-ar mai fi întîlnit, apoi se așeză încet pe marginea patului și începu să plîngă.

„O cheamă Ileana," adăugă Ștefan tulburat. Rămăsese în picioare, cu fruntea puțin plecată și, privind-d cum plînge, își aminti deodată de Japonia. Acum am fi fost la Tokio. De cîteva luni am fi fost cu toții la Tokio, și nu s-ar mai fi întîmplat nimic. Am fi fost cu toții acolo, departe, foarte departe, în altă lume, la Tokio. Se repezi deodată, îngenunche în fața ei și încercă s-o cuprindă, peste umeri, în brațe. „Iartă-mă, șopti el înfrigurat. Tot pe tine te iubesc mai mult. Nu pleca de lîngă mine, nu mă lăsa singur. Pe tine te iubesc mai mult. Ajută-mă ! Nu pleca de lîngă mine..." Ioana tresări și întoarse speriată capul spre ușă.

„Mi se pare că s-a deșteptat băiatul," spuse •ridicîndu-se cu un zvîenit

Cătălina se ghemui, după obiceiul ei, în fundul divanului, și-l întrebă : „Ei, și cum e fata ? !” Biriș zîmbi încurcat, își mîngîie cu palma părul din creștetul capului și Cătălina observă că începuse să chelească. Slăbit, ne-bărbierit, cu începutul de chelie în creștet, Biriș i se păru deodată cu zece ani mai bătrîn. Așa are să fie, în curînd, și el, își spunea Cătălina. „E frumoasă ?” întrebă, ea din nou. „E mult^mai frumoasă decît mă așteptam, recunosc Biriș încurcat. În orice caz, e prea frumoasă pentru mine. Eu sînt un bărbat urît, Cătălina...” „Da, e adevărat !” spuse Cătălina cu o mare milă.

Biriș roși, apoi izbucni în rîs și, ridicîndu-se de pe scaun, se apropie de divan. O privi cîteva clipe, rîzînd într-una. „Ce stranii sincerități ai cîteodată, spuse în cele din urmă. Dacă te-ar auzi cineva în asemenea momente de sinceritate, ar crede că ești chiar primejdioasă. Poate că ai fost cîndva, înainte de a-l cunoaște pe Bibicescu. Dar prietenia cu el te-a alterat ; /într-un anumit sens, ai înnebunit și tu. Trăiești într-un pseudo-mit pe care ți l-ai construit bucată cu bucată. Și tu crezi că trăiești un destin, că ești purtată de o fatalitate ! Toată povestea asta cu sinuciderea...” „Mai bine să vorbim despre fată,” îl întrerupse Cătălina. „Toată povestea asta cu sinuciderea la o dată fixă, reluă Biriș așezîndu-se pe marginea divanului, este de un prost gust strigător la cer. Tu numești asta *fatalitate*.?...” Se opri o clipă. Cătălina îi zîmbi ' foarte blînd. „De ce spuneai că e prea-frumoasă pentru tine ?” îl întrebă ea. „...Dar tu nu vezi că *fatalitatea* asta e construită de la început pînă la sfîrșit ? continuă Biriș. Cum poți să-ți proiectezi în viitor o anumită dată fatidică în care să-ți ridici viața ? O dată absolut arbitrară, un 19 octombrie oarecare, un 19 octombrie 1939 sau 1949 ?...”

Cătălina îl privi din nou, cu duioșie, apoi își ridică o buclă care-i cădea pe obraz și și-o trecu leneșă peste

ureche. „Tu știi foarte bine că 19 octombrie nu e.o.dată oarecare în viața mea, vorbi.- Atunci am avut revelația zădărniceii...”

„Atunci l-ai întîlnit pe Buddha, o) întrerupse Biriș cu un zîmbet rău. În acea zi extraordinară ai citit o biografie a lui Buddha — și ți-a fost deajuns. N-ai citit nici măcar o biografie savantă, n-ai citit nici măcar o antologie de texte buddhiste într-o traducere convenabilă !... Ai citit un roman mediocru, făcut pe lucrări de a doua mînă, și cartea asta ți-a revelat zădărnicia vieții ! Iată ce înseamnă să ai vocația de sîntă în tine !...” „Cum o cheamă ? întrebă liniștit Cătălina, ca și cum nu l-ar fi ascultat. Cum o cheamă pe logodnica ta ?” Biriș o privi încruntat, apoi își trecu palma pe creștetul capului și zîmbi, „O cheamă Theodora, spuse. Dar nu e logodnica mea. Și nici nu cred că va deveni vreodată. E prea frumoasă pentru mine. Și are nume de împărăteasă. Nu-mi place...” „Theodora e un nume foarte frumos,” spuse Cătălina visătoare. „Toate astea ți le-a băgat în cap Bibicescu, reluă Biriș. Toate ideile acestea nedigerate despre zădărnicie, Timp, iluzie, durere și mai știu eu ce...” Cătălina se dădu jos de pe divan, cu oarecare greutate, și deschise un dulap. „S-a făcut cam frig, spuse. Să bem un ceai...” Biriș își aprinse o țigară. O privi cum așează ceainicul, ceștile și zaharnița pe masă — și-și aduse aminte de prima lui vizită în această garsonieră, cu multe luni înainte. Gesturile Cătălinei erau aceleași ca și acum ; întii așează ceainicul, ceștile și zaharnița pe masă, apoi trece în odaia de alături ca să pună apa le fiert. Apoi se întoarce pe divan, își trece din nou bucla peste ureche și-l întrebă ceva, indiferent ce. Apoi, după un sfert de ceas, își amintește de ceai și se scoală brusc de pe divan, exclamînd : «Ce uitucă sînt !...» Apoi îl întrebă «Cu sau fără lămîie ?» Și el răspunde, întotdeauna : «cu». „în *îond*, degeaba te as-

eunzi tu, spuse Cătălina după ce se întoarse din odaia de alături, "degeaba" pretinzi că nu-ți place fata ; tu începi să te îndrăgostești de ea !..." „El absurd-, spuse, Nici nu știi dacă am s-o mai văd a doua oară..." „Așa spunem, toți, continuă Cătălina, făcîndu-și drum pe divan către pereți. Așa spunem toți, și la urmă ne trezim -îndrăgostiți/ Nici măcar nu băgăm de seamă cum se întîmpla asta. Ne vedem odată, de două ori, de zece ori — și apoi simțim că trebuie să ne vedem mereu, că nu mai putem unul fără altul. Și se cheamă că sîntem îndrăgostiți Iar dacă ne și culcăm împreună, ne trezim că nu ne mai putem culca decît împreună. Nu mai putem dormi singuri Și ne obișnuim atît de mult unul cu altul, încît dacă ar încerca cineva să ne despartă, ni s-ar părea că taie cu cuțitul în același trup. că încercă să ne despartă mădulele ace, îiiași trup... Cam asta se întîmpla întotdeauna eu fiecare din noi," adăugă Cătălina zîmbind. „Asta ți s-a întîmplat și ție, vorbi Biriș. Așa a început pasiunea ta pentru Bibi-cescu..." „Evident, spuse Cătălina cu simplitate. L-am văzut, întîi, cînd eram la Conservator ; juca la Teatrul Mic. M-a impresionat, deși" simțeam că n-are talent. Mi se părea că e un om care suferă ; că suferă mai ales de -singurătate. Și nu m-am înșelat, Cînd l-am cunoscut mai bine, am aflat-o chiar: de la el... L-am văzut apoi, într-o seară, la Tantz Ne-am mai întîlnit de cinci, șase ori — și apoi mi s-a părut că-l iubesc. Așa i s-a părut, probabil, și lui — pentru că mi-a spus-o. De-atunci ne culcăm împreună și se cheamă că ne iubim..." „Din fericire,' o întrerupse Biriș, a venit 19 octombrie..." „Din fericire. în ziua de 19 octombrie am înțeles zădărnicia oricărei existențe, începînd cu a noastră, începînd cu a mea..." „Atunci de ce n-ai tras consecințele descoperirii tale chiar în acea zi ?" „Mi-a fost frică, mărturisi-Cătălina coborînd gtesuî/

Sînt lașă. **Am** groază de moarte. **Cu** viața am început să mă obișnuiesc, dar de moarte, de gestul morții mi-e o frică teribilă... Și mi-era milă de Dan. S-a obișnuit cu mine. Ce-ar fi făcut dacă eu m-aș fi sinucis pe loc ? Așa, mi-am propus să-l obișnuiesc cu ideea. îi dau emoții odată' cel mult de două ori pe an. în restul timpului e liniștit."

„Cît poate fi de liniștit' un nebun ca el," o întrerupse brutal Biriș. „Ți se pare doar că e nebun, continuă Cătălina, în fond, e un om foarte normal. își dă însă seama că n-are talent, că e un ratat. Și atunci, uneori, încearcă să se refugieze în nebunie ca să poată continua să creadă în el..." „Iar eu, izbucni Biriș, eu unde mă integrez în tot circuitul acesta de egoism, nebunie și obișnuință ?..." Cătălina îl privi lung, cu o nețărmită dragoste. Biriș roși și plecă privirile. „Tu ești cu totul altceva, vorbi Cătălina. Tu îmi ești cel mai bun prieten. Singurul meu prieten cu adevărat. Tu m-ajuti să trăiesc. Tu ești sprinjinul meu. Pentru tine am un sentiment pe care nu-l mai pot avea față de nici o altă ființă umană. Și tu ești, tot odată, singura mea îndoială. Mă întreb, uneori, ce s-ar fi întîmplat dacă te-aș fi cunoscut acum cinci, șase ani... Cum ar fi fost viața mea... Dacă aș fi putut fi fericită..." Biriș simți că nu mai poate îndura. Auzise cuvintele acestea de nenumărate ori, și întotdeauna îl duruseră peste măsură. „Cred că a fiert apa," spuse ei Cătălina îl răsplăti cu o privire atît de caldă, încît Biriș își plecă din nou ochii „Ce uitucă sînt !" exclamă ea coborîndu-se de pe divan.

Cînd trecu dincolo, Biriș își duse mîna la frunte, apoi și-o înălță și-și frecă în neștire creștetul capului Apoi se apropie de fereastră și privi, peste case, cerul plumburiu de februarie. într-o zi am să îndrăznesc, își asculta el gîndurile. Ușa e întotdeauna închisă. întorc comutatorul și o prind în brațe, o trîntesc pe divan. Mă iubește și

ea, n-are să-mi reziste. Dar va trebui să bea ceva înainte..." Cătălina se întoarse și turnă apa fierbinte în ceainic. Mina îi tremura puțin, turnînd. „Și cu toate acestea, încep, orice mi-ai spune tu mie, ție îți place fata aceea, Theodora.;"

În acea dimineață de martie, Ciru Partenie se trezise cu o neobișnuită poftă de scris. Nu scria aproape niciodată diminețile, dar de data aceasta trecu direct în birou, recitî ultima pagină și, aproape fără să-și dea seama, luă tocul și se plecă asupra manuscrisului. La miezul nopții, cînd se duse să se culce, ploua. Cerul era acum spălat, proaspăt, sticlos. Partenie îl întîlnea în fața lui de cîte ori lăsa tocul ca să-și aprindă o nouă țigară. Într-un ceas scrisese cinci pagini mari. De foarte mult timp nu mai cunoscuse o asemenea dispoziție. Cartea i se înfățișa acum întregă, perfect încheiată. Asta înseamnă cu adevărat inspirație, își spuse zîbind. Și, din fericire, săptămîna aceea nu avea program ; Lucia nu se întorsese de la Sinaia. Aproape de amiază, numărînd paginile scrise, se simți deodată tulburat. Prea înaintase vertiginos. Îi era teamă să nu se fi lăsat antrenat de o falsă inspirație, de facilitatea care-l amenința întotdeauna după cîteva ceasuri de lucru. Se apucă Să recitească ultimile pagini. I se păreau admirabile. Totuși, parcă ceva îl împiedica să continue. Se apropie de fereastră și întîlni strada, sticlind în lumină. Ce absurd ! Să te închizi în casă pe o asemenea vreme !... își puse repede haina, își căută pachetul cu țigări și coborî cele trei etaje aproape alergînd. Cînd ajunse în grădină, îl îmbăta aerul limpezit de ploaie, cu miros proaspăt de pămînt. Dar parcă îl îmbăta și mai mult cartea de care se despărțise de cîteva minute. Pagina aceea neterminată îl chema înapoi. Șovăi pe trotuar, în fața

grădinii, apoi se hotărî și porni agale către Bulevardul Pake Protopopescu. Manuscrisul care-l chema înapoi, în birou, i se păruse un suflet străin care voia să pună stăpînire pe el, care voia să se substituie libertății lui. Grăbea pasul ca să-și poată desprinde gîndul de el. În dreptul Foișorului, venind aproape alergînd de pe Bulevardul Ferdinand, îl acostă un necunoscut, nebărbierit de mai multe zile, cu mustața neagră, groasă, acoperindu-i aproape buza de sus, și cu ochelari fumurii. Îi luă brațul, plecă privirile în pămînt și-i șopti. „Dumnezeu mi" te-a scos înainte, d-le Viziru. Mărește puțin pasul... Și nu te uita înapoi. Mi se pare că gînt urmărit..." Mă confundă cu el, înțelese Partenie, și se întunecă. Parcă toată euforia din dimineața aceea dispăruse. Se trezi deodată așa cum era de obicei, ursuz, fără chef, obosit. „Am auzit despre d-ta, continuă în șoaptă tînărul. Am auzit cît de bine te-ai purtat la Prefectură..." Partenie își retrase ușor brațul și încetini pasul. „Mă confundați, domnii mei, spuse. Probabil că mă confundați cu d-l Ștefan Viziru." Tînărul se opri, tulburat. Dar în acea clipă zări un grup de trei bărbați, în macferlane și cu pălăriile trase pe ochi, traversînd strada în dreptul lor. Toți își țineau mîinile în buzunare. „Vă rog să mă iertați," șopti el foarte încet, și-și trecu palma stingă peste buze. Încet, își strecură mîna dreaptă în buzunar și privi pe furis înapoia lui. Îi recunoscuse îndată ; erau aceiași care-l urmăreau de aproape un ceas. Doi agenți. Grăbiseră și ei pasul/ Tînărul se apropie și mai mult de zid. Nu slăbea din ochi grupul celor trei care traversau bulevardul. Sint încolțit, își spuse. Își simțea buzele uscate," aspre. „Ce s-a întîmplat ?" întrebă mirat Partenie. „Nimic... Nu mai e nimic de făcut acum!..." „Teodorescu ! Ioachim Teodorescu j, strigă unul din cei trei, fără să-și scoată mîna din buzunar. Mult ne-ai mai dat de furcă, băiatule !..." Partenie întoarse capul să

vadă cine vorbește. Dar în acea clipă Teodorescu începu să tragă. Partenie zări un bărbat aproape gras ducându-și mâna la pîntec, încovoiindu-se și căzînd în genunchi, la cîțiva pași de el, pe marginea trotuarului. În clipa următoare auzi din toate părțile focuri de revolver. Ce se întîmpla ? Ce s-a întîmplat ? îi alerga, năucă, întrebarea în cap. Simțea cum i se înmoaie genunchii și ar fi căzut dacă n-ar fi simțit deodată un junghi ascuțit deasupra inimii, urmat de un altul și de un altul, fierbînți și totuși foarte reci în același timp, într-o regiune pe care nu izbutea să și-o precizeze. Nu doare, gîndi, nu poate fi grav. Se mai trezi odată într-un iac de singe, pe trotuar, cu Ioachim alături de el ținînd încă revolverul în mînă și cu un zîmbet crispat pe buze. M-a confundat cu Viziru, i se lumină gîndul M-a confundat... Observă atunci cum sîngele se prelingea de sub mustața lui Ioachim, năclăind-o și se simți deodată foarte obosit.. Ar fi vrut să închidă ochii, dar nu rșai putea. ' . *

• „Nu mai vrea, maică, s-o ia ! exclamase d-na Porumbache. Ne-a făcut de rîs în mahala ! De unde la început îi plăcuse fata — că e o fată frumoasă ca o cadra, și cuminte, și cultă ; a fost și la Universitate ! — de unde îi plăcuse, și s-au văzut de mai multe ori, într-o bună" zi i s-a năzărit că nu-i mai place și-a rupt vorbele-!... Nepri-copsita aia de Cătălina e de vină ! Ea-l-a îndemnat !... Tîrfa aia, bătu-o-rar nenorocul s-o bată !..." D-na Porumbache plînsese ștergîndu-se cu șorțul la ochi și-i vorbise de-casele pe care le aveau părinții • Theodorei. Cîteva zile în urmă îl întilni pe Biriș. „Nu pot s-o iau pe Theodora, îi spuse. Este o fată tînără, frumoasă, destul de inteligentă. Nu am dreptul s-o nenorocesc. Eu am fost bolnav de piept; Și nici.acum nu sînt complet vindecat. Fumez

-1 "^^jjii-ea mulVpierd nopțile* nu mă îngrijesc. Cum aș putea
condamna o ființă tînără, care nu mi-a făcut nici un
j '?-^ău?*- . „Atunci, de ce-ai acceptat să te căsătorești?" 11
j întrebă Ștefan,, Biriș zîmbi lung, visător. „Nu mă aștep-
\ - tam & întîlnesc o fată ca ea, ca Theodora. Nu-mi închi-
\ puiau .că oamenii pe care-i frecventează mătușă-mea au
; asemenea odrasle în familie; Eu credeam că-mi găsește o
1 ^zdravănă, căreia să nu-i fie teamă de eventualii mei
' baeili Cu o asemenea femeie violent carnivoră m-aș fi
\ căsătorit bucuos. Ea i-ar fi ținut companie mătuși-mi/
j s., ne-ar fi supraalimentat, și toată lumea ar fi fost mulțu*
l "mită. Soția ideală a unui belfer... Dar biata Theodora?
; Are numai 22 de ani și a citit pe Rilke, deși descinde
J dintr-o familie de vrednici măcelari. Dar cred că a trecut
} și pe la ea tuberculoza, ca și pe la noi. Nu o pot nenoroci..."
[Să opri, apoi îl măsură pe Ștefan din cap "pînă în picioare;
l ca și cum s-ar fi trudit să înțeleagă ce e schimbat în el.
„Dar cu tine ce e de ești atît de posomorit ?"* îl întrebă
J brusc Biriș. „M-au reintegrat la minister, spuse Ștefan cu
- un gest de mare plictiseală. De luni mă reîntorc la mi-
J nister. Reîncep aceeași viață. Mă obișnuisem să nu mai fac
J nimic. Adică, adăugă el zîmbind dintr-odată, îmi făceam
t fel de fel de planuri, unele mai frumoase ca altele. Aș fi
(vrut să mă stabilesc la țară, ca Anisie. să mă împac cu
J ...Timpul..."
' t . ' • . . !
; Se despărțise de Biriș de vreun ceas și se întorcea alene
J spre casă, cînd trecu alergînd prin fața lui un băiețas cu
J ziarele de seară. Ștefan îl fluieră și băiatul se întoarse
| - în goană întinzîndu-i grăbit foaia. Pe prima pagină văzu
J „v anunțul morții lui Partenie și, alături, fotografia lui loa-
J ., chim Teodorescu, ciuruit de gloanțe, cu revolverul în mînă
și. o dungă groasă de singe preîngîndu-i-se pe-bărbie; .Ște*

fah se opri în mijlocul trotuarului. Când înțelese ce se întâmplase, simți cum i se moaie picioarele și fotografia lui ioachim începu să-i tremure în fața ochilor. Se așază pe cea dintâi bancă, răsuflă adânc și-și scoase batista. își frecă în neștire mâinile în batistă. Transpirase. Avea mâinile umede, moi, lipicioase. Rămase așa multă vreme, fără gânduri. Se trezi deodată în întuneric. Apoi un felinar se aprinse stingher, la câțiva pași de el. Acum am fi fost cu toții la Tokio, își spuse, Se ridică brusc și se îndreptă spre casă. Ioana îl aștepta în hali, cu băiatul jucându-se pe covor, în fața ei. „Ce ai?”, îl întrebă ea speriată. „Sînt foarte obosit,” îi spuse. Trecu în baie și începu să se spele. Își frecă în neștire mâinile cu săpun. Se frecă și pe față. În cele din urmă se răzgîndi și dădu drumul la duș. Ioana încercă ușa, dar era încuiată și atunci bătu de cîteva ori. „Ce e cu tine?” îl întrebă ea de mai multe ori. „Nimic. N-am nimic... Așteaptă-mă o clipă. M-am simțit obosit. Are să-mi treacă.” Tîrziu, după ce adormise copilul, Ștefan se apropie de ea și-i puse mîna pe umăr. „Am să-ți dau o veste tristă, spuse. A' murit Ciru Partenie.” „Nu se poate,” șopti înspăimîntată Ioana și-și duse palma la gură, ca și cum și-ar fi sugrumat un țipăt.

„A fost împușcat din greșeală, continuă Ștefan strîngîndu-și mîna pe umărul ei. Era cu ioachim Teodorescu și l-au împușcat și pe el, pe Partenie... Uite, citește jurnalul...” O privise citind, îi urmărea ochii holbați^ sorbind rîndurile acelea sinistre și își aminti de Japonia, își aminti că luni trebuie să se prezinte la minister. „Cîte zile pot rîrnîne aici? îi întreba ioachim Teodorescu. Pot rîrnîne pînă luni?...” Luni trebuie să se prezinte la minister. Să te pregătești de plecare, îi spunea secretarul general. Nu se știe ce va mai fi pînă la toamnă... Simți că Ioana e gata să leșine și o ajută să se întindă pe canapea. Nu plîngea,

ea, care era gata să plîngă oricînd. „Biriș a rupt logodna, vorbi el deodată. Nu se mai însoară...” „Te rog, lasă-mă o clipă, șopti Ioana. Numai o clipă...” „Cred, că ai înțeles ce s-a întîmplat, continuă Ștefan.. ioachim Teodorescu nu-l cunoștea. L-a confundat cu mine. Ioana își ridică fruntea și-l privi, înspăimîntată, cu palma la gură. Din cauza mea l-a împușcat, continuă Ștefan. L-a confundat cu mine. într-un anumit sens, eu l-am omorît”

VI

Biriș se ridică extenuat de la masa simplă, de brad, pe care o transformase în birou, și ieși pe balcon. Soarele se oprise parcă drept în fața camerei lui și totuși era frig; ninsese cu câteva nopți mai înainte. Privi mult* timp, pe deasupra brazilor, spinările albe ale munților. În cele din urmă oftă cu o exasperată resemnare și se întoarse în cameră. Va trebui totuși să-l scriu, își spuse. Nu-l mai pot amîna. Azi, mîine, va veni din nou după articol. Va trebui să-l scriu. Și asta numai pentru că, în ziua cînd redactorul *Farului* din Pietroșița vizitase Sanatoriul, ca să scrie un reportaj comandat și retribuit de «Societatea pentru apărarea împotriva tuberculozei», Biriș discutase cu el despre Partenie. Înainte de despărțire, avusese imprudența să-i făgăduiască un articol. Se împlinea în curînd un an de la moartea lui Ciru Partenie și *Fariul nostru* anunțase deja de câteva ori iminenta apariție a articolului. Va trebui să-l scriu! își repeta cuvintele acestea de mai multe ori pe -zu dar în fața hîrtiei albe se simțea paralizat. Dacă aș aprinde o țigară, poate ar merge. De câteva săptămîni îi era aproape imposibil să mai găsească țigări, înainte, doctorii, infirmierele, îi aduceau uneori țigări. Dar avusese nenorocul să se înece odată trăgînd prea adînc dintr-o țigară, și tușea care l-a apucat atunci i-a pricinuit

• o-nouă hemoragie. I s-au confiscat țigările, și din seara aceea i s-a interzis definitiv fumatul. Contez pe d-stră, d-le Biriș, îl implorase redactorul. Era un tînăr inimos] licențiat în litere, și voia să transforme radical *Faruf no&* iru*; cum spunea el, voia să facă din foaia*săptămînală din Pietroșița un focar de cultură pentru țara întregă., Puneți, pe hîrtie ce mi-ați spus acum și va fi un articol excepțional, adăugase. Cred că nimeni n-a văzut pînă acum așa de clar lucrurile acestea. Puneți-le pe hîrtie! Biriș îi vorbise despre graba lui Partenie. Este sigur că Partenie presimțea mai de mult că zilele îi sînt numărate, îi spuse. Asta explică graba lui de a scrie și de a publica, și totodată-setea lui de a trăi, de a profita de viață. Puneți-ie pe hîrtie, repetase de-mai multe ori, entuziasmat, redactorul Vă asigur că va fi un articol senzațional. Nu i-ar fi fost poate atît de greu să-l scrie dacă n-ar fi existat Viziru și insomniile lui. De cîte ori se apleca asupra hîrtiei, regăsea în fața ochilor aceeași scenă de acum un an; acea -după-amiază de la sfîrșitul lui martie 1939, în biroul lui Bibicescu. Venise hotărît să-l întrebe: are de gînd s-o ia pe Cătălina? Atunci să o facă repede, cît mai repede. Dacă nu, îi dă un ultimatum: să rupă orice legături cu Cătălina, pentru că ei, Biriș, intenționează să se căsătorească cu ea. Să nu o mai compromită zadarnic. Dar nu apucase fă aducă vorba de căsătoria Cătălinei. Puține miluite după sosirea lui, se anunță Viziru, „Trebuie să-l primesc, șoptise Bibicescu, Poate are să-mi aducă o veste importantă...”Nu se întrebese ce fel de veste ar putea să-i aducă, pentru că știa de mult că Bibicescu se trezește rostind cuvintele înainte ca să fi avut timpul să le înțeleagă. Cînd îl văzu intrînd pe Ștefan, îl privi cu mirare, aproape tulburat; avea fața palidă, uscată, și ochii i se îfundaseră în orbite.

„Nu mai pot dormi, spuse el intimidîndu-se deodată» De cîtva timp sufăr de niște insomnii îngrozitoare...” Bibicescu nu rostise un singur cuvînt. Se așezase la birou și-l privea, după obiceiul lui, pătrunzător.. „Am ..trecuto

clipă pe la profesorul Antim, vorbi din nou Ștefan și lîndu-se să zîmbească. La el, acum un an, l-am întîlnit pe Ioachim Teodorescu. Am trecut să văd ce mai spune profesorul. Și-a frînt o clipă mîinile. Ce vremuri trăim ! a exclamat de mai multe ori. Apoi și-a adus aminte că, anul trecut, i-am adus norocul în casă. Chiar așa mi-a spus atunci, anul trecut : «D-ta, d-le. Viziru, ești un om cu noroc ; mi-ai adus norocul în casă... Acum a adăugat : Dacă dă Dumnezeu, pînă într-un an afacerea e făcută. Dar mai trebuie să moară un om.>>. Dar nu mi-a spus despre ce afacere e vorba..."i Vorbea cu o nedefinită fervoare, și totuși o mare oboseală în glas, trecîndu-și mereu palma pe deasupra ochilor. Bibicescu se ridică brusc de la birou și trecu în partea opusă a odăii. „D-ta ai venit aici cu o întrebare precisă, pronunță el grav, cu solemnitate. Care e ?..." „Ai ghicit, zîmbi Ștefan. Venisem să te văd în legătură cu piesa iui Partenie. Am auzit că, puțin timp înaintea morții, ar fi scris o piesă, *Priveghiul*. Dar nu s-a găsit printre hîrțile lui. M-am gîndit că poate știi d-ta ceva despre ea. Am auzit că o dăduse unui prieten s-o citească..." „Eu n-am fost prietenul lui, îl întrerupse Bibicescu. Ne cunoșteam doar de bună ziua..." Ștefan tăcu și-și plecă privirile în pămînt. ...Dar de piesa asta am auzit și eu, continuă Bibicescu. Nu-știam c-o terminase. Mi-a spus astă vară că lucrează la ea. Mi-a spus chiar mai mult : că o scrie gîndindu-s© la mine, la cum aș juca-o eu." Traversă cu pași mari odaia și se așeză din nou la birou. „Ce nu mi-a spus, este că a conceput piesa asta în urma unei lungi convorbiri cu mine. Pot spune, chiar, că subiectul i l-am sugerat eu. îi vorbisem despre timpul concentrat al spectacolului, despre acele cîteva ceasuri în care se concentrează atîtea evenimente și se împlinesc atîtea destine. Apoi i-am explicat noua mea teorie asupra actorului. E prea complicată ca să ți-o pot rezuma, dar în esență i-am spus următoarele : prin faptul că autorul întruchipează pe rînd nenumărate personaje, el trăiește un număr considerabil de **existențe**,

și deci își consumă propria lui *karma* într-un timp mult mai scurt decît restul omenirii..." „De unde ai auzit tu de *warma* ?" îl întrerupse zîmbind Biriș.

De la Cătălina, exident, răspunse plictisit Bibicescu. Cătălina are o intuiție extraordinară. Ascultînd-o într-o seară vorbindu-mi despre *karma*, am avut un fel de revelație a adevăratului destin al actorului. Căci el, actorul, se identifică, pe rînd, cu nenumărate existențe umane, și suferă, dacă e un actor bun, întocmai cum ar suferi, în viață* personagiul pe care-l întrupează pe scenă. Asta înseamnă că el cunoaște, într-o singură existență, pasiunile, speranțele, suferințele și revelațiile a cincizeci sau o sută de existențe..." „Foarte interesant !" făcu Ștefan nedezipindu-și privirile de el. Se întrebă de la cine a auzit Bibicescu teoria aceasta a actorului, înțelese Biriș și zîmbi din nou. „Foarte interesant", repetă Ștefan. „Același lucru mi l-a spus și Ciru Partenie, după ce m-a ascultat, continuă Bibicescu. Reîntîlnindu-l, cîteva săptămîni în urmă, mi-a mărturisit că scrie o piesă și că o scrie gîndindu-se la mine. I-aș fi pus-o în scenă, și tot eu aș fi jucat rolul principal... Din cîte mi-a spus, am înțeles că problema era tocmai asta : spectacolul, actorul, Timpul..."

„De ce-o fi intitulat-o, atunci, *Priveghiul* ?" întrebă timid Ștefan. Bibicescu ridică din umeri. „Toate titlurile lui sînt camuflate, spuse. Era un ins foarte ciudat..." Tăcură cîteva clipe toți trei.

„Mă întreb unde ar putea fi piesa ? vorbi Ștefan. Cine o fi prietenul căruia i-o dăduse s-o citească ?..." „Nu cumva crezi că piesa e la mine ?" întrebă Bibicescu dîndu-și puțin, capul pe spate, ca și cum ar fi vrut să-l privească mai bine. „Sperasem asta o clipă, mărturisi Ștefan. Și acum sînt din nou dezorientat... Nu mai știu unde s-o caut". Bibicescu se ridică de la birou și se opri în fața lui Ștefan. „Dar, în fond, de ce te interesează atît de mult pe d-ta piesa asta a lui Partenie ? A mai scris și alte piese. A publicat vreo cinsprezece cărți. Recitește-le și ai să-i pătrunzi

mai 'bine opera decît umblind după un manuscris a cărui existență e incertă L." Ștefan tăcu, încurcat. Apoi își înălță încet privirile și le opri în ochii celui alt. „E la mijloc mai mult decît o curiozitate literară, spuse. De cînd a fost împușcat Partenie, nu mai pot dormi. Din cînd în cînd, vine un intern și-mi face o injecție. Dorm atunci 24 de ore înșir. Dar nu e somn, ăsta ; e o clbroformizare, e un leșin,,. Acum o săptămînă am auzit de piesa lui Partenie. M-a atras titlul: *Priveghiul*. Asta fac eu, de la moartea lui, « într-una : priveghez !... Dar de ce ? și pînă cînd ? Nu înțeleg nimic..." Plecă din nou privirile și-și trecu palma pe frunte. Lumina scăzuse în odaie și figura lui începea să capete un luciul mat, cenușiu. „Mi-am spus că, poate, voi afla dezlegarea citindu-i piesa, continuă văzînd că ceilalți, nu spun nimic. Știți,'viețile noastre au fost întrețesute într-un chip destul de curios. S-ar putea ca aceeași neînțeleasă solidaritate să se prelungească și după moartea lui..."

în seara aceea, Biriș renunțase să mai pună problema Cătălinei și plecase odată cu Ștefan. După obiceiul lui, Bibicescu îi conduse pînă în prag, apoi închise ușa fără să spună vreun cuvînt. „îmi pare rău de tine, îi spuse cînd ajunseră pe trotuar, dar am impresia că vrei să te mistifici Ai. avut un șoc nervos pentru că Partenie a fost împușcat din cauza ta. Ar trebui să te odihnești cîteva zile, Are să-ți treacă..." Ștefan nu-i răspunse imediat. își frecă mult timp ochii cu dosul palmei, apoi își ridică gulerul de la pardesiu, deși seara era destul de caldă. „E altceva ia mijloc, spuse el: Simt că e o taină și nu o înțeleg. Mi s-a făcut un semn și nu știu cum să-l dezleg..." Camera *Sambo*, își aminti Biriș. Simți deodată o pornire răutăcioasă împotriva omului de lîngă el. Pictura care nu se poate vedea, ș| celelalte. False naivități și superstiții întîrziate. Ce ghinion că tocmai astăzi i-a venit să-l caute pe Bibicescu. Di-seară, în garsoniera Cătălinei, aș putea totuși încerca. După aceea* se va hotărî chiar ea să-î spună.. \$ă4-lase. „Ar tre*

Mi

bui să te internezi într-o clinică, vorbi absent. O insomnie ca a ta trebuie, tratată radical..." „Mai"e"ceva, care-mi scapă, spuse Ștefan ca și cum nu l-ar fi auzit. De ce și-o fi intitulat ultima lui piesă *Priveghiul* ?..." „De unde să știe el că va fi ultima lui piesă ?" ar fi vrut să exclame, sarcastic, Biriș, dar își aminti că în seara aceea nu va putea trece pe la Cătălina. După teatru, ea și Bibicescu rămăneau în oraș, invitați de Mișu Weissmann. Poate am să încerc miine seară. Se trezi deodată abătut, plictisit, fără chef. Cînd îi strînse mîna lui Ștefan, la despărțire, văzu-cum îi caută, avid, ochii și-i păstrează lung în bătaia privirilor lui arse. »

„Face, un complex de culpabilitate, îi spusese Ioanei cîteva zile în urmă. Ar trebui internat într-o clinică." O vedea a treia oară pe Ioana. Parcă era și ea bolnavă, cu gîndurile rătăcite. „Eu știu ce-ar trebui să-i spun, șopti cu un zîmbet trist, misterios. încă nu am curajul, dar într-o zi am să mă hotărîsc... Trebuie să-i spun...'L-o fi iubit pe Partenie ? se întrebuse Biriș coborînd scările. Nu mai semăna, acum, cu femeia pe care o cunoscuse el cu^ puține luni înainte, cînd sunase într-o dimineață la ușă ca să afle vești despre Ștefan. „Trebuie să sosească de la o zi la alta ! exclamase ea din prag. îl aștept în fiecare zi ; trebuie să sosească. La ora asta ar putea fi în tren, sau chiar la gară, deja sosit..." Avea gesturi moi, rotunde, pe care nu izbutea să le tulbure nici o emoție. Plutea pe figura ei întregă o nobilă mîndrie. Avea o frumusețe străină, aproape singulară, alcătuită din secrete asimetrice. Nu seamănă cu o soție, reflectase el atunci. De aceea i-a plăcut atîta lui Partenie, ca să se logodească ; el, ale cărui eroine devin personaje interesante în măsura în care își ratează căsătoria...

Acum parcă nu mai era aceeași femeie. Nu era îmbrăcată în negru, dar dobîndise expresia femeilor în dolii pe care le întrezărești uneori pe stradă ; o nedefinită, bolnavă paloare a obrajior, ochii stinși, pleoapele ușor umflate.

Și o derutantă absență în priviri, în gesturi, ea și cum n-ar mai îndrăzni, sau n-ar mai putea să facă aceleași mișcări ca /mai înainte. Toate acestea din cauza lui Par-tenie, sau peatru că îi e teamă de Ștefan, îi e teamă să nu-l piardă pe Ștefan ? se întrebese el de mai multe ori

Două zile în urmă Viziru fusese internat. Biriș se du-sese să-l vadă. „Mi-e foarte frică, șoptise Ioana întîmpî-nîndu-l pe culoarul clinicii. Nu știu ce se întîmpla cu noi... Spune-i și d-ta că a dispărut, că scrisul a dispărut fără urmă...” Intrînd, i se păru că Ștefan încearcă să zîm-beas'că și îi fu milă de ei îmbătrînise deodată, în cîteva zile. Ochii i se adinciseră în orbite și pleoapele, însîngerate, abia le mai putea păstra întredeschise. Tîmplele erau supte, umbrite. Obrazul părea fumuriu, ca și cum ar fi fost uns cu scrum de țigară. Să știți că e grav, le spusese, în acea seară, la masă. Bibicescu ridicase plictisit din umeri. Că-tălina îl privi zîmbind. „De ce zîmbești ?” o întrebă ei „întreabă-l pe Dan, răspunsese evaziv Cătălina. Poate că dacă află că Viziru e pe moarte, are să-ți spună...” El se întoarse brusc spre Bibicescu. „Ce sînt misterele astea de prost gust ? Dacă știi ceva de scris, spune !...” „Nu era vorba de scris, îl întrerupse Cătălina. Era vorba de cu totul altceva...”

A doua zi, Ioana îl aștepta pe o bancă, în grădina cli-nicii îi făcu| semn de departe, cu mîna. Părea mai liniș-tită, aproape senină, deși o mare oboseală străbătea încă In glasul și în privirile ei „M-am hotărît și i-am spus, în-cepu ea foarte încet îndată ce se așeză lingă ea pe bancă, L-am mințit. I-am spus că știu ce-a scris el în *Priveghiul*, că mi-a povestit-o chiar el, Ciru, cînd a venit să mă vadă. Dar nu e adevărat. Nu mi-a spus nimic. L-am mințit. Dar acum, doarme...” Se întoarse spre el și-i zîmbi Biriș ob-servă că ochii ei sînt încă înlăcrimați, și-și ascunse stînje-nit privirile. „Am să-ți povestesc ce i-am spus, continuă Ioana cu căldură. D-tale trebuie să-ți povestesc. Dar nu aici. S-a făcut Mg...¹ Au plecat pe bulevard să caute o

cofetărie. „Nu aici, spuse Ioana. Am fost odată cu el, cu Ciru...” Cofetăria în care au intrat era modestă, întunecată, pustie. Biriș își aminti că nu are destui bani și, după o scurtă ezitare, îi mărturisi. „Am eu”, îl liniști Ioana. Zîmbi din nou, atît de cald, încît Biriș zîmbi și el. Apoi, închizînd o clipă ochii, redeveni gravă. „Să nu rizi de mine, dar a trebuit să-i spun asta. I-am spus că Ciru a venit odată să mă vadă, cînd Ștefan era în lagăr, și mi-a vorbit de piesa pe care vrea s-o scrie. Nu i-am povestit subiectul. I-am spus că nu-l știu, că nu mi l-a povestit nici el, Ciru, eă nu mi-a vorbit decît de tema generală a piesei...” Se opri, îl privi cu o subită intensitate, apoi își plecă privirile și se îmbujora. „Nu ți-am mărturisit tot, reluă ea. I-am mai spus ceva. L-am mințit I-am spus că eu am continuat să-l iubesc pe Ciru. Știam că asta are să-i facă plăcere. El de mult susține că l-am iubit și-l iubesc încă pe Ciru. Nu era adevărat. Nu l-am mai iubit. Nu cred că se pot iubi doi oameni în același timp. Dar Ștefan crede că se poate. De , aceea i-am spus. Știam că-i va face plăcere. M-a privit lung și a zîmbit. Mi-a strîns mîna. Eu știam ia ce se gîn-dea el, dar l-am lăsat să-mi strîngă mîna. Știam că-i face plăcere”. O fată de liceu intră atunci în cofetărie și se așează, intimidată, Ia o măsuță. „Aștept pe cineva”, spuse ea și se înroși „ ...Mă îngrozesc că a trebuit să-l miint, con-tinuă Ioana. Dar într-o zi, după ce s-o face bine, am să-i spun adevărul. Am să te rog, atunci, să-i spui și d-ta...” „Ce să-i spun ?” întrebă Biriș încurcat

„Uite, să spui cum l-am mințit, șopti repede Ioana ple-cîndu-și privirile. I-am spus că îi iubeam pe amîndoi, deo-potrivă, că în dragostea mea erau nedespărțiți, erau unul. Biriș. A putut crede asta ?” „Zimbea tot timpul, ascult-știa asta, nu știa că eu continuam să-l iubesc. El, Ciru, credea că a murit în mine, așa cum simțise el cînd am rupt logodna.” „Nu prea înțeleg”, făcu Biriș tot mai în-curcat.

I-am spus că tot ce a urmat de atunci, continuă Ioan¹ cu un glas foarte scăzut, n-a fost decît priveghiul unu, i¹ mori că de aceea și-a intitulat el piesa *Priveghiul*; că noi doi, Ștefan și cu mine, l-am priveghiat pe el cinci ani... Nu știam ce să-i spun altceva ! exclamă ea deodată, clătindu-și fruntea cu deznădejde. Eu n-am imaginație, Nu știu cum se imaginează o piesă, Am citit foarte mult în viața mea, dar nu știu cum să inventez o piesă... „Ai sosit de mult ?” întrebă un elev de Școală Militară apropiindu-se de masa fetei. Ioana întoarse speriată ochii, apoi își duse palma la frunte. Fata roșise din nou. El îi sărutase mîna și se așeză, cu zgomot, după ce-și roti îndrăzneț privirile în cofetăria pustie. „...Și el a crezut ? întrebă deodată Biriș. A putut crede asta ?[” „Zîmbea tot timpul, ascultîndu-mă povestind. A crezut. Apoi a închis ochii și a adormit”. „Are mare slăbiciune pentru melodrame”, spuse Biriș zîmbind. „...N-am știut ce să-i spun altceva, începu Ioana. Dar d-ta poate nu știi tot, Nu știi că e îndrăgostit de o fată, Ileana. Mi-a spus-o chiar el. E îndrăgostit de Ileana...” Nu se mai putu stăpîni și izbucni deodată în plîns, ascunzîndu-și fața în palme. Cei doi întoarseră cu mirare ochii ; fata îl privi ostil, aproape speriată, Biriș se simți ridicol și rămase cu țigara neaprsă în colțul buzei, fără să mai îndrăznească să facă un singur gest

¹ Abia a treia zi o reîntîlni pe Cătălina.

¹ „Știi că e salvat, îi spuse. Doarme, A scăpat de insomnii”. Cătălina se trudea să găsească priza micii lămpi cu abatjour japonez de lîngă divan. Nu-i plăcea lumina tare a becului din tavan. „Cine spui că a scăpat de insomnii?” întrebă ea reșezîndu-se pe divan și împingîndu-se, prin salturi mici, către perete. Biriș își aprinse o țigară și începu să-i povestească. De trei zile, Ștefan Viziru doarme mereu» Adică doarme normal, fără somnifere, cîte 14-15 ore pe zi. E salvat. Șovăi cîtva timp, pipăindu-și creștetul capului, acolo unde simțea, parcă din zi în zi mai implacabil, ră-

rindu-i-se părul, apoi povesti înțîlnirea cu Ioana. „Ți-o spun și ție, ca să fii și tu martoră”, își încheie el povestirea. „La ce să fii martoră ?” îl întrebă Cătălina, zîmbind cu milă și totodată provocator. „Să avem un martor în plus”, repetă Biriș tulburîndu-se. Poate că n-ar fi trebuit să ți-o spun, dar voiam să aflî și tu că Ioana l-a mințit. Viziru suferă probabil de o serie rară de masochism : ține cu orice preț să creadă că nevastă-sa a continuat să-l iubească pe Partenie pînă în ultimul timp. Cătălina începu să ridă ; cărnos, cu brutalitate, aproape obscen. Biriș o privea fermecat ; mîna îi tremura puțin, și și-o lipi de speteaza fotoliului. Simți deodată în nări, pe buze, în cerul gurii, un parfum cald, complex, ațîțător, de femeie numai pe jumătate dezbrăcată. „Ce naivi sinteți voi, bărbații inteligenți”, spuse Cătălina privindu-l în ochi. În ochii ei, rîsul se păstra încă, tot atît de obscen, de provocator. Biriș strînse mai puternic speteaza fotoliului. Acum cred că e momentul, îi alerga gîndul în minte. Doar smulg, cu un singur gest, poate chiar cu piciorul, stekerul din priză, și mă prăbușesc deasupra ei, pe divan, în întuneric. „îndată ce nu mai e vorba de un personagiu feminin, continuă Cătălina, de o femeie dintr-o carte sau dintr-o piesă de teatru, nu mai înțelegeți nimic. Așa e și Dan... Așa e, probabil, și Viziru,” adăugă cu o umbră de gravitate în glas. Acum ! îi strigă gîndul. Dar se simți golit dintr-odată de sînge, de puteri, ! și începu să tremure. „Femeia aceea, continuă Cătălina pe gînduri, ca și cum și-ar fi vorbit mai mult sieși, i-a iubit pe amîndoi. Crezi că e atît de greu lucrul ăsta, să iubești doi bărbați ?...” Zîmbise rostind! ultimul cuvînt, dar în clipa următoare îl văzu sărînd, ca împins de un resort, de pe fotoliu, îl zări pătrunzînd în zona de lumină a abatjourului, cu ochii micșorați și gura deschisă, uscată, și^apoi simți mirosul de tutun din haine, respirația lui sugrumată, auzi cuvinte j _ - repede înghițite, parcă trase înapoi între dinți, supte cu

un suspin în gitlej,, cuvinte pe care nu le putea înțelege. Se smuci, apărîndu-și pieptul cu brațele, depărtîndu-și capul, întorcîndu-l cînd într-o parte, cînd în cealaltă, fără să îndrăznească să țipe. „Petre ! șopti ea. Ce faci ?! Petre !” El izbuti să-și apropie gura de gîtul ei și simți sărutarea sălbatică, nepricepută, ca o ventuză umedă, fierbinte, „Te-implor ! strigă ea cu glas sugrumat. Te rog ! Te implor \ Nu face asta !... Am să mă omor !” îneercă încă o dată să se smulgă de sub trupul lui și, desprinzîndu-și genunchiul, Biriș întrevăzu pînă foarte sus ciorapul' și pielea palidă, aproape ireală, a coapsei. „Te implor !” șoptea ea ca în neștire. „Te iubesc, vorbi el înfundat. Vreau să fii femeia mea, soția, mea ! Te iubesc !” „Lasă-mă, spuse ea foarte încet. E groaznic L. ”

Biriș șovăi cîteva clipe, cu gura foarte aproape de gîtul ei, apoi îl cuprinse deodată o cumplită rușine, amestecată cu milă de el însuși — și se ridică de pe divan. Se împletici în firul lămpii cu abatjour, dar ajunse pînă la fotoliu și-și rezemă mîna de spetează. Răsufli greu, cu zgomot, își trecu degetele prin păr, apoi își refăcu cravata. „Te rog, iartă-mă, șopti Cătălina. Nu pot. Te iubesc prea mult te iubesc ca pe un frate !...” Cînd întoarse capul s-o privească, o zări în mijlocul divanului, cu fața prinsă între palme, cu părul eazîndu-i peste frunte, peste brațe, apoape auriu în bătaia lămpii. Se îndreptă atunci spre usă. „Ce faci ? îl întrebă Cătălina ridicîndu-și fața din palme. Unde te duci ?” „La dame, spuse Biriș în fața ușii, fără să se întoarcă. Țasta-i destinul meu, destinul oricărui belfer : să se ducă la dame..”,. „Petre ! îi strigă speriată Cătălina, Petre !..” Se opri și-și mai trecu odată mîna peste cap, opriri-durși-o o clipă în creștet. Rușinea, mila de el însuși, lăsaseră loc unei porniri de ură care-i ardea pieptul; o simțea cum. urcă fierbinte, din măruntaie, și cum i se oprește **Ib** piept, ura aceea fără nume, ca un jăratec. „Te implor, rămii, o auzi din nou, rugătoare. N-am să mai(mă gîa-

dese niciodată... E ca și cum nimic nu s-ar fi întîmplat. Ră-
' **mii !...**” **Cu un** zîmbet sleit pe obraji, se întoarse, fără grabă, ..privind-o în trecut, peste umăr, și se așeză în fotoliu. **în-**
eepu să-și caute pachetul cu țigări Cătălina rămăsese în mijlocul divanului, cu fruntea plecată. „La dame, vorbi din nou Biriș desfăeîndu-și nervos, tremurînd, pachetul cu țigări. Că sînt profesor de filosofie. Intelectual distins. Dacă măcar ar fi avut coana Viorica o servitoare tînără, m-aș fi culcat cu ea. Așa se culcă intelectualii : cu servitoarele. Dar eu trebuie să mă duc la dame. Femeia pe care o iubesc..”

„...Mă platonicianule, îi spuse într-o seară Bursuc, în pragul cafelei, cu glasul lui gros, vulgar, mă idealis-
tule, tu încă n-ai înțeles că orice femeie e curvă ?” „Țirfa aia de Cătălina, aia țî-a mîncat capul, maică, se lamenta coana Viorica, nepricepista aia de se întinde cu toți bărba-
-
ții...” Ei și, își repetase el deS nenumărate ori, ei și ? E femeia pe care o iubesc... „...se culcă **cu** alții, cu ai proști, ” cu ai cu bani, continuă ei mai **înfundat**, gata să izbucnească. Femeia pe care o iubesc **este** și ea intelectuală, e damă de lux ; se culcă numai cu cine **a** apucat, **cu** un nătărău care se dă drept nebun ca să pară interesant și cu ©rcine altul o plătește gros !...” „Petre !” țipă Cătălina ridicînd fruntea, un țipăt scurt, deznădăjduit, ca și cum ar fi fost rănită. „Așa se spune în oraș, continuă el placid, înghițind anevoie, cu gura uscată, așa **spun** toți. **Că** te culci pe parale !...” Cătălina își **plecă din nou fruntea** și-și ascunse capul în palme. „Eu, care **te** iubesc, **trebuie** să mă **duc** la dame, continuă. Căci și **tu** mă iubești. **Mă** iubești, **din** nenorocire, prea mult. **îmi** ceri să **te respect...**” **Se opri** deodată, **ca** și oum s-ar fi **înecat eu** **fumul de țigară**, **apoi** izbucni **într-un rîs răgușit, repede înăbușii; în tuse.** Tuși așa **multă vreme**, eu **ochii Măerlmați, apoi își scoase batista și scui pă, de mai multe ori, cît putu mm zgomdtos.**^fo.Si

te respect, repetă el și începu din nou săj ridă./Așâ cum făcea Ștefănescu ! Sau n-ai auzit de Ștefănescu și de femeia pe care el o respecta ?" Se întrerupse ca și cum ar fi așteptat să spună Cătălina ceva. Dar ea continua să tacă, ținându-și capul între palme.

„Asta se petrecea acum patru ani, cînd eram la Brașov, începu el bine dispus. Locuiam la hotel. Odată, tîrziu, noaptea, am auzit glasuri în odaia vecină. Iar a venit o pereche, mi-am spus. Asta se întîmpla destul de rar la Brașov, dar se întîmpla totuși, Veneau perechi de la București, de la Cluj. Dar de data asta nu se întîmpla nimic alături. Șoapte, sărutări, și iar șoapte și atîta tot. Am adormit. Și deodată m-a deșteptat țipătul femeii de alături. Era un strigăt ascuțit, exasperat, de femeie isterică. Violează-mă, Ștefănescule, și nu mă mai respecta ! Violează-mă !...” Izbucni într-un rîs nestăpînit și trupul i se zguduia ca săltat de nesfîrșite sughițuri, O văzu pe Cătălina ridicîndu-și capul din palme, Avea ochii uscați, indiferenți și-l privea ca și cînd s-ar fi întrebat ce se întîmpla cu el. „Cu mine se petrec lucrurile întocmai pe dos, reluă el după ce-și potoli rîsul. Tu ar fi trebuit să strigi f «Respectă-mă, Petrache, și nu mă viola î Respectă-mă, că eu nu sînt curvă de rînd. Eu sînt femeia pe care o iubești, ființa la care te gîndești întii cînd te trezești, diminețile., ființa la care te gîndești cînd te lupți cu somnul, noptile, Respectă-mă ! Și cînd te apucă dorul de mine, du-te la dame !... Eu trebuie să mă culc cu geniul pustiu, cu Bibicescu, omul pe care mi s-a părut că-l iubesc pentru că am înțeles că e o perfectă nulitate și cu care continui să mă culc pentru că, la 19 octombrie, am întîlnit pe Buddha !...» Ce porcărie ! exclamă el ridicîndu-se brusc din fotoliu. Ce sinistră porcărie !...” Se îndreptă din nou, cu pasul greu, hotărît, spre ușă, Dar în acea clipă Cătălina îl strigă și coborî repede, speriată, de pe divan. „Rămii, îi spuse-

-.ea. Rămii !...”.Biriș întorse capul. O văzu cum începe'să se dezbrace, grăbindu-se, tremurînd, neștiind ce să scoată mai întli ; bluza, ciorapii, fusta. își deschiasse bluza, începu să-și deschie nasturii de la fustă apoi renunțase, prea nerăbdătoare, și, ridicîndu-și fusta, începu să-și scoată ciorapii, Cu gesturi scurte, băiețești, își zvîrlise, unul după altui, pantofii. Biriș o privea. „Rămii, vorbea ea repede, rămii să dormi cu mine. Uite, mă dezbrac. Să nu spui că n-am vrut să-ți fac plăcerea asta. Culcă-te cu mine...” O văzu cum rărîne în combinezon, ferindu-se să-l privească, tremurînd, cu o mînă pe piept. „Lasă, nu te mai osteni, spuse în cele din urmă Biriș. JBagă-te în pat că ai să răcești. Noapte bună L.” „Petre ! îl strigă ea. Nu mă lăsa ! ”Mi-e frică singură !...” „Poate că am să viu să mă culc mîine, spuse Biriș, deschizînd ușa, Om. vedea ! • Cine știe ce se mai poate întîmpla pînă mîine !...” ^

închizînd ușa în urma lui și coborînd grăbit scările, ca și cum i-ar fi fost teamă să nu alerge după el, o vedea încă, - așa cum o lăsase, în mijlocul camerei, aproape goală, imploirîndu-l să rămîie, să se culce cu ea, vedea. încă imaginea aceea Improbabilă, neverosimilă, pe care nu îndrăznise să și-o alcătuiască nici în cele mai absurde închipuiri ale lui,

Cînd II revăzu pe Ștefan, puține zile după ce ieșise din clinică. îi-lovi de la început lumina din ochii iul. Arăta odihnit, aproape rumen la față, fruntea își recăpătase frăgezimea ei netedă, copilărească – numai ochii îi sticleau aprinși de o lumină albăstruie neobișnuit devie, îl aștepta lîngă fereastră, Se vedeau, de aici, coperișurile de tablă și gresie, ușor estompate în boarea dimineții de mai, și turlele bisericilor vecine „Știi că am ieșit din labirint, începu deodată Ștefan continuînd să privească pe fereastră, Și pentru că am izbutit să scap și din încercarea aceasta, vreau să-ți încredințez un mesagiu. Este un lucru foarte

delicat. Trebuie să ți-l spun acum, cât timp mi se pare că înțeleg încă ceva, și încă îmi amintesc ceva." Se întrerupse și întoarse deodată capul spre Biriș. Figura întreagă îi zîmbi, dogorită de o vîlvătaie care ar fi izbucnit chiar atunci, nevăzută, în preajma lui. Apoi se depărta de fereastră și trecu prin fața bibliotecii, să se așeze pe fotoliul de lângă ușă. Acolo, deasupra fotoliului, se afla tabloul care-i plăcea atît de mult lui Biriș : cîteva flori zvirlite parcă în mare grabă, pe colțul unei mese, alături de o mînușă neagră de femeie. „O aștept mereu să se întoarcă de la telefon, îi spusese odată Ștefan. Am impresia că am intrat la cineva care, puține minute înaintea mea, tocmai se-ntorsese dintr-o lungă plimbare în afară de oraș ; abia a avut timp să lase pe măsuța din antret florile acestea de cîmp, cu cozile lungi, nedibaci tăiate, și să-și scoată o mînușă — și a auzit telefonul sunînd. A alergat să răspundă. Eu stau aici, privind cînd florile, cînd măsuța, și o aștept. Nu s-a întors încă. Dar ii-am obosit, nu m-am plictisit. O aștept." 11 văzu cum se așează pe fotoliu și continuă să zîmbească, tăcînd. „Am să-ți cer un lucru foarte delicat, spuse el tîrziu, dar ca să înțelegi de ce este vorba, ar trebui, poate, să-ți explic altele cîteva lucruri..." Intră direct în materie, îl întrerupse Biriș. E vorba de Partenie, de *Priveghiul...* „Nu, spuse Ștefan cu gravitate. E vorba de un mesajiu pe care vreau să ți-l încredințez. Acum, cât mai e timp, cât îl înțeleg încă. Știu foarte bine că n-am să-l mai înțeleg multă vreme. Lucrurile acestea se uită repede. Probabil că foarte curînd am să redevin ce-am fost, am să redevin eu însumi. Dar mesajiu are să rămînă. Am să-l aflu bricînd de la tine..."

„De ce nu-l scrii, atunci? ! îl întrerupse Biriș cu un zîmbet plictisit, ironic. Revelațiile se păstrează mai bine cînd sînt formulate în scris."

„Eu nu pot scrie, spuse Ștefan cu o potolită fervoare: Trebuie să ți-l spun. Mai ales că am să te rog să-l trans-

miți cuiva. îmi pare rău că nu este și Ioana aici ca să-l asculte și ea, căci ne interesează pe toți trei Am să te rog să transmiți mesajul acesta Ilenei Mai ales pe ea o interesează." Se opri și rămase cîțva timp cu privirile pe covor. Biriș își aprinse pe îndelete o țigară. Se simțise indispus de la început, de cînd îl auzise pe Ștefan vorbindu-i despre labirint. De mult, își spusese și el același lucru: parcă m-aș fi pierdut într-un labirint. își spusese asta într-o zi, demult, dîndu-și seama că se gîndește mereu la Cătălina. Ar trebui să n-o mai văd o săptămînă, două, trei săptămîni, apoi trei luni, șase luni, nouă luni — pînă ies din labirint. Dar continuase s-o vadă. Și o vede de acum și acum, așa cum i se arătase ultima oară: aproape goală, cu o mînă pe piept, implorîndu-l : „Nu mă lăsa ! Mi-e frică, singură!..." Nu se mai dusese, de atunci, s-o vadă. Și totuși, s-ar fi dus oricînd, s-ar fi întors chiar în aceeași noapte, dacă n-ar fi auzit neconținut în urechi anumite cuvinte : „Am să mă omor ! *Te iubesc, că pe un frate !...** Ii e silă de mine, înțelesese Biriș. Are o adevărată repulsie față de mine, dar i-a fost milă și s-a despuiat în fața mea. Din milă.

„Este vorba de mașină, începu deodată Ștefan. Tot ce v-am spus acum doi ani, în camera secretă, era inventat. V-am spus asta ca să vă fac să veniți. N-am pictat niciodată mașina. Nici n-aș fi putut-o picta, chiar dacă aș fi vrut. Cum vă spuneam atunci, eu nu știu să pictez. Dar mașina aceea *există*, Am să te rog să spui asta Ilenei..."

„în fond, de ce nu i-ai spune-o tu ? îl întrebă Biriș. V-ați certat?" „Nu ne-am mai văzut de mult. Ea îmi telefonează mereu la minister. I-am vorbit de mai multe ori după 16 martie, știi, din ziua cînd l-au împușcat pe Partenie. De-atunci mi-a telefonat mereu. Am să te rog să-i spui să nu-mi mai telefoneze. Mîine mă reîntorc la minister. Roag-o să nu-mi mai telefoneze. Am

Soldatul continuă să citească. Apropiindu-se de el, colonelul îi pune mâna pe umăr. Colonelul : *Nu mă auzi?* (inde sînt ceilalți?... Dar soldatul citește înainte fără să-și ridice capul...) Bibicescu se întrerupse și, cu un zîmbet misterios, se adresă direct celor trei, care-l ascultau, cnaî departe, așezați cumiți pe scaune. „După cum o să înțelegeți mai tîrziu, soldatul era și el mort, așa cum erau toți ceilalți din jurul lui. Dar explozia îl omorîse tocmai cînd citea scrisoarea primită de la soția lui, și soldatul încă nu înțelesese că murise. Voia cu orice preț să sfirșească de citit scrisoarea. Dar, evident, se trudea zadarnic s-o sfirșească. Pentru că el murise, ieșise din Timp și nu mai putea împlini o acțiune care necesita curgerea Timpului. Așa că, într-un anumit fel, era condamnat să citească la infinit aceeași scrisoare, fără să poată ajunge vreodată la ultimul cuvînt... Dar, evident, colonelul nu, știa că era mort. îl vedea acolo, în fața lui, cu lampa electrică de buzunar într-o mîină, cu scrisoarea în cealaltă. Așa că încearcă din nou să-i vorbească și-și pierde chiar răbdarea. Colonelul — reluă Bibicescu lectura — : *Ai surzit ? Ce s-a întîmpla aici ? !..*”

Atunci se auziră mai multe bătăi, din ce în ce mai puternice, și ușa se deschise. în prag apărui Mișu Weissmann cu d-na Porumbache. Mișu salută cordial și se îndreptă grăbit spre Bibicescu.

„Haide repede, că mașina nu ne poate aștepta prea mult,” îi spuse. De cum îl văzuse intrînd, Bibicescu nu făcu nici un efort să-și ascundă plictiseala că fusese întrerupt Trînti foile și, ocolind biroul, se așeză pe scaun. „Ce mașină ?” întrebă el enervat. „Nu ți-a spus Biriș că ți-am găsit gazdă și că am să trec să te iau, săptămîna asta, pe seară ?” „Nu mi-a spus nimeni, nimic.” Mișu Weissmann întoarse întrebător capul spre d-na Porumbache. „Mie mi-a spus să-i aduc doar valiza cu rufe,” sd scuză ea. „Tocmai le citeam prima scenă din actul I; în

cepu Bibicescu. îmi pare rău. Dacă aș fi știut că am să fiu întrerupt, amânam pe altădată...” O clipă, Mișu Weissmann păru derutat. „în cît timp crezi că poți fi gata ?” „Gata de ce ? îl întrebă Bibicescu privindu-l cu înțeles în ochi. Gata de aventură ? De aventura cea mare ?” Weissmann îi făcu repede semn, încruntîndu-și de mai multe orj sprîncenele. „Ți-am găsit gazdă, îl întrerupse el vorbind repede. Dar mașina nu poate aștepta prea mult în fața casei. E un prieten al meu, de încredere. M-a rugat doar să mă grăbesc...” „Dacă dumnealor sînt de acord, cred că aș mai putea rămîne aici,” vorbi Bibicescu. „Este o mare cinste pentru noi să găzduim un autor dramatic de o asemenea valoare,” începu învățătorul făcînd unipas spre Weissmann. „Mă simt foarte bine aici, continuă Bibicescu. Am chef de scris, nu mă deranjează nimeni. Și de cînd sînt aici, sa bat în lemn, n-am mai avut nici o criză...” „Mă duc atunci să vorbesc cu prietenul meu, să na mai aștepte” făcu Weissmann îndreptîndu-se spre ușă. Bibicescu își rezemă brațele de birou și își duse amîndouă palmele la frunte, cu un aer deznădăjduit., „îmi pare rău că v-am deranjat, se scuză d-na Porumbache. Nu știam nimic. O fi uitat Petrică să-mi spună, că a fost bolnav. A venit domnu' Mișu cu mașina și m-a rugat să-l însoțesc, ca să-i arăt casa și intrarea. Spunea că trebuie să fim prudenți...”

„S-a aranjat, făcu Mișu revenind în salon. Ne stă la dispoziție pentru altă dată. Continuă, continuă, se adresă el lui Bibicescu. Am să te ascult și eu vreo 10—15 minute. Dar nu mai mult, pentru că sînt așteptat într-altă parte...” Drept răspuns, Bibicescu își luă foile scrise, le băgă într-o mapă și deschise sertarul biroului. Mișu Weissmann se apropie repede de el. „Dacă nu vrei să mai citești, Cel puțin dă-mi-le să le expediez, îi șopti el. Am o ocazie, săptămîna viitoare. îți trimisesem vorbă* prin Biriș-”, adăugă coborînd și mai mult glasul..

mai așa. Tot ce aparține lumii noastre seamănă cu restul lumii noastre. Am citit odată că Făt Frumos trebuia să ghicească un măr de aur dintr-o sută de mere care erau numai poleite cu aur. Dacă nu ghicea, i se tăia capul. Cu noi se întâmpla exact același lucru. Ca să putem ieși din pîntecul balenei, trebuie să ghicim, printre miliardele de lucruri ale lumii noastre, acel unic exemplar care nu aparține lumii noastre, dar care, aparent, nu se deosebește întru nimic de celelalte miliarde de lucruri la fel cu el. Dacă nu-l ghicim, sîntem pierduți, ni se taie capul. Din fericire, ni s-a lăsat o viață întreagă ca să-l ghicim. Dar dacă, pînă la moarte, nu-l ghicim — sîntem pierduți." Se opri iar și-l privi. Biriș tăcea, fără să încerce măcar să-și ascundă plictiseala. Mu este ca atunci, înțelesese el, nu este o hemoptizie. Am fumat prea mult. Mi s-a mai întîmplat asta. De nenumărate ori de-atunci, în adolescență, simțise același gust sălcu în fundul gîtului, chiar după ce fusese trimis la Călărași. D-na Porumbache nu avea încredere în doctori, și nici în sanatorii. îl încredințase, ca să-l vindece, unui cumnat al ei din Călărași, măcelar. Cînd a venit-să-l ia, Stere era un bărbat bătrîn, dar avea obraji roșii și plesnea de sănătate. „Dă-mi-1 mie, Viorico, îi spusese, și pînă la vară îi dreg eu bojocii" Măcelăria lui Stere se afla la bariera orașului, aproape de zahană. La patru dimineața, Stere îl trezea și-i aducea un mușchi în sînge, aproape crud, și un pahar mare eu vin roșu. „Ia scoală, nepoate, îi spunea. Avea șorțul lui de măcelar, pătat cu sînge proaspăt, și mirosea întotdeauna a sînge. Somnoros, Biriș se apucase să mănînce, în silă; dar se cutremura cînd trebuia să dea peste cap paharul eu vin roșu. „E din via lui Finu' Lică," spunea Stere, dar lui Biriș i se părea că e vin amestecat eu sînge. Apoi Stere se reîntorcea la zahană și el se culca la loc Peste trei ceasuri M deștepta din nou, cu alt mușchi In sînge și alt pahar cu vin roșu, și apoi iar îl punea \$ă

doarmă, pînă la zece dimineața, eînd îi aducea al treilea mușchi și două ouă crude, pe care le înghițea înghizînd ochii. Asta a durat pînă în mai, cînd Stere l-a descoperit în odaia unei nepoate, rămasă de curînd orfană,, pe care o adusese dintr-un sat de la Dunăre ca să-i țină loc de nevastă și servitoare. Stere și-a scos tacticos cureaua lui grea de sub șorțul pătat de sînge. „Să; nu dai, nene, că sînt bolnav!" a strigat Biriș. Dar Stere se îndreptase spre nepoată și începuse s-o croiască peste spate, măsurat, fără grabă, dar adînc. Fata a început să urle, smulgîndu-și eu amîndouă mîinile părul. „Că ce-am eu cu tine, mă, nepoate, i-a spus Stere, că nu de unul ca tine m-aș teme eu. Dar ea e vinovată, că acum a cunoscut și ea fierbințeală de om tînăr." „Acum, că am ieșit din labirint, reîncepu Ștefan, cu un glas mai detașat, am înțeles că sfera aceea care mi se părea nesfîrșită și inaccesibilă era, de fapt, spartă în diferite locuri. Dar, evident, nu-mi dădeam seama că era spartă, că prin toate acele spărturi se putea ieși, că-fiecare spărtură era o fereastră. Puteai oricînd sări afară, pe fereastră..." „Toate acestea fac parte din mesagiu! către Ileana?" îi întrerupse, eu seriozitate, Biriș. „Toate, răspunse ferm Ștefan. I-am vorbit de ele Ioanei, dar vreau să le afle și Ileana. Și pentru că nu mă pot duce, încă, s-o văd — te-aș ruga pe tine să i le spui. Spune-i că tot ce se întîmpla cu ea,, acum, n-are mare importanță, A aflat și ea. că o iubesc, a aflat-o chiar de la mine ; nu i-am putut ascunde lucrul acesta, Văd că nu spui nimic. înseamnă că ai înțeles și tu, că ești și tu de acord. Unde ar putea duce o asemenea dragoste ? Anna Karenina, Tristan și Isolda ? Ar fi prea trist. O dragoste care înlocuiește pe alta, un adulter ca oricare altul* născut din Timp,, măcinat de Timp, ursit morții ea o vietate oarecare născută din moarte și reîntorcîndu-se în moarte; Dacă nu izbutesc s-o iubesc pe una așa. cum o iubesc pe cealaltă, ce sens mai poate avea dragostea aceasta nouă ? De ce-am mai întîlnit

pe Ileana ; de'ce m-am îndrăgostit de ea ? Eu am iubit-o de totdeauna pe Ioana; din clipa în care am zărit-o, am înțeles eă o iubeam de totdeauna, că dragostea aceasta mi-a fost ursită. Atunci/de ce m-am îndrăgostit și de alta ? Nu-mai ca să mă culc cu ea ? Dacă dragostea. aceasta nouă, neașteptată, nesolicitată, nu va aduce decât la înlocuirea Ioanei] prin Ileana, nu ar avea nici un sens... Spune-i tot ce ți-am spus eu acum. Am să i le repet și eu, de altfel, când am s-o reîntîlesc, dar aș vrea să le știe de pe acum. Spune-i că mașina există, că ferestrele există, că sfera aceasta în care sîntem închiși este) numai în aparență de oțel, în realitate e spartă în nenumărate locuri, e asemenea unei coji de ou spartă în toate părțile.! Spune-i" toate lucrurile acestea acum, cît le înțeleg încă. Mîine, poimîine, am să le uit și eu, și am să mă reîntorc la mine însumi,"

Biriș se ridică brusc și-i întinse mîna. își simțea din nou gîtlejul umed, și același gust sălcu de sînge cald în gură. Trebuia să scuipe. Strînse repede mîna lui Ștefan, care-l privea încurcat, și plecă. Pe scară își scoase batista și scuipă. Nu era, totuși, sînge, ci doar o spumă roșiatică. Nu am nimic, își spuse. Va trebui să fumez mai puțin. Cîteva trepte mai jos, se întîlni cu Ioana. Urca încet, rezemîndu-se cu mîna de rampă. „L-am mințit. degeaba, Ii spuse. N-a crezut nimic din tot ce i-am povestit atunci ; mi-a spus-o chiar el, a doua zi." Zîmbea absentă, întristată. Biriș se trezi atunci cu batista însîngerată în mînă, și și-o ascunse pripit în buzunar. Roși și simți cum fruntea i se acoperă deodată de broboane. Dar nu mai îndrăzni să-și scoată batista să se șteargă. O privea în neștire, o privea cum îi zîmbește. „Nu-l mai interesează *Priveghiul*, vorbi din nou Ioana. Trebui, totuși, să-și scoată încă o dată batista, să și-o apropie de gură și să scuipe. „Trebuie.să mă las de fumat/* vorbi el cu greutate, silindu-se să zîmbească. își simți trupul întreg transpirat, umed, simțea

cum îi curg șiroaie de sudoare' pe frunte, pe față, și-și strîngea batista udă în pumn, neîndrăznind să se șteargă cu eaîn fața IoaneL

În seara aceea, trecu pe la Cătălina. „Te-am așteptat în fiecare seară,'de-atunci/' îi spuse ea. O privi'și o regăsi aceeași; cu ochii ei verzi, mari, nehotărîți, cu părul blond care-i cădea peste tîmple, atigîndu-i umerii, cu obrazul tînăr și totuși fără vîrstă, obraz obosit de farduri ieftine, de teatrele ieftine în care juca la întîmplare, cîteva spectacole pe lună, înlocuind cîte-o artistă de a doua mînă, obrazul ei rotund, aproape bucălat, de păpușă vicioasă și tristă, și gura pe care niciodată n-o putea privi fără să nu simtă cum i se înfierbîntă răsufierea. Era aceeași. El se așeză pe fotoliu și-și scoase pachetul cu țigări. Fereastra era larg deschisă. Răzbătea în odaie un miros îndepărtat de liliac. Credeam că ai să vii a doua seară și te-am așteptat," vorbi din nou Cătălina. Biriș își alese pe îndelete o țigară, o învîrti între degete, o mirosi adînc, apoi ridică ochii și zîmbi cu o secretă satisfacție.

„Sînt purtătorul unui foarte important mesagiu din labirint", vorbi el deodată. Cătălina îi zîmbi cu stîngăcie. „Trebuia să fac sacrificiul ăsta demult, spuse ea. Erai ființa pe care o iubeam și o admiram mai mult pe lume. Trebuia să te sacrific și pe tine. Te rog să mă ierți că am întîrziat atît." „Nu ești deloc curioasă să afli mesagiu! care mi s-a încredințat ?" o întrepruse Biriș, continuînd să se joace cu țigara. „îmi rămăsese un singur lucru pur, neîntinat, în jurul meu, continuă Cătălina cu același glas surd, monoton. A trebuit să renunț și la lucrul ăsta. N-am avut noroc. Dar poate e mai bine așa"... .

În clipa aceea, tară se se fi auzit vreo bătaie, ușa se deschise brusc și intră Bibicescu. „Aici erați?” se miră el, după ce-i privi pe amândoi, concentrat, aproape sever. Ai Uitat că ne-așteaptă Conu Mișu la Modern ? se întoarse el apoi spre Cătălina. „Nu mi-e foame, spuse Cătălina. Du-te singur, Dacă vrei, vă întoarceți pe urmă. Eu vă aștept aici, cu Petrache. Vă fac o cafea.” Lui Biriș i se părea că ascultă același dialog început demult, într-o seară, în pragul cafenelei, când îl cunoscuse pe Bibicescu. „îmi pare bine, îi spusese acesta strângându-i mâna și privindu-l adânc în ochi. Nu vrei să ieși masa cu noi ?” Bibicescu era singur. Biriș întoarse capul spre cafenea, să vadă dacă mai vine cineva. „Nu, adăugase Bibicescu ! N-a sosit încă. Trebuie să sosească dintr-un moment într-altul. Ne-a invitat Conu Mișu la Modern, pe Cătălina și pe mine. N-o cunoști pe Cătălina Palade ? E o femeie extraordinară. Dar am să te rog un singur lucru : să nu aduci vorba despre buddhism.” O văzu chiar atunci apropiindu-se de ei. Cu capul gol, cu părul alunecându-i peste tîmple (vrea să semene cu Greta Garbo, înțelese el), cu mâinile în buzunarele unui pardesiu beige, călcînd alene, oarecum absentă, privind vag înaintea ei. Încearcă să-și creeze un gen, își spuse. „Nu mi-e foame, vorbi Cătălina. Du-te singur. Am să vin și eu la cafea.” Vreau să mă plimb. În seara aceea s-au plimbat pentru întîia oară împreună. Lui Biriș îi era foame, dar acceptase să se plimbe cu ea. Au plecat pe bulevardul Lascăr Catargiu, îndreptîndu-se spre Șosea. S-a oprit în fața unei simigerii și și-a cumpărat covrigi. „Dă-mi și mie, îi spuse Cătălina. Parcă începe să mi se facă foame! Apoi, luîndu-i brațul, adăugă : îmi place de d-ta. Cred că o să fim prieteni...” „Nici ție nu ți-e foame ?” îl întrebă Bibicescu întorcîndu-se spre el. Biriș își așezase de mult țigara între buze, dar nu o aprinsese. Se mulțumea s-o

morfolească, sugînd-o, scoțînd-o uneori din gură și miro-sind-o. „Am mîncat, răspunse el tîrziu. Venisem aici cu o misiune. Mi s-a încredințat un mesagiu din labirint. Un mesagiu de la prietenul lui, Ștefănescu, din Brașov”, vorbi deodată. Cătălina, și începu să rîdă. Biriș păli puțin, dar își strînse țigara între dinți și tăcu. Bibicescu îi privea pe rînd, întunecat. „Ne-așteaptă Conu Mișu”, spuse el din nou, începînd să se plimbe cu pași mari prin cameră. „Nu pu veni, vorbi Cătălina după ce-și potoli risul. Avem de descifrat, amîndoi, mesagiul lui Ștefănescu din Brașov...” Bibicescu se opri în fața ei, cu mâinile în buzunar. Lui Biriș i se părea că asistase la scena aceasta de nenumărate ori, că opririle acestea bruște, apăsate, ale lui Bibicescu, făceau parte din piesa pe care o repeta el, de mulți ani, făcea parte din piesa care nu va vedea niciodată lumina rampei, și deci, nu se va sfîrși niciodată. Va asista la plimbările lui nervoase, la opririle lui bruște, la privirile lui pătrunzătoare, pînă la sfîrșitul vieții. Dacă nu mă cert cu el într-o zi, am să-l suport pînă la sfîrșitul vieții. își scoase țigara dintre dinți, mușcă și zvîrli cotorul care se umezise, apoi și-o așeză din nou, cu mare grijă, în colțul buzelor. „Aprinde-ți, domnule, țigara ! izbucni deodată Bibicescu. M-ai scos din sărite ! Aprinde-ți-o !” „Nu mai fumez, vorbi calm Biriș. Cred c-am avut azi dimineață o ușoară hemoptizie, și nu mal fumez. Dacă m-apucă tușea, scuip din nou sînge.”

Il sperie, și totuși îi făcu plăcere tăcerea care urmă. Semăna cu toate acele nenumărate tăceri din tinerețea lui Le provoca întotdeauna el, deși îi era frică de distanța care se căsca deodată între el și ceilalți ; dar parcă se simțea atras de singurătatea aceea pe care i-o revelau tăcerile din jurul lui. în facultate făcea curte unei colege, Marietta Postăvaru, o fată roșcată, plină de pistrui, cu pieptul tînăr, robust, amețitor, căreia îi plăcea George Sand. O sărutase întîia oară într-o seară de denii, în Gră-

dina Icoanei. O jumătate de ceas după aceea, cum Marietia pomenise de Musset și George Sand, Biriș îi spusese : „Știi că-și eu sînt tuberculos. Fata nu părea prea tulburată ; doar o caldă și totuși detașată privire de compătimire în ochii ei. Chiar azi am avut o hemoptizie, am scuipat sînge...” De abia atunci simți tăcerea împietrindu-se în jurul lui, „Ce rai priviți așa ? întrebă foarte calm. Nu v-am ascuns niciodată că sînt bolnav de piept/” „Ar trebui să te cauți, spuse Bibicescu. Asta nu e glumă, Tu nu vii ? se adresă el Cătălinei.. Atunci ne întoarcem noi, peste un ceas, două...” Plecă fără să le mai spună noapte bună. Cătălina ridică fruntea și-și opri privirile în ochii lui, ;Aprinde-ti țigara și nu te mai chinui, îi spuse. Acum înțeleg tot, adăugă gînditoare, - Înțeleg ce s-a întîmplat cu tine, în noaptea aceea, Te-am iertat de-atunci, dar'acum înțeleg. De aceea te-ai despărțit și de Theodora. Acum înțeleg. El își aprinse țigara și înghiți primul fum cu sete, foarte adînc, „Tot nu ești curioasă să afli despre ce mesajiu e” vorba ?” o întrebă, tîrziu. „înțeleg'foarte bine, continuă Cătălina cu glasul ei monoton și stins, ca o tînguire, Cînd ai să vrei. ai să-mi spui, Voi'fi. femeia ta, voi fi femeia Ștefănescului. Am să te aștept în fiecare zi, la orele pe care mi le vei hotărî tu. Am să fiu și eu una din acele femei. Nu cred că mai am "dreptul.la altceva/* Se opri deodată și tăcură amîndoi multă vreme, El își aminti închipuirile pe care și le urzea atunci înainte de a face gestul; și toate i se păreau mal adevărate decît cuvintele de acum aie Cătălinei Parcă' s-ar fi adresat altui om și o asculta pe Cătălina așa cum o ascultase de atîtea ori, la teatru, regretînd. în fundul sufletului, că nu are mai mult talent,, „în iond, tu ai rămas îndrăgostit de Theodora, începu deodată Cătălina, zîmbind întristată, De mine te simți atras doar fizicește. Pe cealaltă o iubeai cu adevărat; de aceea ai putut renunța la ea. Eu sînt, pentru tine, femeia Ștefă*

nescului. Dar n-am ce face. Asta mi-a fost ursita. Ani să te aștept și, cînd vei avea plăcere, vino."

Biriș o revedea pe Theodora : mică, fragilă, cu un obraz de o neobișnuită puritate, parcă ar fi fost desenat de un meșter din alte timpuri, cu ochii ei înnourăți de miopie (nu-și punea ochelari decît la spectacole și cînd citea — și îl bucurase această urmă de cochetărie la o tînără savantă). Fără îndoială că știa și ea de ce s-au întîlnit, știa că fusese pețită de d-na Porumbache, dar nu părea intimidată. Era îmbrăcată sobru și totuși tinerește, fără nici b greșeală de gust. Cînd s-a ridicat să-l conducă și a văzut-o din nou, întreagă, curată, proaspătă a avut un moment de regret. Dacă n-ar fi existat Cătălina, fata aceasta grațioasă și savantă ar fi fost logodnica lui ; din seara aceea ar fi fost și eu cu adevărat îndrăgostit. Era de,neînchipuit că o asemenea fată l-ar fi putut accepta pe el și cu toate acestea miracolul se împlinise, Theodora îl acceptase. Probabil pentru că în seara aceea au vorbit de Rilke, își-spunea el mai tîrziu, cînd încerca să se convingă că Theodora nu l-ar fi putut iubi, că ar fi regretat repede gestul ei, că n-ar fi putut fi fericiți Dar exista Cătălina. Totul era inutil, pentru că, într-o anumită seară, cineva, ieșind grăbit din cafenea, i-l prezentase lui Bibicescu, iar Bibicescu, în acea seară, o aștepta pe Cătălina. Altă dată, într-altă seară, a știut că numai ochii ei îl fac fericit, cînd îi sorb privirile în apele lor verzi, adînci. Apoi a știut, atîngîndu-i odată sînul cu brațul, că numai sînul Cătălinei, i-ar putea revela ceea ce nici un trup de femeie nu-i revelase pînă atunci. „Văd că nu ești curioasă să afli mesajiu!", spuse el tîrziu, ridicîndu-se din fotoliu. își stinse țigara și se îndreptă spre ușă. Cătălina îl privi cum pleacă și rămase în fundul divanului, cu bărbia rezemată în.pumn, absentă, fără să mai spună vreun cuvînt.

"Șovăi multă *urme*, dar într-o seară se hotărî și telefona'-Ilenei.' Se deștepta parcă în fiecare dimineață mai vlăguit de puteri și cu eforturi izbutea să se dea jos din pat. își ceruse concediu medical de la liceu ; ar fi putut rămîne în pat toată dimineața, dar îi era frică să se abandoneze oboselii, îi era frică să zacă. Amîna totuși din zi în zi să telefoneze Ilenei. Nu-și mai amintea limpede ce trebuia să-i spună...„Te așteptam de mult, îi spuse ea la telefon. M^a anunțat Ștefan că ai să vii să mă vezi. Cînd poți veni ?" Se dusese a doua zi după amiază. Fusese o dimineață neobișnuit de fierbinte și către nămiezi cerul începuse să-și piardă sticlirea ; parcă orașul întreg se cufunda în praf. Cînd ajunse în strada Batistei, se simțea deja obosit ; transpira neconținut și parcă îi era frică să respire ; simțea nevoia să respire adînc, o răsufare adîncă și repede sugrumată, ca un suspin — dar îi era frică. „Aduc un mesagiu", spuse el, silindu-se să zîmbească, îndată ce-i deschisese ușa Ileana. Abia acum o vedea bine. Cu cine seamănă ? Era sigur că mai văzuse undeva ochii aceștia de un verde nefiresc, care căpătau o lumină aurie cu fiecare zîmbet, sigur că mai întîlnise undeva același obraz arămiu, aceeași gură foarte roșie, cu dinții albi, limpezi, strălucitori. Probabil într-un film, își spuse încercînd să-și alunge gîndul. Dar reveni și începu din nou să caute. Nu era figura ei, nici culoarea ochilor sau a părului care-l tulburase, ci era ceva în felul ei de a fi în expresia ei, ceva care-i amintea nu atît de o femeie, cît de o stare pe care o cunoscuse cîndva, de mult, într-un timp pe care nu și-l putea preciza, ceva care-i amintea de un anumit timp, de o anumită viață pe care o pierduse de mult. Se simți «Într-odată- mai puțin obosit și începu să respire cu curaj, adine, pînă în fundul pieptului. Dar puține clipe în urmă se trezi că oftează și se îmbujora. Scoase batista și începu să-și ștergă fruntea, obrazul Seamănă totuși cu cineva,

„Ștefan m-a rugat să-ți transmit un mesagiu", începu după ce se odihni cîtva timp în fotoliu. Ileana îi întinse cutia-cu țigări, dar el ridică repede, aproape speriat, palma dreaptă în aer, ca și cum ar fi vrut să se apere.

„Nu mai fumez ! Nu prea mă simt bine de cîtva timp. De aceea am și întîrziat. Ar fi trebuit să vii mai de mult să te văd..." Tăcu, privind-o cu aviditate cum își aprinde țigara. „Este în legătură cu osul mort, cu maseaua moartă ajunsă în cîmpul morții ?" întrebă brusc Ileana. Parcă odaia se întunecase dintr-odată. Tresări. „De unde știi ?" o întrebă. „De la Ștefan, vorbi Ileana silindu-se să zîmbească. Ștefan îmi povestește fel de fel de lucruri pe care nu le înțeleg. Îmi place să-l ascult povestindu-mi de lucruri pe care nu le înțeleg, vorbindu-mi despre pîntecul balenei și despre camera *Sambo* și despre mașina care ar fi trebuit să dispară în noaptea de Sînzienă și pe care a pictat-o el..." „Acum îmi aduc aminte, o întrerupse. M-a rugat să-ți spun că n-a pictat-o..." Ileana înălță brusc fruntea și-și opri privirile în ochii lui. „Mașina există, m-a asigurat el, dar n-a pictat-o. De altfel, adăugă zîmbind, nici n-ar fi putut s-o picteze. între noi fie vorba, nu cred că a pictat vreodată ceva..." Ileana se ridică și, apropiindu-se de fereastră, dădu ia o parte perdelele. Se întunecase de-a binelea. Cerul era plumburiu, jos, și părea neclintit. O ramură bătrînă, stufoasă, aștepta împietrită în dreptul ferestrei. Nu se clătina nici o frunză. „Iste adevărat că ai o masea ajunsă în cîmpul morții ? îl întrebă reșezîndu-se în fața lui> pe fotoliu, Vorbește-mi despre ea." „Am pierdut-o, spuse eăutîndu-și din nou batista și ștergîncu-și fruntea. -Mi-a scos-o anul trecut/' „Păcat, șopti Ileana absentă. Dar de ce spunea că a ajuns în cîmpul morții'?"

„Nu mai are nici o importanță acum, făcu cu o mare oboseală în glas. Era o poveste lungă. Era o poveste des-

pre Timp..." Tăcu respirînd adînc. Parcă sta să se. înăbușe ; odaia zăcea surpată în zăpușeală. „Povestea cu tinerețea fără de bătrînețe și viața fără de moarte," spuse foarte încet Ileana încercînd să zîmbească.

„Te-aș ruga să deschizi puțin fereastra, șopti el. Nu știu ce am... Mă înăbuș..." Ileana sări în picioare și-l privi o clipă, speriată. Apoi se repezi și deschise larg ferestrele. El îi mulțumi zîmbind. „Ți-e rău ?" îl întrebă apropiindu-se de fotoliu. „Mi-a trecut, spuse. Nu mai aveam aer..." în odaie pătrundea încet un miros de trandafiri sălbatici. Cerul coborîse încă și mai mult, întunecat, amenințător.

„E din cauza furtunii, spuse Ileana reaşezîndu-se. Așa e întotdeauna înainte de furtună..." O văzu cum își prinde tîmplele în palme. Dar parcă și-ar fi amintit deodată că e și el acolo și-și lăsă brusc mîinile, își scutură pletele, prîvindu-l, încercînd din nou să zîmbească. îl iubește, își dădu el încă o dată seama. Nu e nimic de făcut, nu e nici o ieșire, îl iubește. „Ștefan m-a rugat să-ți aduc un'mesagiu, • începu. Are să-mi fie greu să-l repet întocmai, pentru că eram cam obosit și nu-l prea înțelegeam nici eu bine. Ștefan te roagă să-l aștepți..." Ea se ridică brusc și se duse să-și zvîrle țigara pe fereastră. Parcă începea să se simtă ceva/ parcă și frunzele s-ar fi trezit din neclintire. Răsufli adînc și-și șterse din nou fruntea cu batista» E absurd ce fac. N-ar fi trebuit să-l iau în seamă ; de abia ieșise din clinică.- „îmi pare rău, adăugă. Dar a stăruit mult să viu să te văd..." Ileana se întoarse în mijlocul camerei și-și duse cuminte mîinile la spate,

„Ești profesor de filosofie, nu e așa ? Ștefan ține foarte mult la d-ta. Te admiră foarte mult Ești singurul lui prieten, îmi spunea odată, singurul cu care poate discuta... D-ta îl înțelege ? îl înțelege întotdeauna ce spune ? Mai ales acum, după,, Partenie..., înțelege ceva ? Spune-mi și mie ce se întîmpla cu el..." Se auzeau, îndepărtate, tunetele/ și

▷ creanga tresări înfiorată în fața ferestrei. Ileana îi vorbise. ..fără să-l privească. „A suferit un șoc nervos,- asta e.tot, începu el. cu un ton degajat,-S-a răzbunat pe el Istoria, adăugă zîmbind. Ștefan are fobia Istoriei, are groază de evenimente ; el ar vrea ca toate lucrurile să rămînă pe loc* așa cum.i se păreau lui că erau în paradisul copilăriei, ȘI atunci istoria se răzbună : îl înfundă de cîte ori poate, .11.bagă în lagăr din greșeală, omoară oameni în locul . Iui, tot din greșeală și așa mai departe, Uite, mie, care trăiesc în istorie și sînt împăcat cu Istoria, mie nu mi se întîmpla niciodată nimic..."Se opri-istovit și-și căută din nou batista. Era aproape întuneric în odaie. Creanga începuse să se scuture, șuierînd, însuflețindu-se, lovind tot mai tare în geam.

' „Te rog. n-o • închide !" spuse văzînd.că Ileana se îndreaptă spre fereastră. Ea se rezemase de pervaz și-și plecă fruntea afară. „începe vijelia/" spuse fără să se întoarcă. Tunetele se auzeau tot mai apropiate, La răs-timpuri, cerul era zăbrelit de pîlpîiri roșietice și creanga se zbătea, gemînd.. „Nu te întrebam de asta, de ce s-a întîmplat cu Partenie, vorbi Ileana întorcîndu-se."în mijlocul odăii. Aș fi vrut' să știu dacă d-taj îl înțelege întotdeauna cînd îți vorbește de Timp și de pîntecul balenei și de noaptea de Sinziene,, Sau poate d-tale îți vorbește • altfel, adăugă repede, apropiindu-se de.el. Eu nu-l înțeleg.. Știu că-și iubește foarte mult soția. Mi-a spus-o chiar el.,. Și atunci, nu înțeleg ce se întîmpla cu eL Nu înțeleg L. * • Se opri și închise ochii cu un zîmbet îndurerat, încrun-tîndu-se totodată., Un fulger verde-roșiatic pîlpîi la fe-reastră și puține clipe în urmă trăznetul cutremură clă-direa, Ca și cum ar fi așteptat, doar acest, semnai, ploaia începu să cadă deodată, grea, plumburie, zgomotoasă, pre-cipitîndu-se tot mai îndesată, gîfîind. Ileana sări și în-chise ferestrele. Apoi își căută nervoasă o țigară și și-o

aprinse^ Biriş o privi din nou adine și oftă. „Mi-e foarte drag, începu ea fără să-i privească și aş vrea să fim prieteni. Aş vrea s-o cunosc și pe Ioana, pe soția lui. Mi-a spus că o iubește foarte mult. Aş vrea să-i cunosc mai bine pe amândoi, să fim prieteni. Dar **nu** izbutesc să-l înțeleg. Cîteodată trec luni de zile fără să-mi dea **un** semn de viață. Apoi îmi telefonează la miezul nopții, vine să mă vadă în zori, rărnîne ziua întreagă cu mine, **nu**) se mai duce la minister, nu se mai duce acasă... Și-mi vorbește despre fel de fel de lucruri stranii, pe care **nu** le înțeleg. îmi place să-l ascult vorbindu-mi despre toate lucrurile acestea, îmi place să-l ascult. Dar aş vrea să înțeleg ce se întîmplă! cu el, aş vrea să știu ce are de gînd să facă, ce-ar vrea să facă, ce-ar vrea să se întîmple...” Se opri, ca să aștepte tunetul. în odaie pîlpîise din nou lumina; lunară a fulgerului, apoi ferestrele răsunară prelung. El închise ochii; se simțea dintr-odată transpirat și, instinctiv, își strînse gîtlejul. N-am mai fumat. Azi n-am fumat nici o țigară. Nu mai poate încep din nou; n-am mai fumat. „Mi-a spus-să-l aștepți, făcu el deodată. Este tot ce-am înțeles : că te roagă) să-l aștepți...” Ploua acum dezlănțuit, aproape cu furie, și creanga se zbătea înspăimîntată, lovindu-se, deznădăjduită, de geam. Fulgerele se întetiseră. La răstimpuri, casa întreagă parcă se cutremura din temelii. Ileana îl privea ca și cum l-ar fi căutat undeva, în fața ei, fără să izbutească să-l vadă. „Mi-a vorbit mult, continuă el cu glas sugrumat, dar n-am prea înțeles. îmi era rău. Fumasem în neștire, aveam ameteți. **Nu**-l puteam asculta prea bine. Dar am înțeles un lucru : că te roagă să-l aștepți...” Ileana își prinse tîmplele în palme și rămase așa, ascultînd vijelia, fără să scoată **un** cuvînt. El simți din nou că se înăbușă și respiră adînc. Ar trebui să plec, își spuse, Gîtlejul îi era tot mai fierbinte; parcă începea să aștepte gustul de sînge în cerul

"gurii. Ar trebui să plec. Mă înăbuș. „Am cunoscut pe unul din directorii de ia minister,j vorbi Ileana fără să-și ridice privirile. Mi-a spus că e cel mai bun negociator pe care-l avem, **că** are ca nimeni altul simțul realității-**lor** economice, **că**, în direcția aceasta, a acordurilor **econo**-mice, are geniu. Ar trebui să fie, deci, **un om** ca **toți** oamenii... *Și* cu **toate** acestea nu înțeleg **ce** vrea !...” „Spunea că se rătăcise în labirint,” reîncepu **el cu un** mare efort.” Dar i se păru **că** aude soneria și se opri. „Parcă sună cineva,” spuse. Ileana ascultă mult timp sunetul prelung, metalic, fără să se miște. „Nu aștept pe nimeni O fi vreo prietenă de-a lui Tante Alice. O fi prins-o ploaia prin apropiere...” Dar în clipa următoare sări și alergă precipitată pe coridor. Biriş își scoase repede batista și scuipă. Privi cu spaimă spuma roșietică, apoi mai scuipă de cîteva ori • și-și șterse cu grijă buzele. I se păru că aude glasul lui Ștefan și tresări. „E aici, i se păru că șop-
: teste Ileana. Biriş ! E aici !...” Să stea ploaia și plec. Mă ascund într-un gang și scuip. Trebuie să scuip. Apoi iau o mașină și măi, duc acasă. îmi face Coana Viorica un ceai îl văzu întrînd cui un buchet de lăcrămioare în mină, ud
. . • leorcă, încereînd să-și ridice părul care i se lipea mereu de frunte. „Am fugit fot timpul prin ploaie,” spuse. Ileana îl privea luhg, zîmbind, cu mîinile la spate. în cele **din** urmă îi luă buchețelul de lăcrămioare. „Mi l-ai adus mie îi întrebă. Ștefan răsuflea greu, adînc, privind cu un zîm-
. bet vinovat șiroaiele carej se scurgeau pe covor. Nu mat îndrăznea să se miște. „Treci la baie și scutură-te, îi spuse Ileana. Vino cu mine...” Ieșiră amîndoi. Trebuie să plec, își spuse și cu un efort se ridică în picioare. Se rezemă de speteaza fotoliului, cu ochii pe jumătate închiși, **aștep-tând**, trăznetul. Ferestrele răsunară prelung. Aş putea in- tra după el, la baie. Să scuip „Ce faci ?” îl întrebă mirată Ileana. „Trebuie să plec, spuse silindu-se să zîmbească.

'Am' treaba,;. Cred că găsesc o mașină..." „Să nu. pleci, șopti Ileana tulburată deodată. L-ai văzut cum a venit ? LV Să nu pleci L." Se rezemă moaie de speteaza fotoliului și-și scoase din nou batista. De-ar sta ploaia... „Ți-e rău ? 11 "întrebă Ileana cu o privire speriată. Să-ți dau ceva. Ce vrei să-ți dau ?..." „Ce ai ?" îl întrebă Ștefan apropiindu-se. „Aș vrea să mă duc acasă, spuse. Nu mă simt bine. Unde e baia ?" întrebă el îmbujorându-se.

Apoi ieși repede, urmat de Ștefan. Intrînd, trase zavorul tremurînd și se aplecă deasupra chiuvetei.. Scurpă de mai multe oii. tușind, încîndu-se și deschise amîndouă robinetele. începu să se spele pe mîni, pe opraz./ respirînd adînc, cu spaimă. Șovăi o clipă, apoi scoase batista și o clăti, privind. în neștire apa care gîlguia- în chiuvetă. Și deodată își aminti. Era mic, veniseră cu gabrioleta! la' Moși. Nea Mitică îi ținea de mîna ; Coana Viorica umbla la un pas înaintea lor, cu o umbreluță de mătase roz. Era foarte cald. „Mi-e sete", șoptise el Stai că. ajungem acuma, spusese nea Mitică.'Ajungem, la grădină și-ți dau o limonada. Se lăsa tras de mîna, prin mulțimea aceea asurzitoare, prin praful care se înălțase pînă foarte sus, deasupra baloanelor colorate. „Mî-e sete !" începu el din nou. Parcă îi frigeau buzele. mirosurile acelea necunoscute, fumurile care se înălțau din toate părțile, din cazane în care se fierbeau gogoși, de; pe grătare, din căldările cu jăratec din care săreau cu pocnete-scurte floricelele. „Mi-e sete S" spunea el într-una și simțea cum lacrimile îi curgeau sărate, prăfuite, pe amîndoi obrajii. „Dă-i, Mitică, o limonada, făcu Coana Viorica întorcîndu-și mînioasă umbreluța roz. Că dacă știam, așa, -nu-l mai luam cu noi !..."-Nea Mitică îl smuci, grăbind pasul, făcîndu-și anevoie loc prin mulțime, și se opri în fața unei dughene. Cineva îi întinse un pahar mare cu limonada roșie. Apucă paharul cu amîndouă mîinile și-și dădu

capul pe spate. Și rămase fascinat, privind-o : fata aceea neînchipuit de frumoasă, cu ochii verzi-albaștri, cu dinții foarte albi, îi zîmbea. Niciodată nu-i zîmbise cineva cu atîta dragoste, „Băiețașule, îi spunea ea, maimuțoiule !" Auzea gilgiitul limonadei, simțea cum i se preling șiroiele în colțul gurii și o auzea mereu pe ea : „maimuțoiule ! maimuțoiule !..."

„Să mă duc să-ți aduc o mașină," spuse Ștefan cînd îl văzu că intră în salon. „Nu e nevoie, mă simt mai bine, Mă simt mult mai bine acum,..."

Tăcură toți trei, ascultînd vijelia,

r „Știu acum cu cine seamănă Ileana," spuse deodată rezemîndu-se de speteaza fotoliului și încercînd să zîmbească, „De ce nu vrei să rămii ? îl întrebă ea eu o privire ragătoare, deznădăjduită. îți dau un alcqqL.. Sau dacă vrei, îți fac un ceai,..” „Știu cu cine seamănă? repetă cu același zîmbet istovit. îmi pare foarte bine că am aflat cu cine sea-

• **•mană...** Aveam patru ani; a fost singura mea dragoste „y împărtășită.. Am privit-o, cred, o jumătate de minut, Cfe-...-deam că n-am s-o mai uit niciodată; O uitasem,./' Ileana îl privea cu aceeași uitătură stranie, ca și cum nu l-ar fi văzut, Ștefan rămăsese încurcat în mijlocul camerei, „E mai bine că nu i-ai spus nimic," începu el deodată, „I-am spus doar că țe pierduseși în labirint," îl întrerupse cu un gest de nerăbdare. Simțise din nou eaj se înăbușă, că nu mai are aer, și întinse mîna Ilenei,

„îmi pare rău,..” șopti ea, „Ai fost marea mea dragoste din copilărie, îi spuse el. Singurul suflet-care am simțit că mă iubește cu adevărat,..” Ea îi zîmbi. vinovată, De abia cînd ajunsese în stradă îndrăzni din nou să respire adine, • pînă» în fundul pieptului., Dar se refugie repede într-un ' gang, începuse grindina. Ar fi vrut să scuipe, dar îi era

rușine; în gang se mai aflau eîțiva trecători. își scoase atunci batista udă din buzunar și și-o apăsă în neștire pe gură.

În vara aceea a plecat pentru o lună la Casa de odihnă a profesorilor secundari de la Comarnic, Venea pentru a treia oară, dar de data aceasta urmă întru totul regimul prescris de doctor. Problema e simplă, își spunea. Trebuie să mă reîntorc, pentru un anumit timp, la condiția de larvă. Să renunț la activitățile și cheltuiala de energie care încumbă adultului, să mă supraalimentez și să dorm cât pot mai mult. Revenea totuși, neconținut, asupra imaginii Cătălinei : în combinezon, fără ciorapi, cu o mînă pe piept : „Rămii,'te rog !... Cînd al să ai plăcere, vino, eu te aștept !..;”

Izbutise s-o revadă din ce în ce mai rar. Dar lupta, în fiecare seară, cu ispita de a se duce s-o vadă. Ca să fie sigur că va rezista, se dezbrăca de îndată ce apunea soarele și se așeza în pat. D-na Porumbache venea și-i ținea de urît, aducîndu-și ibricul cu cafea, sau, cînd era foarte cald, căldarea în care pusese la gheață o sticlă de vin și un sifon. O privea cum soarbe din cafea, povestindu-i. O privea mai ales cum trage oftînd din țigară. Uneori o ruga să-l lase să-i aprindă el țigara, și aspira cu voluptate și cu foarte mare grijă, primul fum. Nu am nimic, își repeta mereu, doar am fumat prea mult. Problema e simplă : regresiuinea în stare de larvă. D-na Porumbache îi povestea, pînă tîrziu, nopțile, și ei asculta fascinat toate întîmplările acelea pe care le cunoștea de mult, pînă în cele mai mici amănunte, întîmplări despre oameni pe care nu-i întîlnise, sau pe care îi zărise doar în treacăt și într-un timp cînd nu mai erau decît bielele lor umbre. Nu l-ai cunoscut pe Finul Lică și pe Fănei, pe frate-su, cînd aveau ei Grădina Veseliei, începea d-na Porumbache. Știa tot ce va urma : cum a venit odată Mița Biciclista cu toate fetele dej la șantan și

| " a cerut să se scoale mahalagiii ca să poată dansa ele pe mese»
j pus rămășag că nici un singur pahar nu va fi răsturnat, D-na Porumbache se oprea, își umplea paharul, apoi așeza oftînd sticla în căldare. El aștepta nerăbdător, deși știa ce va urma : una din fete a lunecat pe masă, și cineva a sărit atunci s-o prindă în brațe, iar toți mahalagiii s-au repezii la fete să le sărute, și s-a făcut o învălmășeală de-a rămas de pomină, căci fetele veniseră cu ofițerii după ele, și unul, un locotenent, a tras un foc de revolver în aer, dar lumea a crezut că trag ofițerii, și femeile au început să țipe și încercau să sară gardurile grădinii, dar se împiedicau în rochiile lor lungi. Atunci s-a* auzit răcnetul lui Finu' Lică • „Cine a tras cu pistolul, mă ?..”

Dar nu avea întotdeauna destulă voință ca si se dezbrace, săi se urce în pat și s-o cheme pa Coana Viorica să-i țină de urît. Il apuca un fel de febră de nerăbdare îndată ce apunea soarele și atunci se bărbierea, își schimba cămașa și pornea, încrunțat, grăbit, cu deznădejde, spre Cătălina. Uneori nu o găsea acasă, și o aștepta plimbîndu-se pe-trotuar, fumînd țigară de la'țigară sau rezemat de un zid, o aștepta pînă o zarea'apropiindu-se, cu Bibicescu la un pas în urma ei, cu capul plecat, cu păru! căziiidu-i peste obraji „Ce mai faci, Ștefănescule ?- I striga ea. „Mă întorceam spre casă și am trecut să văd ce mai faci,” mințea el. „Cînd o găsea singură, parcă aștep-tîndu-1, i se părea mai greu de îndurat prezența ei, privirile ei, mai ales, care-1 cercetau răbdătoare, pe îndelete, pînă-ce, exasperat, începea-să-i vorbească, mărturisindu-i' cu un glas coborît, înfierbîntat, cum se gîndea la ea ina~ inie, cît de mult o dorea, ce planuri își făcea despre viața lor împreună, cum își închipuia el dragostea lor ; îi vorbea așa pînă se simțea golit de sînge, istovit, și atunci s© ridica din fotoliu fi se îndrepta spre ușă. Cătălina îl uniiă-^rea, tăcută, cu privirea. „Cînd vrei, îi spunea ea vîzîndu-î

că pune mâna pe clanță, când îți face plăcere, vino. Eu te aștept mereu. în loc să te dud... știi tu unde, mai bine vino în mine. Cel puțin, poți fi sigur că n-ai să te îmbolnăvești..."

Problema, e simplă, își repeta el neconținut, cu încăpăținare, în Comarnic. Nu legase nici o prietenie cu ceilalți colegi și-și petrecea aproape tot timpul întins pe chaise-longue, în parc, dormind sau prefăcându-se că doarme, își adusese câteva cărți, dar parcă i-ar fi fost frică să le citească. Așa se întâmplase cu cinci ani înainte, în 1934, când venise pentru întâia oară la Casa de odihnă : citea, întins pe chaise-longue, când s-a apropiat de el o profesoară din Moldova. „Ce citiți cu atîta interes, d-le Biriș ?” îl întrebase ea. Apoi s-au împrietenit și-și împrumutau unul altuia cărțile. Noaptea se plimbau împreună. A uitat de regim, în acel an, nu s-a ținut deloc de cură și s-a întors mai oboseț și tot atît de slab. De data aceasta se încăpățînase să reintegreze starea de larvă. într-o zi primi în plicul trimis de d-na Porumbache de la București, un ordin de concentrare. înapoi ordinul la Regiment împreună cu un certificat medical, dar câteva zile în urmă primi un alt ordin : să se prezinte la Spitalul Militar din Brașov. Plecă chiar a doua zi, plictisit, enervat că i se știrbește luna de odihnă. Credea că va fi examinat imediat, dar comisia se întrunea abia peste trei zile și a fost internat în Spitalul Militar. I se dădu o odaie sinistră, mirosind a creolină și acid fenic, cu ferestrele fumurii, cu clanțele de la uși înfășurate în cîrpe îmbibate în soluție de sublimat; ca să se dezinfeceteze, îi explică sanitarul. Nu înțelegea de ce, dar avea certitudinea că în acea cameră, pe același pat pe care zăcea el, murise de curînd un soldat, unul din acei țărani chemați la concentrare din toate colțurile țării, unul din atîția care așteptau nopțile în gări, dormind cu capul pe genunchi, să le sosească trenul care să-i poarte la regimentele lor. Nu venea să-l vadă. aproape nimeni. Fără îndoială, își spuse, oamenii sînt încă sub impresia penibilă a aceluia cadavru

descoperit într-o dimineață în patul meu. Apoi fu chemat la examenul radiografie. își scoase cămașa și aștepta, pe întuneric, alături de alți cîțiva soldați, care tremurau la răstimpuri, ca zgîlțiiți de friguri. „Biriș Petre !,” se auzi strigat din întuneric. Se apropie bîjbîind de medicul militar și se lăsă condus în dreptul aparatului Știa tot ce va urma : „respiră ! respiră adînc ! tușește !...” „Ce meserie ?” întrebă medicul. „Profesor secundar,” răspunse supus Biriș. „Ai putea fi mai atent cu sănătatea d-tale,” mormăi medicul. Apoi se întoarse către sanitarul de lîngă el, care scria la lumina scăzută a unui bec roșu : „Șase luni scutit de concentrare !... Următorul !...” Biriș se reîntoarse bîjbîind la banca unde își lăsase hainele și-și căută cămașa. După câteva ciocănituri scurte, ușa se deschise și cineva intră pripit. Dar se opri șovăind, în întuneric.

„Cu domnul maior, șopti el, vreau să vorbesc cu domnul maior ! își găsi drumul pînă aproape de sanitar și se apropie de medic.” „Vă cheamă d-l colonel, spuse el. E urgent !...” Medicul mormăi ceva, continuîndu-și lucrul. Ce-lalt se apropie mai mult de el, și adăugă. „Ribentropp e la Moscova !... Negociază tratatul de neagresiune ruso-german !...”

Tăcură toți. Biriș simți cum îl cuprinde frigul și-și îmbracă repede haina. Medicul se desprinde de aparat. „Mă întorc în cinci minute,” spuse sanitarului.

Din ziua aceea, parcă începuse să se trezească la o altă viață, care era tot a lui, dar care nu semăna întru nimic cu viața pe care o dusesese pînă atunci. Se reîntoarse la Comarnic ca să-și termine cura, dar nu mai avea răbdare să dormiteze pe chaise-longue, izolat de ceilalți, în fundul parcului Cumpăra toate ziarele, își petrecea aproape tot timpul în cele câteva cafenele unde știa că putea întîlni cunoscuți, se ducea la gară să aștepte! trecerea trenurilor

spre București și privea pe rând figurile acelea preocupate, joviale sau indiferente care se plecau peste ferestre ca să-și vorbească sau să-și cumpere fructe în coșulețele de răchită, sau să întrebe dacă au sosit ziarele din capitală. În zorii zilei de 1 septembrie plecă și el. Ajunse la București când edițiile speciale anunțau invadarea Poloniei. Ieși din gară grăbit, purtându-și singur, cu greutate, bagajul, și coborî pe bulevardul Dinicu Golescu căutînd mereu cu ochii un taxi. Oamenii umblau tăcuți, îngrijorați, încruntați. Aproape nimeni nu înălță ochii spre cerul proaspăt, imaculat, al dimineții. La stațiile de tramvaie citeau cîte doi, trei același jurnal. Din cînd în cînd, pe celalt trotuar, cineva striga : „Taxi ! taxi !” Biriș strigă și el, de mai multe ori, fără prea mare speranță. Un șofer se opri totuși lîngă el. „Ce direcție ?” întrebă morocănos. I-o spuse și șoferul clătină din cap, făcîndu-i semn să se urce. „E ultima mea cursă, spuse. Diseară trebuie să plec. Am primit ordinul de mobilizare.” Așteptă cîteva clipe și, văzînd că nu-i răspunde nimic, continuă. „Nu l-ar mai răbda pămîntul, că nu se mai satură. Am făcut cinci luni de concentrare numai anul ăsta, și toate numai din cauza lui ! Că nu se mai satură ! Tot să ia, să ia, să ia...”

în după amiaza aceea se duse la cafenea. îl găsi pe Bursuc la masa de lîngă fereastră, vorbind. închidea la intervale egale ochii, care, pentru o fracțiune de secundă, dispăreau parcă într-un strat de grăsime și izburcea din cînd în cînd în risul lui gros, trivial, săltîndu-și pîntecul. „Vine războiul, spunea Bursuc. Eu m-am pus la adăpost. mă popesc. Am găsit și o parohie, pe lîngă Deva. Voi duceți pe front și vă rămîn oasele pe acolo. Eu, preot cr. parohie, îmi văd de oițele mele, lîngă Deva, la moșia Iul Patru Pruncea,” Venea, de atunci, în fiecare zi la cafenea. Bursuc era întotdeauna acolo, așezat ia masa de lîngă fereastră, vorbind despre Patru Pruncea, care-și avea mo-

șiile lîngă Deva. „Mi-a fost greu pînă mi-am găsit omul, spunea. Trebuia să fie prost, bogat și ambițios, căci numai ăștia știu să facă politică. Acum, că l-am găsit, pot să aștept. Poate să vină războiul.” Fuma din nou două pachete de țigări pe zi. A început să fumeze mult în zilele cînd aștepta bătălia de pe Vistula. Așteptau toți marea bătălie de pe Vistula, care trebuia să schimbe soarta războiului. Numai Bibicescu părea sceptic, indiferent, ascunzîndu-și anevoiie plictiseala și decepția. Știa, acum, că Mișu Weissmann n-are să-i poată face atît de curînd teatrul. Marea lui afacere fusese din nou amînată. Cînd i-a întîlnit pentru întîia oară pe toți trei — căci Biriș nu voise s-o caute acasă pe Cătălina și aranjase cu Bibicescu să se întîlnească direct la restaurant — nu au vorbit decît despre asta, despre teatrul pe care Mișu Weissmann nu-l mai putea face și despre bătălia de pe Vistula care ar fi nimicuit diviziile blindate germane și i-ar fi salvat și pe ei toți. Cătălina nu-i mai spusese Ștefănescu, așa cum îi spunea astă vară de cîte ori era Bibicescu de față. îi spunea din nou Petrache, cum îi spusese întotdeauna. Era absentă, melancolică, și cînd îi întîlnea ochii, zîmbea visătoare. „Vine toamna, spunea ea la răstimpuri. Anul acesta am simțit-o cum vine de departe.” Noaptea erau totuși calde și în fiecare dimineață Bucureștiul regăsea același cer albastru, strălucitor. „Ce ghinion, auzea vorbindu-se la cafenea, seceta asta, ce tragedie ! Dacă ar ploua, n-ar mai putea înainta tancurile nemțești, s-ar innămoli în mlaștinile Vistulei și ar începe marea bătălie.”

Trecuse încă din prima seară pe la Ștefan. Era mobilizat în Ardealul de Nord, îi spuse Ioana. „D-ta crezi că vine războiul ? îl întrebase ea, în prag, crezi că au să vină și peste noi ?” A trecut s-o mai vadă după două săptămîni, dar n-a găsit-o acasă. A sunat mult timp, rezemîndu-se de ușă, ascultînd soneria răsunînd depărtată în casa goală,

apoi a-plecat cu o mare tristețe în suflet, Nu știa ele ce venise s-o vadă, nu știa ce i-ar fi spus dacă ar fi găsit-o, dar cobora scările întristat, abătut, obosit. Varșovia căzuse, germanii ocupaseră mai mult de jumătate din Polonia, iar ceea ce rămăsese începu să fie ocupată de Soviete. Zilnic se refugiau în țară mii și mii de polonezi. Unii dintre ei ajunseseră la București și Biriș îi zărea uneori la cafenea, apropiindu-se cu un zîmbet silit de mese și arătînd, în pumnul pe jumătate închis, cîte o bijuterie, cîteva verighete, sau băgînd mîna în buzunarul de la vestă și, după ce-și roteau privirile în jurul lor, scoțînd o tabacheră de aur..

Apoi, într-o zi, la amiază, primul ministru a fost asasinat de o echipă de legionari. În dimineața aceea Biriș avusese o hemoptizie. Ametit, palid, nebărbierit, plecase s-o vadă pe Cătălina îndată ce aflase vestea. Cătălina tocmai se întorsese acasă ; nu avusese încă timp să-și scoată pardesiul „Ce e cu tine ? îl întrebă speriată. Ți-e rău ? „Am scuipat iar sînge," spuse Biriș. Se întinse pe divan și Cătălina îi ghemui mai multe perne sub cap. „Vrei să chem un doctor ?" îl întrebă, mîngîindu-i fruntea. „Nu, nu e nevoie de doctor. Fă-mi un ceai..." O auzi cum deschide ușa și se duce să pună apa la fiert, apoi o auzi căutînd în dulap ceștile de ceai și zaharnița și i se păru că se reîntoarce în adevăratul lui timp, singurul care fusese pe de-a-ntregul al lui și numai al lui, un timp în care nu pătrundeau alți oameni, pe care evenimentele nu-l puteau știrbi. Zîmbi, lăsîndu-se purtat de fericirea aceea intimă, incomunicabilă, apoi închise ochii și adormi. Cînd se trezi, o văzu pe Cătălina așezată pe divan, lîngă el. Lampa cu abajour japonez ardea, dar lumina îi era aproape istovită de cîteva șaluri de mătase. „Mi-e sete," spuse încercînd să-și ridice capul. Dar ameți și selăsă din-nou pe perne. Cătălina îi dădu să bea din ceașca în care se răcise ceaiul.

Voi să mai spună ceva, dar Cătălina îi făcu semn cu mîna să nu se obosească. Puțin timp în urmă sosi Bibicescu cu un doctor. îi făcu o injecție, apoi îl coborîră, ținîndu-l de subsuori, și într-o mașină îl conduseră în strada Măcelari. „Să nu spuneți nimic," șopti Biriș, să nu-i spuneți Coanei Viorica.

Doctorul veni să-l vadă și a doua zi, și-i mai făcu o injecție. Dormise toată noaptea, transpirînd abundent, și se trezi mai odihnit. Ceru îndată ziarele. Drept represalii pentru asasinarea primului ministru, cîteva sute de legionari fuseseră împușcați în toată țara și expuși în piețe. La București cadavrele fuseseră zvîrlite pe un maidan, lîngă Cotroceni. Lumea fusese invitată să vină să-i privească. Fără să-i spună, d-na Porumbache se dusesse să-i vadă chiar în acea după-amiază. S-a întors pe seară, obosită, decepționată. „Era prea multă lume, începu ea scoțîndu-și pantofii plini de praf, și' se-nghesuiau care mai de care. N-am apucat să-i văd ; doar ce le-am zărit, la unii, picioarele."

Apoi, pe la mijlocul lui octombrie, a plecat ia Moroeni. A ajuns la Pietroșița aproape de apusul soarelui. Cînd mașina începu să urce prin pădurea din jurul sanatoriului, simți deodată o nemaicunoscută poftă de a trăi, o fericire fără nume de a fi viu. Mașina înainta încet printre brazi și pe sub fagii și mestecenii cu frunzele galbene și din toate părțile izbucnea mirosul aspru, îmbătător, al muntelui. Sus îl întîmpină pe neașteptate sanatoriul. Era o imensă clădire în formă de semicerc, cu terasele către miazăzi, deschise deasupra pădurii. Camera lui era la etajul V, în blocul din centrul clădirii. De pe terasă se vedeau pînă foarte departe, coamele munților, viorii la căderea serii.

Se trezi, totuși. În noaptea aceea, de mai multe ori. își amintise, în somn, că în cîteva zile va fi 19 octombrie și se trezi îngrijorat, gîndindu-se la Cătălina. N-o mai văzuse deloc în ultimul timp ; el zăcuse tot timpul, iar d-na Po-

rumbache îl amenințase că dacă vine Cătălina o dă afară din casă. „Tîrfa aia te-a nenorocit, ea ți-a mîncat tinerețile. Să n-o prind pe-aci, c-o dau afară !...” „Vorbește mai încet, îi spunea el, că poate vine Bibicescu ; și știi, e iubitalui, trăiește de cîtiva ani cu Bibicescu...” D-na Porumbache îl privea lung, apoi începea să plîngă și-și ducea moale, istovită, șorțul la ochi. El o asculta cum plînge, înfundat, sugrumîndu-și suspinele și zîmbea închizînd încet ochii. „Tot la ea se gîndește, Aneto, izbucnea deodată D-na Porumbache, tot la tîrfa aia ! Surioară, ce băiat mi-ai lăsat tu mie, și uite ce-a ajuns ; că scuipe sînge, dar pe curvă tot n-o uită !...” El deschidea ochii, își oprea privirile pe aceeași pată umedă, fumurie, din javan. „Vorbește mai încet”, spunea, că poate vine Bibicescu. -E iubita lui Bibicescu...”

Dar Bibicescu venea arareori și numai în treacăt, la căderea serii. Era întotdeauna plictisit, absent, preocupat și se plimba neconținut în cameră, cu mîinile în buzunar, „Ce mai spui ? întreba el din cînd în cînd, oprindu-se brusc lîngă fereastră, cît mai departe de pat, Cum te mai simți ?” „Bine, răspundea. Voi ce mai faceți ?” „Mîncăm cu Conu* Mișu diseară. Â propos, își amintea deodată Bibicescu, m-a întrebat Conu' Mișu de tine, dacă ai nevoie de .ceva. Poate ai nevoie de ceva bani...” „Nu, eu n-am nevoie. Plec la sanatoriu. Poate Coana Viorica are nevoie. întreab-o pe ea...” Bibicescu începea din nou să se plimbe, uitîndu-se la răs-timpuri la ceas. „Dar el, Conu Mișu, de ce nu vine ?” îl întreba, „Păi nu ți-am spus ? se oprea Bibicescu în mijlocul camerei, întorcînd brusc capul către el. O păzește tot timpul. Nu se mai mișcă de lîngă ea. O ia în primire de dimineață. O așteaptă cu mașina la poartă și n-o mai scapă din ochi toată ziua...”

Se apropie 19 octombrie, înțelegea el, de aceea o păzește. Se apropie 19 octombrie, își amintise trezindu-se în noaptea aceea la sanatoriu. Se simțea transpirat, dar nu

îndrăznise să cheme infirmiera. își șterse eu mîneea pija-malei broboanele de sudoare de pe frunte. A doua zi, deșteptîndu-se, întîlni cu mirare munții și pădurea în fața ochilor, „pe fereastra deschisă, și i se păru că se trezește dintr-un vis străin, în care se rătăcise din întîmplare. Rămase nemișcat, respirînd adînc aerul tare al muntelui. în cameră mai erau două paturi goale. Probabil că au murit înainte de venirea mea, își spuse el înseninîndu-se

^ Cînd auzi clopotul pentru dejun, Biriș răsufală ușurat. Își strînse hîrtilile de pe masă, le ascuse în mapă și ieși din nou pe terasă. Soarele se înălțase. Oțiva nouri fumurii pluteau leneși deasupra muntelui. Am să-i scriu chiar astăzi, își spuse, am să-i scriu că mi s-a interzis orice efort intelectual, că mi se va face o nouă operație. Dar își dădu repede seama că redactorul *Farului Nostru* nu-l va putea crede ; aflase, deja, că i se făcuse operația de thoracoplastie astă iarnă, cînd i se scosese două coaste. Am să-i spun că sînt obosit. Sau, poate, am să scriu despre altceva ; am să scriu despre *Priveghiul*.

într-o duminică umedă și ploioasă de februarie, venise să-l vadă Ștefan. Venise cu mașina unui prieten'. Rămăsese o clipă, șovăind, în prag. Nu mai mă recunoaște, înțelese Biriș și zîmbi.

„Te-ai îngrășat, îi spuse Ștefan, arăți foarte bine.” El știa cum arată ; se privea de mai multe ori pe zi în oglindă și se urmărea cum se schimbă. Obrajii păreau acum umflați în pripă, oarecum artificial și cînd rîdea, bărbia i se îngroșa ca o gușă. Știa, de asemenea, cît de mult chelise în ultimele luni. „Te-ai îngrășat, repetă Ștefan. Apoi, după o clipă, adăugă : E și Cătălina cu mine. A rămas jos, în hol. întreabă dacă poți s-o primești și pe ea.” Cătălina Intră cîteva clipe în urmă „N-am avut răbdare să aștept, spuse. Știam că ai să mă primești.” I se păru schimbată, întinerită. „Ce frumos e la tine !* exclamă și se

apropie de terasă, începuse să plouă mărunț, și munții erau ascunși în ceață. Cătălina privea peste pădure, respirînd adînc. E cu Ștefănescu, își spuse el și începu să ridă. Ștefan zîmbi, puțin încurcat. „Mă gîndeam la Cătălina, vorbi deodată. Mă întrebam dacă l-o' fi întîlnit pe Ștefănescu...”

„L-am întîlnit, spuse Cătălina, întorcîndu-se de la fereastră și așezîndu-se pe marginea patului. Dar nu erai tu. Nu semăna cu tine...” „Muntele e frumos întotdeauna, începu stingherit Ștefan, e frumos și cînd plouă, și cînd e ceață. Am stat cinci luni în munții Maramureșului.” Biriș își băgă mîna sub saltea și trase o tabacheră ieftină, soldățească, de tablă. „Are să-ți faci rău,” spuse Cătălina privindu-l în ochi. „...Am fost concentrat acolo, în munții Maramureșului”, continuă Ștefan. Cînd își aprinse țigara, observă că-i tremură puțin mîna și se enervă. Cătălina continuă să-l privească ; parcă nu l-ar fi ascultat nici ea pe Ștefan vorbindu-le, cînd mai domol, cînd mai însufletit, despre munții Maramureșului. Era lîngă el și nu-i venea să creadă ; parcă n-âr mai fi fost ea. întinerise, se schimbă. Din cauza lui Ștefănescu, înțelese, și începu deodată să ridă. Ștefan tăcu și-l privi adînc, nedumerit. „De ce rîzi ?” îl întrebă. își trecu mîna pe gură, peste obraz, ca să-și potolească rîsuh Cătălina îi luă țigara dintre degete și, ridicîndu-se, se îndreptă spre terasă și o strivi pe ciment... Nici măcar n-am fost curios să aflu ce s-a întîmplat la 19 octombrie, își aminti el încă o dată. N-o mai iubesc, n-o mai doresc. Poate să facă ce vrea, să se culce cu cine vrea. M-am vindecat. E aici, lîngă mine, și parcă nici n-ar fi. „Parcă acum, seamănă și mai mult cu Partenie,” vorbi deodată Cătălina reșezîndu-se pe marginea patului. Biriș își opri privirea asupra lui Ștefan ; nu părea tulburat. Rămăsese în mijlocul camerei, așteptînd parcă să continue. „Era mai puțin frumos ca el, dar era mai orgolios, continuă Cătălina cu un glas depărtat, ca și

cum nu s-ar fi adresat nici unuia dintre ei. Era foarte orgolios. Nu s-a consolată niciodată că l-a părăsit logodnica.” „Dar tu cînd l-ai cunoscut ?” o întrebă cu un glas sugrumat. Simțise cum tot sîngele îi năvălește deodată în obraji. Vru să bage din nou mîna sub saltea, să-și scoată tabachera, dar Cătălina se plecă spre el și-i prinse brațul. Apoi îl trase încet către ea și-i așeză întreg brațul pe pulpele ei. Cînd vei avea plăcere, vino. Eu te aștept în fiecare seară. „Tu cînd l-ai cunoscut ? reîncepu el stăpînindu-se. Nu mi-ai vorbit niciodată de el. nu mi-ai spus că l-ai cunoscut.” Cătălina îl privi cu o mare blîndețe și-i zîmbi. „L-am cunoscut mai bine numai cu cîteva luni înainte de moarte, spuse cu aceeași glas depărtat. Cred că era să facem un mare amor unul pentru altul. începuse chiar să scrie pentru mine o piesă de teatru...”

„Bibicescu pretinde că a scris-o pentru el. o întrerupse Ștefan, că a scris-o ca s-o joace el.” Cătălina întoarse capul ca și cum ar fi vrut să vadă cine vorbise, apoi ridică din umeri. „A scris-o pentru mine, continuă cu o stăpînită ferveare. Mi-a mărturisit-o chiar el. Mi-a spus : «M-am gîndit la tine aseară, cînd am început piesa. Și i-am găsit un titlu frumos, care spune tot. *Priveghiul...*»’ „Nu știi nimic altceva ? întrebă Ștefan trăgîndu-și scaunul și așezîndu-se în fața ei, lîngă pat. Nu știi dacă a terminat-o ?” „Nu știu, vorbi Cătălina. Nu cred că a terminat-o. Mi-ar fi plăcut s-o joc eu,” adăugă după o clipă, visătoare. „Dar nu mi-ai vorbit niciodată despre el ! izbucni Biriș trăgîndu-și brațul și încercînd din nou să-și vîre mîna sub saltea, după tabacheră. Știai cît de mult mă interesează Partenie și nu mi-ai vorbit niciodată de el !” Cătălina zîmbi și-l privi lung. îl privi cum scoate tabachera, o deschide, își alege o țigară și o răsucește nervos între degete. E absurd ! îmi tremură mîna, înțelese el. A observat și ea că-mi tremură mîna. „Era cît pe-acî să facem un mare amor, începu Cătălina cu același glas

detașat, cate parcă yenea de departe. Ne întâlneam ca doi studenți- iindrăgQSti^^ *tei* sălile de. expoziții, prin parcurg serile. Era zăpadă. Ningea tot timpul."

„Era în ianuarie,, spuse Ștefan, A nins tot timpul,, în ianuarie." „Spunea că are mare nevoie de mine, continuă Cătălina absentă. Spunea că numai eu l-aș putea împăca din nou cu viața. Cred că era foarte orgolios." Se opri și păru deodată ostenită, îmbătrinită, „li era totuși frică de ceva, reîncepu. Spunea că are mare nevoie de mine... Spunea că era fericit că mă întâlne..»" „îmi pare rău că nu l-a întâlnit pe Bursuc î exclamă Biriș cu un zîmbet crispăt, înălțîndu-și capul de pe pernă. Nu pe Anisie, nu pe Ștefănescu ; ăștia nu erau personajii pentru el. Pe Bursuc trebuia să-l întâlnească ! (Mă platonicianule, mă idealistule, tu încă n-ai înțeles că orice femeie e curvă !..) Bursuc era omul lui î repetă el cu un glas gros, înfundat. Pe Bursuc trebuia să-l întâlnească L." Cătălina îl privi din nou lung, zîbind. Ștefan își trase scaunul mai aproape de pat, așteptînd. Și-apoi, într-o bună zi, a urmat ce-a urmat." „Bursuc ar fi fost omul lui," repetă rezemîndu-și capul de perne. Stinse țigara pe jumătate fumată pe capacul tabacherei. Se simțise deodată vlăguit pînă la măduvă. încercă să închidă ochii, dar îi redeschise repede, aproape cu spaimă, și privi tavanul. Nu era nici o- pată fumurie acolo. Era un tavan alb, imaculat. „Ce spuneai că a urmat?" întrebă Ștefan. „Ce știți și voi, reîncepu Cătălina cu un glas ferm, indiferent. L-au împușcat..."

„Aș putea scrie despre *Priveghiul*, își spuse Biriș reîntorcîndu-se în cameră și oprindu-se în fața oglinzii ca să-și controleze înfățișarea. își trecu mîna peste creștet și-și potrivi cravata. Aș putea scrie despre enigma *Priveghiului* ; aș putea povesti ce știu, ce-am auzit. „Să nu crezi cumva că insomniile mele de-atunci..." începuse oș!ată Viziru, mai de mult. Era după mtlnlrea de la Ileana ;

dar nu-l ascultase, nu știa ce-i spusese în fraza aceea lungă, plină de rezerve, de revelații pe jumătate voalate, „N-a crezut, îi spusese Ioana. L-am mințit degeaba..."

Coborî mai liniștit în sala de mese. Alături de tacîmul lui îl aștepta corespondența ; ultimul, număr din *Farul nostru* și o scrisoare de la Viziru. îi spunea că va încerca să-l vadă la începutul lui aprilie, înainte de a pleca la Londra. (E război !, își aminti brusc Biriș. Ce caută la Londra ?) îl ruga să-i scrie, în orice caz, dacă vrea să-i aducă ceva de la Londra, Va rămîne acolo cîteva săptămîni, iar la întoarcere, în mai, va veni să-l vadă la Moroeni cu Ioana. Dar scrisese la început Ileana ; îi ștersese apoi numele și scrisese deasupra, foarte distinct. Ioana.

VII

La 10 Mai era recepția la Legație. După slujba de la biserica grecească, Ștefan plecă pe jos, cu câțiva colegi din comisie, spre Belgrave Square. Cu o jumătate de ceas înainte aflase că s-a dezlănțuit atacul german asupra Franței, Belgiei și Olandei. Traversă Hyde Park fără să scoată un cuvânt, ascultând comentariile din jurul lui. Ministrul primea pe oaspeți în pragul salonului. Nu părea preocupat. Ștefan se îndreptă spre grupul unde zărise pe atașatul militar, când, traversând salonul, dădu cu ochii de Antim și de Vădastra. Stăteau amândoi aproape de fereastră, cu un pahar de șampanie în mână, foarte solemn.

Într-o după amiază, câteva săptămâni după ce părăsise clinica, ducându-se să-l vadă pe Antim, îl zărise pe Vădastra coborînd repede scările. îl recunoscuse de departe, cu toate că nu-l mai întâlnise de vreo trei ani. îl recunoscuse după mersul lui hotărît după cum își ținea capul. Vădastra trecuse pe lângă el fără să-l vadă. „Cum l-ați cunoscut?” întrebuse pe Antim. „Tot așa ca și pe d-ta : în tren. Mi-a plăcut că știe latinește. E un lucru rar să știi, astăzi, latinește.” Apoi îl privise cu un zîmbet ascuns, complice. „Pentru multă lume e încă un secret, adăugase,

dar d-ta ești acum de-al casei, d-tale îți pot spune. Știi că eu am o nepoată, Irina, fata soru-mi Gherghina, pe care ai întâlnit-o într-o zi aici. Irina asta e o fată curioasă. Trăiește mai mult pe la biserici și pe la azilurile de bătrîm. A păscut-o gîndul să intre în minăstire, dar n-a lăsat-o maică-sa. E singurul ei copil.. Ce să-i faci ? Noi. cești-lalți, sîntem atît de păcătoși, încît s-a îndurat Dumnezeu să ne trimeată în familie și un suflet curat, să se roage pentru păcatele noastre.” Se înterupse ca să poată rîde în liniște. „Ce să mai lungim vorba 7 într-o bună zi a văzut-o Vădastra și i-a căzut cu tronc. E drept, fata are zestre și e destul de frumoasă. Dar și ea, din cîți tineri a văzut, mi-mai pe el l-a plăcut. Spune că e un om nefericit, care are nevoie de sprijinul ei. Și cum i-a plăcut și maichi-si, că altminteri e un băiat cultivat, cu situație, cred că lucrurile sînt ca și aranjate... După cum vezi, e o căsătorie din dragoste și din sacrificiu...” Ștefan se îndreptă spre fereastră, făcîndu-și loc prin mulțime și zîbindu-le de departe. Vădastra aștepta cu paharul de șampanie în mînă, rigid și solemn, fără să privească nicăieri. Cînd se apropiu Ștefan, Antim încercă să întoarcă privirile, prefăcîndu-se că nu-l vede. „Cînd ați sosit?” îl întrebă Ștefan, Antim îi întinse mîna cu răceală. „Alaltăieri spuse. Dă-mi voie să-ți prezint pe d-l avocat Vasileseu-Vădastra,” adăugă. „Din vedere, ne cunoaștem de multă vreme,” spuse Ștefan. Vădastra își fixă monoculul negru în orbită și-l privi. „Mi se pare și mie” spuse, apoi întoarse capul spre ușă. Intra tocmai atunci un grup de ofițeri engleji, v „Și., chestia care vă interesa?” întrebă din nou Ștefan coborînd glasul.

Ca și cum n-ar fi auzit, Antim întoarse și el capul spre ușă. „Sînt ofițeri de Stat Major, îi șopti Vădastra. Celalt, cu părul cărunt, e atașat militar. L-am cunoscut după cum salută..”

Cîteva zile înainte de plecare, Ioana intrase în Mroul tai. -

„A venit domnul profesor Antim. Vrea să-ți vorbească. Spune că e ceva important și urgent...”

Venea pentru întâia oară să-l vadă. „Am venit într-o grabă, vorbi Antim așezîndu-se ostenit pe scaun. Am venit să-ți cer un mare, un foarte mare serviciu... Să nu spui nu. Numai d-ta mi-l poți face...” Răsufli anevoie. Părea tulburat. „Ți-am vorbit de mult despre, ca să spun așa, secretul vieții mele, începu pe un ton confidențial. Ți-am spus că așteptam o capodoperă ca să-mi completez colecția. Nu ți-am spus însă despre ce capodoperă e vorba. Nici măcar nu ți-am dat a înțelege. Așa am procedat cu toți amicii mei... Am fost silit să procedez astfel, ca să nu fiu descoperit. Toți se gîndeau la o pînză din școala impresionistă franceză sau la un mare pictor român, căci îmi cunoșteau preferințele... Adevărul este altul și e teribil: perla pe care o așteptam — și pe care, de cîteva săptămîni, am dobîndit-o — e un Rubens! Un Hufcens veritabil, iar nu o copie de atelier, după cum credeau moștenitorii care mi i-au vîndut t Căci, am uitat să-ți spun, pîndeam pînza aceasta de douăzeci și opt de ani. Era a unui cunoscut al meu, care o moștenise și el prin familia nevesti-si, de la un baron austriac. De o sută de ani, tabloul trecea drept o copie sau opera unui elev. Eu m-am convins, de mult, că e un Rubens veritabil. Am studiat problema ani de zile, fără ca cineva să bage de seamă. Devenisem eel mai mare specialist în Rubens din Europa orientală și nici măcar nu îndrăzneam să-mi arăt știința asta cuiva î Sînt foarte mîndru de această capodoperă de perfidie pe care am desăvîrșit-oț timp de douăzeci și opt de ani!...” Izbucni într-un rîs scurt, viclean, care-i însufleți din nou întreaga figură. Parcă îi trecuse ca prin farmec obo-seala.

„In sfîrșit, ce să mai lungesc vorba, continuă Antim, la 9 martie am pus mîna pe tablou plătînd o sumă derizorie. Și de acum înainte începe o altă taină. Și am să te rog să o păstrezi numai pentru d-ta. Ai să înțelegi imediat de ce. Eu nu vreau să se dea sfoară în țară că posed un Rubens veritabil. Mi-e teamă că nu l-aș putea păstra, Mi-l vor cere pentru Palat, sau poate m-aș simți chiar eu obligat să-l cedez unui muzeu, pe o sumă ridicolă; căci se cheamă că sînt și eu un patriot! Pe de altă parte, eu însumi n-am ce face cu un Rubens. Nu-i de nasul meu. Și nici măcar nu intră în compartimentul colecțiilor mele. Vreau să-i vînd. Dar nu aici, ci în străinătate. Un Rubens veritabil se poate vinde astăzi cu sume fantastice, cu zeci de mii de lire sterline. îți dai seama ce înseamnă asta în lei proști, de-ai -noștri? Ce înseamnă ea pentru viitorul colecției mele? Dar ca să-l pot vinde trebuie să am girul unui expert european. Am auzit de unul, celebru, de un englez de la National Gallery... Și acum viu ia marele serviciu pe care te rog să mi-l faci...” Tăcu o clipă., privind-l galeș și cu înțeles, și-și apropie scaunul de el. „Am auzit că d-ta pleci'la Londra, spuse, E adevărat?” „Plec săptămîna viitoare. Negociem un împrumut... Dar nu văd cum ți-aș putea fi.de folos,” se grăbi Ștefan; să adauge, încurcat „Stai nițel, îl întrepruse Antim, că-ți spun eu îndată. Eu nu pot trimite tabloul la Londra, și nici nu-l pot lua cu mine, acum, pe vreme de război. în plus, încă nu am viza engleză. O aștept, însă, de la o zi la alta. Dar lucrul delicat este transportarea pmzei. Și iată ce m-am gîndit. D-ta ai curier diplomatic, căci pleci în misiune oficială. Eu îți înfășor pînza frumușel și o treci într-una din valizele d-tale. Iar cînd ajung la Londra, mă descurc eu. Am eu mijloacele mele...” „Jtmi pare extrem de rău, d-le profesor, începu Ștefan, Antim îl privi cu o mirare înspăimîntată și-l întrepruse

înălțînd palma în aer. „Nu m-ai înțeles bine. Eu nu-ți spun că trebuie s-o treci neapărat d-ta. O poți pune în curierul diplomatic. Asta cred că se poate. Și, evident, voi avea grijă să răsplătesc pe cel care mi-o trece, după cuviință...”

Ștefan tăcu, încurcat, cîteva clipe, apoi spuse, încet : „Imposibil !... Mie, cel puțin, mi-e imposibil s-o fac...” „Dar de ce mă rog ?” întrebă enervat Antim.

„Sînt funcționar al Ministerului Economiei Naționale. Un tablou de valoare reprezintă un bun al Statului. Ce-mi cereți să fac eu, echivalează cu un trafic de valută în stil mare...” „Ei ! și d-ta se scandaliza Antim. Știi bine că nu e trafic de valută ! Iți cer doar un serviciu prietenesc, așa cum se obișnuiește între oameni civilizați...” „Mi-e imposibil”, spuse Ștefan zîmbind. Antim începu să-și frece nervos mîinile. „Am venit la d-ta pentru că evenimentele se precipită, vorbi el. Au debarcat acum în Norvegia. Zilele acestea pot începe luptele pe frontul francez. Trebuie să plec și să mă întorc cît mai e vreme. Și acum e un moment ideal. D-ta în misiune, eu cu viza promisă...” Tăcu iar, privind către Ștefan lung, întrebător, „îmi pare rău că te-am deranjat, spuse ei deodată, ridicîndu-se de pe scaun. Contez însă pe discreția d-tale,” adăugă ajungînd în fața ușii.

Vădastra își fixă din nou monoclul negru și se întoarse spre Antim. „Doamna aceea care a intrat acum, spuse, este cea mai mare ziaristă americană. O cunosc.”

„îmi pare bine că ați sosit, începu din nou Ștefan. Și probabil că chestiunea aceea care vă interesa...” „Totul s-a aranjat”, spuse Antim fără să-l privească.

„S-a aranjat în condițiile cele mai favorabile cu putință, începu Vădastra ridicîndu-și brusc fruntea. Datorită relațiilor pe care le am cu Ministerul de externe...” Dar în

acea clipă, din rîndurile din față cineva făcu un semn. Toate convorbirile amuțiră deodată. „Trăiască Regele !” auzi Ștefan glasul ministrului. Asistența repetă în cor : „Trăiască Regele !”

I „...Datorită relațiilor pe care le am cu personalități importante din Ministerul de externe, continuă Vădastra, 'am izbutit acest tur de forță în mai puțin de două săptămîni : să fim amîndoi trimiși la Londra cu ordin de niisune !...” 'il privi triumfător, apoi sorbi din nou, solemn, din paharul cu șampanie. „E adevărat, spuse Antim, și un zîmbet orgolios îi lumină o clipă figura. Sintem aici în misiune oficială !...”

I „Mi s-a oferit chiar un curier diplomatic, continuă Vădastra, dar am refuzat eu. Ce-aveam nevoie de curier diplomatic ? Ar fi fost imprudent. Prea mare răspundere... Dar vă rog să nu mă întrebați mai mult, pentru că n-am să vă pot spune, adăugă el. Tot ce vă pot'destăinui este că e vorba de o misiune dintre cele mai delicate. Am să vă rog, chiar, să fiți foarte discret. Am înfr-

I
! r. mat pe ministru, într-o lungă audiență secretă,, chiar în seara sosirii noastre. Dar n-am primit încă dispozițiuni amănunțite. Nu vă pot spune nimic altceva...”

! Lumea începea să se scurgă către sufragerie. „...Au doborît deja o sută de avioane nemțești, auzi Ștefan pe cineva alături de el. S-a anunțat adineauri la radio...” „Unde locuiți ?” întrebă Ștefan,

! „Deocamdată, la Hotel Rembrandt, lîngă Legație, spuse Vădastra coborînd puțin glasul. Dar asta numai deoam-

; * dată. Avem planuri mari. Nu vă putem spune mai mult, i - înțelegeți și d-stră de ce...”

; Trecuse să-i vadă chiar a doua zi. La Hotel Rembrandt i se răspunse că au plecat fără să-și lase adresa. , ". „De altfel nu mai sînt la Londra, îi spuse ia cea săptă-

mînă atașatul militar zîmbind cu înțeles. Sînt *în* misiune..."

Acordul economic a fost semnat în plină campanie a Franței. Membrii comisiei au mai putut lua avionul pentru Paris. Dar expertul care trebuia să verifice primele transporturi își amîna mereu sosirea și Ștefan fusese însărcinat să-i țină locul. Cîteva săptămîni fusese neconținut pe drumuri. Cînd trecea pe la Legație nu uita să se intereseze de Vădastra. „L-am văzut alaltăieri, îi spuse odată atașatul militar cu același zîmbet misterios, ~dar cred că n-a stat decît cîteva ceasuri. Nu locuiesc în Londra..." La mijlocul lui iunie Ministerul Economiei anunță că expertul nu mai vine-. Ștefan fu însărcinat să accelereze transporturile de camioane și material sanitar, singurele care mai aveau șanse să ajungă la Constanța. Se instala pentru zece zile la Birmingham. La întoarcere, ministrul îl chemă în biroul lui, „îți dau o veste bună, îi spuse. Nu mai pleci în țară. Rămii cu noi. Ai fost numit secretar economic în locul lui Magheru, care a fost transferat la Berna..;"

Îl văzu pe Ștefan că șovăie și adăugă ; „Știu la ce te gîndești, dar n-avea nici o grijă. Îți aducem familia cu avionul. Îi aducem în cîteva zile, prin Ankara. Telegrafiază acasă și spune-le să se pregătească de drum..." „Mai știți ceva de Vădastra și profesorul Antim ? întrebă deodată Ștefan. Ministrul nu răspunse imediat. Se mulțumi să-l privească, jueîndu-se cu un coupe-papier și răsucindu-se încet în fotoliu. „îi cunoști bine ?" îl întrebă tîrziu. „Doar pe profesorul Antim, E un colecționar. Și știu că au venit aici în misiune." „Nu-mi dau bine seama ce e cu ei. Au venit amîndoi cu pașapoarte de serviciu. Au primit, la început, și o sumă de bani. Dar n-am avut nici o indicație precisă asupra misiunii lor. Vădastra mi-a dat a înțelege că e

trimis de Serviciul Secret, dar parcă nu-mi vine a oreie; Mi-a lăsat impresia unui exaltat. Dar* oricum, fii prudent.,* Venea, de-atunci, în fiecare zi la Legație. „Nici o veste, îi spunea uneori atașatul militar. Nu s-au întors. Și zîmbea cu tîlc, fără ca Ștefan să poată înțelege dacă glumește sau e într-adevăr vorba de un secret „încă puțină răbdare, l spunea ministrul Mai sînt unele dificultăți. Nu s-au restabilit complet cursele de avion. Pînă la Cairo se mai găsesc locuri ; dar între Cairo și Barcelona, și mai ales în avionul Lisabona-Londra, imposibil de găsit, pentru moment..."

Într-o dimineață cumpărase ziarul și, deschizîndu-l, încremeni în mijlocul trotuarului ; Sovietele cereau prin ultimatum cedarea Basarabiei. Cineva îl apucă de braț și Ștefan își ridică speriat privirile din ziar. Era Vădastra. Părea neobișnuit de surescitat. „Ați auzit V îl întrebă el. Se apropie, privindu-l aspru, aproape amenințător.

„Mîine are să ne vină rîndul la toți, continuă ridieînd tonul. Așa se întîmplă dacă nimeni n-are grijă de noi, dacă sîntem lăsați, în plin război, fără cea mai elementară protecție !" „Dar ce s-a întîmplat ?" „L-au arestat azi noapte pe profesorul Antim !... Dar am să fac un scandal ! adăugi el ridicînd amenințător degetul. Am să telegrafiez primului ministru. Am să protestez prin ziare !... Și am să car rechemarea ministrului, dacă nu se intervine imediat pentru eliberarea unchiului meu !..." JE război, spuse Ștefan. S-o fi făcut vreo confuzie. Poate la ora) aceasta d-l profesor a fost deja eliberat..."

„în orice caz, eu am să protestez, îl întrerupse Vădastra. Am venit aici în misiune oficială... Am să cer ministrului să protesteze în termenii cei marenergicL..*' „Ha știu dacă are să vă primească, spuse Ștefan. Nici măcar *im* știu dacă estela Legație. în urma ultimatumului sovietic..**

• 'j/Ce ultimatum ?" întrebă Vădastra încruntându-Ser
 „Ne cer să ne retragem din Basarabia în trei zile.”
 ~ ;.A i făcu Spiridon. Era de așteptat. Eu prevăzusem
 ele-mult asta...” Tăcu, puțin încurcat, freeindu-și mîinile.
 „Credeți că o să-l elibereze ? întrebă el după o lungă
 pauză, cu un glas mai potolit. Credeți că e la mijloc vreo
 confuzie ?” „Probabil. Vorbiți cu consulul general. Are să
 intervină dmsul...” Dar, adăugă, nu bănuți motivul are-
 stării ?”. „Vă dau cuvîntul meu de onoare că nu' bănuiesc
 nimic, vorbi solemn Vădastra. Am sosit acum cîteva zile
 la Londra. Am fos mereu plecați...” „Poate tocmai din
 cauza asta...” „Dar de ce ? exclamă el indignat. Dacă
 Anglia e în război, nu mai e voie să circuli cu trenul ?...
 Noi n-am fost în plimbare ! Am avut treburi !...” Și apoi,
 după ce-și roti privirile în jurul lui, se apropie de Ștefan
 și-i luă brațul. „Știu că sînteți și d-stră în secret, spuse
 foarte încet. E vorba de Rubens-ul nostru. Am căutat un
 expert. Cel de la Național Callery e în America. Și a
 trebuit să fim foarte prudenți, foarte discreți, înțelegeți
 și d-stră de ce...” Din fericire, adăugă ștergîndu-și fruntea,
 afacerea e ca și încheiată. Tabloul a fost autentificat și
 am găsit și cumpărător. Nu vom încasa suma la care ne
 gîndeam la început, dar, în orice caz, am făcut o afacere
 excelentă. Problema e, acum, ce facem cu banii ! De aceea
 nici. n-am încheiat încă tîrgul. Mai așteptăm. N-avem nici
 un motiv să ne grăbim. Cu cît trece timpul, cu atît prețu-
 rilor tablourilor clasice se vor urca...”

Ștefan nu izbutise să asculte tot timpul. își amintise
 brusc de un fost coleg de Universitate. Chelariu, profesof
 la Chișinău. Aflase, anul trecut că soția îi mai născuse un
 copil ; al cincilea. își cumpăraseră o mică vie, lîngă Chișinău,
 și își instalase acolo o parte din bibliotecă. îi spusese odată
 că se ocupă de același subiect pe care și-l alesese la teza
 de licență : vechiul drept românesc... în trei zile, preciza

ultimatumul, trupele se vor retrage din Basarabia, lăsînd in-
 tacte toate instalațiile militare, industriale și admirustra-
 tive... „...Și.acum, continuă Vădastra, să vă dau și o veste
 bună. Am primit-o mai de mult, dar am ținut-o *c\retă,
 în curînd voi fi tată...” „Felicitările mele /r „M.ultumesc.
 Dar, știți, eu eram de mult informat asupra actstui ^ve.ni-
 ment fericit !... Voiam să vă facem o surpriză, d-stră, tu-
 tuturilor românilor din! Londra. Dar cum nu sînt -oV^e să
 plecăm curînd, m-am gîndit că vă pot spune... Sper că va
 fi un băiat,” adăugă el încruntîn3u-și ușor sp::rxc>eje.

„O să cedăm, auzea Ștefan în jurul lui. Cc putem face ?
 sîntem o țară mică...” Chelariu se ocupa dc vechiul drept
 românesc. Drept românesc... „Nu cred că au ră-1 xir.a dtu31,
 vorbea cineva. A fost doar o confuzie ; are hă-i cta dru-
 mul...” „Dar soția d-tale ?” îl întrebau. Ridica a:n vmeri r
 încă nu s-au restabilit liniile aeriene. Ioana îi teiciiaiiase
 prin cifrul ministerului **rimposibil** prin Cairo ; Secarea
 să obții locuri prin! Lisabona. „Mă duc la Foreign Office,
 îi spusese ministrul ; mi-au făgăduit să-mi opiească locuții
 în avionul de Lisabona.” Apoi, în seara următoare, ;} che-
 mase. Era mai palid, dar părea calm: „Am fost rechemat,
 îi spuse. Mă așteptam la asta. Evident, nu mă IrAc, c. Ea
 cred că. democrațiile cîștigă, nu mai are sens să ne punem
 problema...”

„Aseară l-au eliberat pe Antim, auzi eh A lo^i <j con-
 cluzie. S-au stabilit la Londra,” îi spusese atașatul militar.
 . Parcă nu mai zîmbea ; părea preocupat. „Vine rîndul Tran-
 • silvani^i, spunea. O să cedăm. Am ținut degeaba ciospre-
 zece divizii pe frontieră, aproape doi ani de zîie...” ..Dum-
 neata, care te interesezi de istoria contemporană, îi spusese
 ministrul («Cu d-ta e altceva, spunea Biriș. D-ta e>ti căsă-
 torit, și ești probabil fericit în căsătorie. Pe d-ta nu-te jn-
 'teresează *istoria*. D-ta ai dori ca toate lucrurile să stea pe
 loc, să împietrească așa cum le-ai apucat d-ta, pentru că

ești fericit și ești împăcat și ai vrea ca timpul să nu mai circă ,4 B ^/ ^ a ire te interesezi de istoria contemporană, -spusese ministrul, ia citește asta". O notiță subliniată cu roșu, într-un jurnal : anunța că lupii din Grădina Zoologică începuseră să-și sape gropi. își săpau vizuinele foarte adânc în pământ. „Se pregătesc și ei de asediu.^ Apoi îl întrebă. Ce mai e pe la Legație ? Cum va împăcați cu noul d-stră șef, însărcinatul cu afaceri ?" „L-am rugat să intervină din nou la Foreign Office, să obțină locurile pentru soția mea..."

„Pe d-ta, evident, toate lucrurile acestea nu te interesează, d-ta ești căsătorit și ești probabil fericit în căsătorie..." „Sînt fericit, spusese el. Dar nu cred că e asta. să nu mă las confiscat de istorie, încerc să ies din Timp..." „Ce vrei să spui ? îl întrerupsese Biriș. Ce înseamnă propoziția asta monstruoasă : *să ieși din timp ?*" „Odată, cînd eram mic, mă întorceam acasă într-un car cu fîn. Asta se petrecea la via noastră de lingă Rîmnicu-Sărat Adormisem și m-am trezit deodată, singur, în carul cu fîn — și deasupra mea erau numai stele. Erau numai stele. Și parcă totul se oprise pe loc. Parcă timpul nu mai curgea. Nu erau decît stele" „Toate acestea nu înseamnă nimic, spusese Biriș. Emoții naive, infantile, fără absolut nici o semnificație..." Asta se întîmpla de mult, în strada Măcelari ; nu erau încă prieteni, nu se tutuiau ; Biriș nu aflase atunci de camera *Sambo*, Altminteri i-ar fi spus : „încerci să reintegrezi o stare edenică, infantilă. *Să ieși din timp* ar însemna pentru d-ta reîntoarcerea ia carul cu fîn al copilăriei-sau la camera interzisă de la etajul II..." „Ți-am spus asta, continuase Ștefan, ca să-ți dovedesc că *știam* că timpul se poate opri pe loc încă de cînd eram copil. N-a fost tîevme să aștept căsătoria mea fericită ca să descopăr lucrul ăsta..." „Ștefan, ce se întîmpla cu tine? îl întrebă soaul trecut Biriș. Ce se întîmpla cu Ileana și cu tine ? Tu

ești un om fericit; ai avut acest mare noroc de a-țiubi soția..." „O iubesc și aurn^ spusese, îmi iubesc chiar foarte mult soția..."

„Am putea veni prin Elveția, îi telegrafiasse Ioana. Oprește locuri în avionul de la Lisabona. „Sînt dezoM, dragă Viziru, spunea însărcinatul cu afaceri, dar trebuie să ai răbdare. Mîine mă duc din nou la Foreign Office./"; „Venim prin Elveția, îi telegrafiasse din nou Ioana..."

„Am să mă duc în Elveția, spunea în dimineața aceea de martie Ileana, mă invită Val&yria la Lausanne ; a moștenit o mătușă foarte bogată. Am să mă duc să stau la ea. Am auzit, de altfel, că și tu pleci la Londra." „Doar pentru cîteva săptămîni, încheiem un acord economie. Cel mai tîrziu la mijlocul lui mai sînt înapoi. Nu pleci pînă nu mă-ntore, nu e așa ? te rog foarte mult să nu pleci..." Ileana îl plivise lung și zîmbi." „Mi-e peste puțină să te înțeleg, spuse. Mi se pare uneori că visez, că vorbesc cu tine în vis*.." Era îmbrăcată cu un tailleur gris și avea un buchețel de violete la butonieră. 23 martie ; își amintea foarte bine ziua. Era înourat, bătea un vînt rece. Primăvara părea îndepărtată. „*Drole de guerre*, spusese Ileana surprinzîndu-i privirile furișate către chioșcul cu ziare, unde un băiețaș, sosit cu bicicleta, tocmai descărca edițiile de amiază. Nu se întîmpla nimic..." „Aș vrea să te mai întreb ceva* începuse el tîrziu, apropiindu-se de casă. Probabil că ghicești și tu ce vreau să te întreb... Ileana îi lăsase brusc brațuiși întorsese capul : „Ștefan, te rog ! Avea un glas neașteptat de dur și privirile îi erau reci, tăioase. Te rog ! dacă vrei să rămînem încă prieteni..."

Atunci intră sfios Antim, purtînd sub braț o servietă; îmbătrînise peste măsură în cele trei luni de cînd nu-l t&ai văzuse și părea speriat.

„îmi pare foarte rău că n-am mai venit să te văd, spuse iitchizînd cu grijă ușa. în d^ta am toată încrederea. E^ta

ești un om cinstit../' Privi bănuitor în jurul lui, ca și cum s-ar fi temut să nu-l audă cineva, „M-am bucurat aflînd ca ii ati fost reținut la poliție, spuse Ștefan. Probabil că a fost la mijloc o-eroare." Antim se așază pe fotoliul din fața biroului, ..Eroare ! exclamă el căutîndu-și batista să-și ștergă Lumea. Parcă englezii arestează vreodată oamenii din eroare ? Nu prea se joacă ei cu arestările. Eu am fost arestat pentru spionaj ! Nu mi-au spus-o în față, dar mi-au dat a înVlege Am avut norocul că m-a anchetat un om da, Craafuzit. și avînd și el mare slăbiciune pentru ariti-z-i A fost un denunț../' Își luă servieta de pe birou și și-c așază pe genunchi. „Mă tot întreb cine ar fi avut interesul sa ma denunțe ca spion, adăugă el și ridică brusc och/ ca si cum ar fi vrut să surprindă vreo mișcare pe figura La Ștefan. Spion." repetă coborînd deodată glasul, cu înțeles.

Probabil că de-aceea nu se găsesc locuri- în avionul de Ia Lisabona. Sintem toți suspectați. România a renunțat Ia garanții, a trecut de partea Axei. De-acum înainte ne garantează Hitler. De-aceea am abandonat Basarabia. Chelariu studia vechiul drept românesc..! Drept românesc...

„Nu spui nimic ?" îl" întrebă Antim. „îmi aștept soția, vorbi deodată Ștefan, cu însuflețire. De o lună de zile aștept să capete locuri în avionul de la Lisabona..."

„Nu se mai găsesc locuri, spuse Antim. Am vrut și noi să plecăm, mai de mult, dar nu se mai găsesc locuri... Sau nu vor să ni le dea... Am rămas prinși aici ca niște șoareci în cursă... Ca niște șoareci," adăugă el coborînd din nou glasul. Privi în jurul lui, parcă tot ar fi căutat ceva.

„Mă tot întreb cine ar fi avut interesul șa mă denunțe, • începu. Inspectorul care m-a anchetat..."

în acea clipă se. auzi alarma aeriană, și Antim sări în picioare. „Aveți un adăpost solid la Legație ?" întrebă

stringîndu-și servieta sub braț... „Este unul, dar nu prea • solid. Dar pînă acum noi nu prea coboram cînd se da alar- ma. Ați văzut, nu prea bombardează." „Nu trebuie să te joci cu soarta ! exclamă Antim. Unde spuneai că e adăpostul ? Sau poate cobori și d-ta cu mine..," „Eu zic să mai așteptăm, d-le profesor, propuse Ștefan. Poate că avioanele nu = se îndreaptă către noi. Dacă auzim tunurile din Hyde-Park, coborîm..." Antim se rează pe scaun, numai pe jumătate liniștit. „Mi-a spus d-l Vădastra că ați găsit cumpă- rător pentru tablou și m-am bucurat." „Cînd l-ai văzut pe Spiridon ?" întrebă Antim cu o speriată mirare,

„Venise la Legație în ziua cînd v-au arestat ca să protesteze." „Hm î Se afla și el în treabă..." Apoi se întrepurse, cu urechea la pîndă. „Mi s-a părut mie, sau am auzit tunul ?" întrebă.

„Vi s-a părut. Dar dacă aveți vreun presentiment, mai bine coboriți în adăpost. în chestiunile acestea fiecare trebuie să se conducă după inspirație..." Antim își scoase din nou batista și se șterse pe frunte. „Am ajuns nervos de la o vreme, spuse. Nu mă mai recunosc..."

„De ce nu plecați din Londra ? Duceți-vă undeva la țară... Acolo n-ați avea nici o grijă..." „M-am gîndit de mult la asta, dar mi-e frică, vorbi Antim coborînd glasul. Mi-e frică să mă înfund într-un sat cu comoara asta la mine," și arătă servieta. D-aia nici nu vreau, încă, să-l vînd. Ce să fac cu banii ? Nu pot să-i țiu la mine — iar dacă-i pun la bancă, acolo rămîn. De la o zi la alta îi blochează. Așa spun toți. Cel puțin aici, la Londra, mă simt mai în siguranță... L-aș depune la o bancă, într-un safe, adăugă el după o scurtă pauză, dar dacă mi-l reține sau dacă arde banca într-un bombardament ? ! Tot e mai bine să-l port cu mine.." începură să se audă, destulde distinct, bateriile din Hyde-Park. Pălînd, Antim se ridică în picioare. „Vă-zuși cum te păcăli inspirația d-tale ? spuse în șoaptă. Să

sie grăbim L." Ștefan coborî și el, să-I arate drumul spre adăpost. „Să nu-i spui lui Spiridon că te-am văzut. Fă-te eă nu știi nimic de mine..." Tăcu îngîndurat. Nu se mai auzeau tunurile. „Băiatul ăsta e cam nebun, adăugă. Nu știu ce i-a mai intrat în cap. Zice eă are presentimente fusteste. Că pe aici au să ne rămînă oasele. Și eă ar trebui să ne facem testamentele..."

„Dînsul, ea avocat, se gîndește la toate posibilitățile/ Antim se opri brusc, în mijlocul scării.

„Dar eu nu mi-I fac ! Ar fi semn rău."

Ar fi trebuit să-l întreb despre d-na Zissu, își aminti Ștefan după ce se despărțise de Antim. „Dacă vrei, să vorbim despre altceva, spusesse Ileana. Acum cîtiva ani, cînd te-am cunoscut, îmi vorbeai de Vasilescu-Vădastra și de marea lui dragoste, d-na Zissu..." „Nu știu dacă a fost marea lui dragoste, o întrerupsese. Nu știu cine a fost..." „Vorbește-mi despre ea sau despre Vădastra, continuă Ileana. Vorbește-mi, dacă vrei să mai rămînem prieteni. nu mă întreba !" exclamase aproape cu deznădejde. *Ni mă întreba !* Zări din nou acea lumină speriată în ochii ei ; parcă l-ar fi implorat. Ar fi trebuit să-l întreb despre d-na Zissu.

Cîteva zile în urmă, îl întîlni în fața Legației.

„Veneam tocmai să te iau, îi spuse Antim. Te rugam să ne faci plăcerea să cinezi cu noi astă-seară... Sper că n-o să avem nici o alarmă, adăugă privind cerul. Parcă se înouăază ; semn prost..." își strîngea servieta sub braț și părea încă și mai îmbătrînit Barbișonul îi crescuse sălbatic, scofîlcindu-i obrazii. Părul îi înălbise. „Dar ce ai ? Ai primit vești. proaste de-acasă ?" „Da și nu. Soția mea nu mai poate veni. Nu se găsesc locuri în avion cîteva luni de aici înainte. Dar nu mă gîndeam la asta ; poate că e chiar mai bine să-rămînă în țară ; cel puțin deocamdată.

S3H gîndeam Inșă la ce se întîmpla cu noi. Ați văzut eă Hitler ne-a convocat de urgență la Viena..." „Păcatele noastre, murmură Antim. Cînd ești în țară mică, la ce te poți aștepta ?"

Mergeau tăcuți. Ștefan se opri să cumpere ul t o k ediții ale ziarelor de seară. Le parcurse stăpînindu-și neliniștea. „Deocamdată, nimic grav, slavă Domnului ^ șopti ușurat.

Ajunsesse în satul acela pierdut, de munte, la căderea serii. Soldatul îi luase lada de campanie și-l condusesse către marginea satului. „E casă bună, spunea. Oamenii cinstare..." Ploaia se întetise cînd ajunseră în ogradă. Pe prispă îi întîmpină o femeie cu un opaiț în mînă, „D-stră ; sinteți domnul locotenent ? întrebuse. Pofțiți, vă rugăm frumos ! Pofțiți !..." Masa era pregătită și i-au așezat și lui un tacîm. Bărbatul îi prinse mîna în mîinile lui și i-ci strînse așa multă vreme, repetînd : „Vă mulțumim pentru cinstire. Vă mulțumim că ați venit la noi." Apoi, arătîndu-i ^ copiilor, rostise, cu solemnitate : „îl vedeți ? Domnul locotenent a venit aici] ca să ne apere. Dînsul e fruntaș în ț. oștirea romînă. Dînsul ne apără granițele..." „Dar rămii ^ astă seară să măninci cu noi? întrebă ' Antim rupînd 'l- deodată tăcerea. Nu știu cum are să fie masa, pentru că a "T: aranjat-o Spiridon. El se înțelege pe englezește, el se 4 ocupă de gospodărie..." încercă să rîdă, dar veselie îi era silită și i se stinse repede pe față,

„Locuim în Hampstead, continuă. Nu știu prea bine cum se pronunță. Tot Spiridon a găsit apartamentul Pro- 1. prietarul a plecat în Noua Zeelandă. L-arr\închiriat foarte ieftin..." în metrou, Antim tăcu aproape tot timpul, ștrîm- ., gîndu-și servieta pe genunchi. Părea cufundat în gînduri -Ștefan desfăcu ziarele. Ne-au convocat de urgență ia :i...Viena...

1 Cînd se oprise la intrarea satului, începuse să fui-

guiască. Dinspre munte cobora un grup de țărani. Se oprise ca să-i aștepte. „Bună seara,” spuse. Oamenii se apropiară de el ridicându-și pe rînd căciulile. „Ce mai veste, domnule ofițer ? întrebă unul din ei. Ce se mai aude eu războiul ?” „Merge înainte,” spuse Ștefan. „Așa e războiul, vorbi unul mai bătrîn. Merge mereu înainte. E pedeapsa lui Dumnezeu...” „Poate ne-o ajuta Dumnezeu să scăpăm,” spuse Ștefan. Toate sînt de la Dumnezeu, adăugă bătrînul. Cum o vrea el...” Apoi tăcuse. Tăceau toți, în ninsoare, săltîndu-și în răs-timpuri saricile în spate și privindu-l. „Și d-stră ? începu din nou Ștefan. Sînteți din munte ?” „Din munte, vorbi unul. Din Sărăceni.” „Și ce e pe-acolo ?” întrebă Ștefan. „Bine, vorbi bătrînul. E bine. Sînt și pe-acolo ostași. Sînt peste tot. Dar, dacă e război, trebuie să fie...” Apoi tăcură din nou, privindu-l. „Dar d-stră ce mai zi-ceți ? începu Ștefan. Cum vă împăcați cu greutățile ?..” Bătrînul scupă în lături, apoi își înfundă căciula pe frunte. Ninsoareaseîntețise.

„Nevoi sînt destule, spuse, bătule-le-ar nenorocul. Că ne-au plecat feciorii ia oaste și .am rămas”puțini și bătrîni la treburi. Dar așa-s vremurile...” „Așa sînt, vorbi mi altul. Sînt vremuri grele.” „Grele”, repetă bătrînul. Ștefan îl privi încurcat. „Încolo ? întrebă el. Altceva, ce se mai aude ?” „Se aude că are să fie război și pe la noi,” vorbi unul. „Cum o vrea Dumnezeu,” spuse bătrînul. „Dar d-stră ce spuneți ?” întrebă Ștefan. „Ce poate spune omul ? Cum o vrea Dumnezeu !...” „Dar dacă vine războiul ?” stăruia Ștefan. „Dacă vine, nu e nimic de făcut. La război merge tot omul. Așa e ursit el : cînd e război, să se războiască...” Ștefan tăcu. Se înoptase. La cîteva fe-restre, se aprindeau opaițele. „Nu cumva vă țiu din drum ? că e tîrziu și poate mai aveți de umblat...” „A, făcu băi

trînul, ne-am mai odihnit și noi o clipă. Că de mers, de abia acum ne așternem la drum. O să umblăm toată noaptea” m-„Să nu vă mai țin, atunci. Drum bun!..” „Doamne ^v' ajută !” spuse bătrînul ridicîndu-și căciula. Porniră strînși unul lîngă altul, tăcuți, și întunericul îi înghiți repede» începu să sufle un vînt rece, tăios, care involbura ninsoa- ^ rea, ridieînd-o pînă foarte sus în văzduh. Ștefan rămăsese .... acolo privind în urma lor, în întuneric. O mare liniște pă-trundea pe nesimțite din adîncurile ființei lui, amuțin-du-l. Lor nu li se poate întîmpla nimic ; sînt din munte, sînt asemenea muntelui. Oameni din alt ev. Toate vor con-tinua să rămînă așa cum sînt acum, neschimbate, netul-burate ; oameni, pietre, anotimpuri. Cînd vor muri, se vor naște alți oameni în munte, la fel ca ei ; oameni cărora niciodată nu fi se va întîmpla nimic.

„Am fost și eu concentrat, anul trecut.,vreo cinci luni ide zile, începu văzînd că Antim îl privește lung, nerăb-dător, clipind des ca și cum ar fi încercat să se trezească. Am fost în munții Maramureșului...” „Sînt cam obosit, v o r b i Antim, și sînt obosit pentru că nu prea dorm. Cînd aud alarma, mă duc în adăpost. Alaltăieri n-am închis ochii toată noaptea.” „Și cu toate acestea, ați văzut, nu sînt bombardamente propriu-zis. Sînt doar zboruri de ob-servație. Nu trebuie să le luați în seamă. Poate că nemții P fac asta tocmai ca să ne împiedice pe noi să dormim...” „Dar de unde știi că într-o bună zi n-au să bombardeze masiv, așa cum. au făcut cu Rotterdamul ?” „Nu e chiar ^ același lucru. Londra e bine apărată...”

Antim tăcu din nou, pierdut în gîndurile lui. Vorbeș- ^ 4e~mi despre orice altceva, vorbește-mi despre Vădastra și despre- amorul lui, d-na Zissu... Cînd ieșiră din stația .de metrou se întunecase. Nu se mai zăreau decît licăririle ppalide ale semnalelor de circulație. „Aș vrea să vă întreb

eeva, rupse deodată tăcerea Ștefan. Poate are să vă pară curios...* „Spune”, făcu Antim văzându-l că șovăie. „Are să vi se pară ridicolă curiozitatea mea,” începu Ștefan cu im zîmbet vinovat. Antim se opri din drum și-l privi lung, cu subînțeles. „Bănuiesc eu cam ce poate să fie, spuse. Vrei să mă întrebi de Spiridon...” „Ceva în legătură cu el, începu cu însuflețire Ștefan. Când locuiam în același hotel, într-o cameră vecină cu a lui, îl auzeam adesea vorbind cu prietenii. Și vorbea mereu de o anumită d-nă Zissu, o cunoștință de-a lui din prima tinerețe... Voiam să vă întreb dacă știți ceva despre această d-nă Zissu, dacă d-stră v-a vorbit vreodată de ea...” Antim continua să-l privească, lung. „O fi fost vreun amor de-al lui din tinerețe,” spuse. „Dar nu v-a vorbit niciodată de ea ? stăruie Ștefan, nu i-a rostit niciodată numele...” Antim clătină din cap. „Nu-mi aduc aminte să-l fi auzit, spuse. Credeam că ai să mă întrebi altceva, adăugă după o pauză. Dar o să mai stăm noi de vorbă altădată... Acum, doar trecem drumul și am ajuns...”

Il găsiră pe Spiridon așezînd masa. își scosese vestonul și îmbrăcase o pijama de casă. Când îl văzu pe Ștefan intrînd, rămase surprins. își caută repede monoculul negru și și-l puse. Apoi, silindu-se să zîmbească, se apropie de el și-i strînse mîna. „L-am întîlnit întîmplător pe stradă fi l-am poftit să mînce cu noi,” spuse Antim încurcat. „**Me** face cea mai mare plăcere, vorbi Spiridon. Să mai pun un tacîm. Astă seară avem conservă de limbă afumată și cartofi prăjiți.” Ieși cu o mișcare pripită. Ștefan privi nirat spre A&tim.*

„Iartă-mă, te rog, îi șopti acesta. Voiam să fii și d-ta mine, poate îl tragem de limbă... Am impresia că e nebun...^ yădastra se întoarse din bucătărie cu o far*

furie, un tacîm și un șervet curat. „Ce admirabilă orga* nizație ! exclamă el. Găsești întotdeauna ce-ți trebuie. în Anglia nici nu ai nevoie de servitori...” Așeza tacîmul pe masă, apoi se depărta cîțiva pași, privi de departe, închizînd puțin ochiul, și se apropie din nou, ca să mute tacîmul în partea cealaltă a mesei. „Vorbiți bine englezește ? se adresă el lui Ștefan. Eu vorbesc perfect. Zilnic mi se fac, din toate părțile, complimente. Numai nenea lancu nu mă crede...” Privi spre Antim cu un zîmbet duios. Acesta zîmbi și el, ciătînînd din cap. „Ba te cred, te cred,” spuse. Dar după cîteva clipe se ridică grăbit de pe scaun, își luă servieta sub braț și se îndreptă spre sala de baie. „Mă ierțați o clipă, spuse stînjedit. Bătrînețele...”

îndată ce-l văzu ieșit pe ușă, Vădastra se apropie de Ștefan și-i luă brațul, îndemnîndu-l către partea opusă a odăii. „V-ați dat, cred, și d-stră seama că profesorul s-a schimbat mult în ultima vreme,- spuse foarte încet. îi e frică de moarte. Vorbește mereu ele moarte. Spune că o să ne rămînă oasele pe aici... Nu cumva are să înnebunească ? Și atunci ce ne facem cu tabloul ? Ați văzut, se duce cu ei chiar ia closet. Aș putea să mă simt jignit; Nu ; cumva îi e teamă că am să i-l fur ? Dar cine i l-a adus la -Londra ? Cine i-a scos pașaport de serviciu ? Dacă nu eram eu, cu relațiile "mele..." Antim reapăru în sufragerie pe nesimțite. . .

: v ' „Sînt sigur că vorbeați de mine,” spuse el privind-i pe -amîndoi bănuitor „D-1 Vădastra îmi vorbea despre relațiile d-saie cu Ministerul de Externe”, spuse Ștefan. Spiridon se ^apropie de masă- reazeză distrat tacîmurile ca și cum n-ar fi ascultat ce se spune în jurul lui, apoi se adresă lui Antim...- „Să mai prăjim și cartofi, sau ne mulțumim numai cu limbă afumată ? ! Avem și o sticlă de bere...” Antim privi

cu înțeles către Ștefan. „Eu zic să prăjim și cartofi. Nu-mai limbă afumată nu e de-ajuns... Poate d-lui Viziru îi e foame...”

„Dimpotrivă, spuse Ștefan încurcat. Serile, aproape nu măninc...” „E mult mai sănătos așa, spuse Vădastra. Deci, nu mai prăjim, cartofi?” Antim, se așează pe scaun fără să răspundă. Cîteva clipe în urmă își rezemă fruntea, în palmă și începu să moțăie. Vădastra umbla în vârful picioarelor, aducînd pe rînd de la bucătărie cutia cu limbă afumată, pîinea și berea. De cîte ori trecea prin fața lui Ștefan punea degetul la gură și-l arăta pe Antim. „Șșt ! !... șuera el, foarte încet. Șșșt ! !...” Antim adormise. Dar, întinzîndu-se ca să-și culce mai bine capul pe masă, servieta îi lunecă pe parchet — și se trezi, speriat. A încetat ? întrebă el. S-a dat *all clear* 2...” Ștefan fu surprins ele acel cuvînt englezesc rostit ca prin somn și zîmbi. Vădastra reintră în acel moment cu trei pahare. „V-ați speriat, d-le profesor ?” întrebă el ironic.

Antim privea stîngaci în jurul lui, freeîndu-și cu mîna stingă tîmpla ; cu dreapta, apucase deja servieta și și-o păstra pe genunchi. „N-a fost nici o alarmă pînă acum, continuă Vădastra așezînd paharele pe masă. Dacă ar fi fost, te deșteptam noi, n-avea d-ta grijă...” ...Cred că n-am dormit prea mult, spuse Antim căutîndu-și ceasul. îl cercetă lung, cu multă emoție. „De abia nouă și douăzeci și cinci, vorbi din nou cu tristețe. Cum are să mai treacă și noaptea, asta !...” Și, întoreîndu-se spre Ștefan, adăugă :

„Parcă timpul se oprește pe loc îndată ce se întunecă. Noaptele se fac din. ce în. ce mai lungi. Iar cît durează alarma, mi se pare noaptea nesfîrșită...” „Poftiți la masă ! exclamă solemn. Spiridon, privind încă o dată iacîmurile, farfuria cu limba afumată, sticla cu bere și paharele. *Dmnet is*

ready ! adaogă el pronunțînd rar cuvintele. *The heer Is*

„Păcat că n-ai făcut și cartofi prăjiți spuse cu tristețe Antim apropiindu-se de farfuria cu limbă. Are să ne fie foame mai tîrziu. Ia stați ! exclamă după o scurtă tăcere. Mi se pare că se aude ceva !...” Toți ascultară cu luare aminte, Vădastra își scosese monoclul și plecase capul în jos, ca și cum s-ar fi așteptat să audă vreun zgomot de sub pămînt. „Nimic,” declară el punîndu-și din nou monoclul. „Doamne ajută;” făcu Antim închinîndu-se. Apoi se apucă să mănince, concentrat, parcă scufundat în el însuși. Ștefan evita-pe cît putea să-l privească. Nu-l mai > recunoștea. Vădastra turnă berea și-și înălță paharul ce-remonios, „Să bem în cinstea oaspetelui nostru,” spuse clătîndu-și capul către Ștefan. Ciocniră tăcuți, Ștefan „1 duse paharul la buze, dar îl lăsă repede. Berea era caldă, .^trezită. „Să bem de asemenea pentru independența, integritatea și autonomia patriei noastre, România, continuă solemn Vădastra. Și pentru femeia română sau, mai bine %zîs pentru soția română. Pentru soțiile noastre, vreau să | spun, pentru soțiile noastre care sînt și mame...” își goli, "•paharul. Ștefan încercă încă o dată, dar se mulțumi să soarbă numai o înghițitură. îl lăsă apoi pe masă și începu să mănince, cu ochii plecați. Antim îl privi lung. „Dar -ce i ai, de ce nu bei ? îl întrebă bănuitor. Ai simțit vreun gust deosebit în bere 7...” Antim nu se atinsese încă de paharul luL

„E cea mai bună bere din cartier, spuse Spiridon. E pgarantată. Numai că am deschis sticla cam demult... Știți, -ȘNe întoarse el spre Ștefan, în casa asta unde găsești tot ce-ți •trebuie, i\ -am găsit încă acel simplu instrument cu care ^se deschid sticlele de bere...” „Lasă-l să'spună d-lui, îl înttrerupse Antim. Ce are berea ? ! Are vreun gust deose- | .bit ? „E foarte bună, răspunse Ștefan, doar să nu-mi prea

era sete. Dar pentru ea am ciocnit în sănătatea soțiilor-mame, am să beau paharul pînă la fund !..." Și îl sorbi, cu efort — și oarecare teamă, căci Antim continua să-l privească speriat. Vădastra se ridică brusc și plecă la bucătărie,

„Ia gustă te rog și din paharul meu," îl imploră Antim. Și fără a aștepta răspunsul, îi vărsă puțină bere. Ștefan o înghiți zîmbind.

„Să nu pleci durînd, șopti Antim apropiindu-și capul de el. Mai stai de vorbă cu Spiridon. Poate îți spune ceva despre d-na Zissu... Poți rămîne oricît.... Mai avem un pat. pentru musafiri..."

Alarma îi surprinsese departe de casă și se ^efugiară în primul adăpost întîlnit. Nu găsiră pe nimeni înăuntru. Antim își scoase ceasul, îl privi cu atenție, oftă și începu să aștepte. „Crezi că o să dureze mult? întrebă el tîrziu. Mai prindem metrul? în acea clipă intrată în adăpost doi. bătrîni, care le spuseră corect bună seara. „Să nu mai vorbim, șopti Vădastra. Să nu observe că sîntem străini..." Antim clătină din cap și, rezemîndu-se de zid, începu să moțăie. Curînd se auziră salvele artileriei anti-aerice și se trezi, tresărînd. Dar Vădastra îi făcu semn cu degetul la gură să nu spună nimic. Cei doi bătrîni începură să-i privească cu oarecare bănuială. Se auziră din nou o serie de salve și un grup se refugie, zgomotos, în adăpost. O femeie purta în brațe un copil pe jumătate adormit. Soțul o privi zîmbind, trecu un deget pe fruntea copilului, apoi își scoase jurnalul din buzunar și începu să citească. Fetele care intraseră gălăgioase contemplară scena de familie, apoi se rezemară de zid și începură să vorbească între ele în șoaptă. Antim era gata să adoarmă cînd adăpostul întreg se zgudui surd, cutremurat de o explozie apropiată.

7. Ai auzit? exclamă el pîlînd. Asta a căzut chiar lîngă noi.

„Yes, Yes," spuse încurcat Spiridon, și își făcu din ^juu. semn să tacă din gură. O a doua explozie, și mai apropiată, se auzi chiar în acea clipă. Antim se lăsă înmuiat pe vine, parcă încercînd să se facă mic, să ocupe cît mai puțin loc. „Acum! acum! exclamă el încet. Asta care vine !... Să știi că asta care vine cade pe noi !"... Adăpostul se zgudui din nou, surd, și alte explozii se auziră din mai M multe părți deodată. Femela își așeză palma pe fruntea seopilului, plecînd ochii. Soțul lăsase jurnalul în jos și aștepta. Bătrîni se priveau îngrijorați, iar fetele tăcură -deodată, respirînd adînc. „Doamne, ajută-ne", făcu din &mou Antim, privind speriat către Vădastra. „Yes I Yes", -repetă acesta întruna, negăsindu-și locul lîngă perete. Apoi urmară cîteva clipe lungi de tăcere. Exploziile se auziră din nou, mai depărtat, și o nouă salvă de artilerie anti-aericeană. Bărbatul își reluă lectura jurnalului. nEestul grupului începu să privească curios către Antim și Vădastra. „Crezi că au -trecut?" întrebă mai tîrziu Antim.

r Bărbatul își întrerupse lectura și-i ascultă. Apoi, adresîndu-se lui Vădastra, întrebă ; *Roumanians?* „Yes" grăspunse el ștergîndu-și fruntea cu batista. „*Read here*" îi arătă el zîmbind, un articol din jurnal. Spiridon îl luă mulțumind corect. „Ce scrie acolo?" se interesă Antim. Cîteva clipe, Spiridon parcursese articolul fără să-i răspundă. „E despre noi, spuse el tîrziu. A început retragerea fcdin Transilvania. Și generalul Antonescu aj cerut Regelui Isă abdice !..." Dar în acea clipă o nouă explozie zgudui i adăpostul și luminile se stinseră. Toată lumea tăcu. „Unde Iești? întrebă răsufliînd greu Antim. Ține-mă de braț L. fParcă mi s-au muiat picioarele !... Doamne Dumnezeule mare L. Doamne Dumnezeule L." Daiise întrerupse brusc

^ . --îHon. „Dar unde e servieta ?*
 v: a ^ a. „Dă-mi-o s-o țin eu... Să nu
 ob ••?va," aciă u:ă foarte încet. Vădastra nu răs-
 r . domnu e, servieta !, izbucni Antim întin-
 zi-.ă. in întuneric. O găsi și și-o strînse sub braț,
 treniu ^ u ae emoție.'„Mă speriașezi," spuse și oftă pre-
 lung.

In seara de 9 septembrie Ștefan era invitat la masă de Fotescu, secretarul de presă. 11 găsi jucînd poker cu alți cîțiva români. „Jucăm de la cinci, îi spuse, ca să mai uităm de necazuri. Că dacă ar fi să ne consumăm pentru fiecare catastrofă, ne pierdem mințile... De trei ori potul," adăugă el adresîndu-se mesei. Ceilalți își examinară cu atenție cărțile. „Fără mine," spuse o doamnă. „Distracție de război ! exclamă bine dispus Fotescu întorcîndu-se către Ștefan. Am citit undeva că jocul de cărți e cea mai bună apărare împotriva panicii..." „Păcat că nu știu să joc, spuse Ștefan trăgîndu-și scaunul aproape de el. Dar poate am să învăț și eu, curînd." „Dar d-ta ce faci tot timpul ? îl întrebă vecina lui. Ce faci ca să uiți de... să uiți de război, de tot ce se întîmpla?" Era o femeie încă tînăfă, dar cu figura veștedă, obosită. Fuma întruna, și degetele îi erau îngălbenite de tutun. Cînd vorbea, îi tremura ușor buza de sus. „Mai ales că ești singur, continuă ea, ești despărțit de familie..."

„D-ta ce faci, cum te-ai organizat ?" îl întrebasese ministrul întîlnindu-l ultima oară. „îmi apăr libertățile esențiale, răspusesese el zîmbind. îmi păstrez o parte din timp numai pentru mine singur..." „Nu, îl întrerupse ministrul, te întrebam de altceva : cum te-ai organizat în eventualitatea invaziei, a bombardamentelor masive... Rămii la

j Londra ?" „La asta încercam și eu să răspund» Pentru
 ! orice eventualitate, mi-am organizat astfel programul
 I încît să-mi păstrez numai pentru mine singur cîteva ore pe
 ; zi; în acele ore nu am nici un contact cu evenimentele. Nu
 ; ascult radio, nu citesc ziarele. *Orice s-ar întîmpla*, în
 \ fragmentul acela de Timp pe care-l smulg din istorie și-l
 I... păstrez numai pentru mine, nici un eveniment nu mă
 f poate ajunge." Ministrul îl privise după obiceiul lui, lung
 r și totuși absent. „Te invidiez," îi spusese. „... Trebuie
 să-ți fie foarte greu," continuă femeia. „Greu, firește. Și,
 ! mai ales, va fi din ce în ce mai greu.-Dumnezeu știe cîte
 ! catastrofe ne mai așteaptă..." „Atunci, ce faci ?" îl între-
 rupse ea. „încerc să-mi apăr libertățile esențiale," spuse,*
 Dar observă că ceilalți îl privesc puțin plictisiți că le-a
 j întrerupt jocul și tăcu brusc. „...„Dacă într-un asemenea ceas
 România ar fi invadată sau, ferească Dumnezeu, s-ar
 j întîmpla o altă catastrofă, de alt ordin, eu voi afla printre
 / cei din urmă aceste tragedii. Ceasurile acestea anistorice
 I l îmi îngăduie să suport, în restul timpului, teroarea isto-
 r r riei. în cele din urmă teroarea mă ajunge și pe mine ; dar
 | am cel puțin satisfacție de a fi rămas cîteva ceasuri
 » *liber*; am satisfacția de a nu fi fost integrat evenimente*
 » lor în chip automat., ca un sclav care se mișcă și se odih-
 i V nește la ordinul stăpînului..." „Adică ? îl întrebă Fotescu,
 j jucîndu-și degetele deasupra cărților. Cum îți aperi Hber»..
 | -tățile ?" „Stăpînul nostru, al tuturor, este astăzi Războiul,
 i ::; începu din nou Ștefan. El a confiscat întreaga Istorie
 j contemporană, timpul în care am fost urșiți să... trăim.
 ••! ^ Europa întregă trăiește ca un monstruos automat, pus în
 I mișcare de Veștile lansate în fiecare minut de sutele de
 ! posturi de radio, de edițiile speciale ale ziarelor, de convor-
 I birile între prieteni... Chiar cînd rămînem singuri, tot la
 j Război ne gîndini, adică tot sclavii Istoriei sîntem. Teroa-
 j ' rea evenimentelor este nu numai umilitoare pentru fie-

care din noi, *cb.* ființe umane, dar este, în cele din urmă, sterilă. Nimic nu se alege din acest contact permanent cu istoria ; nu ne îmbogățim cu nimic, nu descoperim nimic care să merite într-adevăr să iie descoperit..."

Femeia îl privea intens, concentrată, parcă s-ar fi trudit să ghicească alte înțelesuri, și fuma într-una, trăgînd din țigară. Istoria este stenică și fecundă pentru cei care o fac — dar nu și pentru cei care o suportă. Pentru un;aviator englez care.apără cerul Anghei și-și riscă viața în fiecare clipă, pentru el, firește, contemporaneitatea istorică e fecundă, căci istoria pe care o face el îl ajută să se reveleze sieși. Dar ptentru noi, ceștilalți, care asistăm pasivi, pe pămînt, la lupta lui contra avioanelor germane — ce ne revelază această luptă ? Numai teroare..." „împotriva teroarei istoriei, continuă cu oarecare enervare, pentru că ghicea că-i plictisește pe toți, împotriva ei nu sînt decît două posibilități de apărare : acțiunea sau contemplația. Aviatorul care apără cerul Angliei acționează noi n\X avem altă soluție decît să contemplăm, adică ,să ieșim din Timpul istoric, să regăsim alt Timp..." TJn tînar aproape pleșuv, fiul unui negustor de grîne, care anevoie își ascundea plictiseala că jocul fusese Întrerupt, își cerceta încă o dată cărțile. „Cît ai spus ?" întrebă ridicînd privirile. „Parcă spusese de trei ori potul," făcu Fotesciu „Eu nu merg," repetă vecina lui Ștefan. „Mei eu", făcu al patrulea jucător. Femeia se întoarse către Ștefan. „Spune, te rog, d-ta spui lucruri interesante..."

^în fond, începu Ștefan cu un glas mai tulbure și vorbind din (ce in (ce mai repede, în £iee&reclipă fiecare dintre noi putem muri. Și putem muri fără glorie, ca niște iurnici călcate în picioare, ca niște șoareci prinși în cursă, stropiți eu gaz și arși de vii. Nu ne putem împotrivi acestui destin. Dar avem măcar datoria să protestăm împotriva lui. Și, eu cel puțin, nu am alt mijloc de-a protesta

j* dfecît refuzîhd: să fiu confiscat, macerat și terorizat de
: " acest destin. Dacă va fi să mor azi, miine sau într-o
! lună — am să mor. Dar am să mor, cel puțin, mîndru că
| n-am renunțat la demnitatea mea umană, la libertatea
! mea. Istoria mă va omori, dar nu va omori un sclav — ci
I un om liber, care a știut să-și smulgă măcar o frîntură
\ din viața lui teroarei istoriei." „Ai spus de trei ori potul?"
^întrebă din nou tînarul pleșuv, după ce-și mai cercetă*,
f încă o dată, încurcat, cărțile. „De trei ori!" Tînarul ră-
l niasq cîtva timp pe gînduri, apoi începu să numere fără
I grabă fisele. „Bine, vorbi femeia, dar eu tot nu înțeleg,
. . ce faci ?"

I * „Uite ce fac, vorbi Ștefan zîmbind. în ceasurile în care
j ... **mă** smulg Războiului, citesc lucruri fără absolut nici o
... legătură cu actualitatea. Citesc, bunăoară, poeți, filosofi,
p m i s t i c i — sau cărți de preistorie. în acele ceasuri nu accept
| i mici chiar cea mai vagă aluzie la actualitate, îmi interzic
i % chiar cel mai umil gînd la Război. Nu vreau să-mi amin-
tesc nici măcar de soția - și copilul meu, nici măcar db
nenorocirile țării mele. Sau, mai precis, nu vreau, să-mi
amintesc de soția, copilul sau țara mea așa cum sînt ele
j. **în clipa de față. Mă** gîndesc la ei proiectîndu-i într-un
| ț alt Timp, fie un anumit moment din trecut, fie un Timp
hi imaginar. îmi amintesc, bunăoară, de anumite călătorii pe
1 \-care le făceam cu soția mea. Sau încerc să-mi închipui
România acum cinzeci, o sută sau chiar cinci sute de ani.
I Au fost și atunci tragedii! istorice, și sînt dispus să mi
7 te reamintesc, să meditez asupra lor — dar fac aceasta
| din propria mea voință, nu pentru că aş fi obligat s-o
tfkc. Libertatea mea hotărăște asupra cărei tragedii isto-
jp rice din trecut să-mi opresc mintea — libertatea **mea**^ iar
H> **nu** o informație auzită la radio sau citită într-o ediție
i # **specială** a ziarelor." „îb fond; îl' întrerupse **secretarul.** <fe
[:>>**presăj.** este- un fei <fe fura de fildeș*..'' „Nu? este exact un

• turn de fildeș, pentru că nu fug de realitatea Istorică, -lmi apăr doar libertatea de a mă smulge din cînd în cînd din această realitate istorică pentru a regăsi o realitate mai esențială : poezia, mistica, filosofia, iubirea..." Tinărul pleșuv număra încet, cu migală, fisele. Fotescu îl privi pe furis și un zîmbet viclean îi licări o clipă pe figură. „Dar cu ce folos ? întrebă, al patrulea jucător. Dacă tot nu poți schimba nimic ?..." „Deocamdată, datoria mea nu este să schimb ceva, ci să împiedic să fiu transformat într-o larvă de către actualitatea ^istoriei. Să-mi păstrez, adică, un minim de libertate 'pentru mai tîrziu..." „Dar cum ? exclamă aproape cu exasperare vecina lui. Cum ?"

„Uitați/doamnă, vorbi biînd Ștefan. Astăzi, bunăoară, mi-am luat cu mine un poet." Scoase cu atenție din buzunarul hainei un mic volum legat în piele. „*Sonetele* lui Shakespeare, le arătă el. Dacă se dă alarma și mă aflu într-un metrou sau într-un adăpost, încep să citesc. *Refuz*, astfel, să fiu prezent la un foarte mărunț eveniment istoric. Citind pe Shakespeare, mă smulg clipei de față, clipei care era menită să mă confişte, să mă terorizeze... Iar dacă în apel nioment cade o bombă și mă omoară, mă omoară, cum vă spuneam, ca om liber — rar nu ca sclav ; căci mă omoară cu mintea fermecată de geniul unui poet, iar nu cu mintea unui om care se întreabă dacă avioanele s-au depărtat sau nu de adăpostul lui..." în acea clipă se auzi țipătul-prelung -al sirenei. Ștefan își puse.zîmbind volumul în buzunar. Ceilalți se priviră încurcați, parcă fiecare ar fi așteptat de la celalt să ia o hotărîre. „Nu cred că va dura mult, spuse Fotescu. Să treminăm partida asta și ne așezăm la masă. D-ta ce faci, d-le Gherghel?" se adresă tînărulul pleșuv. „De trei ori potul, începu acesta cu ml glas stăpînit/împingînd un morman'de fise către mijlocul

! V mesei, plus., de'nouă ori.potul L ." Toți se însuflețiră deo-
| * dată. D-na Fotescu se apropie curioasă de masă. „Plătit !
[spuse Fotescu începînd să numere grăbit fisele. Cîte
| - cărți ?" „Sînt servit !" făcu -Gherghel. „Eu am să ia u o
| - carte." Și o luă din pachet cu o mișcare scurtă, pregătin-
| . _ du-se s-o fileze. Se auziră deodată cîteva explozii, sur-
j' prinzător de aproape. Toți își ridicară frunțile, privindu-se
j din nou întrebător. „E anti-aeriana, spuse d-na Fotescu,
f avem o baterie în cartier;..." „Ce"faci?" întrebă Fotescu
i încercînd să zîmbească,

t ' O nouă explozie, surdă, cutremură din temelii casă.
j - Femeia se ridică de la masă. „Aveți un adăpost bun ?"
| ^ întrebă trăgînd nervos din țigară. „E un fel"de pivniță,
\ ' la subsol," vorbi d-na Fotescu.! „Ce faci ?" întrebă din
? nou Fotescu, tresărînd. „Număram potul, răspunse" Qher-
ghel. Cer încă cinci lire..." „Cinci ale d-tale, începu trium-'
| . fător Fotescu, și îmi dai și mie încă zece lire !"

i Ferestrele începură atunci să tremure. Cîteva clipe în
| . urmă, casa întreagă se clătină, ca smucită din-temelii, și
! '4, o explozie asurzitoare îi făcu pe toți să sară în picioare.
^ . Măsuța cu cărți se răsturnă, împrăștiind pe covor fisele,
(|; Nu se grăbi nimeni s-o ridice. „Asta a fost o torpilă ae-
^ riană ! exclamă cel de-al patrulea. Șl a lovit în plin it
• ^ „Ce facem? întrebă, foarte palidă, d-na Fotescu. Cobo-
^ rîm în adăpost sau mîncăm întii ?..." „Ori în adăpost.
lf ori aici... vorbi Gherghel, Mai avem.două etaje deăsu-
i pra..." Salvele anti-aeriene se'întețiră. " : : : v :

\y , „Eu zic să coborîm, spuse Fotescu. .Ai stins gazul" în
| lt bucătărie ?" se adresă soției. Dar o nouă serie de'ex-
plozii îi lipi pe toți de ziduri. „Să coborîm repede ! Sînt
, chiar deasupra noastră !..." Ieșiră grăbiți, pe culoar și în-
j -; cepură .să coboare scările spre subsol. Nu mai vorbea hi-
|| meni, „Așteptați-mă și pe mine, auzi Ștefan glasul femeii

care rămăsese în urmă. O așteptă cu lanterna în mână. Când îl ajunse, femeia i se agăță de braț. „Nu mai pot, murmură ea printre lacrimi. Simt că mi se face rău,” Fo* tescu îl întâmpină încruntat în pragul adăpostului.

„Haideți, demnilor, exclamă el nervos. Haideți mai repede, ce Dumnezeu !...”

Subsolul era aproape plin. De aici, din adăpost, exploziile și salvele artileriei se auzeau parcă și mai puternic. Nu mai vorbea nimeni. Fotescu își încleștase dinții și privea în jos, aproape cu ură. „Cred că se depărtează, spuse tîrziu cineva. Poate am scăpat și de data aceasta...” Tăcură iar toți. „Ne-a tras o spaimă teribilă,” spuse tîrziu cel de-al patrulea.” „Păcat, vorbi Fotescu. Știi ce aveam ? se adresă lui Gherghel. Chintă regală de damă !...” Acesta îl privi iritat, dar cu oarecare admirație. „Ai jucat-o prost, atunci. Eu aveam care de ași servit. N-ar fi trebuit să mă relansezi cu zece] lire. Trebuia să ceri o Ură, două, ea să vezi ce fac eu...” „Poate că ai dreptate,” făcu Fotescu pe gînduri. Dar atunci începură din nou să se audă exploziile și tăcui încruntat, silindu-se să respire cît mai adînc. ^

• /; ' x ' ' .
în seara aceea nu au mai cinat. într-un moment de acalmie cineva ieși în stradă și se întoarse cu vestea. „Arde Londra !” Ștefan și Fotescu se duseră să vadă și ei. Către City, cerul era incendiat. Vîlvății roșii izbucneau la răstimpuri din massa aceea însîngerată, înălțîndu-se vertiginos, pîlînd și iarăși însuflețîndu-se. în aer plutea un miros de funingine și catran. Bubuiturile, și exploziile se auzeau într-una, depărtate. Când se reîntoarseră în ^adăpost, îi găsiră pe toți foarte palizi. Parcă nici nu îndrăzneau să* întrebe ce văzuseră. „Dedata aceasta, a început bombardamentul serios, spuse cineva. A început mmm

Londrei..” Tăcură toți. „Atacă în valuri, vorbi un englez între două vîrste, care ieșise și el să vadă. Acum se aud din nou avioanele. Sînt din nou deasupra noastră...” într-adevăr, casa se cutremură din nou cîteva clipe în urmă și exploziile se întetiră. în adăpost nu se mai auzea decît respirația grea a unei bătrîne astmatice. „Se apropie, șopti femeia privind speriată către Ștefan! De data aceasta nu mai scăpăm !...” Ștefan plecă fruntea, așteptînd.

Un om trăiește autentic cîteva ceasuri la fiecare~zece; cinsprezece ani, îi spunea Ioanei. Ieșiseră amîndoi în balcon. Era la Predeal. O dimineată clară de august, la Predeal, de mult, în alt timp, înainte. 1934 ? Era înainte ; o dimineată de vară ; urcaseră de mai multe ori pe munte și acum se aflau la Predeal. Vacanța-de vară ; nu se întimpla nimic. Un om- trăiește autentic... Un credincios nu "are mai mult de două, trei experiențe religioase în toată viața lui, adăugase. Restul e rutină. Ca și viața noastră : o serie nesfîrșită de automatisme. Doar cîteva ceasuri autentice, la zece, cinsprezece ani. Și cînd vrei să ieși din rutină,, faci istorie..." „La ce te gîndești ?" întrebă femeia. Exploziile se îndepărtaseră. „La ce te gîndeai adineauri ?" stăruia ea. Ștefan ridică din umeri zîmbind. „Mi s-a făcut foame, dar nu mai am curajul să urc pînă sus, spuse d-na .Fotescu. Dacă vin din nou ? Mi-e groază să rămîn singură, acolo, sus..." „Mă urc eu și aduc niște pesmeți și poate cîteva sandwichuri", spuse Fotescu'. Dar cînd se apropie de ușă, casa se cutremură din nou. Explozia care se auzi o clipă în urmă îi sperie pe toți. „Nu cumva a căzut "pe casa noastră ?" întrebă cinevaj Domnul între două * vîrste ieși din subsol ca să verifice. Se întoarse cu un bătrîn înalt și voinic, cu cască metalică ; era home-guardul din cartier. „Bomba a căzut Ia colțul străzii, spuse el cu iun glas jovial. A dârîmat doar o aripă a casei doctorului

r-Elwin.-X)ar au căzut și bombe incendiare. Cîteva' chiar--aici, pe trotuar. Le-am. stins eu. Trebuie să controlăm coperișul. Cine vine cu mine ?"

-Cîțiva bărbați se îndreptară spre ușă. Home-guardul se întoarse spre Ștefan. „Ești căsătorit ? Ai copii ?” „Nu,” răspunse. „Cunoști bine scara? Știi pe unde se iese pe coperiș?” „Aproximativ.” „Eu știu mai bine, spuse domnul între două vîrste. Locuiesc la al patrulea. D-ta, se adresa el lui Ștefan, verifică încă o dată trotuarul. Știi să stingi o bomba incendiară?” „Da,” răspunse Ștefan*

În clipa aceea simți cum începe să tremure de emoție, poate de frică, și se îndreptă umilit, furios, spre ușă. Auzi cîteva pași, sfioși, în spatele lui, dar nu se întoarse să privească. Abia în stradă văzu că-l urmăse Gherghel. „Eu n-am nici nevastă, nici copii, spuse el încercînd să glumească, dar nu știu nici să sting bombele incendiare...” „Nu cred că e greu. Le înăbușim cu nisip. E un sac cu nisip aproape de ușă... După cîte îmi dau seama, adăugă Ștefan, după ce privi. în jurul lui; nu mai sînt și alte bombe. Și, cîtva timp, nu cred că o să mai cadă. Avioanele, au trecut pe deasupra” noastră. S-au îndepărtat spre City. Acolo e focul ă mare...” Ar mal fi vrut să vorbească ; se simțea mai în siguranță vorbind. Vorbește-mi despre Vădastra, vorbește-mi despre amorul lui, doamna Zissu, vorbește-mi despre orice altceva.» Panica îl cuprinsese din nou cîteva minute după ce ajunsese în stradă. Incendiul parcă se întinsese. întreg cerul”era înroșit..și vîlvătaieie se înteteau.-La ce te gîndeai ? Uitați,, doamnă :.So~netele lui Shakespeare...-La capătul străzii,,.în dreptul casei lovite, se adunase un grup de bărbați.care se agitau ca niște umbre în bătaia focului..în partea opusă se aprinsese coperișul! unei vile ; flăcările, galbene, se prelingeau ca niște limbi ascuțite pe streășină,,.încercînd parcă șa.muște cît mai departe. Zări la o fereastră o bătrîna care' se apăra

!«L.^,, eu o măturică de scuturat. Poate face semne către stradă.

Un om trăiește autentic cîteva ceasuri la zece, cinsprezece ani. în clipa următoare, femeia se pierdu în întunericul camerei D-rta cum te-ai aranjat ? îmi apăr... „Eu zic să intrăm, supuse Gherghel. Cum sîntem cu capul descoperit, riscăm să ne atingă vreo schijă de obuz anti-aeriană.” De-abia cînd se apropie de el, Ștefan își dădu seama că îi clăițăneau dinții. „Să intrăm”, șopti Gherghel, cu un glas străniu, parcă ar fi șuiert. O nouă serie de explozii și salve anti-aeriene îi întovărășiră cînd intrară în adăpost. îi găsiră pe toți nervoși, agitați. „Dar cît are să mai dureze* Doamne Dumnezeule ! exclamă femeia căutîndu-i ochii Au trecut două ceasuri de cînd s-a dat alarma, și parcă tot desupra noastră se rotesc, tot pe noi ne bombardează...” De ce ți-e frică, nu scapi. S-ar putea... închise brusc ochii, aproape strivindu-i, cu furie. Vorbește-mi despre ce vrei tu, dar altceva, *altceva*. Mă omoară ca un om liber, iar nu ca un sclav... Home-guardul intră din nou, u același zîmbet voios. „A fost doar o biată bombă în* cendară, pe jumătate stinsă, spuse vorbind foarte tare* I-am venit de hac cu mina...” Și își arată mîinile, înnegrite de păcură. Un deget îi sîngera. Fără grabă, omul își scoase batista, turnă dintr-o ploscă de metal puțin whisky într-un colț și-și spală rana. Apoi duse plosca la gură, „Cine mai vrea o înghițitură ? întrebă el începînd să rîdă. E bun contra porumbeilor lui Hitler !...” Grupul se înveseli deodată. Un bătrîn, două femei și omul care locuia la etajul IV își trecură plosca din mîină în mîină. „Ce facem ? întrebă femeia. Rămînem aici toată noaptea ?... Măcar dacă ar fi adăpostul bun... Dar credeți că rezistă la o bombă căzută în plin ?” „Puține adăposturi rezistă la o bombă căzută în plin, spuse Gherghel. Doar la hotelul unde locuiesc Neagu și Păun* doar acolo ești în sigu-

j.....7 *

raifța abMrrtă. *Wzft* sece etaje și adăpostul! se află fa 'alți cinei metri :siih pământ. Și e m bar in hall~ul IroteMoi. Ne măi întremăm' puțin... Ce ziceți?... Ță ispitește ideea?... En acolo mă duc..." „Să mai așteptăm puțin, poate trece", spuse iFoteseu. „Eu zic mai bine să profităm de primul moment de acalmie »și să plecăm, vorbi soția iui, Asta poate dura toată noaptea..." „Mie mi-e teamă să ies,-spuse femeia căutînd din nou ochii lui Ștefan. Mie mi-e groază să ies în stradă, să văd focul... Mai bine rămîn mied. D-ta ce faci întrebă Ștefan. „Eu plec cu-dînșii. Mă duc acasă."

O jumătate ele ceas în urmă, plecară. Femeia îi petrecu cu ochii, așa cum dispăreau, unul după altul, în întunericul culoarului. „Nu vă duceți ! ie mai strigă ea încă o dată. Am o neliniște ciudată. Nu vă duceți l..."

îi întîmpină un miros puternic de fum, funingine și petrol. Focurile de pe stradă fuseseră stinse. Doar pe trotuar, la cîteva zeci de metri,, mai ardeau, molcom, cîteva schelete de bombe, ca un foc de găteje pe cale să se stingă. Cerul, însă, era însmgerat din toate părțile. Oteva baloane se profilau, luminate la răstimpuri de reflec-toare. 'O camionetă de pompieri trecu în plină viteză prin fața lor. Porniră cu pasul repede, aproape alergînd, spre stația de metrou. „Dar mi se pare că metroul nu mai funcționează în timp de alarmă", își aminti al patrulea, „în orice caz, gura metroului e deschisă. Ne adăpostim acolo, dacă nu găsim altceva mai bun..." Cînd ajunseră m Cromwell Hoad, :zărîră mici incendii risipite pe tot Întinsul străzii. Hlcurd de oameni ieșeau și Teintrau in timbra, srgîtfndu^se. IM policemeni întindeau de-a .curma» zisul străzii o frînghie, prinsă la capele în două capre de lemn. ,?&version%" le Bpuse unul din ei

Și pentru că n văzu. alergînd grăbiți spre metrou, fe strigă : „E un adăpost bun la numărul 3f, cîteva case mai sus,, pe stînga!..." Grupul șovăi. „Nu rămmeți pe strada f" Ie strigă un home-guard apărut pe nesimțite din pragul unei uși. Cad mereu schije Alergați către adăpost. M~rui 37..." „Eu fix orice caz măi duela hotel l" spuse Gherghef. „Și noi", șopti înspăimîntată d-na Fotescu. O luară dim nou; la goană pe lîngă. case, cocoșati^ ca și cum Ierar fi fost teamă că Ie va cădea ceva în cap. Nu mai.vorbeau. BtdMiiturile se întetiseră dm nou, .Cineva" se împiedică, de un morman de moloz. „Atenție ! striga. E o casa dărîmată f.. Auziră un șuerat ascuțit și se zvîrliră toți la pământ. Din față izbucni, o* lumină verde-roșietică, urmată: imediat de o explozie. Ștefan închise ochii Parcă, își simți tot-sîkgele adunat în inimă ; o clipă crezu că se va sufoca, începu să numere : unul, doi, trei... „Biriș tocmai îmi spune că mi-ai trimis un mesagiu din labirint,, vorbea Ileana* Efaar n-am, înțeles mimia Nu înțeleg ce vrei să-mi spui*." în clipa aceea închise ochii. Trăsnetul zgudui casa. și ferestrele tremurară prelungi „Unde a fi plecat băiatul acela prin ploaie? vorbi deodată, Ileana, ridieîndurse de pe canapea și dueîndu-și amîndouă mîinile la tîmplex Apjbi se întoarse spre el și-l privi exasperată;, deznădăj^ duifă. De ce i-ai spus și lui să vină? îl întrebă cu un glas înecat de emoție;, De: ce i-ai vorbit și lui? N-am Sbk țeles nimic. îi spuneam că am ieșit din labirint. Dar pe el EKrugam să-ți spună altceva., Nii mai mi-adue nici eu prea bine aminte acum... Tăcuse, istovit, ascultînd^ grin-dina revărsîndu-se în ferestre. Se făcuse aproape întuneric Apoi înălțase brusc fruntea și o întrebăse : Cine era logodnicul tău, căpitanul Melinte? Ileana se.oprise în,iși iocul odăii și întoarse speriată capul, spre el L-ai

•"Iubit? o întrebă tulburat, aproape în șoaptă... Ridicînd încet capul. Ștefan întîlni întreaga boltă străbătută de reflectoare, desprinzîndu-se albe, sticloase, din cearcănul roșu al cerului. Răpăiau intermitente tunurile anti-aeriene ; amuțeau brusc, ca și cum s-ar fi pregătite să asculte, apoi izbucneau din nou, în salve neregulate. Un reflector se opri o clipă asupra unui balon captiv apoi se stinse brusc, și se reaprinse alături.

„Acum ! Repede ! vorbi Ștefan ridicîndu-se. Trebuie să fugim L." Tăcuți, se ridicară și porniră toți după el. Cîteva zeci de metri în față întîlniră un taxi. „E gol!" strigă Fotescu. „Dar nu e nici șoferul," spuse decepționat Gherghel.

Șoferul se desprinsese anevoie de sub mașină. „Am avut mare noroc, le spuse. M-am băgat la timp. Mi l-au găurit de schije..." Dar nu voia să-și părăsească adăpostul. Aproape toate străzile vecine erau blocate, le spuse. „Mer^gem la Park Hotel, vorbi înfierbîntat Gherghel. Acolo e cel mai bun adăpost din Londra. Ai taxă dublă... Și scapi și d-ta. Aici au să cadă bombe toată noaptea..." Trebuie s-o luăm pe-acolo, arătă șoferul către partea cea mai însingurată a orașului. Are să fie greu... Și sîntem prea mulți"... „Eu nu merg, spuse Ștefan. Dar plecați acuma. Pînă nu sosește alt val de avioane..." în cele din urmă, șoferul se lăsă convins. Se urcară în mașină tăcuți, evitînd să privească înainte spre City, unde flăcările păreau că se întesesc. „Noroc S" le spuse Ștefan.

Urmări cu strîngere de inimă mașina așa cum se pierdea în perdeaua de fum roșu,

Către miezul nopții se părea că atacul încetase. Ștefan ieși din stația de metrou în care se adăpostise cu un ceas înainte și se îndreptă spre casă. O parte' din reflectoare se

stinseseră. Cerul părea, acum și mai însingurat deasupra cartierelor incendiate. în aer plutea un miros greu de păcură, de fum și ciment. Intrînd din nou în beznă, i se păru că se trezește. „Pregătesc invazia, spusesese cineva de lîngă el. Asta e tactica lor : atrag atenția asupra capitalei și atacă undeva pe coastă, ca să asigure debarcarea primelor unități..." Ștefan întorsese capul să-l privească. Avea gîtul neașteptat de lung și de subțire și vorbea rar, clipind necontenit, umezindu-și la răstimpuri buza de sus, aproape sugîndu-și-o. „Zilele acestea sînt hotărîtoare, adăugase/" „Acum să-i vedem, strigase atunci o femeie. Acum, aici, pe pămîntul nostru !..." Și parcă deodată nu mai păreau atît de obosiți. Se priveau unii pe alții zîmbind, cu o neașteptată dirzenie în ochi. „Bine că a început ! exclamase cineva din fund. începu să fredoneze, dar se întrerupse o clipă și adăugă : „Invazia, vreau să spun. Bine că a început..." D-ta cum te-ai organizat ? în caz de invazie vreau să spun. își scoase volumul de versuri din buzunar și-l deschise la întîmplare. Se trezi tîrziu că privea de **nu** mai știa cînd aceleași rînduri, fără să le fi putut înțelege. Cu mintea fermecată de geniul unui poet. Adevărul este • că mi-a fost frică. Vorbește-mi despre orice *altceva*.....în- toarse foaia continuînd să se prefacă atent. Oamenii vorbeau între ei domol, cu lungi pauze, „Durează de patru ceasuri, spunea o femeie. Și parcă tot pe aici se învîrtesc, " vorbise ea după vreo zece minute, reîntorcîndurse. Bine că n-am apucat să ies ; căzuse o bombă la capătul străzii." „Am simțit-o pînă aici", spuse tînărul cu gîtul lung. „Nu," țis-a părut, era anti-aeriana..."

De abia cînd se depărtase destul de gura metroului și „se simți din nou singur, pierdut în întuneric, se'trezi de-a Ș bine-ea. Nu cunoștea deloc cartierul. Cineva, care aproape Iradormise chircit.lîngă.ghișeul metroului, îi spusesese că are Ip'Vreun ceas da mers-pînă să ajungă acasă. Trebuia, să fie

afeife pe-ce st^ăzfc umblat ca; să nu **se**-rătăcească! Grăbi cât pitite pasui La primul colț,, însăj se opri,; pentru că strada era. Întreruptă de frînghii. Un policeman îi strigă să se de-părteze>repede-: căzuserăcîteva bombe care încă nu exppto-daserăț și aștepta echipa de specialiști să le examineze, Ii explică: pe ce străzi să se îndrepte; Ștefan începu să alerge. După. cîtva timpi se păru* că aude din, nou-uruitul avioanelor deasupra. Se opri? rez^mîiudu-se de un" zid. Un mesagiu din labirint. N-am înțeles nimic Vorbeștermi, despre orice **altceva**. începu din nou să fugă, ținîndu-se cît mar aproape de ziduri. Avioanele se auzeau parcă, dim ce în ce mai distinct... Așteptare mult timp, ascultînd grin-dina biciuind ferestrele **m** snopuri **dese**, cărunte; apoi ridi-case deodată capul și' o întrebare : L-ai iubit ? Pe el l-ai iubit? Pe logodnicul tău^ l-ai iubit?!... Ileana îl privea, speriată, îl privea de parcă n-ar fi îndrăznit să-creadă că este încă acolo, lîngă* ea, vorbindu-i din ce în ce mai re-pede;, cu un glas înăbușit de emoție, ihtrebmd-o : L - a i iubit ? Crezi că l-ai iubit cu adevărat ?... fii lagăr,,mă gînde-am tot timpul lă! asta. Mă*întrebam : îl iubește cu ade-vărat? îl poateiubi și pe el, pe? logodnicul ei? De ce nu-mirăspunzi ? L-aiiubit ?...

î Zărea lai răstimpuri policemeni și home-guarzi re* zemați. de porți sau. în gura adăposturilor de ciment din stradă, care-i urau noapte bună.- Deasupra lor se?roteau, nevăzute, depărtate, motoarele, fiică n-au.lansat... De. ce nur-mi:răspunzi ? Cînd eranrla clinică^ mi sepăruse că măr pierdusem ifitr-un labirint. Știam că există o ieșire, under ya, dar mă rătăcisem. Mă întrebam mereu : L - a iubit ? pe el iraiubit? Dacă aș. fi știut ce să răspund; ieșeam din la-birint. De cei nu>mi răspunzi?l . . Ileana continua. să-l privească*, înspăimîntată. Tu nu-ți dai seama ce înseam-nă aest&t pentru mine.: **sm știu** dacă l-aiiubit și pe el. A murit lîngă mine^ spuse ea deodată, A murit în brațele

imeie. "**Nu ma**§; mă .întreba 'altceva... Dar l-ai iubit'? Cfcezi că l-ai iubit *?... **Se** apropie de fereastră. 'Grindina În-ce-tase. Ploua acum cu bășici, ca o perdea de spume. **M - a m** logodită din deznădejde, spuse Meana fără să Întoarcăcapui A fost o logodnă «din deznădejde, dacă poți ghici ise .în-seamnă lucrul acesta... Apoi deschise ibrusc fereastra. Ploaia, vijelia, mirosul de frunze proaspete și de pămînt, mirosul de trandafiri scuturați, năvăliră deodată în odaie. Dacă vrei să rămînem prieteni, te rog să nu-mi mai -vor-bești niciodată de asta. .Dacă ai fi avut puțină imaginație..,' Dacă ai fi avut puțină dragoste pentru mine... Ghicise deodată că plîngea, case lăsa bătută de ploaie ca să poată \plînge,>dar rămăsese .împietritin mijlocul odăii, piivind-o. neîndrăznind să **se** apropie.

Se opri, istovit, ca-să verifice numele străzii. Pe alocuri, orașul i **se** păru-se pustiu și-sinistru. Dar zărise și străzi luminate de incendii, către care se îndreptau mecontentit camionetele pompierilor și mașinile cu policemeni. La răs-timpuri **se** auzeau exploziile surde, ^neașteptate, aproape Btinghere, ale bombelor cu intîrziere. Descifra cu greutate numele străzii și își dădu seama că **se** rătăcise. începu să meargă obosit, pe.lîngă ziduri, serutînd Întunericul -ca să descopere un home-guard. .Strada parcă ar lfiifăcut parte ;din alt oraș decît din această JLondră bombardată, și incen-diată. Fiecare casă își avea grădinafsau măcar arborele. «ei ..Barcă mirosea mai puțin a fu m și a ^gudron. Chiar și cerul ipărea mai puțin insîngerat privit de aici. :Se rezemă de un ^id ca să ^e odihnească. O ^oboseală dulce, tulburătoare, îi pătrundea in te\$ trupul Nu, nu m-am supărat, îi spunea ileana. **JMu** înțeleg dere, darpetine **nu** mă pot supăra. Tu **nu** ești ca oricare din noi. **Hu** trăiești .într-**un** ^vis. **aLtii**... Mi-^e.milă de mine, îmi plîng .norocul meu. De &e m-ai În-tîlnit :?... *De -ee-sa trebuie *să «**te** îniîlnesc tocmai pe ;&me\$... jLa .Zinca, .baba Inii .ghicea memu : morac^ noroc **M** dra-

goste, noroc... Și după ce te-am cunoscut, baba îmi ghicea ?
• noroc îh dragoste, noroc.; Te-aș ruga să mă lași'acum; A stat ploaia...

, Tîrziu, la capătul'unei alei, i se păru că zărește o umbră. Se îndreptă într-acolo, dar după cițiva pași se opri. Crezu că aude cuvinte românești. Vocea i se păruse, la început cunoscută, dar nu izbutea să o identifice. De-abia apropiindu-se își dădu seama, tresărind, că era glasul lui Vădastra. „Săraca d-na Zissu, repeta el într-una. Săraca d-na Zissu ! Să vină ea pînă aici pentru mine !...". Ștefan se apropie tulburat. Cînd îi șfruse bună seara, Vădastra-se întoarse brusc. Era cu capul gol și nu-și avea monoclul negru. „Vorbiți românește ? întrebă el speriat Sînteți român ?" „Sînt Viziru."

îi întinse mîna, dar, în întuneric, Vădastra nu i-o văzu și Ștefan și-o retrase repede. „Cum de sînteți la ora asta pe aici ? Unde e d-l profesor ?" Vădastra nu-i răspunse* își trecu mîna prin păr. Sub brațul sting. Ștefan observă că strînge servieta eu tabloul lui Antim. „Ce s-a întîmplat ?" „Am primit o telegramă, vorbi cu greutate Vădastra. O am cu mine... Stați să v-o arăt", adăugă el și începu să caute în buzunar. îi întinse un plic. „Tot n-o pot citi. Spune-mi d-ta ce scrie în ea..." „E de la Irina. Mă informează, într-o formă foarte aleasă, că sînt tată. A născut ieri, îh zori, un băiat...„Felicitările mele !" „Mulțumesc S Vestea aceasta, cum era de așteptat, m-a emoționat foarte mult !... Am destupat o sticlă de șampanie și am băut-o împreună cu nenea lăncu... Pe urmă, a început bombardamântuit.." „Dar unde e d-l profesor ?!" „Nu știu ce-i cu el... A rămas în urmă. S-a rătăcit !..." „Nu se poate !" „S-a pierdut de mine pe la nouă," vorbi obosit Spiridon. L-am căutat:vreo jumătate de ceas... Mi-e teamă să nu i se fi întîmplat ceva..." „Dar nu erați în adăpost ? De ce-ați părăsit adăpostul?" Vădastra tăcu,-"stringîndu-și serVie-

ta sub braț. „Ați fost; foarte imprudenți, stăruii Ștefan. Nu trebuia să ieșiți din adăpost cît timp dura încă atacul. Mai ales .că d-l profesor are groază de bombardamente..." „Eo chestie delicată, nu v-o pot spune. O chestie care ne privește numai pe noi, familia..." „Trebuie să-l căutăm, spuse Ștefan tulburat deodată. Trebuie să mergem imediat..." Vădastra nu răspunse. Se mulțumi să-și treacă în neștire mîna prin păr. „Ce s-a întîmplat cu d-l profesor ?" îl întrebă din nou, aproape strigînd. „Nu știu... S-a rătăcit... O să aflăm mîinq dimineață ce s-a întîmplat cu el..." începură să se audă zgomotele motoarelor de avion, urmate de salve masive de artileriei Vădastra îi apucă speriat brațul. „Iar vin, șopti. Vin din nou î... Și vin spre noi !..." începu să tremure. Se agăță deznădăjduit de Ștefan. „Ce ne facem ? întrebă. Acum nu mai scap !... Acum știu că nu mai scap !..." Cerul fu scrijelat în acea clipă de zeci de reflectoare, care-și concentrau bătaia chiar deasupra capetelor lor. „Să căutăm un adăpost, spuse Ștefan privind în jurul lui. Haide cu mine !..."

începu să fugă în susul străzii, unde i se părea că distinge o clădire mai mare. Dar cîteva clipe în urmă auzi șuieratul ascuțit al unei bombe și se trîfîti la pămînt. își simți ceafa și părul lovit cu nisip și moloz. întocmai ca și atunci, ar fi vrut să țipe, dar nu putea ; gîtlejul îi era sugrumat, ca prins de frînghii nevăzute. Zărise totuși capul lui Ionel ieșind o clipă la suprafața apei, printre, clăbuci. Mia ! strigase el. Era sigur că-l auzise strigînd. Apoi, parcă tot cerul se lăsase pe baltă și o strivise, ca un cort uriaș care s-ar fi prăbușit cu un zgomot asurzitor. Nu mai putea auzi nimic. încercă să se ridice, să-l caute pe Spiridon, dar se împiedică de o lespede răsturnată pe trotuar și căzu din nou. De data aceasta simți o durere ascuțită în amîndoi genunchii. Rămase cîteva secunde nemișcat,

închizînd ochii, strîngîndu-și dinții. 11 auzi pe Vădastra în urma lui, căutîndu-l. „Unde sînteți ? strigă el înapăi-mîntat. Unde sînteți ?”

Se ridică anevoiul și se îndreaptă spre clădire ; Vădastra alerga în urma lui. Cînd se apropiam, zgomotul motoarelor se auzea atît de puternic, încît amîndoi se trîntiră din nou la pămînt, ferindu-se parcă să respire. De abia atunci își dete seama că, puține case în urmă, începuse o anumită agitație, se! auzeau glasuri, un claxon de mașină, întoarse capul să vadă ce se întîmpla. Se aprinseseră cîteva mici focuri — pe coperișuri, într-o grădină, pe marginea trotuarului. Au căzut bombe incendiare, își spuse, și se pregătea să se ridice cînd simți lîngă el trupul lui Vădastra, tîrîndu-se.

„Nu vă mișcați, șoptise el. Eu știu ce are să se întîmple. Acum au să cadă din nou alte bombe. Mi-a spus d-na Zissu.”

Incendiile se întindeau. Strada întreagă începuse să se lumineze, bătută din mai multe părți de flăcări. Se auzi de departe sirena unei mașini de pompieri. Voi din nou să se ridice, dar Vădastra îl apucă de braț, < „Ascultați-mă pe mine,; vorbi el sugrumat. Nu vă mișcați. Așa s-a întîmplat și cu nenea lancu... A plecat prea devreme../* O serie nouă de explozii se auziră parcă foarte aproape. Spiridon gemu. „V-am spus eu, șopti el ca într-un horcăit, fără să-și ridice capul. Acum vin altele... Și altele... ȘI altele... Așa l-au omorît pe nenea lancu...” Ștefan își strînse pumnii încercînd să se trezească. „Ieșise din adăpost ca să-și facă neputințele, continuă Vădastra cu greutate, ca și cum s-ar fi sufocat. Se așezase așa pe marginea unui trotuar, cum stăm noi acum. Eu i-am spus să se grăbească, să nu stea mult, că au să înceapă iar bombele. Dar n-a vrut. Scăpase tabloul jos, în întuneric, și nu-l mai găseai

Dar era chiar sub el. L-am găsit eu ; era aproape ud... Țe credeți ? S-a stricat ? Și-a pierdut din valoare dacă a fost udat ? D-stră ce credeți ? Un tablou atît de prețios, dacă a fost puțin udat, pe la colțuri, poate să-și piardă din valoare ? Ce credeți ? întrebă el de mai multe ori, cu deznădejde.” „Cred că nu.” „Așa cred și eu. Ce importanță poate avea dacă a fost puțin udat ?!... Pînă mîine dimineată se uscă.” „Dar ce s-a întîmplat cu d-l profesor ?!” „Era o scară de piatră acolo și-și făcea neputințele pe trotuar, la capătul scării,” începu tulburat Vădastra.

Dar un țipăt de femeie, izbucnit foarte aproape de ei, îi făcu să ridice amîndoi capetele. Cîteva metri în susul străzii, coperișul unei case ardea cu furie și o femeie cu un copil în brațe striga deznădăjduită la o fereastră, învăluită în fum. Vădastra strînse tremurînd brațul lui Ștefan. „Parcă ar fi glasul Irinei,” spuse. Voiră să se ridice amîndoi, dar o nouă serie de explozii îi țintui la pămînt. „D-stră credeți în îngeri ? întrebă foarte emoționat Vădastra. D-na Zissu spunea că îngerii există. l-a văzut de mai multe ori. Spunea că fiecare om are îngerul lui păzitor.”

„Ce s-a întîmplat cu d-l profesor? strigă Ștefan. Ce s-a întîmplat cu el?...” „A murit, vorbi cu destulă liniște Vădastra. A alunecat pe scări și a murit. V-am spus că-și făcea neputințele... A lunecat așa, și a murit... Cădeau mereu bombe în jurul nostru...” Ștefan voi să se ridice, dar Vădastra își apăsă brațul cu toată greutatea asupra lui „...Venise și d-na Zissu. Aproape n-am recunoscut-o. Săraca d-na Zissu ! Cum am lăsat-o eu și cum am regăsit-o !.., E adevărat, au trecut mulți ani de-atunci...”

Țipetele femeii se auzeau tot maiperate. Cu un efort, scrișnînd, Vădastra se ridică în picioare. îi întinse lui Ștefan servieta... Țineți-o, vă rog, o clipă, spuse cu un glas uscat. Trebuie să mă duc să scap femeia aia...” Ștefan încercă să se ridice, dar Spiridon îi țipă, alarmat. „Să nu vă mișcați L. Păziți bine servieta. Asta e singura noastră avere!/*

Voi să pornească, dar se întoarse și, trecându-și mâna prin păr, adăugă : „...Știți, de fapt eu l-am omorât !... L-am îmbrîncit pe scară cînd își făcea neputințele și s-a prăvălit pînă jos, mort... Degeaba îmi spunea d-na Zissu că nu l-am omorât. Știu foarte bine : eu l-am îmbrîncit. L-am văzut cum se rostogolește. Am luat servieta și am plecat. Cădeau atîtea bombe, încît mă mir cum am scăpat... Dar,, știți, ăsta e un secret al nostru. Fiți, vă rog, foarte discret..!*

Se întoarse și, cu o neașteptată suplețe, începu să alerge spre casa incendiată. Ștefan își sipîtea genunchiul înțepenit. Încercă de mai multe ori, fără să reușească să se urnească. Îl văzu pe/ Vădastra intrînd în casă, după ce strigase ceva femeii de la fereastră. Dar, citeva clipe în urmă, îl zări din nou în stradă, printre alți oameni, apărînd și dispărînd în bătaia flăcărilor. Mai făcu o încercare să se ridice, dar durerea care o simți în genunchi fu atît de puternică, încît căzu în nesimțire, apucînd servieta cu pumnul, deznădăjduit, ca și cum ar fi încercat să se agate de ceva,

Se trezi într-un pat străin. își dădu imediat seama că se află într-un spital. îl lovi lumina puternică din sală și un miros curios de medicamente, care-i răscolea amintirile* fără să le poată identifica undeva cu precizie.; în trecut. „Unde sînt rănit ?” întrebă el infirmiera. „Nicăieri. Sînteți perfect sănătos. V-am-ruga chiar să vă îmbrăcați... Nu mai avem paturi..! / Ștefan se îmbujora. Se ridică în capul oaselor și simți în întreg trupul o imensă oboseală. „Și cu toate acestea am leșinat, spuse. Am voit să mă scol, și am simțit o durere teribilă în genunchi,” „Probabil că v-ați lovit căzînd,” spuse infirmiera.

îi zîmbi, și se depărta. Ștefan își plecă repede ochii. Sala era plină de răniți Auzea la răstimpuri gemete, oftaturi, își mișcă picioarele și,, deși ylăguiala stăruia, nu mai

simți nici o durere. începu să se îmbrace grăbit, sub cu-
* vertură. Pe marginea patului își găsi hainele și servieta lui Vădastra. Brusc, își aminti de întîmplăriile nopții și se tulbură. Ar fi vrut să întrebe ce se întîmplase cu Vădastra, dar își dete seama că infirmiera nu avea de unde să știe. O altă infirmieră îl conduse într-un birou, unde semnă mai multe hîrtii. „Ați avut un noroc fără seamăn, îi spuse funcționarul privindu-l cu mirare. Ardea totul în jurul d-stră. Cînd v-a ridicat ambulanța, vă credeau grav rănit. A fost imposibil să vă deștepte..Și mâna vi se încleștase pe servieta asta...” Ștefan roși din nou, mulțumi și se pregăti să plece. Dar se întoarse după cîtiva pași. „N-ați găsit printre răniții de pe aceeași stradă și un compatriot de-al meu, Vasilescu-Vădastra ?” Funcționarul își consultă metodic fișierul. „Nu, spuse. Dar, știți, adăugă el fără să-și ridice ochii, aici nu au adus decît răniții. Și nici măcar nu i-au adus pe toți...”

întîlni un taxi foarte aproape de spital și se duse la Legație. Căzuseră multe bombe în vecinătate și o parte din geamurile Legației erau sparte. Pe Cromwell Road, cîteva case fuseseră incendiate. Ultimul etaj al Muzeului de științe naturale fumega încă. Portarul Legației părea, însă, voios. Avea mîinile scrijelite și pîrlite de bombele incendiare pe care le stinsese noaptea întregă. îi spusese că însărcinatul" cu afaceri venise de dimineață și dăduse dispoziții ca o parte din servicii să fie transferate la Ambasadă, în Belgrave Square. Se afla acolo un adăpost destul de sigur și destul de încăpător ca să aibă loc toți membrii Legației. Ștefan urcă în biroul lui ca să-și claseze dosarele, dar după cîteva minute renunță. Chemă la telefon Belgrave Square. îi răspunse chiar Fotescu, fericit că-i aude glasul. îi purtaseră toți grija, îi spuse, văzînd că nu vine de dimineață la Legație. Ștefan întrebă dacă știe ceva despre Vădastra și Antim.; Nu știa nimic. Dar pînă acum Legația nu fusese informată de nici o pierdere printre membrii coloniei românești Coborî, cu servieta

lui Antim sub braț, și se duse să ia masa la un restaurant din apropiere. În fața stației de metro se opri să-și cum-pere ziarele. „Asta ai fost *Blitz* în regulă, Sir !* îi spuse vânzătorul de ziare și zîmbi. Dar lui Ștefan i se păru eă zîrnbește cu oarecare efort. Trecu mai departe, privind fețele oamenilor din jurul lui. Purtau, toți, urmele nopții nedormite ; arătau parcă mai pămîntii, cu o mare resem-nare *in* ochi, cu buzele strînse. Restaurantul fusese pe jumătate dărîmat și Ștefan simți deodată că nu-i mai e foame. Intră într-un *put* vecin și ceru un sandwich și un pahar de bere. Rămase mult timp fără gînduri, strîngînd servieta cu tabloul lui. Antim, mestecînd în neștire. Apoi se trezi și începu să citească ziarele. Simți cum îl cu-prinde oboseala și se ridică cu un efort, plăti și se îndreptă spre Legație. își aminti că trebuie să telefoneze Ioanei, s-o liniștească.

Pe la ceasurile patru, după ce termină de împachetat arhiva care trebuia transportată în Belgrave Square., nu se mai putu împotrivi ispitei de a dormi și se aplecă pe bi-rou, culcîndu-și capul pe brațul drept. O visă pe foana, care parcă venise să-l caute la Legație și nu izbutea să intre : portarul îi spunea prin ușă : „Nu mai stă nimeni aici ! S-au mutat cu toții în Belgrave Square L.” Ioana stăruia, bătea din ce în ce mai tare cu pumnul în ușă : „E urgent! striga ea. Am venit cu d-na Zissu. Am venit să-l căutăm pe Vădastra...”. „în Belgrave Square ! în Belgrave Square F striga portarul. Simți că-l zgîlție cineva și, tresărînd, se deșteptă. în fața lui, în lumina cenușie a amurgului* stătea lancu Antim. Ștefan rămase o clipă cu ochii holbați, apoi sări speriat în picioare, j „Știam eu că tot aici am să te găsesc ! spuse Antim. i . Și se așeză ostenit pe fotoliul din fața biroului. Ștefan observă că are brațul drept prins într-o eșarfă neagră. D@ar după ce-l văzu *in* fotoliu, bătăile inimii se potoliră,

dar *M* elipa următoare simți o mare slăbiciune în tot tra=pul și se așeză și el pe scaun, Antim își scoase batista și-și șterse cu mare băgare de seamă fruntea. De-abia acum văzu Ștefan că era plin de vinătăi pe față și pe frunte și avea o mare tăietură sub ochiul drept, care i se pre-lungea adînc în barbă. „Colonelul Chabert ! iubite d-le V Mru, începu Antim silindu-se să zîmbească.

Dar zîmbetul probabil că-i irită una din tăieturi, căci își duse repede batista la colțul gurii și și-o apăsă, lung, „Ce s-a întîmplat ?” „Colonelul Chabert, nu-ți spun, făcu Antim păstrîndu-și încă batista la gură. Au crezut c-am murit... M-au găsit pe jumătate mort, cu capul spart !... Și n-aveam nimic ! Absolut nimic.” Se opri, și cu mare grijă își trecu din nou batista pe frunte.

Tilharul de Spiridon m-a îmbrîncit, spuse. L-am sim-țit eu de mult că mă urmărește... Și acolo, în'capul scării, l-am văzut cum se pregătește să mă îmbrîncească. M-am lăsat moale și am căzut... Nu mai credeam că am să scap ! Dar bun e Dumnezeu... și cînd are omul zile !... Iată că am scăpat ! Pedepsa lui Dumnezeu ! Că acum nu-mi mai scapă Spiridon ! Acum am dovadă-! Ocna are să-l mă-nînce ! Și tabloul tot n-are să-l poată vinde. Că eu am și anunțat poliția că mi l-a furat. Și am venit aici ca să anunțați și d-stră. Și să mă pun sub protecția d-stră. Că criminalul e în stare să încerce din nou să mă omoare !...”

„L-am întîlnit azi noapte”, spuse Ștefan. Antim ri-dică capul brusc și-i privi cu o înspăimîntată intensitate» „Avea tabloul la el ?” întrebă repede.

„Da, spuse Ștefan ridieîndu-se de la birou și îndrep-tîndu-se către colțul odăii unde își depozitase partea din arhivă ce trebuia evacuată. Mi l-a dat mie în păstrare, adăugă. Adică, mai exact, mi l-a dat ca să vi-l înmînez d-stră...” Antim sări în picioare și prinse cu amîndouă mîinile servieta, Tremura. Apoi își făcu o cruce mare,

„Să-ți dea Dumnezeu și Maica Domnului sănătate, spuse el emoționat. Să-ți dea Dumnezeu sănătate !...” Dar nu mai putu continua. Începu să plîngă zguduit de suspinuri și-și acoperi fața cu batista. „Dar nu mai avem nici o veste despre d-l Vădastra, spuse încet Ștefan. Nu știu ce s-a întîmplat cu el. Sărise să dea ajutor unei femei într-o casă incendiată... Mi-e teamă să nu i se fi întîmplat ceva...” „Să-ți dea Dumnezeu sănătate, repeta într-una Antim, printre suspinuri. Dumnezeu și Maica Domnului să-ți dea sănătate !... Dumnezeu și Maica Domnului !... Colonelul Chabert !...”

Prefață . . . ; " ; . . .
Cuvînt înainte
Tabel cronologic
Notă asupra ediției

Lector : **ECATERINA TARALUNGA**

Tehnoredactor 2 **VASILE CIUCĂ**

Bun de tipar 1 25.01.1991

Coli ed. 20,59. Coli tipar 13

Comanda nr. 280

Combinatul Poligrafic București:
Piața Presei Libere'nr. 1, Bucureștii
România * . . . . .